

2021/3-4. szám

Börtönügyi Szemle

A Büntetés-végrehajtási Szervezet

szakmai és tudományos folyóirata

A „Kiemelten sikeres védekezés
a koronavírus ellen –
a Büntetés-végrehajtási Szervezet
feladatai és jó gyakorlatai”
című konferencia kiadványa

BÖRTÖNÜGYI SZEMLE

2021/3-4. SZÁM

BÖRTÖNÜGYI SZEMLE

Kiadja a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága

Megjelenik negyedévente * 2021. 3-4. szám

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Elnök:

DR. TÓTH TAMÁS

Tagok:

DR. CSORDÁS SÁNDOR
DR. HUSZÁR LÁSZLÓ
DR. KABÓDI CSABA
LEHOCZKI ÁGNES
DR. LÖRINCZ JÓZSEF
DR. MEZEY BARNA
DR. PALLO JÓZSEF

Kiadásért felelős:

DR. CSATÓ KORNÉLIA

Főszerkesztő:

VÁRKONYI ZSOLT KRISTÓF

Olvasószerkesztő:

RUTKAI KATA
KELLNER GERGELY

Nyomdai előkészítés és nyomdai munkálatok:

Duna-Mix Kft., Vác
www.dunamix.hu
Felelős vezető:
SZAKOLCZAI LÓRÁNT

ISSN 1417-4758 (Nyomtatott)

ISSN 2559-9771 (Online)

A szerkesztőség címe:

1054 Budapest V.,
Steindl Imre utca 8.
E-mail: szemle@bv.gov.hu

Borítófotó: Internet

A kiadványban bv. fotók szerepelnek.

SZÁMUNK SZERZŐI

DR. BOZSÓ ZOLTÁN bv. dandártábornok, intézetparancsnok, Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet

FARSANG TAMÁS bv. ezredes, az országos parancsnok gazdasági és informatikai helyettese

GULYÁSNÉ DR. GYURKA TÍMEA tú. ezredes, hivataltvezető, Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság

GYÖRFI PÁL szóvivő, Országos Mentőszolgálat

DR. HALMOSI ZSOLT r. vezérőrnagy, országos kórház-főparancsnok

HORVÁTH ATTILA bv. ezredes, mb. szolgálatvezető, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Biztonsági Szolgálat

LAKATOS TIBOR r. dandártábornok, főosztályvezető, Kommunikációs Szolgálat, Országos Rendőr-főkapitányság

DR. MÜLLER CECÍLIA országos tisztifőorvos, Nemzeti Népegészségügyi Központ

DR. NAGY SÁNDOR alezredes, Magyar Honvédség Parancsnoksága, Hadművelési Csoportfőnökség, Művelettervező Főnökség, kiemelt főtiszt

NÉMETH ÉVA bv. ezredes, intézetparancsnok, Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet

NYIMA TAMÁS bv. dandártábornok, intézetparancsnok, Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

SALGÓ LÁSZLÓ bv. ezredes, szolgálatvezető, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Ellenőrzési Szolgálat

SÁGI CSABA c. bv. alezredes, sajtóreferens, osztályvezető-helyettes, Szakmai Ellenőrzési és Koordinációs Osztály, Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

SCHMEHL JÁNOS bv. vezérőrnagy, az országos parancsnok biztonsági és fogvatartási helyettese

SOMOGYI JÁNOS JÓZSEF dandártábornok, csoportfőnök, Magyar Honvédség Parancsnoksága, Hadművelési Csoportfőnökség

DR. TÓTH TAMÁS bv. altábornagy, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka

DR. VÁGÓ ZOLTÁN bv. ezredes, főosztályvezető, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Felderítési Főosztály

VÁRKONYI ZSOLT KRISTÓF főosztályvezető, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Hivatal, Stratégiai, Elemzési és Tervezési Főosztály

Szerkesztőségünk olyan dolgozatokat vár a szerzőktől, amelyek

a társadalmi devianciákat, a büntetés-végrehajtásra vonatkozó joganyagot, a fogva tartás, a fogvatartotti népesség sajátosságait, problematikáját a tudományos közvélemény által elfogadott tudományterületek (kriminológia, szociológia, pszichiátria, pszichológiai, vezetélmélet, pedagógia, műszaki tudományok, szakmatörténet stb.) szempontjából elemzik, értékelik. A dolgozatok eredetért és tartalmáért a szerző vállalja a felelősséget. Kérjük, a kéziratokon tüntessék fel nevüket, munkakörüket, munkahelyüket, telefonszámukat, lakcímüket és – ha van – tudományos fokozatukat, rendfokozatukat is.

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A beérkezett írásokat a szerkesztőség név nélkül továbbítja a bíráló bizottság tagjainak, véleményezés céljából. A megjelenés feltétele ezen tagok támogató véleménye, illetve a szöveg szerzőhöz való visszaküldését követően az átdolgozásra javasolt szövegrészek (ha vannak) javítása.

Szerkesztőségünk mindenkor fenntartja magának a jogot – a szerzővel egyeztetve – a kéziratok stilizálására, szerkesztésére, esetleges javítására. Amennyiben a beérkezett kézirat nem felel meg a formai követelményeknek, vagy tartalma nem illeszkedik a kiadvány szellemiségéhez, úgy a szerkesztőségnek nem áll módjában megjelentetni azt.

TARTALOM

„KIEMELTEN SIKERES VÉDEKEZÉS A KORONAVÍRUS ELLEN – A BÜNTETÉS- VÉGREHAJTÁSI SZERVEZET FELADATAI ÉS JÓ GYAKORLATAI” KONFERENCIA

Előszó	5
--------	---

TÓTH TAMÁS: Köszöntő	7
-------------------------	---

TANULMÁNYOK

SCHMEHL JÁNOS: A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Operatív Törzsének működése és a COVID-19-járvány elleni védekezésben betöltött szerepe <i>Operation and role of the task force of the Hungarian Prison Service Headquarters in the fight back against COVID-19 epidemic</i>	11
--	----

FARSANG TAMÁS: Európa legmodernebb mobil járványkórháza épült fel Kiskunhalason <i>The most modern mobile epidemic hospital of Europe was built in Kiskunhalas</i>	30
--	----

HALMOSI ZSOLT: Védekezés a koronavírus ellen – A kórházparancsnoki rendszer szemszögéből <i>Protection against the coronavirus – From the perspective of the hospital command system</i>	50
--	----

SOMOGYI JÁNOS JÓZSEF – NAGY SÁNDOR: A Magyar Honvédség honi műveleti feladatai a SARS-CoV-2 világjárvány kezelése érdekében <i>Homeland operational tasks of the Hungarian Armed Forces to deal with the SARS-CoV-2 pandemic</i>	66
--	----

MÜLLER CECÍLIA: A COVID-19-pandémiával kapcsolatos hazai tapasztalatok és az országos tisztifőorvos szerepe a járvány elleni védekezésben <i>Hungarian experiences of the COVID-19 pandemic and the role of the Chief Medical Officer of State in the fight against the epidemic</i>	76
--	----

LAKATOS TIBOR: A büntetés-végrehajtási szervezet együttműködése az Operatív Törzsszel <i>Cooperation of the Hungarian Prison Service with the Operational Staff</i>	84
---	----

GYÖRFI PÁL: A mentők sikeres helytállása a járvány idején <i>NAS's successful coping with the pandemic situation</i>	90
--	----

GULYÁS NÉ GYURKA TÍMEA: A hivatásos katasztrófavédelmi szerv koronavírus-járvány kezelése kapcsán végrehajtott feladatai <i>Tasks of the professional disaster management authority in relation to the coronavirus epidemic</i>	97
---	----

TARTALOM

NYIMA TAMÁS – SÁGI CSABA: Intézetparancsnoki feladatok, felelőségek és megoldások <i>Tasks, responsibilities and solutions of a prison governor</i>	109
NÉMETH ÉVA: Férőhelybővítés pandémia idején – A Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet új objektumának betelepítése <i>Capacity expansion during a pandemic – Setting up of the new building at the Veszprém County Remand Prison</i>	127
SALGÓ LÁSZLÓ: A koronavírus-járvány kapcsán felmerülő speciális ellenőrzések ismertetése, az ellenőrzések hasznosulásának, hasznosíthatóságának jelentősége, összefüggésben a fogvatartási és a járványügyi biztonsággal <i>Review of the special controls related to the coronavirus epidemic, significance of the utilization and usability of inspections in the context of detention and epidemiological security</i>	146
VÁGÓ ZOLTÁN: Felderítő tevékenység, kiemelt kockázatú tevékenységek értékelése <i>Prison intelligence, the evaluation of high-risk correctional operations</i>	155
HORVÁTH ATTILA: A COVID-19-humánjárvány büntetés-végrehajtási szervek biztonságára gyakorolt hatása <i>Impact of the COVID-19 human epidemic on the security of prisons and other penitentiary facilities</i>	171
BOZSÓ ZOLTÁN: A koronavírus-járvány pozitív hozadéka, országosan megújuló protokollok, metodikák, egységes eljárásrendek <i>Positive results of the coronavirus epidemic, nationally renewed protocols and methodologies, unified procedures</i>	189

RÖVIDEN

VÁRKONYI ZSOLT KRISTÓF: Tiszteletadás Szent Adorjának, a büntetés-végrehajtás védőszentjének	209
---	-----

ELŐSZÓ

A büntetés-végrehajtási szervezet 2021. szeptember 15-16-án nemzetközi tudományos konferenciát rendezett, *„Kiemelten sikeres védekezés a koronavírus ellen - a büntetés-végrehajtási szervezet feladatai és jó gyakorlatai”* címmel.

A fenti témakörben sem Magyarországon, sem pedig Európában ilyen nagyszabású, nemzetközi kitekintésre is alkalmas konferencia nem került megvalósításra.

Nemzetközi konferenciánkon a Visegrádi Négyek, valamint Ausztria és Románia büntetés-végrehajtási szervezeteinek országos parancsnokai, a szervezetek képviselői, a társ rendvédelmi szervek, illetve az általuk kijelölt szakterületek vezetői, továbbá a védekezésben kiemelt szerepet betöltő szervezetek és a magyar büntetés-végrehajtási szervezet felkért előadói tartották meg prezentációjukat.

A büntetés-végrehajtás szakterületeihez kapcsolódóan a fegyveres és rendvédelmi szervek, a polgári hatóságok, az államigazgatás és a közigazgatás szakértői, akademikusok, egyetemi oktatók, doktoranduszok és hallgatók vettek részt online konferenciánkon.

A járványhelyzettel összefüggő kormányzati intézkedések egyértelműen rámutattak arra a tényre, hogy a rendészeti szervek tevékenysége, a rendészeti eszközök veszélyhelyzetben meghatározó, gyors és hatékony alkalmazása felértékelődött.

A büntetés-végrehajtási szervezet kiemelt figyelmet fordított arra, hogy az elhangzott előadások szakmai hasznosulása biztosított legyen, így az előadások online és print formában is elérhetővé váltak.

Terjedelmi korlátok miatt ezek egyik része a Belügyi Szemle 2021. évi 5. online különszámában, másik része pedig jelen kiadványban olvasható.

Várkonyi Zsolt Kristóf
főszerkesztő

A járványügyi intézkedések és a szülőkészség
bátyi változások a hatékony védekezést szolgál-
ták. A bv. szervezet által kidolgozott eljárásren-
dek összhangban álltak a kormányzati szervek
és a szakirányítási feladatoknál ellátók által ki-
adott protokollokkal, magatartási szabályokkal.
A bv. szervezet általános megelőző intézkedései
a sajátos rendvédelmi feladatok vonatkozásában
előrehatározott módon könnyítették meg a későbbi
védekezést.

...tás országos parancsnoka
...ult a Mobil Járványkórház
...s Akciócsoport, amelynek
...ványkórház felállítása érde-
...nali intézkedések végrehaj-

Intézkedési tervek

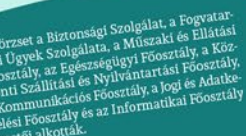
árcius 7-én Operatív Törzs (a továbbiakban: Törzs) került megalakításra a BvOP szakterületi vezetőinek bevonásával. A Törzs feladata volt, hogy koordinálja a bv. feladatok munkáját, értékelje-elemesse a tö. érkező adatait, iránymutatást adjon a tö. szertözés megelőzésére, lokalizálása ese. minin minimalizálására, a lehető legro. a tö. megelőzésére.

A törzs folyamatosan figyelemmel kísérte a járványügyi készültség során a belügyminiszter vezetésével működő Ügyeleti Központ és a Kormány Operatív Törzsenek tevékenységét, továbbá szoros kapcsolatot tartott fenn a társszekvenc operatív törzsekkel. Az értékelő elemzés, valamint koordinációs tevékenységek után, az aktualitások tekintetében szakmai támogatást biztosított és feladatokat használt a társaságok részére, továbbá visszajelzéseket az egyes intézkedések eredményességéről.

A Törzs Magyarország Kormányja és a Nemzeti Népegészségügyi Központ által kiadott normák és eljárásrendek bá szervekben történő soron kívüli érvényesítése, valamint az elemzések során feltárt hiányosságok megszüntetése mellett az új, különleges eljárások bevezetése érdekében rendszeresen feladat-szabásokkal látja.

**FELKÉSZÜLÉS – FELKÉSZÍTÉS –
TÁMOGATÓ TEVÉKENYSÉGEK**

A bv. szervezett a koronavírus-járvány hatékony kezelésére történő felkészülés keretében mind a személyi, mind a fogvatartotti állomány vonatkozásában – országos szinten – saját műtávtelei kapacitását felhasználva, jelentős mértékben csökkentette fertőző ágensek ellen az intézkedések meghoztatáshoz szükséges időtartamot. A büntetés-végrehajtási egészségügyi tevékenysége átfogó, proaktív módon, magas színvonalú technikai eszközrendszerek kialakításával is támogatotta a járványügyi védekezést, melyek révén is támogatta a járványt a fogvatartottak együttműködése és a szabályokat betartó, szakmailag felkészült, felgye-
melt személyi állomány.

FERTŐTLENÍTÉS ALATT
ÁLLÓ TERÜLET!
BELÉPNI TILOS!!!

KÖSZÖNTŐ

Tisztelettel köszöntöm Önöket a „*Kiemelten sikeres védekezés a koronavírus ellen - a büntetés-végrehajtási szervezet feladatai és jó gyakorlatai*” című konferenciánkon.

Köszöntöm konferenciánk meghívottjai között a Belügyminisztérium államtitkárait és helyettes államtitkárait, a fegyveres testületek, társ rendvédelmi szervek vezetőit, képviselőit, Magyarország Ügyészségének munkatársait.

Köszöntöm az akadémikusokat, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, a jogi egyetemek és jogi karok oktatóit, hallgatóit, az egészségügyi tématerületet képviselő tisztiorvosi, járványügyi szakembereket, rendészeti doktoranduszokat, illetve a kutatóintézetek, szakterületek képviselőit, az Országos Kriminológiai Intézet kutatóit, a Belügyi Tudományos Tanács elnökségének tagjait, titkárait.

Nagy örömmel tölt el, hogy konferenciánk meghívottai között köszönhetem közel 50 ország nagykövetségeinek, konzulátusainak munkatársait.

Külön köszönöm, hogy konferenciánkat előadásokkal tisztelték meg a magyar büntetés-végrehajtási szervezettel kiemelkedően jó szakmai kapcsolatokat ápoló Visegrádi Négyek, valamint Ausztria és Románia büntetés-végrehajtási szervezeteinek országos parancsnokai, illetve munkatársai, a társ rendvédelmi szervek és az általuk kijelölt szakterületek előadói, a magyar fegyveres és rendvédelmi szervek, a polgári hatóságok, az államigazgatás és a közigazgatás szakértői.

Nemzetközi konferenciánkat figyelemmel kísérik Magyarország Európa Tanács melletti állandó képviseletét ellátó diplomatái, a szlovák és a lengyel partner büntetés-végrehajtási intézetek parancsnokai, személyi állományi tagjai.

A járványveszély szinte mindenhol felülírta a hétköznapi rutinját. Világszerte megváltozott a megszokott életritmus, az életvitel és valamennyien korábban nem tapasztalt változásokkal kellett, hogy szembenézzünk, és azokkal együtt éljünk. Az országok, élve a maguk eszközeivel, igyekeztek állampolgáraik kitettségét csökkenteni,

a veszélyeztetett csoportokat megóvni, amely egyúttal természetesen korlátozásokkal járó intézkedések bevezetését is jelentette. Több országban, így hazánkban is, különleges jogrend keretein belül hangolták össze a védekezést célzó erőfeszítéseket.

A koronavírus-járvány elleni védekezés rámutatott arra, hogy az állam külső és belső biztonságaért felelős szervek, a fegyveres és a rendvédelmi szervek, valamint a polgári hatóságok tevékenységének összehangolására, működési feltételeinek erősítésére kiemelt figyelmet kell fordítani.

A járvány hatására az egymással együttműködő szervezeteknek merőben új kihívásokkal kellett szembenéznük, melyeknek részét képezték az egészségbiztonsági kihívások, az egészségügyi rendszerek működtetésének kérdései, miközben természetesen a maradéktalanul el kellett végezniük az alaprendeltetésükből fakadó feladataikat is.

A magyarországi válságkezelés esetében a kormányzati szinten összehangolt koordináció mellett rendkívül fontos szerepet játszott a köz bizalma, illetve a védekezésben részt vevő testületek és szervezetek helytállása. A Belügyminisztérium felügyelete alatt álló szervek közötti, egyébként is erős kötelék új tevékenységek vonatkozásában került próbátételre, a hagyományosan kiváló kapcsolatokban rejlő potenciál pedig új területeken került kiaknázásra a minisztérium Operatív Törzsének iránymutatása mellett.

A büntetés-végrehajtási szervezet számára Magyarország Alaptörvényéből, illetve a Bv. törvényből levezethetőek voltak a rendkívüli helyzetekben végrehajtandó közegészségügyi és járványügyi feladatok. A személyi és a fogvatartotti állomány védelme érdekében a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtásakor előzmény nélküli kihívásokkal szembesült mind a parancsnoki vezetés, mind pedig a végrehajtó állomány, mely feladatokat azonban sikeresen, határidőben és maradéktalanul elvégeztük.

Napjainkban kiemelt jelentőséggel bír azonban a vírus terjedésének lassítása, az egészségügyi rendszerek működési feltételeinek fenntartása, a világjárvány társadalmi és gazdasági hatásainak enyhítése.

Nem valósulhatott volna meg a sikeres védekezés a közös munka, az együttműködés nélkül. A mögöttünk álló másfél évben megtapasztaltuk, hogy a rendvédelemben erős a hivatástudat, a kitartás, a tenni akarás és az összetartás.

Kétnapos konferenciánk során arra is rá kívánunk mutatni, hogy milyen nagy jelentőséggel bírt a sikeres járványügyi védekezésben, nemcsak a hazai, hanem a nemzetközi szervezetekkel történő, és az országok közötti együttműködés is.

Bízom benne, hogy a konferencián elhangzott előadások, illetve az azzal kapcsolatosan közzétett kiadványok átfogó, más fórumokon e formában hozzá nem férhető módon gazdagítják majd a résztvevők ismereteit és bővítik látóterüket.

Hiszem, hogy ehhez egy kicsit a külföldi és a belföldi partnereinkkel együtt mi magunk is hozzá tudunk járulni azzal, hogy bemutatjuk azt, hogy abban az erőt próbáló helyzetben hogyan működünk, szakfeladatainkat milyen módon és módszertan alapján szerveztük.

Köszönöm a figyelmet és hasznos időtöltést kívánok!

Dr. Tóth Tamás bv. altábornagy
a büntetés-végrehajtás
országos parancsnoka

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS ORSZÁGOS PARANCSNOKSÁGA OPERATÍV TÖRZSÉNEK MŰKÖDÉSE ÉS A COVID-19-JÁRVÁNY ELLENI VÉDEKEZÉSBEN BETÖLTÖTT SZEREPE

Operation and role of the Task Force of the Hungarian Prison Service headquarters in the fight back against COVID-19 epidemic

A koronavírus-járvány kapcsán a büntetés-végrehajtási szervezetnek új, eddig nem ismert intézkedéseket kellett bevezetnie, amelyek jelentős hatással voltak és vannak a személyi állomány napi munkavégzésére. A Kormány által hozott intézkedések adaptálásához, azoknak a büntetés-végrehajtásra vonatkozó lekövetéséhez modellezni kellett az egyes szaktevékenységek végrehajtása során felmerülő járványügyi kockázatokat. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságán felálló és folyamatosan működő Operatív Törzs számos intézkedést hozott, amelyek biztosították az eredményes védekezéshez szükséges keretrendszert. A járvány első hulláma alatt a vírus nem tört be a büntetés-végrehajtási intézetek falain belülre, a továbbiakban pedig a civil élethez képest kedvezőbb fertőződési, illetve halálozási arányokat mutatnak a fogvatartotti statisztikák. Jelen tanulmány a védekezés stratégiáját és a központi irányítás módját mutatja be, valamint betekintést enged a meghozott döntések hátterébe.

Kulcsszavak: járvány, Operatív Törzs, korlátozó intézkedések, fokozatosság, védekezés

During the coronavirus pandemic the Hungarian Prison Service had to introduce measures that were unknown for the service before and which had a significant impact on the daily duty of the staff. To adapt measures taken by the government for the prison service, the epidemic risks occurring during the special activities had to be modelled. The Task Force built-up and operated in the Hungarian Prison Service Headquarters took several measures that ensured the framework of rules needed for the successful protection. The virus could not enter the Hungarian prisons during the first wave and later on the statistics show more favourable infection and mortality rates among the inmates than in civil life. The current study presents the strategy of defence and the way of central management, as well as provides insight into the background of the decisions made.

Keywords: pandemic, Task Force, restrictive measures, gradualism, defence

Bevezetés

Az új típusú koronavírus megjelenése, világméretű és rendkívül gyors terjedése, valamint a több országban/régióban (pl.: Dél-Olaszország, Spanyolország, New York állam) a kockázatok nem megfelelő mérlegelése miatt késve meghozott döntések és/vagy az állampolgárok szabálykövetési hajlandóságának hiánya nyomán kialakult tömeges megbetegedések és halálesetek okozta katasztrófa-közel állapotok bizonyosan új fejezetet nyitnak az egyes államok jövőbeni egészségügyi válságkezelési stratégiáiban. Az egészségügyi ellátórendszer és a gazdaság összeomlásával fenyegető járvány az élet valamennyi területére begyűrűzött; nem volt kérdés, hogy a büntetés-végrehajtási szervezetnek (a továbbiakban: szervezet) is új, eddig nem ismert intézkedéseket kell bevezetnie, amelyek jelentős hatással bírnak a személyi állomány napi munkavégzésére, a fogvatartottak foglalkoztatásának és napirendjének szervezésére, a szállításokra, látogatófogadásokra; tulajdonképpen valamennyi, a szervezet által végzett tevékenységre.

A zárt közösségek – ahogy azt magyar és külföldi idősothtonok esetében is láthatunk – speciális helyzetben vannak. Az itt élők fokozottan ki vannak téve a fertőzés továbbadásának. A büntetés-végrehajtási intézetek zártsága azonban egyszerre lehet előny és hátrány. Viszonylag hosszú ideig sikeresen tartható fenn a fertőzésmentes övezet, még ha a civil életben tombol is a vírus, feltéve, hogy hatékonyan tudunk intézkedni annak intézetbe történő bejutása ellen. Legcélravezetőbb megoldásként a zártság fenntartása, és a fogvatartottakkal foglalkozó, büntetés-végrehajtási szervekbe rendszeresen bejáró személyzettel kapcsolatos egészségügyi óvintézkedések meghozatala és következetes betartása mutatkozott. A védekezés lényegét tehát az jelentette, hogy a vírust lehetőség szerint minél hosszabb ideig a falakon kívül tartsuk, minden pillanatban készülve azonban azokra az eshetőségekre is, ha a fertőzés mégis megjelenne egy büntetés-végrehajtási intézetben. Ez a második és harmadik hullámban már elkerülhetetlenné vált. Ebben a helyzetben célunk volt a fertőzési lánc megszakítása a konzekvens kontaktuskutatások, az érintett részlegek részleges vagy teljes zárása és a speciális védőfelszerelések alkalmazása révén.

Írásomban bemutatom a szervezet által követett védekezési stratégia sarokpontjait, valamint a megtett konkrét intézkedéseket. Célom megvilágítani a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BvOP) által meghozott egyes intézkedések hátterét, és betekintést engedni a válságkezelés során lefektetett és mindvégig megtartott vezető elvek teljesülésébe. Meggyőződésem továbbá, hogy az erőt próbáló időszak nem múlt el pozitív tapasztalatok nélkül. A felmerülő kihívásokra kreatívan, a társszervekkel együttműködve reagáltunk. A kényszer szülte, ám bevált, a jövőben is megtartani és továbbfejleszteni kívánt, a büntetés-végrehajtás biztonságát növelő és a személyi állomány munkaterheit csökkentő intézkedések meghozatala azt mutatja, hogy a szervezet megerősödve, új képességeket szerezve került ki a járvány okozta rendkívüli helyzetből.

A védekezés stratégiai irányai

Egy vezetőnek sok olyan kérdésben is döntenie kell, amely nem feltétlenül tartozik az ő általa legjobban ismert szakterületek közé. Ilyen helyzetekben kritikusan fontos a megfelelő tanácsadók megválasztása, és az adott területen jártas szakemberekre történő odafigyelés. A védekezés kezdetén meg kellett határozni azokat az alapvetéseket, egy olyan szempontrendszer, amely segít a döntéshozatalban, és egyszerre garantálja a védekezés hatékonyságát, a büntetés-végrehajtás biztonságának fenntartását, törvényileg meghatározott céljaink elérését, valamint azok társadalmi, a személyi állomány és a fogvatartottak részéről történő elfogadtatását.

A BvOP-n 2020. március 7-én megalakult BvOP Operatív Törzs (a továbbiakban: Operatív Törzs/Törzs) minden intézkedésében visszaköszönnek a Kormány és a Belügyminisztérium Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs – 2020. január 31-ét követően a Koronavírus-fertőzés Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs – iránymutatásai. A Nemzeti Népegészségügyi Központtal (a továbbiakban: NNK) gyors és közvetlen munkakapcsolat került kialakításra, támogatásuk minden megtett intézkedéshez biztos szakmai alapot, megfelelő kereteket jelentett. Tudomásunk volt a fertőzés elleni védekezés és a terjedés meggátolása érdekében a lakosság számára napi szinten elmagyarázott óvintézkedések hátteréről, és a közvetlen szakmai támogatás is rendelkezésre állt. Munkánk nagyon leegyszerűsítve tulajdonképpen annyi volt, hogy mindezeket az információkat lefordítsuk a büntetés-végrehajtás nyelvére, és a szakma kiterjedt területein érvényt szerezzünk nekik. A BvOP kiválasztott vezetőiből álló Törzs kezdetben naponta – szükség esetén naponta többször is – ülésezett, valamint online kapcsolat útján feladatokat határozott meg a bv. intézetek parancsnokainak, illetve bevonta őket a döntések előkészítésébe, és ellenőrizte azok végrehajtását.

A Kormány által hozott intézkedések adaptálásához, azok szervezetünkre vonatkozó lekövetéséhez modellezni kellett az egyes szaktevékenységek végrehajtása során felmerülő járványügyi kockázatokat, és az adott helyzetben a biztonságos (értsd: fertőzésmentes) fogvatartás alapfeltételeit garantáló óvintézkedések meghozatalának lehetőségét, esetlegesen a tevékenység végzésének felfüggesztését (pl.: külső munkahelyen történő munkáltatás). A bevezetendő intézkedések egységes meghozatalának érdekében stratégiai irányokat jelöltünk ki, amelyek érvényesülését mindenkor szem előtt tartottuk.

Az első és talán legfontosabb alapelvünként fogalmaztuk meg, hogy a büntetés-végrehajtási szervek területére történő belépések számát csökkenteni kell, illetve speciális szabályokat (védőeszköz, testhőmérséklet-mérés, fertőtlenítés) kell bevezetni. Szükséges volt minimalizálni a fogvatartottak és külsős személyek közötti találkozások számát.

A megtett intézkedések másik alapvető iránya az volt, hogy a fogvatartottak egészségügyi ellátása semmilyen módon ne terhelje meg a polgári egészségügyi ellátórendszert a törvényisztelő állampolgárok ellátásának rovására.

Harmadszor pedig a fogvatartottak bárminemű alapjoga vagy büntetés-végrehajtási jogviszonyból eredő jogai csak a szükséges mértékben és ideig korlátozhatóak. Az esetlegesen előforduló joghátrány ellensúlyozására, a halasztások jövőbeni pótlására intézkedni kell.

A védekezésünk egy rendkívül fontos elveként jelent meg a nagyobb létszámú fogvatartotti csoportosulások létrejöttének megakadályozása. Ezáltal egyes szaktevékenységeket több részletben, nagyobb személyi állományi létszám bevonásával kellett végrehajtani.

Nem utolsósorban pedig egyértelműen állást foglalt a szervezet a korlátozások enyhítésének kérdésében is, miszerint a civil életben meghozott enyhítő intézkedések a büntetés-végrehajtási szervek tekintetében, időben csak jelentős késedelemmel követhetők. A korlátozások feloldása óvatosabban, komoly mérlegelést és az egészségügyi hatóságok egyetértését követően tehető meg.

Fokozatosság, végrehajthatóság

Az említett stratégiai irányokon kívül ez a fenti két rendezőelv jelent meg valamennyi intézkedésünkben. E kettő szorosan kapcsolódik egymáshoz. Ahhoz, hogy egy intézkedés végrehajtható legyen, az alapvető infrastrukturális és anyagi feltételek biztosítása mellett elengedhetetlen az elfogadtatás. Ennek pedig két további feltétele van, a helyes tájékoztatás és a fokozatosság.

Itt el is jutottunk az egész védekezés kulcstényezőjéhez, ami az időbeliség. Ahhoz, hogy fokozatosan, felkészülési időt hagyva hozzassunk döntéseket, időben kell felismerni a veszélyeket, és időben kell azokra reagálni. Meggyőződésem, hogy Magyarország és ezen belül a szervezet védekezése is emiatt sikeres.

Megtett intézkedések

A Törzs Intézkedési Terveket, valamint egyedi utasításokat adott ki a valamennyi büntetés-végrehajtási szerv számára kötelezően végrehajtandó feladatokkal összefüggésben, amelyeket folyamatosan monitorozott, a megtett intézkedéseket adatbekérés, fényképes dokumentáció és helyszíni bejárások során ellenőrizte. Az Intézkedési Tervben meghatározottak szükségszerűségét, fenntartásuk indokoltságát a Törzs figyelemmel kísérte, a változó körülmények alapján a fokozatosságot szem előtt tartva újraalkotta azokat, kiegészítéseket, módosításokat fogalmazott meg, illetve új Intézkedési Tervet dolgozott

ki. A személyi állomány készségét a rendszeres értesítési gyakorlatok végrehajtásával és készenléti szolgálatellátással fokozta.

A Törzs által kiadott intézkedési tervek nyomán a büntetés-végrehajtási intézetek (a továbbiakban: bv. intézetek) kidolgozták és a Törzs elé terjesztették saját, a helyi specifikumokat figyelembe vevő végrehajtási tervüket. Ezek a tervek tartalmazzák azokat a rövid- és középtávú intézkedéseket, amelyek a fogvatartás biztonságát, valamint a fertőzés továbbterjedésének meggátolását minden szempontból szavatolni képesek.

A korlátozó intézkedések részeként bevezetésre került a fogvatartottak testhőmérsékletének rendszeres ellenőrzése. Meghatározásra került, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek alakítsanak ki megfelelő számú befogadó zárkát, amelyekben minden újonnan befogadott személyt 14 napos elkülönítésben kell tartani. Ők csak az adott időszak panasz- és tünetmentességét követően helyezhetők közösségbe, későbbi rendelkezés szerint ez két negatív PCR teszttel is kiváltható volt. Számukra a szájmaszk viselése szintén elrendelésre került.

Az életkoruknál (60+) fogva fokozottan veszélyeztetett fogvatartotti állomány elhelyezését a Törzs vizsgálta, intézkedés történt a lehetőség szerinti elkülönített elhelyezésükre, mozgatásukra.

Valamennyi büntetés-végrehajtási szervben végrehajtásra került a területek, helyiségek fertőzésveszély-tekintetű kockázatértékelése. Minden bv. intézetben/intézményben három (piros-sárga-zöld) zónába sorolódtak az egyes területek/helyiségek a veszélyesség mértéke szerint. Mindennek célja a bevezetendő intézkedések differenciálása, egyfajta „Covid-rezsimrendszer” kialakítása volt. Az adott helyiség kockázati szintjéről, valamint a helyiséget érintő intézkedésekről és az ott-tartózkodás feltételeit korlátozó rendelkezésekről tájékoztatók kerültek kihelyezésre, illetve a kötelező fertőtlenítő takarítások számát is differenciáltan, a besorolások alapján lehetett meghatározni. Fogvatartotti takarítócsoporthoz alakultak kifejezetten a fertőtlenítő takarítások elvégzése érdekében, amely által a munkáltatásban hozott korlátozó intézkedések folytán átmenetileg nem dolgozó fogvatartottak kereseti lehetőséghez jutottak, és szabadidejüket is hasznosan tölthették.

A központilag átadott védőfelszerelések és fertőtlenítőszer mellett a BvOP és a büntetés-végrehajtási szervek maguk is jelentős mennyiségű védőeszközt szereztek be, amelynek fogyasztását a Törzs figyelemmel kísérte, valamint a központi készletből az utánpótlás folyamatosságának biztosítása érdekében heti rendszerességgel osztásokat szervezett, így a bv. intézetek a meghatározott mennyiségű tartalékkészlet kialakítását is teljesíteni tudták. Az elégséges készletek birtokában a Törzs meghatározta a büntetés-végrehajtási szervek teljes körű, minden területre kiterjedő, rendszeres fertőtlenítését.

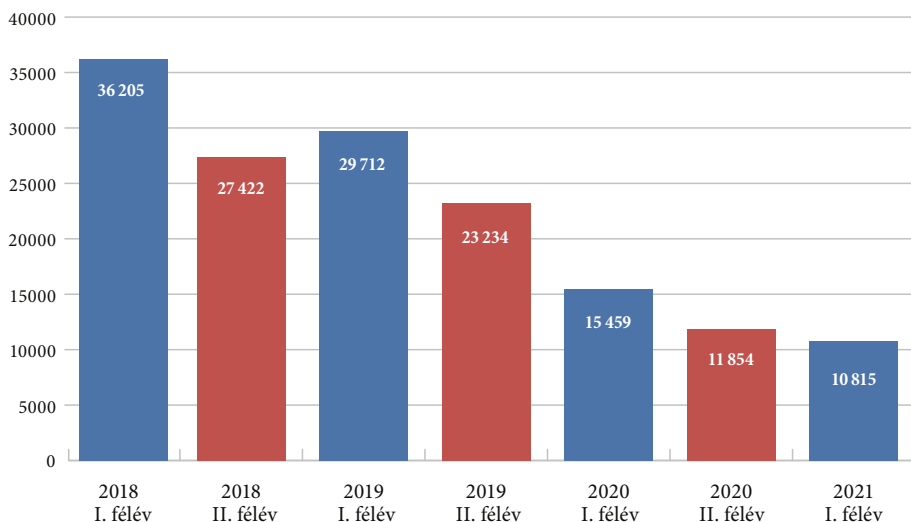

A megelőző fertőtlenítéseket a bv. szervek maguk, fogvatartotti munkaerő bevonásával hajtották végre.

A látogatófogadás tekintetében szigorú intézkedéseket hozott a szervezet. Első lépésben minden büntetés-végrehajtási szervnek olyan látogatófogadó helyiségeket kellett kialakítania, ahol a felek testi érintkezése, valamint a cseppfertőzés veszélye kizárásra kerül (plexifal). A kijárási korlátozások hatályba lépését követően megszűntek a látogatófogadások is, amelyek teljes körű felfüggesztését a szervezet a kijárási korlátozások eltörlését követően is fenntartotta. A látogatófogadás során létrejövő személyes kontaktus során átviható fertőzés veszélye az egyik legsúlyosabb fenyegetésként került beazonosításra, ezért – hasonlóan a V4 és a szomszédos országok társ szervezeteihez – annak a veszélyhelyzet előtti működési rendje visszaállítását csak később, jelentős megfontolások után tettük meg. Ezen külföldi büntetés-végrehajtási szervezetek hasonló eljárásrendjének monitorozása mellett kiemelt jelentőséggel bírt, hogy az adott kérdésben – a Törzsszel történt személyes konzultáció során – az NNK képviselője is egyértelműen a látogatófogadás korlátozásának fenntartása mellett foglalt állást, kiemelve, hogy annak feloldására az egyik utolsó intézkedésként kerülhet sor. Ennek megfelelően a látogatófogadás kapcsolattartási forma visszavezetése 2021. július 1-jével történt meg korlátozott hozzátartozói létszámmal, valamint védettségi igazolvány rendelkezésre állásához kötötten. Az abban részt nem vevők számára a Skype-használat nagyobb mértékben marad elérhető az új szabályozás szerint, így az önhibájukon kívül látogatófogadásban nem részesíthető fogvatartottak kompenzálása megoldott.

A korábban heti rendszerességgel, egy gyűjtőhelyről induló szállítások (körszállítás) rendszerét a szervezet felfüggesztette. A fogvatartottak egyik büntetés-végrehajtási szervből a másikba történő eljuttatását régiós szintű logisztika mellett, központi szervezéssel hajtottuk végre (központosított szállítási rendszer). A szállításokba bevontak száma az első hullámban a töredékére csökkent, köszönhetően annak, hogy az Országos Bírósági Hivatal (a továbbiakban: OBH) ítélezési szünetet rendelt el, illetve, hogy a szervezet szigorúbban bírálta el az átszállítási kérelmeket és felülvizsgálta a nem kellő megalapozottságú határozatokat. Az egészségügyi célú előállításokra természetesen sor került, ám a megfelelő indokoltság ebben a tekintetben is vizsgálat tárgyát képezte. Az egészségügyi vizsgálatok lefolytatására egyéb, alternatív megoldások is alkalmazásra kerültek (pl.: orvos behívása a bv. intézetbe). A koronavírusral fertőzött fogvatartottak átszállítását központi szervezéssel, teljes védőruházat viselésével a BvOP Művelési Osztályának munkatársai hajtották végre.

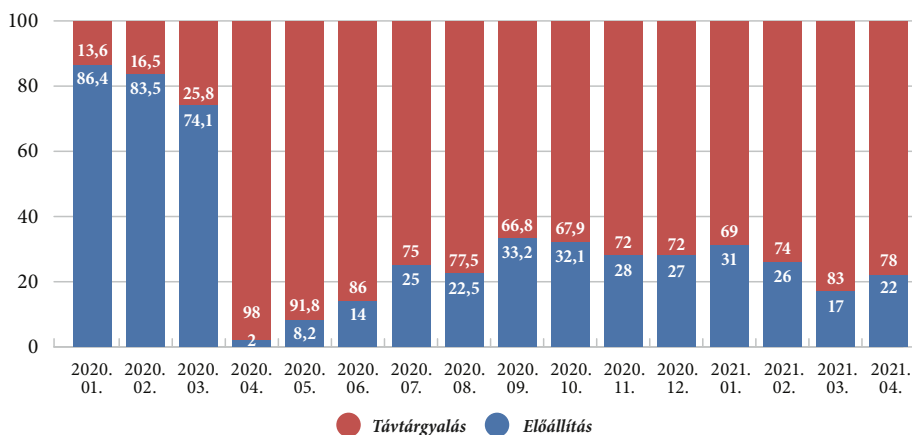
1. ábra: A végrehajtott szállítások esetszámai¹

Feladatként került meghatározásra a bv. intézetek vezetői részére, hogy hatékony kommunikációt folytassanak a törvényszékek és bíróságok elnökeivel, a tárgyalások kizárólag távtárgyalás útján történő megtartása céljából. A megbeszélések pozitív hozadéka volt a rendkívüli ítélkezési szünet feloldását követően, hogy a bírók többsége a tárgyalásokat továbbra is távtárgyalások keretében tartotta meg, ugyanakkor az előállítások száma ismételten emelkedni kezdett. Ezek minimalizálása érdekében valamennyi bv. intézet kialakította az intézet területén belül megtartásra kerülő büntetőbírói tárgyalások feltételeit (bv. intézeti tárgyalótermek). Két bv. intézet esetében a közvetlen átjárás a bíróságra biztosított volt, így ott jelölték ki megfelelő helyiséget a célra.

Egyeztetés történt az OBH elnökével, valamint helyszínbejárásokra került sor az egyes bv. intézetekben. A kialakított, büntetőbírói tárgyalások megtartására alkalmas helyiségeket elsősorban előkészítő ülések, kiküldött bíróként tartott tárgyalások, azonos bv. intézetben elhelyezett, egy-két vádlottat érintő ügyek esetében lehet alkalmazni. A bv. bírói meghallgatásoknál is elsősorban ezen tárgyalóhelyiségek kerülhetnek használatra. Az intézkedés hatására érdemben csökkentek az előállítások, mérsékelve a személyi állomány munkaterheit, és növelve a szervezet biztonságát.

¹ A tanulmányban szereplő adatok forrása: BvOP.

2. ábra: A bíróságok által elrendelt távtárgyalások és előállítások arányának alakulása

A szállítások és a civil személyekkel való találkozások számának minimalizálása mellett maradt még egy tényező, amely veszélyt jelent a fogvatartottak megfertőzésére, ez pedig maga a személyi állomány, amelynek tagjai napi rendszerességgel járnak haza. Esetükben elrendelésre került a szájmascsk, majd később a gumikesztyű fogvatartotti részlegeken és beléptetések során történő kötelező viselete. Ez az intézkedés nem csupán a fertőzés kockázatát csökkentette nagymértékben, hanem jelentősen hozzájárult a fogvatartottak hangulatának, biztonságérzetének javulásához. Emellett a fogvatartottak számára is biztosított valamennyi bv. szerv személyenként 3 db textil szájmascskot, illetve meghatározott munkahelyeken egészségügyi szájmascskot, amelyek tisztítását, cseréjét és pótlását szintén a szervezet vállalta. A védőfelszerelések rendeltetésszerű használatáról és a fertőtlenítés szakszerű végrehajtásáról a Törzs fényképes módszertani útmutatót adott ki, amelynek alapján a bv. intézetek és intézmények biztonságosan végezhettek napi szolgáltatukat és megfelelő védelmet nyújtó fertőtlenítéseket hajtottak végre.

A fertőzött részlegek lezárásra kerültek és teljes védőfelszerelés (védőruha, FFP2 szájmascsk, gumikesztyű, arcvédő plexi) elrendeléséről döntött a Törzs az oda belépni kívánóknak. Az ilyen esetekben a Törzs egy adott szakértője a helyszínen az érintett bv. intézet parancsnokával együtt koordinálta a védekezést. A fertőzéseket sikerült minden esetben megállítani oly módon, hogy ne kerüljön sor a büntetés-végrehajtási szerv teljes lezárására sem a személyi állomány tagjai körében történő, sem pedig a fogvatartottak közötti megbeszélések okán.

A korlátozások szükségszerűen megjelentek a fogvatartottak foglalkoztatásában is. Az általános és középiskolai oktatás digitális formában működött tovább. Bizonyos szakmaképzések felfüggesztésre kerültek, ahol a gyakorlati képzést nem lehetett távoktatás formájában kiváltani.

A gazdasági társaságok a vírus terjedése következtében kénytelenek voltak részben beszüntetni termelő tevékenységüket. A börtönök falain kívül, külső munkáltatók által létesített munkahelyek is felfüggesztésre kerültek. Felmértük, hogy egy esetleges teljes zárlat elrendelésekor melyek azok a kritikus munkahelyek, amelyeket mindenképpen fenn kell tartani (pl.: konyha, kórházak részére szolgáltatást nyújtó higiénikus mosodák stb.). Az elégséges létszámon felül kerültek betanításra fogvatartottak ezeken a munkahelyeken, figyelemmel arra, hogy egy esetleges fertőzés bekövetkezésekor a kieső fogvatartotti munkaerő nem csupán a fertőzöttet magát, hanem annak valamennyi kontaktszemélyét érintené. A cél az volt, hogy az ő karanténban töltött idejük alatt is folyamatosan biztosított legyen az adott munkahely rendeltetésszerű, normál kapacitással történő működtetése a belső és központi ellátás igényeinek kiszolgálása érdekében. A fogvatartottak tekintetében munkahelyek átcsoportosításával, új foglalkoztatási helyek létrehozásával sikerült csökkenteni a kereseti lehetőségek kiesésének mértékét. A termelésről, munkáltatásról, fogvatartotti kereseti lehetőségekről szóló kimutatásokat a Törzs folyamatosan monitorozta és intézkedéseket hozott a kockázatok kezelése érdekében.

Korábban említésre került azon meghatározott alapelvünk, miszerint a fogvatartottak egészségügyi ellátása nem eredményezhet semmiféle hátrányt a jogkövető állampolgárok ellátásában. Ezt a szempontot szem előtt tartva alakítottunk ki a Büntetés-végrehajtási Szervezet Központi Kórházában (későbbi nevén a Büntetés-végrehajtási Egészségügyi Központban – a továbbiakban: BVEK) egy, az egészségügyi szabályoknak megfelelően zsiliprendszerrel leválasztott részleget a kórházi kezelést igénylő fertőzött fogvatartottak megfigyelése, elhelyezése, gyógyítása érdekében. A lélegeztetőgép-kapacitással is rendelkező intézmény megkapta a járványkórházi minősítést, amely lehetővé tette a fertőzött fogvatartottak büntetés-végrehajtási intézményrendszeren belül történő gyógyítását. A részleg úgy került kialakításra, hogy szükség szerint bővíthető legyen. A súlyos és életveszélyes esetekben a fertőzött fogvatartott külkórházba került átszállításra. A büntetés-végrehajtás szolgálatában álló, de egyidejűleg más egészségügyi intézményben is munkát vállaló kollégák rendszeres tesztelése a civil egészségügyben meghatározott protokoll szerint valósult meg. A Berettyóújfalun – a szervezet által – időközben felépített, új Büntetés-végrehajtási Egészségügyi Központ főépületét a Gróf Tisza István Kórház részére előre nem meghatározott időpontig használatra átadtuk, ezzel is segítve a kórházi kezelésre szoruló magyar polgárok megfelelő ellátását, ezáltal az országos védekezést. Az új épület a harmadik hullám megállítása után, 2021 júniusában került vissza a szervezet használatába. A fertőzött fogvatartottak elhelyezésére jelenleg itt van lehetőség.

A Törzs kialakította saját mintavételi kapacitásait mind a személyi állomány, mind pedig a fogvatartottak tekintetében. Ez azt jelentette, hogy minden, bv. intézetben szolgálatot teljesítő egészségügyi állományi tag képzést kapott a mintavételek végrehajtását

illetően. Így azokat már csak a laborba kellett szállítani, jelentősen meggyorsítva ezzel a folyamatot, és mellőzni egy külsős mintavevő beléptetést vagy egy fertőzésgyanús fogvatartott előállítását. A személyi állomány tekintetében, az otthonában a fertőzés tüneteit mutató állományi taghoz kikerkező egészségügyi alkalmazottaink vették a mintákat. Ugyanakkor régiós szinten mintavételi pontokat létesítettünk azon kollégák számára, akik otthonukból tömegközlekedés igénybe vétele nélkül képesek voltak azokat felkeresni, így időpont-egyeztetés alapján tőlük ezeken a helyszíneken gyorsan, kockázatmentesen mintát lehetett venni.

A személyi állomány körében történt oltás 2021. március-április hónapokban valósult meg, a Belügyminisztérium szervezésében. A rendvédelmi alkalmazottak csoportjának az országos oltási tervben meghatározottak szerinti oltását követően a fogvatartottak részére is biztosításra került a védőoltások beadatása. A Törzs felmérte a fogvatartottak oltási hajlandóságát és ennek megfelelően egyeztetést folytatott az oltóanyagok biztosítása érdekében a Területi Közigazgatásért Felelős Államtitkársággal. A vakcináció folyamata egy nap alatt, kampányszerűen történt meg a BvOP és a büntetés-végrehajtási szervek egészségügyi állományának teljes bevonásával, összesen 32 helyszínen, mindösszesen 11 568 fő fogvatartott részvételével. Az ezt követően befogadottak körében ellenőrzik az oltás meglétét, és amennyiben ez hiányzik, annak biztosítása felajánlásra kerül a fogvatartott részére. A Törzs egyedi rendelkezése szerint a civil életben a védőoltás első komponensével beoltott, majd bv. intézetbe kerülő személyek számára az első komponensű oltás típusával megegyező második dózisok szintén beadásra kerülnek. Sok rövid ideig fogvatartásban lévő személy oltatlanként lép be, de már oltottként távozik a bv. intézetből a helyben, könnyen elérhető védőoltásnak köszönhetően. 2021. június 30-án a személyi állomány oltottsági aránya 66,42%, míg a jelenlévő fogvatartottaké 78,51% volt.

A fogvatartottak hangulatának monitorozása, helyettesítő intézkedések

A Törzs a V4, a szomszédos és más európai országok büntetés-végrehajtási szervezeteinek intézkedéseit nyomon követte, rendszeresen osztotta meg tapasztalatait nemzetközi szinten. Figyelmünket nem kerülhették el a Brazíliában, Olaszországban, vagy akár a szomszédos Romániában halálos áldozatokkal járó események (bezártság következtében történő börtönlázadás, zendülés) sem, amelyeket intő jelként tekintettünk. Ennek következtében elégedetlenség, értetlenség, tévinformációk felszínre kerülésekor minden esetben intézkedés történt a helyzet szakszerű, személyes hangon történő kezelésére, a magyarázatok megadására.

A fogvatartottak hangulatának monitorozását a felderítési szakterület hajtotta végre, amelyről heti rendszerességgel jelentett a Törzs részére. A gyűjtött információk

fontosak voltak a fogvatartotti állomány általános hangulatának, illetve a körükben terjedő tévhitiek feltérképezésére, ezáltal az irányukba történő tájékoztatások tartalmi elemeinek meghatározása érdekében. Arra a kérdésre kerestük a választ, hogy milyen módon fogadják a korlátozó intézkedéseket, megértik-e azok jelentőségét.

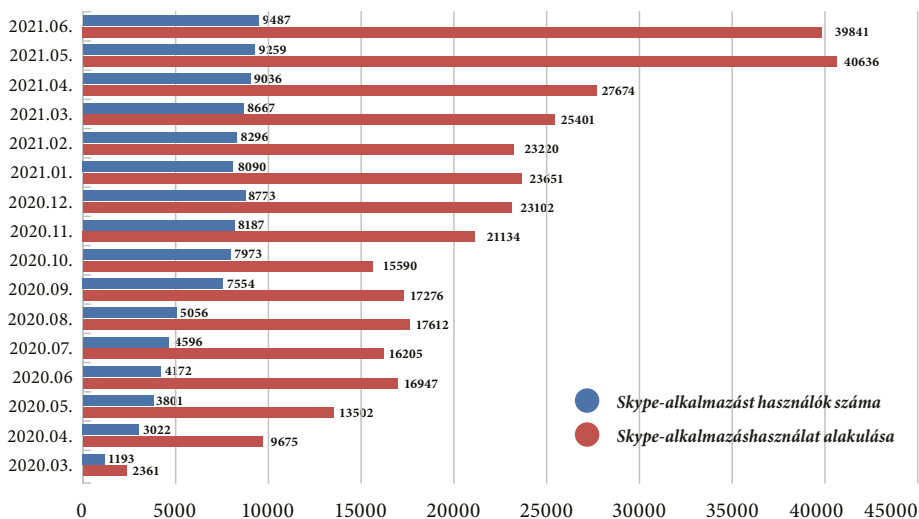
Ahogy korábban említettem, azok a döntések hajthatók végre sikeresen, amelyek elfogadottak. Minden jel arra mutatott, hogy sikerült megértetni a fogvatartottakkal, hogy elsősorban az ő egészségük érdekében kerültek bevezetésre a korlátozások. Ameddig pedig a rendszer ilyen zárt tud maradni, a börtönök az ország legbiztonságosabb helyei közé tartoznak. Természetesen a türelmetlenség – főként a látogatófogadások elmaradása miatt – jelen volt a rendszerben, azonban a megfelelő helyettesítő rendelkezésekkel ezt orvosolni lehetett.

A fogvatartottak számára a bezártság alaphelyzet. Ennek ellenére nem szabad alábecsülnünk azt, hogy az aktív kapcsolattartással rendelkezők számára mit jelent a rendszeres látogatófogadás, és mit vált ki belőlük ennek időszakos hiánya. Minderre tehát intézkednünk kellett.

Lehetővé tettük a rendszeres Skype-hívás útján történő látogatófogadást a fogvatartottak részére, amely differenciált módon, különböző időtartamokban állt rendelkezésre. Minden bv. intézetben megteremtettük a technikai feltételeket, a rendszer jól vizsgázott. A Skype-hívás lehetőségét kiterjesztettük a jogi képviselőkre, ügyvédekre és ügyészekre is, tovább csökkentve ezzel az intézeti belépések számát. A Skype-eszköz zökkenőmentes és rendeltetésszerű használata, annak ellenőrzése érdekében részletes útmutató és szabályozás került kiadásra, amelyet elérhetővé tettünk valamennyi érdekelt számára. Az új rendszer egyértelműen pozitív fogadtatásra talált. Nagy előnye, hogy a fogvatartottak heti rendszerességgel láthatják hozzátartozóikat, illetve nem egy esetben történt meg, hogy olyan személy is élt a lehetőséggel, aki addig nem rendelkezett kapcsolattartóval, vagy előfordult, hogy a fogvatartott rég nem látott hozzátartozóval beszélhetett. Egyöntetű igény, hogy a Skype kapcsolattartási forma a továbbiakban is fennmaradjon.

Mindezek mellett a Törzs a fogvatartottak és hozzátartozóik személyes találkozásán alapuló kapcsolattartásának szünetelése miatt hangulatjavító intézkedésként a telefonálási időkeretet általánosan heti 15 perccel megnövelte, illetve az intézeti mobiltelefon-készülékkel nem rendelkező fogvatartottak a bv. intézet költségének terhére, havonta 3x5 percben díjmentesen hívhatták kapcsolattartóikat. A büntetés-végrehajtás által létrehozott webes felületen az online módon történő csomagküldés továbbra is elérhető volt a hozzátartozók számára, illetve a letéti számlára történő előreutalás is, amely alapján a fogvatartott maga tudja megvásárolni a büntetés-végrehajtás boltjában a szükségleti cikkeket. Ezek mennyiségi korlátjában a helyzetre tekintettel enyhített történt.

3. ábra: A Skype mint kapcsolattartási forma használata

A járvány okozta zárás és kevesebb munkalehetőség következtében intézkedések történtek a fogvatartottak megnövekedett szabadidejének hasznos eltöltésére, figyelemük lekötésére is. A BvOP új készülékek beszerzésével biztosította, hogy minden zárkában legyen televízió. Ennek kettős célja van; egyfelől leköti a fogvatartott figyelmét, másfelől hiteles információkat szerezhetnek az országban folyó védekezésről, alátámasztva ezzel a bv. szervezetben megkövetelt új szabályok indokoltságát.

A helyettesítő intézkedések közé tartozik még a fürdési lehetőségek megnövelt száma, a fogvatartotti sportterem térítésmentes használata, a szabadlevegőn tartózkodás megnövelt időtartama, valamint a kiscsoportos reintegrációs foglalkozások és pszichológusi meghallgatások előtérbe helyezése. A helyettesítő intézkedések esetében is természetesen folyamatosan figyelemmel voltunk a civil életben meghozott döntésekre, így például a sportterem használatára a börtön falain belül sem volt lehetőség abban az időszakban, amikor azt a civil életben is tiltották.

Kommunikáció

Az egyes intézkedések és a védekezés teljes egésze szempontjából a kommunikáció fontos szerepet tölt be a döntések elfogadtatásában és a helyes információk közzétételében. Személyi állományunk tájékoztatásában nagyrészt támaszkodtunk a Kormányzat által indított kampányra, emellett a bv. intézetek parancsnokai részére meghatározásra került, hogy a betegség korai felismeréséről és a végrehajtandó intézkedésekről tájékoztassák beosztottaikat.

A fogvatartottak tájékoztatásában elsősorban a személyes kapcsolatot emelném ki. A reintegrációs tisztek zárkáról-zárkára járva, valamint kiscsoportokban tájékoztatják nap mint nap a fogvatartottakat a járvánnyal kapcsolatos aktuális információkról. A BvOP Kommunikációs Főosztálya kiemelkedően igényes, rövid videófilmeket készített a fogvatartottak tájékoztatására, amely munka színvonalát központi szinten is elismerték.² Ezek az anyagok a bv. intézetekben meglévő zárt láncú TV-rendszeren keresztül rendszeresen levetítésre kerültek. További filmek készültek a hozzátartozók részére is, amelyek a honlapon és a közösségi médiában váltak elérhetővé. Tájékoztató plakátok a járványhoz kapcsolódó különböző témákban szintén kihelyezésre kerültek a közösségi terekben. A Börtönújság tematikus lapszámát jelentettük meg, valamint rajzpályázatot hirdettünk a járvánnyal kapcsolatban, továbbá a fogvatartottak munkáit és imádságait tartalmazó imafüzet is kiadásra, szétosztásra került.

Hivatali munkaidőben „call-centert” is üzemeltetünk, amelynek hívásával minden bv. intézetben elérhető egy kijelölt kolléga, aki naprakész információkkal szolgál a szervezet által meghozott intézkedések, megváltozott szabályok tekintetében. A különböző médiumok napi szinten beérkező kérdéseire a Törzs a szükséges tájékoztatásokat megadta.

A jövőben is megtartandó, illetve a veszélyhelyzet tapasztalatai alapján bevezetendő új intézkedések

Ahogy a bevezetőmben is utaltam rá, a Törzs azzal a szemmel is monitorozta a meghozott döntések hatásait, hogy mely kialakított jó gyakorlatoknak van létjogosultsága a járványhelyzet utáni időszakban is. Melyek azok a pozitív hatások és irányok, amelyeknek a szervezet napi működésében történő továbbélése indokolt?

2 Például:

Megkezdte az egészségügyi védőmaszkok gyártását a büntetés-végrehajtás:

<https://www.youtube.com/watch?v=MOkTN9-kWvw>

Tájékoztató fogvatartottaknak a koronavírus járványról: <https://www.youtube.com/watch?v=ULoqY0POQ3o&t=13s>

Üzenet a börtönből hozzátartozóknak: <https://www.youtube.com/watch?v=wAaCazIqd5o>

Fertőtlenítés a magyar börtönökben: <https://www.youtube.com/watch?v=2cOpQcUVPY0>

Koronavírus elleni védekezés a börtönökben (2020. 09.): <https://www.youtube.com/watch?v=YjSnKlpCmH8>

Tájékoztató a koronavírus-helyzetről: https://www.youtube.com/watch?v=GXZMx1P_jPs&t=38s

<https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/3880>

<https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/4079>

<https://bv.gov.hu/hu/node/3592>

<https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/3426>

<https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/3610>

<https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/3590>

<https://fb.watch/7cIXwogACN/>

<https://fb.watch/7cI-fzmY0H/>

Bizonyos rendelkezések részletszabályainak megalkotásánál már eleve az volt a szempont, hogy a járvány elmúltával is fenntarthatóak, funkcionálisak legyenek. Ezek tekintetében (pl.: Skype, büntetőbírói tárgyalások bv. intézetekben) a veszélyhelyzet alatt eltelt időt egyfajta teszttüzetnek tekinthetjük. Más intézkedések vonatkozásában (pl.: 14 napos/60 év feletti elközlönítés) azok lényegét megörzö, de továbbgondolt, átfomált szabályozásokon dolgozik a szervezet.

A látogatófogadások felfüggesztésével egyenes arányban csökkent a bv. szervezetbe bejuttatott, a büntetés-végrehajtás rendjére és biztonságára veszélyes tiltott tárgyak mennyisége is. Ezáltal a korábban megreformált csomagküldési rendszer mellett egy másik kritikus bejutási útvonal is zárásra került. Természetesen a személyes látogatófogadások lehetőségét a pandémiás helyzet megszűnésével biztosítani kell, mindazonáltal az országos szinten 285 telekommunikációs eszköz útján, egységes szabályozás mellett, Skype-kapcsolat alapon történő audiovizuális kapcsolattartás lehetőségének biztosítása a fogvatartottak és engedélyezett kapcsolattartóik között továbbra is fennmarad preferált kapcsolattartási formaként.

A bv. intézetekben a büntetőbírói tárgyalások megvalósítása céljából történő tárgyalóhelyiségek kialakítását szintén a szükség generálta a járvány idején. Az OBH-val kialakított munkakapcsolat révén gyorsan sikerült megteremteni a célszállítások nélküli, egyúttal a bírói ügymenetet támogató megoldást. A tárgyalótermek létrehozásával újonnan kiépített infrastruktúráis háttér a személyi állomány munkaterheinek csökkentéséhez és a biztonságos fogvatartáshoz nem csak a járvány idején, hanem az elkövetkezőkben is nagymértékben hozzájárul.

A védőfelszerelések hazai előállítására a tömeges megbetegedések időszakában jelentős igény keletkezett. A termelés alapvetően betanított munkaerő bevonásával kivitelezhető, így a szervezet a Hajdú-Bihar Megyei Bv. Intézetben, a Sátoraljaújhegyi Fegyház és Börtönben és a Kiskunhalasi Országos Bv. Intézetben létesített gyártósorok beállításával egyszer használatos egészségügyi szájmaszkok gyártását folytatta, illetve az előállított termékek palettája is színesedett. A fejlesztések által biztosított munkalehetőség a járványhelyzet megszűnésével is fennmarad a fogvatartottak számára, a tevékenység pedig hozzájárul a civil egészségügyi intézmények ellátásához és az országos védekezés kiszámíthatóbb tervezéséhez.

A büntetés-végrehajtás fekvőbeteg-ellátó egészségügyi intézmények vezetői a járvány kezdeti szakaszában intézkedtek arra vonatkozóan, hogy azon egészségügyi eseményekre, melyeken eddig főszabályként a beteg személyes jelenléte is megkövetelt volt, a járvány miatt a beteg személyes megjelenése nélkül kerüljön sor. Ennek okán a fekvőbeteg intézmények a gyógyszerrendelésre vonatkozó szakorvosi javaslatok kiadását a továbbiakban elektronikus úton végezték. A megtett intézkedés jelentős mértékben

csökkentette az előállítások számát és az adminisztrációs terheket. A pozitív tapasztalat okán a fekvőbeteg intézmények valamennyi folyamatának áttekintését követően javaslat készül arra, hogy milyen esetekben lehetséges a beteg fogvatartottak személyes megjelenése nélkülözésével az elektronikus úton történő – eddig előállítást igénylő – tevékenység folytatása.

Az újonnan befogadott fogvatartottak részére kötelező 14 napos várakozási idő és karantén a jövőbeni befogadási eljárás részét képezheti. Rövidebb időintervallum tekintetében (például 5-7 nap) az óvatosság és a prevenció kerülne előtérbe, amely elképzelés megvalósítható a szabaduló zárkába kerülést megelőző időszak tekintetében is. Így biztosított lenne, hogy a civil életből a zárt intézeti viszonyok közé, illetve a bv. intézetből a civil életbe sem kerülne véletlenszerűen átvitelre egészségügyi kockázat. A 65 év feletti fogvatartottak együttes elhelyezésének lehetőségét a további életvitel tekintetében is megvizsgálja a szervezet, mert a jelölt korosztály nem csak a járvány és a vírusfertőzés okán tartozik veszélyeztetett korcsoportba, hanem elesettségük, kiszolgáltatottságuk miatt is. A közös elhelyezés révén munkáltatásuk is racionalizálható lenne, ha egy – költségvetési forrásból finanszírozott keret alapján – kimondottan erre a részlegre szorítkozó, itt munkát végző fogvatartotti munkáltatás valósulna meg.

A koronavírus elleni intézkedések hatékonysága előrevetíti, hogy a már megszokott, szezonális jelleggel jelentkező, szintén cseppfertőzéssel terjedő betegségeknek (pl.: influenza) az országban történő megjelenése esetén jelentős mértékben csökkenthető a fogvatartottak körében a megbetegedések száma. Az influenza-szezon kezdetéig a cseppfertőzéssel terjedő betegségek terjedésének megakadályozása érdekében eljárásrend kerül kidolgozásra. A fogvatartottak részére a bv. intézetek a tisztító- és tisztálkodási szereket folyamatosan biztosították, amelynek során a fogvatartottakban kialakult a védekezés igénye, és elsajátították ennek protokollját. Egy fokozottabb higiénés szemlélet és kultúra kialakítása a fogvatartottak esetében a reintegráció sikeréhez is hozzájárulhat.

A járványhelyzetben a szállítások számát radikálisan csökkentettük, felfüggesztésre került a heti körszállítások rendszere. Mindez rávilágított arra, hogy van létjogosultsága a szállítási rendszer teljes újragondolásának, és az új, racionálisabb, központosított szállítási koncepció kidolgozásának, amely által a munkaterhek csökkenése mellett növekedik a költséghatékonyság.

A járványhelyzet okozta, hogy szervezetünk is tovább nyitott a digitális megoldások irányába, és a jól működő, gyors, online eligazításokkal bővítette értekezleti rendszerét, amelyek alkalmazását a továbbiakban is fenntartja.

Központi Ügyelet – Azonnali reagálás és az értékelő-elemző munka megszervezése

A járvány első hullámában, a megelőző intézkedéseknek, valamint a relatív alacsony társadalmi átfertőzöttségnek köszönhetően Magyarországon nem történt fogvatartotti megfertőződés. Az első pozitív esetet 2020. szeptember 16-án regisztráltuk. A személyi állomány és a fogvatartottak körében egyre növekvő számú fertőzések következtében elengedhetlenné vált a Törzs működésének átalakítása.

Az Operatív Törzsön belül létrehoztuk a Központi Ügyeletet, amely a Törzs munkájában részt vevő valamennyi szakterület delegáltjából és egy vezető kollégából állt. A 0-24 órában működő Központi Ügyelet vált a Törzs munkaszervévé. Minden információ beérkezését ide csatornáztuk be, így egy gyors reagáló képességű, adott időpontban hiteles adatokkal rendelkező és folyamatos visszaellenőrzéseket végző szerv került felépítésre. Feladata volt a központi adatbázisok vezetése, a döntéshozatal támogatása a kinyerhető adatok alapján vezetett különböző statisztikák által és az értékelő-elemző munka végrehajtása.

A Központi Ügyelet által vezetett statisztikák alapján a járványhelyzetben a mintavételek és fertőzések száma a következőképpen alakult.

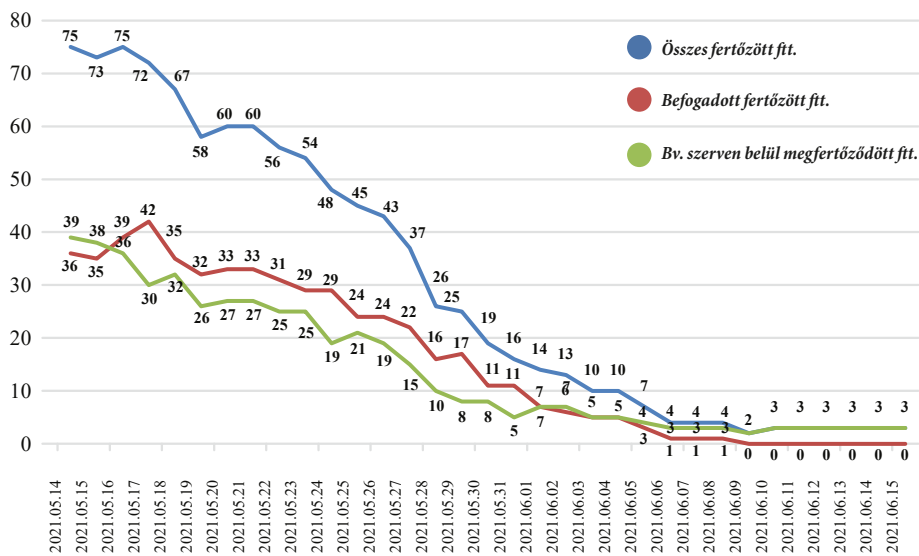
Koronavírus-vizsgálat alapadatok, 2021. 06. 30.						
	2020. 03. 12-étől 2021. 06. 29-éig megvizsgált sze- mélyek összesen	Ebből pozitív eredmény		Ebből negatív eredmény	2021. június 30-án vizsgá- lat alatt	Elvégzett gyorsteszték száma
Személyi állomány	11 178	Gyógyult	2021. június 30-án fertőző	8 555	7	3 380
		2 616	0			
Fogvatartotti állomány	13 844	1 341	1	12 495	7	1 617
Összesen:	25 022	3 957	1	21 050	14	4 997

1. táblázat: Koronavírus-vizsgálat alapadatok, 2021. 06. 30.

A harmadik hullám idején vezettünk olyan statisztikát is, amely által megismerhettük, hogy milyen mértékben kerül be a fertőzés a bv. intézetekbe az újonnan befogadott fogvatartottak útján. Ez a kimutatás tovább árnyalja a képet, ha a védekezés sikerességét akarjuk megállapítani, hiszen a fertőzött személyek befogadását nem tagadhattuk meg,

ugyanakkor egyértelmű, hogy bár ezek a személyek a fertőzött fogvatartottak statisztikájában megjelentek, megfertőződésükhöz a büntetés-végrehajtási jogviszonynak semmiféle köze nem lehetett. Természetesen az újonnan befogadott, fertőzött fogvatartottak egyszemélyes elkülönítésben maradtak teljes gyógyulásukig, vagy szükség esetén átszállításra kerültek a BVEK-ba.

4. ábra: Fertőzött fogvatartottak befogadása 2021. 05. 13-ától 2021. 06. 15-éig

Amennyiben arányaiban összevetjük a fertőzöttek és a halálesetek számát a civil életben elérhető adatokkal, egyértelműen láthatjuk, hogy annak ellenére, hogy lényegesen többet teszteltünk a civil lakosságban végzett tesztekkel összehasonlításban, a bv. intézetek zártságát előnyükre sikerült fordítani, a fogvatartottak fertőződési és halálozási aránya is a civil lakosságban tapasztaltak alatt maradt. A külvilággal napi szinten érintkező személyi állományunk körében kiugróan magas számú tesztet végeztünk el, és az ezek nyomán diagnosztizált nagyszámú – sokszor tünetmentes – fertőzések rávilágítanak arra, hogy a látencia bizonyosan jelen lehet az országos adatokban.

Kimutatás a bv. szervezet koronavírussal kapcsolatos adatairól az országos számokhoz viszonyítva, 2021. június 13-ai információk alapján									
Országos adatok (lakosság létszáma: 9 769 526 fő)									
Aktív fertőzöttek (fő)		Gyógyultak (fő)		Elhunytak (fő)		Ezidáig fertőzöttek (fő)		Mintavételek száma (eset)	
52 272	0,53%*	724 614	7,41%*	29 904	0,3%*	806 790	8,2%*	5 962 887	61,03%*
Bv. szervezet személyi állományával kapcsolatos adatok (személyi állomány létszáma: 9 419 fő)									
Aktív fertőzöttek (fő)		Gyógyultak (fő)		Elhunytak (fő)		Ezidáig fertőzöttek (fő)		Mintavételek száma (eset)	
6	0,06%**	2 610	27,7%**	6	0,06%**	2 622	27,83%**	24 588	261,04%**
Fogvatartottakkal kapcsolatos adatok (fogvatartottak létszáma: 17 848 fő)									
Aktív fertőzöttek (fő)		Gyógyultak (fő)		Elhunytak (fő)		Ezidáig fertőzöttek (fő)		Mintavételek száma (eset)	
3	0,01%***	1 337	7,49%***	15	0,08%***	1 355	7,59%	28 586	160,16%***

2. táblázat: Kimutatás a bv. szervezet koronavírussal kapcsolatos adatairól az országos számokhoz viszonyítva, 2021. június 13-ai információk alapján

* Magyarország teljes lakosságához viszonyítva

** A bv. szervezet teljes személyi állományához viszonyítva

*** A teljes fogvatartotti létszámhoz viszonyítva

A legmagasabb fertőzöttségi szint egy időben a személyi állomány részéről 610 fő (2021. március 22.), míg a fogvatartottak részéről 169 fő (2021. március 10.) volt. Az alapfeladatok ellátását valamennyi bv. intézet minden időben biztosítani tudta. Átcsoportosításra csak kritikus munkahely működésének fenntartása (kiskunhalasi szájmászkgártó üzem) céljából került sor, illetve előfordult, hogy a fertőződés miatt az adott bv. intézet konyhájában kellett felfüggeszteni a munkavégzést. A fogvatartottak ételmezését ilyen esetekben másikk, közeli elhelyezkedésű bv. intézet biztosította.

Összegzés

Az időben meghozott, fokozatosan bevezetett, jó irányba mutató intézkedések szavatolni tudták a büntetés-végrehajtás zavartalan működését a járvány ideje alatt. Erőfeszítéseink nem voltak hiábavalók, a járvány első hulláma alatt sikerült a vírust a börtönök falain kívül tartani, a második és harmadik hullámban pedig kedvező képet mutatnak tevékenységünkéről a különböző statisztikák. Mindeközben szervezetünk folytatta az építkezéseket és befejezte Berettyóújfalun a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központjának határidőre történő létrehozását, valamint 10 új, könnyűszerkezetes objektum felépítését, biztonsági és fogvatartási szempontból történő kialakítását koordinálta, amelynek eredményeképpen 2020. július 13-án 2 750 új férőhely került átadásra, megoldva ezzel az évtizedeken átnyúló zsúfoltság jelentette problémát.

Az újonnan átadott férőhelyek nem mellékesen a járvány második és harmadik hulláma tekintetében sem elhanyagolható jelentőségűek, mert lehetővé tették a fogvatartottak közötti távolságtartási szabályok könnyebb érvényre juttatását.

A szervezet személyi állománya a meghatározott speciális feladatokat szakszerűen, fegyelmezetten hajtotta végre. A helyes vezetői kommunikáció, a folyamatos tájékoztatás és az eredményeink kézzelfoghatósága következtében intézkedéseink elfogadottak, a társadalom széles körében ismertek és elismertek.

Ezúton is köszönöm valamennyi munkatársam kitartását, az olykor megfeszített munkavégzést kívánó helyzetekben tanúsított helytállását, a szervezet egészségügyi személyzetének áldozatos munkáját valamint beosztott vezetőink példamutatását.

Farsang Tamás

EURÓPA LEGMODERNEBB MOBIL JÁRVÁNYKÓRHÁZA ÉPÜLT FEL KISKUNHALASON

*The most modern mobile epidemic hospital
of Europe was built in Kiskunhalas*

Jelen tanulmány célja, hogy a 2019 decemberében kezdődő COVID-19-világjárvány kapcsán kidolgozott védekezési feladatokat, jó gyakorlatokat bemutassa, a büntetés-végrehajtási szervezet által megtett intézkedések tükrében. A Kiskunhalasi Mobil Járványkórház (a továbbiakban: Járványkórház) megépítése, valamint az egészségügyi védőeszközök tekintetében a büntetés-végrehajtás gyártási kapacitásának növelése – a járvány következtében – elengedhetetlenné vált. A társadalom védelméhez, az állampolgárok biztonságához méltóképpen hozzájárult a világviszonylatban is kiemelkedő felszereltséggel rendelkező, 150 férőhelyes járványkórház, illetve a rövid idő alatt megtermelt, az egészségügyi intézményeknek szétosztott védőeszköz-mennyiség. A fogvatartotti foglalkoztatással megvalósuló szájmazskgyártás, valamint az egyéb védőeszközök előállítás az állami önellátás részévé vált. A Járványkórház 2021. május 31-ével bezárt, azonban az intézmény lehetőséget biztosíthat a jövőben is arra, hogy egy esetleges új hullám, új világjárvány megjelenésekor azonnal bevethető legyen.

Kulcsszavak: védekezés, járványkórház, szájmazsk, járványügyi készség, korlátozások

The aim of my study is to demonstrate the protection tasks and good practices developed for the unknown situation created by the COVID-19 pandemic starting in December 2019, in the light of the measures taken by the Hungarian Prison Service. The construction of the Kiskunhalas Mobile Epidemic Hospital (hereinafter: Epidemic Hospital) and the increase in the prison service production capacity for health protection equipment has become essential as a result of the pandemic. The well-equipped 150-bed Epidemiological Hospital, and the amount of protective equipment distributed to healthcare institutions in a short time have made a worthy contribution to the protection of society and to the safety of its citizens. The production of face masks with the employment of prisoners, as well as the production of other protective equipment, became part of the state's self-sufficiency. The Epidemic Hospital closed on 31 May 2021, however, the institution may provide an opportunity in the future to be ready immediately in the event of a new wave, a new pandemic.

Keywords: defense, epidemic hospital, face mask, epidemiological preparedness, restrictions

Bevezető

A 2019 decemberében kezdődő COVID-19-világjárvány nemcsak Magyarországon, hanem az egész világon ismeretlen helyzetet teremtett. Hazánkban az első igazolt fertőzöttet 2020. március 4-én regisztrálták. A betegség tünetei egységes képet mutatnak, azonban a virológiai vizsgálatok igazolják, hogy a vírus folyamatosan mutálódik.

Magyarország érintettségére felkészülve a Kormány már 2020. január 31-én létrehozta az Operatív Törzset. A testület meghozza a magyarországi járványügyi intézkedéseket, kidolgozza az országos irányelveket, és a gondoskodik azok végrehajtásáról. Az Operatív Törzs munkáját feladat-specifikusan létrehozott akciócsoportok támogatják és támogatják.

A Mobil Járványkórház Létrehozásáért Felelős Akciócsoport (a továbbiakban: Akciócsoport) 2020. március 14-én kezdte meg munkáját, a kivitelezés határidejére az Operatív Törzs 1 hónapot határozott meg.

Az Akciócsoport a feladatát sikeresen végrehajtotta, a járványkórház a kijelölt büntetés-végrehajtási intézeten belül, 3 100 négyzetméter alapterületen, 220 darab konténerből, a meghatározott határidőre elkészült. Az építés hazai és nemzetközi viszonylatban is rendkívül rövid idő alatt valósult meg.

Vírustörténet

Az első koronavírus az 1960-as években fedezték fel. Később, 1964-ben June Almeida, skót tudós ismerte fel, hogy az eleinte influenzavírusnak gondolt megbetegedések más vírus okozza. A COVID-19-világjárvány a SARS-CoV-2 vírus által a COVID-19 elnevezésű betegséget okozó pandémia. Az első eseteket 2019 decemberében fedezték fel a kínai Vuhan városában. Hamarosan tömegesen jelentek meg tüdőgyulladásos betegségben szenvedő emberek a városban, amelynek nem volt egyértelműen meghatározható oka. A járványt 2020. március 11-én az Egészségügyi Világszervezet (WHO) világjárvánnyá nyilvánította.¹

Magyarországon a védekezésre való felkészülés érdekében, a Kormány 2020. január 31-én létrehozta a Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzset (a továbbiakban: Operatív Törzs).² Az Operatív Törzs vezetője Pintér Sándor,

¹ <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

² A Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs felállításáról szóló 1012/2020. (I. 31.) Korm. határozat

belügyminiszter és Kásler Miklós, az emberi erőforrások minisztere. További tagjai: Müller Cecília, országos tisztifőorvos, Papp Károly, a Belügyminisztérium közbiztonsági főigazgatója, Balogh János, országos rendőrfőkapitány, valamint az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, a Terrorelhárítási Központ, a Dél-Pesti Centrumkórház, az Állami Egészségügyi Ellátó Központ és az Országos Mentőszolgálat főigazgatója. Az Operatív Törzs azonnal nyilvánosságra hozta a járvány elleni védekezés céljából megalkotott Akciótervét. A járvány megjelenése után, március 11-én országos veszélyhelyzetet hirdettek ki, amellyel különleges jogrend lépett életbe. 2020. március 4-én Magyarország Kormánya elindította a koronavírussal kapcsolatos hivatalos tájékoztató honlapját és egy kapcsolódó tartalmú, de technikailag független Facebook-oldalt.³ 2020. február 1-jén a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának szóvivője bejelentette, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet a debreceni börtönben, fogvatartottak bevonásával megkezdte az egészségügyi védőmaszkok tömeges gyártását. A termelt mennyiséget az ország különböző pontjain található raktárakban helyezték el, illetve folyamatosan szállították ki az egészségügyi intézmények számára.⁴

A vírus terjedése Magyarországon

Magyarországon a vírus első hulláma 2020. márciustól augusztusig terjedő időszakban okozott tömeges megbetegedéseket. Ezen időszakot a fertőzéses esetszámok kezdeti ugrásszerű növekedése, majd szakaszos csökkenése és az ezt követő újabb emelkedése jellemezte. A további időszakban a koronavírus-járvány több hullámban támadta meg az emberek egészségét, illetve a gazdaságot. A második hullám kezdete 2020. szeptember és 2021. január közötti időszakra tehető, majd 2021 márciusában a brit mutáns okozta⁵ harmadik hullám jelent meg, amely korábbi változataival ellentétben gyorsabban terjedt és fiatalabbakat is fertőzött.

A magyarországi statisztikák egyedi vonása volt sokáig az alacsony esetszám mellett a magas (14%-os) halálozási arány. Az elhunytak életkora átlagosan 77,5 évre volt tehető. Az országos reprezentatív felmérésből, a halálozások számából, valamint a nemzetközi tapasztalatokból azonban kitűnt, hogy az alacsony detektálás okozta az eltérést, mivel valójában csak minden 14-15. esetet derítettek fel. Az itthon készült statisztikákban koronavírus általi halálozásnak számítanak minden olyan esetet, amikor egy beteg tesztje pozitív, függetlenül attól, hogy esetlegesen más betegsége is volt. A számolások országonként eltérnek, százalékos arányuk így összehasonlíthatatlan.

3 <https://koronavirus.gov.hu/>; <https://www.facebook.com/koronavirus.gov.hu/>

4 <https://www.dehir.hu/debrecen/naponta-huszezer-egeszsegugyi-vedomaszk-keszul-a-debreceni-bortonben/2020/02/01/>; <https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/3426>

5 <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/orszagos-tisztifo orvos-teljesen-teret-hoditott-brit-mutans-magyarorszagon>

Az első vakinaszállítmány 2020 decemberében lépte át a magyar határt, amikor is az Európában elsőként engedélyeztetett, Pfizer-BioNTech koronavírus elleni oltóanyag érkezett.⁶ Az eredményes oltási stratégiának köszönhetően a járvány harmadik hulláma Magyarországon 2021 júniusára véget ért. A beoltottak számának növekedésével párhuzamosan a járványügyi korlátozások fokozatosan feloldásra kerültek, majd az 5 millió beoltott elérését követően – májusban – a korlátozások jelentős része megszűnt.

A kiskunhalasi járványkórház

A járványkórház kialakítása

Ahogy a világon minden ország és állam, úgy Magyarország egészségügyi rendszerét is nagy kihívás elé állította egy ekkora méretű fertőzőes járvány kezelése. Mivel a kórházakban működő infektológiai osztályok kisméretűek, az irreálisan megnövekedett számú intenzív ellátást igénylő fertőzött fogadását korlátozottan biztosították. A vírus lefutása nem volt felbecsülhető, a nemzetközi példák is vegyes képet mutattak annak kapcsán, hogy a vírus elleni védekezési módszerek mennyire bizonyulnak hatásosnak.

A fenti indokok és a járvány kezelésének hatékony végrehajtása érdekében merült fel egy gyorsan megépíthető és üzembe helyezhető járványkórház kialakításának gondolata, amely elkülönített helyszínen, nagyszámú azonos tünetekkel rendelkező beteg ellátását tudja biztosítani. A koncentrált betegelhelyezés humán erőforrás-felhasználás szerint is optimális. A projekt egyfajta pilot megoldás kidolgozását is jelentette, amely rövid idő alatt nagyszámú beteg részére biztosít megfelelő szintű egészségügyi ellátást.

A nemzeti összefogásnak köszönhetően minden építőanyag időben megérkezett a beépítés helyszínére. Az építési területen egy időben több mint 500 fő dolgozott megfeszített munkatempóban, hogy a járványkórház minél hamarabb felépüljön, és az egészségügyi feladatot el tudja látni. Miniszterelnök úr 2020. április 11-én helyszíni bejárást tartott, melynek során elégedettségét fejezte ki az elvégzett munkával és a kivitelezés minőségével kapcsolatban.⁷

A telek kiválasztásánál szempont volt a rendezett tulajdoni viszony, az infrastruktúrával rendelkező egészségügyi létesítmény közelsége, a megfelelő méret és a közmű bekapcsolás megléte. Az építési technológia a nemzetközi trendeknek megfelelően konténer bázisú. Ezen kritériumoknak a Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet tűnt a legalkalmasabbnak.⁸

6 <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/atlepte-magyar-hatart-az-első-vakcina-szállítmány>

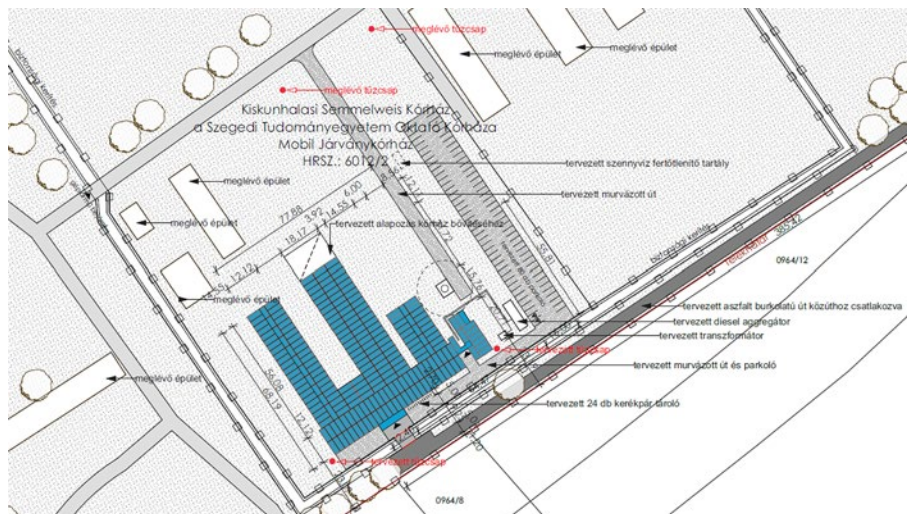
7 <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/europa-legmodernebb-mobil-jarvanykorhazat-kereste-fel-orban-viktor>

8 <https://bv.gov.hu/hu/intezetek/kiskunhalas/kapcsolat>

Az intézet korábban a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal Őrzött Szállója volt, melyet 2018-2019-ben a bv. szervezet alakított át büntetés-végrehajtási intézetté. Az objektumban korábban kialakították az elektromos, a víz- és szennyvíz hálózatot, így a megfelelő infrastruktúrával ellátott üres terület Kiskunhalason, a Szegedi úton⁹ rendelkezésre állt az építkezés megkezdésére.

Az épület szabadon álló, az objektum meglévő épületeitől kerítéssel elhatárolt. Az ingatlan a Szegedi út felől nyitott bejáratú útról közelíthető meg, aszfalt burkolatú magánúton keresztül.

1. ábra: A kiskunhalasi járánykórház alaprajza¹⁰

Az épület bejárata dél-keleti tájolású. A teljes épület telken belüli körbejárhatósága biztosított. Az épületet kiszolgáló technológia részeként orvosi gáztartály dízel aggregátor és transzformátor állomás került elhelyezésre. A magánút felől egy bejáratot létesítettek, mely mind a betegszállítás, mind a dolgozói, illetve gazdasági forgalom fogadását ellátja, valamint a dolgozók számára 80 db személygépkocsi parkoló került biztosításra.

A telek észak-nyugati, az objektumtól kerítéssel elválasztott oldalán szintén létesült egy bejárat, ahol többek között a nagyméretű autókkal történő orvosigáz-feltöltés hajtható végre.

⁹ Hrsz.: 6012/2

¹⁰ Forrás: BvOP

Maga az épület öt fő tömbre különíthető el: betegfogadó és vizsgálati rész, a személyzeti, illetve gazdasági részt magában foglaló fejeépület, a három betegellátásra alkalmas épületszárny, valamint a fejeépülethez folyosóval csatlakoztatott öltözőszárny. A telken kialakításra került önálló transzformátorállomás, orvosigáz-központ és veszélyes hulladékgyűjtő állomás, mely a büntetés-végrehajtási objektumtól független működést tesz lehetővé.

A létesítmény 150 fő – igazoltan koronavírussal fertőzött – fogadására és differenciált súlyossági szintű betegellátására alkalmas. Az épület egy 68,0 x 79,0 méter befoglaló területű, egyszintes, előregyártott konténerekből, valamint kiegészítő elektromos és gépészeti technológiai egységekből álló ideiglenes kórház. Az építmény szerkezetét és teljes rendszerét tekintve egyszerű, gyorsan építhető, jellemzően moduláris elemek alkotják.

Az alaplemez kialakítása humusz leszedésével, tömörítettmurva-feltöltéssel került megépítésre. Az orvosigáz- és oxigéntartály, valamint a transzformátor állomás és a dízel aggregátor is az épületről elkülönülő alapozással készült.

A kórház tartó- és határoló szerkezetei konténerekből készültek. A konténerek tömör gipszkarton mennyezetet és PVC burkolatot kaptak. Az intenzív, a CT, a röntgen és az ultrahang helyiség vezetőképes PVC burkolattal van ellátva, az oldalfal és a mennyezet festett vírusölő festékkel került kialakításra. A mentőbejárat elé trapézlemezzel fedett, konzolos acél előtető készült.

A közlekedő folyosóról a CT-be és a röntgenhelyiségbe, valamint a vezérlőből a CT- és a röntgenhelyiségbe röntgenajtó került elhelyezésre. A CT- és a röntgenhelyiségben elhelyezett gépek vezetékei taposható kábelcsatornában kerültek elvezetésre, a padló acéllemezzel lett megerősítve. A vezérlőhelyiségbe a terv szerinti ólom ablakok kerültek beépítésre.¹¹

A tűzszakasz-határok tűzgátló ajtókkal és falakkal kerültek kialakításra, a létesítményen belül tűzszakasz-határokkal. A zsilipekben és a nővérpultból áttekintőablakok kerültek beépítésre.

A helyiségek falai és mennyezetei gipszkartonból kerültek kialakításra. A betegszobák ételátadó dobozainak későbbi beépítési lehetőségének biztosításával történt a szerkezetek kialakítása. A gépészeti csövek, vezetékek eltakarása minden helyiségben gipszkartonnal történt, a takarítási és az infektológiai irányelveknek megfelelően. Tekintettel

11 Az ionizáló sugárzás elleni védelemről és a kapcsolódó engedélyezési, jelentési és ellenőrzési rendszerről szóló 487/2015. (XII. 30.) Korm. rendelet; Az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény

arra, hogy minden vízszintes felületen naponta legalább egyszer fertőtlenítő takarítást kell végrehajtani, szabad, burkolatlan csővezetékek nem maradhattak. A vizesblokkok kialakítása normál konténerből történt, impregnált gipszkarton borítással, oly módon, hogy minden kórteremhez külön mosdó és illemhely, zuhanyzó tartozik.

Gépészeti kialakítás

A létesítmény vízellátása meglévő közmű csatlakozásról biztosított. A vizesblokk-konténerek megtáplálása egyesével történik, egy, az épület körül kiépített KPE körvezetéről¹².

A melegvíz-ellátás lokálisan, elektromos vízmelegítők segítségével valósul meg, tekintettel arra, hogy az építésre rendelkezésre álló rövid idő alatt cirkulációs és 65°C-ra felfűthető fertőtlenítő rendszer kiépítésére nem volt lehetőség.

Az épületben csapadékvíz-elvezető rendszer nem került kiépítésre. A csapadékot a létesítmény körül található kavicságyban szikkasztjuk.

Az orvostechológiai előírások¹³ alapján az épület betegellátó egységeiben belső forgatású légfűtő/hűtő berendezések nem alkalmazhatók, így a fűtési és hűtési feladat az előírt légcserét is biztosító szellőző levegővel valósult meg. Az épületegyüttest összesen 5 db légkezelő berendezés szolgálja ki az orvostechológia által előírt szellőzőlevegő-mennyiséget biztosító légmennyiséggel. A légtechnikai elosztóhálózat a levegő elosztásán túlmenően az orvostechológia által előírt nyomásviszonyok fenntartását is biztosítja. A berendezés 100%-os friss levegővel üzemel.

Erős- és gyengeáramú kialakítás

Az ingatlan nem rendelkezett áramszolgáltatói betáplálással. A rendkívül rövid kivitelezési határidő miatt földgázellátás nem került kiépítésre. Az egyeztetések és az előzetesen kalkulált energiaigények alapján, új áramszolgáltatói transzformátorállomás létesült az épületegyüttes közelében. A tervezett kialakítás során az épületgépészeti rendszerek és az általános felhasználás működése kizárólag villamos energia alapú. Ennek megfelelően új, önálló felhasználási hely és új villamos hálózat került kialakításra. A létesítményt az elhelyezésre került transzformátorállomás látja el villamos energiával, a vételezés középfeszültségen történik.

¹² Nagy sűrűségű vagy kemény polietilén anyagú cső, amelynek fajtáit napjainkban széles körben alkalmazzák ivóvíz vagy öntözővíz szállítására.

¹³ 4/2009. (III. 17.) EüM rendelet az orvostechológiai eszközökről

A létesítmény teljes területén tűzjelző rendszer, strukturált rendszer¹⁴, illetve nővérhívó került kialakításra. A személyzet munkájának megkönnyítése érdekében, valamint az épületek előtti területeken és az épület közösségi tereiben történő mozgások felügyeletére az épületben kamerahálózat is kiépítésre került.

Az orvostechológiai kialakítás bemutatása

A járványkórház tervezésénél alapvető szempont volt, hogy itt csak a laboratóriumi vizsgálattal igazolt COVID-19-betegek ellátása történjen, alapvetően olyan személyeké, akik vagy enyhe tüneteket mutatnak, viszont az egyéb krónikus betegségeik miatt kórházi felügyeletet igényelnek, vagy súlyos COVID-19-tünetek miatt szükséges a felügyelt ellátásuk. Az építést és a kialakítást erősen behatárolta rendelkezésre álló konténer mennyisége, illetve az infektológiai szabályok maximális megtartása. Nem volt célszerű az igazoltan beteg, illetve a potenciálisan fertőzött egyének vegyítése.

A telepítésnél fontos szempont volt a különböző betegutak lehetséges maximális szintű, keresztezés nélküli elkülönítése a szakma szabályai szerint.¹⁵ A betegbeszállítás két lehetséges módon történhet: a főépület irányából áttételesen, illetve a betegellátó szárnyak felől közvetlenül. A gazdasági bejárat az épület rövid oldalán, külön található. A szennyes, illetve a hulladék elszállítása a szárnyak hátsó bejáratán keresztül történik és az elszállításig a hűtött veszélyesanyag-tárolóban kerül raktározásra. A személyzet a személyzeti bejáraton keresztül közvetlenül a 100 fős öltözőbe tud belépni, mely külön férfi és női öltözőkkel, valamint a hozzájuk kapcsolódó vizesblokkal rendelkezik. Az öltözőkben kétrekeszes szekrények kerültek elhelyezésre, külön az utcai és külön a kórházi ruházat számára. Az öltözői egység zárt közlekedővel kapcsolódik a fejépülethez.

A betegellátó szárnyakat, illetve a személyzeti bejáraton keresztül megközelíthető öltözőegységet a fejépület köti össze. A fejegységben találhatóak a vizsgálok, a diagnosztikai egység CT, illetve röntgen berendezéssel, az ellátáshoz szükséges fogyóanyag raktárak, valamint a személyzeti tartózkodó, az orvosi szoba és az ügyeleti szoba. Az egység úgynevezett „zöld zóna” kialakítású, mivel a személyzet a kórházi ruhára egyszer használatos védőköpenyt vesz fel, fejjvédőben, szájmasczkban és kesztyűben látja el a munkáját, az igazoltan koronavírus-fertőzött személy pedig kizárólag betegszállító kocsin, megfelelő védőfelszereléssel ellátva (maszk, takaró, védőburok) mozgatható.

A kórház országos területi ellátottsággal működik, a betegek az épületbe az Országos Mentőszolgálat mentői által kerülnek beszállításra – telefonos értesítést követően –, és az

14 A strukturált kábelezés egy univerzális hálózati rendszer, amely adat (számítógép-hálózat, internet), hang (telefon) és kép (televízió, kamerarendszerek) átvitelére szolgál.

15 Az egészségügyi szolgáltatások nyújtásához szükséges szakmai minimumfeltételekről szóló 60/2003. (X. 20.) ESzCsM rendelet

első vizsgálatok az átfektetőben történnek. Az átfektetőbe a személyzet zsiliprendszeren keresztül lép be teljes védőfelszerelésben, és a triázsolást¹⁶ követően helyezi el a beteget az állapota szerint az enyhe, a középsúlyos, illetve a súlyos, intenzív ellátást igénylő betegek számára kialakított szárnyban. Valamennyi ágy mellett nővérhívó is felszerelésre került. A nővérhívók központja az adott szárny nővérügyeletén helyezkedik el. Az épületszárnyak a betegek súlyossága szerint az alábbi differenciálással kerültek kialakításra:

- „A” épületszárny: enyhe tüneteket mutató betegek – elsősorban megfigyelésük szükséges, illetve fertőző és belgyógyászati szempontú kezelésük. Szövődmény kialakulásának az esélye nem valószínű. Az ellátás 64 ágyon, 16 szobában történik. Az ágyaknál oxigén és váladékszívási lehetőség áll rendelkezésre, így megoldható a maszkos oxigénterápia.
- „B” és „C” épületszárny: középsúlyos betegek – oxigénpótlásuk, bizonyos esetekben lélegeztetőgép alkalmazásával történő, illetve fertőző és belgyógyászati szempontú kezelésük, szoros megfigyelésük szükséges. A szövődmények kialakulásának esélye nagy. A „B” női részlegen belül a várandósok elhelyezésére is lehetőség van, maximum 2 szobában, 8 ágyon. Az ellátás mindösszesen 64 ágyon, 16 szobában történik. Az ágyakhoz oxigén, váladékszívás, továbbá az ágy 2/3-ánál 5.0 bar nyomású sűrített levegővételi lehetőség van csatlakoztatva.
- „D” épületszárny: súlyos betegek – 24 órás felügyeletű, intenzív ellátásuk szükséges, ezen belül itt történik az elsődlegesen légzéstámogatást igénylő betegek kezelése, ápolása 16 ágyon, melyből 8-8 egy légtérben, közös nővérpulttal került kialakításra. Az épületszárny emellett két, egyszemélyes kamerával megfigyelt elkülönítővel rendelkezik.
- A részleg kialakítása: a középén kialakított nővérügyeleti hely mellett 2x7 és 2x1 ágyas elhelyezés biztosított, minden ágyhoz oxigén, vákuum és sűrített levegő vételi lehetőség csatlakozik. Valamennyi betegágyhoz betegellenőrző monitor, infúziós pumpák, gyógyszeradagoló pumpák és lélegeztetőgép került elhelyezésre. Szükség esetére több ECMO¹⁷ készülék szolgál a kritikus állapotú betegek keringésének fenntartására.

A betegellátó egységek belső szerkezete: mindhárom részleg zsilipeken keresztül közelíthető meg, melyek a személyzet és a betegek részére külön kerültek kialakításra. A személyzeti zsilipek háromutas, az egyes szárnyak középfolyosós kialakításúak. Erről a középfolyosóról nyílnak a betegszobák, és az áttekintő ablakkal rendelkező ajtókkal

¹⁶ <https://lexiq.hu/triazs>

¹⁷ Extrakorporális membránoxigenizáció: egy olyan testen kívüli technika, amely olyan személyek számára nyújt hosszan tartó szív- és légzéstámogatást, akiknek a szíve és a tüdeje nem képes megfelelő mennyiségű gázcserét vagy perfúziót biztosítani az élet fenntartásához.

ellátott kórtermek. Az egységben a személyzet teljes védőfelszerelésben tartózkodik,¹⁸ 4 órás váltásokban, pihenőidővel.

A „felesleges” személyzet-beteg találkozások elkerülésére a közlekedő felőli falba minden betegszobánál kétrekeszes átadószekrény került betervezésre. A felső rekeszben étel, tiszta eszközök, míg az alsóban a szobában keletkező hulladék és szennyes adható ki. A szekrények az egyidejű nyitás ellen retesszel ellátottak. Az átadási határidő rövidsége miatt először a nyílások kialakítása készült el, a szekrények utólag lettek elhelyezve. A nyílások lezárásra kerültek, az étkeztetés és az ellátás az ajtón keresztül történik, a folyosói, illetve a kórtermi levegő keveredését a légtechnika által kiállított nyomás-különbségi viszonyok biztosítják.

A betegek elhelyezése négyágyas kórtermekben történik, kivéve a „D” (intenzív) részlegen. Valamennyi betegszobához külön vizesblokk kapcsolódik, benne kézmosó, zuhanyzó és wc berendezéssel.

A betegek étkeztetése a Kiskunhalasi Semmelweis Kórházon keresztül megoldott, az ételszállítás napi minimum három alkalommal történik, egyéni tálcás rendszerben.

Mindhárom részlegben dezinfekciós¹⁹ szoba került kialakításra, ahol ágytálmósó, fertőtlenítő mosogató-, takarítószer, illetve ideiglenes szennyesanyag-tárolás is történik.²⁰ Az elhasznált tálcákat és étkezési eszközöket a tálcás kocsikra gyűjtik, és így tolják a szennyesedény- és konténerggyűjtő helyiségbe. Az egység elválasztott szennyes és tiszta oldalra szervezett. A szennyes oldalra érkeznek az összegyűjtött tálcák a kocsikon. Itt a személyzet a kocsikban levő tálcákról a hulladékot fedeles tárolóedényekbe teszi, majd a tálcákat, tányérokat, evőeszközöket a szalagos mosogatógépbe²¹ helyezve mosogatja el, és a Kiskunhalasi Semmelweis Kórház központi konyhájára csak elmosott, fertőtlenített edényzet kerül vissza.

A védekezés során használt szájmascok bemutatása

Maszk történet

Járványok már több ízben, több helyen és változatban felütötték fejüket az emberiség történelmében, így nagyon rég eljutottunk a felismerésig, hogy ilyenkor érdemes

18 Egyszer használatos kórházi ruha, feletle szkafander, dupla kesztyű, FFP2 vagy FFP3 besorolású maszk, hajvédő háló, szemüveg és/vagy shield.

19 Dezinfekció = fertőtlenítő.

20 Az egészségügyi szolgáltatások nyújtásához szükséges szakmai minimumfeltételekről szóló 60/2003. (X. 20.) ESzCsM rendelet

21 A mosogatógép 85°C-os fertőtlenítő öblítő rendszerrel és szárító feltétellel is rendelkezik, megelőzve így a városi kórház megfertőzésének lehetőségét.

eltakarni az arcunkat és gyakori kézmosással, fertőtlenítéssel megelőzhető a vírus terjedése.

A XIX. század végén és a XX. század elején használt maszkok nem voltak sokkal hatásosabbak egy arc elé tartott textildarabnál. A maszk egy anyagdarab volt, ami lazán takarta az arcot, de valós védelmi képességgel nem rendelkezett.²²

2. ábra: Bettmann/Getty Images Hungary²³

Ahogy a mai korban az egészségügyben használt műtős maszkoknak sem feladata, hogy kiszűrjék a levegőben terjedő részecskéket, úgy akkoriban is csak az volt az elvárás, hogy az orvos ne köhöghessen műtét közben bele egy nyílt sebbe. A világháborúk során előtérbe kerültek a teljes arcot fedő, légszűrős maszkok, amelyekben harcolni sem volt túl egyszerű. Az üvegszál-szűrőn át nehéz lélegezni, és a viselő arca hamar belemelegszik a maszk alatt. Éppen ezért építkezéseken se nagyon használták, még az után sem, hogy felismerték az azbeszt veszélyeit.

A háború után az amerikai kormány elhatározta, hogy szükség van egy könnyű, egyszerű használatos, biztonságos porvédő maszkra az iparban. A 3M nevű cég 1972-ben kapott engedélyt a ma ismert N95-ös maszk tömeggyártására. Az üvegszálat leváltották, hogy könnyebb legyen lélegezni, egy olvadt polimert magasnyomású levegővel több

22 <https://semmelweismuseum.blog.hu/2020/05/15/maszktoznet>

23 <https://www.history.com/news/1918-americas-forgotten-pandemic>

rétegni apró szállá préseltek. A szálak között szálló vírus vagy szilikát részecskék fennakadnak a pálcika-jellegű szálakban, így szűrt levegőt kapunk. Ahogy felgyülemlelenek a részecskék, úgy válik a maszk egyre hatékonyabbá, tehát minél tovább hordjuk, annál jobban véd.²⁴

Maszkfajták

- Szájmaszk

Azok a maszkok, amelyek viselője arcának egy részét, különösen a száját és orrát hivatottak eltakarni, úgynevezett száj- orrmaszkként kerülnek a piacra.

- Védőmaszk

A védőmaszkok esetében a védőfunkció áll az előtérben. A védekezés célja szerint beszélhetünk orvostechikai eszközökről (sebészeti maszk) vagy egyéni védőeszköznek besorolható légzőmaszkról, különösen részecskeszűrő félmaszkról.²⁵ Az Európai Unióban az orvostechikai eszközök vagy az egyéni védőeszközök alapvetően csak akkor kerülhetnek forgalomba, ha megfelelnek az Orvostechikai eszközökről szóló irányelvben²⁶ és a vonatkozó EU rendeletben foglaltaknak,²⁷ valamint CE-jelölést²⁸ kapnak.

- Egészségügyi száj- orrmaszk

Az egészségügyi száj- orrmaszk orvostechikai eszköz, amit az egészségügyben és ápolásban dolgozók hordanak annak érdekében, hogy védjék a kezelt személyt az őt kezelő száján vagy orrán át kikerülő, adott esetben fertőző nyál- és nyákcseppeitől. Emellett az egészségügyi száj- orrmaszk védheti a viselőjének orr és szájnyálkahártyáját is a kezelt személy nagyobb nyálkacseppeitől, vagy a szennyezett kezek érintésétől (kontakt-fertőzés). Legfontosabb tulajdonságait az Orvostechikai eszközökről szóló irányelv, illetve annak nemzeti végrehajtási rendeletei, valamint az EN 14683 európai szabvány²⁹ határozza meg.

- Részecskeszűrő félmaszk (FFP maszk)

Az egészségügyi száj- orrmaszk termékek nem alkalmasak arra, hogy viselőjüket a levegőn át terjedő vírusoktól vagy a környezetből származó egyéb szennyező anyagtól megvédjék. Ehhez légzésvédő eszköz, különösen

24 <https://fszek.hu/Entities/93/Events/2002kis-maszktoortenet>

25 „Filtering Face Pieces” – FFP

26 A Tanács 93/42/EGK irányelve (1993. június 14.) az orvostechikai eszközökről

27 Az egyéni védőeszközökről szóló 2016/425 EU rendelet

28 <https://www.ce-jeloles.hu/>

29 Orvosi maszkok - Követelmények és vizsgálati módszerek

a részecskeszűrő félmaszk (FFP-maszk) szükséges, amit a szilárd vagy folyékony, nem könnyen illó részecskékből származó permettel (aeroszollal) szemben használunk. Az FFP maszkok az egyéni védőfelszerelések rendeletének hatálya alá tartoznak, az előírásaikra és forgalomba hozhatóságukra vonatkozóan az Európai Unió egyéni védőeszközökről szóló 2016/425 rendelete és az EN 149 európai szabványa³⁰ a mértékadó. Az egyéni védőfelszerelések rendelete közvetlenül hatályos minden Európai Unió tagállamban.

Az EN 149 európai szabvány az FFP1, FFP2 és az FFP3 védelmi osztályokat különbözteti meg. A légzésvédő védőhatása szempontjából az össz-szivárgás a legfontosabb tulajdonság. Ezt a szűrő áteresztőképessége és az úgynevezett illeszkedési szivárgása adja, ami a maszk illeszkedési vonalának tömítetlensége és a maszk viselőjének arca között alakul ki. Az EN 149 szerint az FFP maszkoknál mindkét tulajdonságot vizsgálják. Az FFP1 maszkoknak van a legcsekélyebb védőhatása, a legnagyobb védelmet az FFP3 maszkok nyújtják.³¹

Szájmaszk védelmi képesség, termékkövetelmények

Minden ruhadarabnak megvan a maga fiziológiai védőfunkciója (pl. a melegtől, hidegtől, nedvességtől való védelem). Az Egyéni védőeszközök biztonságáról szóló 2016/425 (EU) rendelet határozottan előírja, hogy a magáncélú felhasználásra szolgáló védőfelszerelések, amelyeket nem szélsőséges időjárási viszonyoktól való védelemre terveztek, nem tartoznak a rendelet hatálya alá. A szájmaszkoknak is lehet bizonyos védőfunkciója.³² Fizikai gátat képezhetnek, amely megfelelő alkalmazás és anyaghasználat mellett – a maszk viselőjének például köhögése esetén – csökkentheti a nagyobb cseppek terjedését, és/vagy a kontaktfertőzést (pl. a száj- és orr nyálkahártya fertőzött kézzel való érintése). Ez a gát-funkció azonban nem változtat azon, hogy a szájmaszk rendeltetése ruházati célú. Ez azt jelenti, hogy az továbbra is ruhadarab marad és nem minősül sem egyéni védőeszköznek, sem orvostechikai eszköznek.

Illeszkedési forma tekintetében a vékonyabb szövetek, a kötött kelmék és a nemszőtt (vlies) anyagok könnyebben illeszkednek a fej formájához a száj- és az orrkörnyéken. A megfelelően optimált szabásminta is segíti a maszk jó illeszkedését. Mindemellet a maszkok felépítése lehetővé kell, hogy tegye, hogy az a viselés alatt mindig szorosan illeszkedjen. Annak érdekében, hogy bizonyos szűrőhatást biztosítson a termék, a maszkot szoros kötősszerkezetű szövetből vagy szövet és nemszőtt (vlies) kombinációjú

30 <https://www.ceisaret.com/hu/en-149-koruyucu-maske-testleri/>

31 https://www.innovatext.hu/sites/default/files/csatolmany/utmutato_a_maszkokhoz._mi_a_kulonbseg_kozottuk_es_mire_figyeljunk_a_termek_gyartasanal.pdf

32 https://www.ogyei.gov.hu/osszefoglalo_az_arcszajmaszk_gyartok_illetve_forgalmazok_szamara___20200316

anyagokból vagy nemszőtt anyagból szükséges készíteni. Előnyös az azonos vagy eltérő textíliák (szőtt, kötött, vlies anyagok) többrétegű alkalmazása, ugyanakkor nem szabad túl erős légzési ellenállást sem kívátni, ezért nem használhatók a kevéssé vagy nem áteresztő laminált, illetve többrétegű textíliák.

A többször használatos száj- orrmaszkokat (adott esetben megfelelő fertőtlenítőszeres mosásra is alkalmas) kifőzhető, de legalább 60°C vagy 75°C fokon mosható anyagból kell készíteni. Amennyiben lehetséges, úgy a mosási ciklusok maximális számát is szükséges megadni, ami mellett a maszk még megőrzi a vízlepergető vagy egyéb fontos funkcióját. Ügyelni kell arra, hogy a maszkok ne nedvesedjenek át túl gyorsan. Az átnedvesedés fokozza annak a kockázatát, hogy a maszkon áthatolnak a cseppek (amelyek adott esetben fertőzőek lehetnek).³³

Maszkgyártó gépsor, alapanyagok

A büntetés-végrehajtás által a fogvatartotti foglalkoztatással egybekötött, maszkgyártáshoz használt, automatikus maszkgyártó gépsor percenként – a működéséhez meghatározott előírások teljesülése esetén – képes lehet 80 darab teljes maszkot készíteni.

A gép technológiai és fizikai jellemzői:

- ultrahangos hegesztési technika,
- automatikus munkavégzés az adagolástól az orr-ráncolások és a fülszalag elkészítésén, valamint az oldal lezárásán át egészen a késztermékig,
- a gép szerkezeti váza alumínium profilelemekből készül, így rozsdamentes, tartós, könnyen tisztítható és könnyű.

A gép által készített maszk specifikációja 175 x 80-100 mm, 1-4 rétegű, nemszőtt, arcra helyezhető, szűrő típusú maszk. Az alapanyag automatikus adagolású, orrhíd-szalag behelyezéssel, valamint vágás és fülhurok hegesztéssel. A gép gyártó állomásai: 1 db BLANK MASK test készítő és 2 db fülhurok ultrahangos hegesztő állomás.

A gép automatikusan beigazítja az előállításhoz és a három réteghez szükséges alapanyagtekerectet. A külső és a szűrőréteg, valamint a belső réteg mindkét oldalát szimmetrikusan, folyamatosan nyomja és hegeszti ultrahanggal. Az adagolt alapanyagot a henger nyomja össze, majd darabolja a megadott méretre. Ez után következik a kétirányú válogatás és továbbítás a két különálló fülhurokhegesztő állomáshoz, így a gyártási vonal kiegyensúlyozott és magas termelékenységű érhető el. A befejező művelet

33 https://www.innovatext.hu/sites/default/files/csatolmany/utmutato_a_maszkokhoz._mi_a_kulonbseg_kozottuk_es_mire_figyeljunk_a_termek_gyartasanal.pdf

a fültartók felhegesztése és a készáru automatikus továbbítása a digitális számlálóra. A fülhurkokat automatikusan, ultrahangos vágással és hegesztéssel készítik el. Az orrdrótot szintén automatikus adagolással és vágással építik be a maszk felső szélébe, amely biztosítja annak ergonómiáját.

3. ábra: Egyszer használatos egészségügyi szájmáskgyártó gépsor

A szájmáskok alapanyaga a nemszőtt kelmék csoportjába tartozik. A nemszőtt kelmék a textilipar termékei között fontos helyet foglalnak el. Maga az elnevezés nem pontos, mert bár valóban olyan kelméről van szó, amelyeket nem a klasszikus szövással állítanak elő, de nem is kötéssel és nem is fonatozással. Az elnevezés az angol „nonwovens” kifejezés tükörfordítása, amit azután más nyelveken is szó szerint átvettek, így került a magyar szaknyelvbe is. A „nemszőtt kelmék” csoportja ebben az értelemben olyan kelmék gyűjtőneve, amelyeket nem egymást keresztező vagy egymáson átkulcsolódó fonalak alkotnak, hanem többé-kevésbé kusza, bár lapszerűen szétterített szálhalmazból (szövedékből) állnak, ahol a szálakat mechanikai vagy kémiai eljárásokkal erősítik egymáshoz.

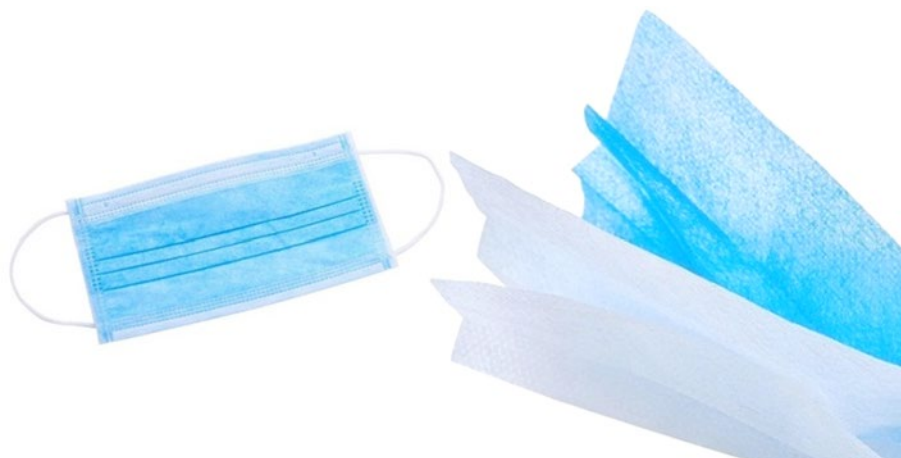
Szájmáskgyártás

A szájmáskok gyártását a büntetés-végrehajtás egyik gazdasági társasága, a Bv. Holding Kft. végzi – fogvatartotti munkáltatással – a Hajdú-Bihar Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben, a Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben, valamint a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtönben. A gyártás folyamatosságát a rendelkezésre

álló alapanyagok mennyisége és a fogvatartottak hosszított idejű munkavégzése garantálja. A legyártatott védőmaszkokat az ország több pontján deponálják, azok a jelentkező igények szerint azonnal szállíthatóak. A járvány elleni védekezés hatékonyságának növelése érdekében a szájmáskok gyártása mellett – a Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet területén – az egészségügyben alkalmazott, egyszer használatos, vízlepergető laboroverall gyártása valósul meg. A védő overall konfekcionálása a beérkező igényeknek megfelelően folyamatos.

A szervezet által előállított szájmáskok szerkezeti felépítése

4. ábra: Egyszer használatos egészségügyi szájmásk³⁴

A gyártott másktest három anyag-összerögzítésből áll, a rétegek együtt maradását ultrahangos technológiával biztosítják. Ez kétféle előállítással történhet, úgynevezett „spoundbond³⁵”, valamint „melt blowing³⁶” technológiával.

³⁴ <https://fp3maszkok.hu/termek/orvosi-eldobható-másk/>

³⁵ A spoundbond technológia csak a szintetikus szálak anyagból készült, nemszótt kelméknél alkalmazható, amely során a polimer granulátumot megolvasztják és az olvadékból „extruderrel” folytonos szálakat (filamenteket) képeznek. Az extruder a nyílásain át igen nagyszámú szálát bocsát ki egymás mellett, amiket hűtéssel megszilárdítva, rendezetlen állapotban egy szállítószalagra juttatnak. Az így kialakított szövedéket az tartja össze, hogy a kissé még meleg szálak gyengén összetapadnak, ez azonban nem ad elég szilárdságot ahhoz, hogy a szövedék ne igényeljen további szilárdítási eljárást.

³⁶ A 2000-es évektől egyre nagyobb jelentőségű az úgynevezett melt blowing eljárás, amelynek során a polimer olvadékat olyan mikroméretű fúvókákon keresztül extrudálják, amelyeket nagy sebességű fújógáz vesz körül. A fúvás során véletlenszerűen elhelyezkedő szálak képződnek, amiket egy lapra szórnak szét rendezetlen állapotban, így a szálak hűtés után olyan nemszótt kelmét alkotnak, amelyet szűréshez, szorbensekhez, ruházati termékekhez és gyógyszerbejuttató rendszerekhez lehet alkalmazni. Az olvadékfúvás jelentős előnye az egyszerűség, a magas fajlagos termelékenység és az oldószermentes működés.

A külső réteg alapanyaga polypropilén³⁷ (PP) nemszőtt kelme, amelynek területi sűrűsége 17 g/m², előállítási technológiája SBPP (spunbond). A középső, illetve szűrő réteg alapanyaga polyproylén (PP) nemszőtt kelme, amelynek területi sűrűsége 25 g/m², előállítási technológiája MBPP (melt blowing). A belső réteg alapanyaga szintén egy polypropilén (PP) nemszőtt kelme, amelynek területi sűrűsége 20 g/m², előállítási technológiája SBPP (spunbond). A termék készülhet lycra felhasználásával előállított fülgumival vagy polipropilén megkötővel. A maszk archoz és az orrnyeregére történő illeszkedését egy vagy két magos,³⁸ 3 mm vastagságú fehér műanyaggal bevont drót biztosítja.³⁹

Az egyszer használatos egészségügyi szájmaszkok automatizált gépsoron történő gyártásának a büntetés-végrehajtás gazdasági társaságánál a 2015. évre visszavezethető hagyományai vannak. A központi ellátás keretében ekkor kezdődött az értékesítés a kedvezményezett kör, vagyis javarészt az állami egészségügyi fekvőbeteg-ellátás részére. Az Operatív Törzs 2020. január 31-ei első ülésén Akciótervet fogadott el, amelyben a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága részére feladatul szabta a védőfelszerelések gyártására történő átállást. 2020. február 1-jén, a debreceni börtönben, sajtónyilvános eseményen került bemutatásra az egészségügyi védőmaszkok gyártása. A megnövekedett kereslet, valamint az Operatív Törzs Akciótervében meghatározott feladat miatt a napi 8 órás gyártásról 12 órára, majd a fogvatartottak betanítását követően, rövid időn belül napi 2 x 12 órás, azaz 0-24 órás gyártásra rendezkedett be a szervezet.

Az olaszországi azonosított fertőzések száma 2020 márciusában kezdett meredeken emelkedni, ekkor döntés született újabb automata gépsorok beszerzéséről, amelyek egyszer használatos egészségügyi szájmaszkot tudnak előállítani. A gépsorok leszállításáig a varrási kompetenciával rendelkező büntetés-végrehajtási gazdasági társaságok varrógéppel kezdtek el szájmaszkot gyártani mosható és újra felhasználható textilből, illetve nemszőtt, egyszer használatos alapanyagból. Az újabb gépek 2020 áprilisában és májusában érkeztek a büntetés-végrehajtási intézetekbe, előbb Sátoraljaújhelyre, majd Kiskunhalasra. A gyártósorok összeszerelését, majd próbaüzemét követően, a gyártást és csomagolást a fogvatartottak 4-12 órás műszakban, a nap 24 órájában folyamatosan végzik. Jelenleg a gépek a kötelezően kiadandó munkaközi szünetek, karbantartások és esetlegesen fellépő hibaelhárítások javításának idején nem üzemelnek, ezen kívül a gyártás folyamatos.

³⁷ Hőre lágyuló polimer

³⁸ A mag az orrdrót műanyagán belül elhelyezett fémszálat jelenti. Az egy vagy két magos elnevezés a műanyagban elhelyezett fémszál számához igazodik.

³⁹ <https://fp3maszkok.hu/termek/orvosi-eldobhato-maszk/>

A büntetés-végrehajtási szervezet egészének hatékony összefogását – az eredményes védekezés elvitathatatlan érdemén túl – az is alátámasztja, hogy nem csupán stabil ellátást tudott biztosítani a védekezéshez alapvető egyszer használatos egészségügyi szájmaszkokból, hanem a fogvatartotti foglalkoztatással megvalósuló, kezdeti 25 000 db/nap termelési kapacitást csúcsidőszakban átlagosan napi 100 000 db-ra növelte. A megnövekedett igények teljesítése érdekében az alap- és kellékanyagok soron kívüli beszerzésére született intézkedés, amelyek beszerzési ideje és ára érezhetően növekedett. A beszerzéseket tovább nehezítette, hogy a szükséges nemszött textil és szűrőrétegek gyártásának egyik központja Kína, ahol a koronavírus miatt a gyárak jelentős része nem termelt. Azokban a tartományokban, ahol a járvány még lehetővé tette a termelést, vagy felhalmozott készlet állt még rendelkezésre, ott vagy a hazai maszkgyártást szolgálták ki, vagy a világ országai egymásra lícitálva jutottak némi alapanyaghoz.

Zárszó

A járvány első hullámának megjelenésétől kezdve a büntetés-végrehajtási szervezet folyamatos és kiemelt figyelemmel, valamint energiával koncentrált a vírus elleni védekezésre és mindent elkövet annak érdekében, hogy az ismételten megnövekedett védekezéseszköz-igényeket kielégítse és az ehhez kapcsolódó feladatoknak eleget tegyen.

Ennek kiemelkedő példája a Kiskunhalasi Mobil Járványkórház, amely a hazai építőiparban eddig nem látott, példátlan összefogással tudott megvalósulni, az építés hazai és nemzetközi viszonylatban is rendkívül rövid idő – a földmunkától az átadásig –, mindösszesen 19 nap alatt történt. A mobil tartószerkezet ellenére a belső tér mindenben megfelel az egészségügyi minimum követelményeknek, felszerelés, kialakítás és megjelenés szempontjából is egy modern, XXI. századi feltételeknek megfelelő kórház létesült, mely a külső szigetelési munkálatok elvégzését követően hosszútávon működőképes, és a járványhelyzet elmúltát követően is mindennapi használatra alkalmas.

Gazdasági társaságaink a járványügyi védekezéshez a karanténal kapcsolatos nyomtatási feladatokat is folyamatosan ellátják. Az Operatív Törzs ügyeleti központjának koordinálásával gyártjuk a járványügyi megfigyelésre figyelmeztető, figyelemfelhívó táblákat, matricákat, tranzit szórólapokat, idegen nyelvű tájékoztatókat és térképeket is. Folyamatosan figyelemmel kísérjük az egészségügyi ellátórendszer releváns igényeit, így a vékonyabb, korlátozottabb hasznosítású védőköpenyek helyett, nagyobb védekező képességet biztosító köpenyek gyártására álltunk át, illetve gyártó kapacitásainkat e tekintetben is tovább növeltük.

A büntetés-végrehajtás portfóliója rendkívül széles. Az egészségügyi védőeszközaink termékpalettájának része az egyszer használatos egészségügyi szájmaszok, az FFP2

maszk, a zsilipruha, a zsilipnadrág, a zsiliping, a cipővédő, a látogatókabát és a hátul gumis doktor sapka.

A büntetés-végrehajtási szervezet kulcsszerepet játszott és játszik a járvány elleni védekezésben. Megemelt létszámmal, valamint emelt munkaóra számmal törekedtünk a koronavírus-járvány elleni védekezésben való hatékony részvételre. Az elért eredmények és a termelt mennyiségek által bizonyítást nyert, hogy a fogvatartotti foglalkoztatással megvalósuló állami önellátás részeként a társadalom védelmére hivatott állami szervek a legkritikusabb időszakokban is helyt tudnak állni, ezáltal is garantálva az állampolgárok biztonságát.

Felhasznált irodalom

- Becky Little (2020): Why the 1918 Flu Became ,America's Forgotten Pandemic. (Publikálva: 2020. július 7.) Online: <https://www.history.com/news/1918-americas-forgotten-pandemic> (Letöltés ideje: 2021. július 16.)
- Iman Soltani Christopher W. Macosko (2018): Influence of rheology and surface properties on morphology of nanofibers derived from islands-in-the-sea meltblown nonwovens. Polymer p. 21-30. Online: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0032386118303549?via%3Dihub> (Letöltés ideje: 2021. július 19.)
- Innovatext Textilipari Műszaki Fejlesztő és Vizsgáló Intézet Zrt. Útmutató a maszkokhoz. Mire figyeljünk a gyártásnál? Online: https://www.innovatext.hu/sites/default/files/csatolmany/utmutato_a_maszkokhoz_mi_a_kulonbseg_kozottuk_es_mire_figyeljunk_a_termek_gyartasanal.pdf (Letöltés ideje: 2020. augusztus 27.)
- Oravecz Krisztina: Kis maszktörténet. Online: <https://fszek.hu/Entities/93/Events/2002kis-maszktortenet> (Letöltés ideje: 2021. július 12.)
- Szabó Katalin: Maszktörténet, Az orvosi maszkok használatának múltjából. Online: <https://semmelweismuseum.blog.hu/2020/05/15/maszktortenet> (Letöltés ideje: 2021. július 16.)

Felhasznált jogszabályok

- A Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs felállításáról szóló 1012/2020. (I. 31.) Korm. határozat
- A Tanács 93/42/EGK irányelve (1993. június 14.) az orvostechnikai eszközökről
- Az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény
- Az egészségügyi szolgáltatások nyújtásához szükséges szakmai minimumfeltételekről szóló 60/2003. (X. 20.) ESzCsM rendelet
- Az egyéni védőeszközökről szóló 2016/425 EU rendelet
- Az ionizáló sugárzás elleni védelemről és a kapcsolódó engedélyezési, jelentési és ellenőrzési rendszerről szóló 487/2015. (XII. 30.) Korm. rendelet
- Az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet (OTÉK)
- Az orvostechnikai eszközökről szóló 4/2009. (III. 17.) EüM rendelet

Felhasznált internetes hivatkozások

- Bv.gov.hu: Megkezdte az egészségügyi védőmaszkok gyártását a büntetés-végrehajtás. Online: <https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/3426> (Publikálva: 2020. február 1. 16:25)
- Dehir.hu: Naponta húszezer egészségügyi védőmaszk készül a debreceni börtönben. Online: <https://www.dehir.hu/debrecen/naponta-huszezer-egeszsegugyi-vedomaszk-keszul-a-debreceni-bortonben/2020/02/01> (Publikálva: 2020. február 1. 15:35)
- Koronavirus.gov.hu: Átlépte a magyar határt az első vakcina-szállítmány. Online: <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/atlepte-magyar-hatart-az-első-vakcina-szállitmany> (Publikálva: 2020. december 26. 07:16)
- Koronavirus.gov.hu: Európa legmodernebb mobil járványkórházát kereste fel Orbán Viktor. Online: <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/europa-legmodernebb-mobil-jarvanykorhaz-at-kereste-fel-orban-viktor> (Publikálva: MTI 2020. április 11. 14:31)
- Koronavirus.gov.hu: Országos tisztifőorvos: teljesen teret hódított a brit mutáns Magyarországon. Online: <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/orszagos-tisztifoovos-teljesen-teret-hoditott-brit-mutans-magyarorszagon> (Publikálva: MTI 2021. március 25. 16:20)
- <https://bv.gov.hu/hu/intezetek/kiskunhalas/kapcsolat>
- <https://www.ce-jeloles.hu/>
- <https://www.ceisaret.com/hu/en-149-koruyucu-maske-testleri/>
- <https://www.facebook.com/koronavirus.gov.hu/>
- <https://ffp3maszkok.hu/termek/orvosi-eldobhato-maszk/>
- <https://koronavirus.gov.hu/>
- https://www.ogyei.gov.hu/osszefoglalo_az_arcszajmaszk_gyartok_illetve_forgalmazok_szama-ra___20200316
- <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

Halmosi Zsolt

VÉDEKEZÉS A KORONAVÍRUS ELLEN – A KÓRHÁZPARANCSNOKI RENDSZER SZEMSZÖGÉBŐL

Protection against the coronavirus – From the perspective of the hospital command system

A 2019 decemberében a kínai Vuhan városában azonosított COVID-19-vírus okozta megbetegedések Magyarországot óvintézkedések sorának meghozatalára és határozott, tervszerű fellépésre, védekezésre kényszerítették. Magyarország Kormánya a koronavírus-járvány elleni védekezés érdekében a kórházak megerősítésére létrehozta a kórházparancsnoki rendszer ideiglenes intézményét a Magyar Honvédség, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, valamint az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv állományából kijelölt 1-1 fő kórházparancsnok és kórházsegéd (logisztikus) kijelölésével. A feladataikat miniszterelnöki megbízólevél alapján megkezdő kórházparancsnokok – a járványveszéllyel összefüggő szabályok betartására és az egészségügyi készlet megővására vonatkozó – javaslatait az egészségügyi intézmények vezetői kötelesek voltak végrehajtani. A tanulmány célja a korábban ismeretlen és egyedi kórházparancsnoki rendszer működésének és a kórházparancsnokok egészségügyi készlet védelmével kapcsolatos feladatkörének megismertetése, valamint a kórházparancsnoki törzs elhelyezése az irányítás és a más szervekkel történő együttműködés rendszerében.

Kulcsszavak: Magyar Honvédség, kórházparancsnoki rendszer, COVID-19, Operatív Törzs, Emberi Erőforrások Minisztériuma

The diseases caused by the COVID-19 virus, identified in Wuhan, China in December 2019 forced Hungary to take a series of precautionary measures and to take decisive, planned actions and protection. In order to strengthen the hospitals, in the framework of the protection against the coronavirus epidemic, the Government of Hungary established the temporary institution of hospital commanders, by appointing 1-1 hospital commanders and hospital assistants (logisticians) from the staff of the Hungarian Armed Forces, the Disaster Management Authority and the Police. Hospital commanders began their duties based on the prime minister's commission, hospital directors were required to implement the proposals of the hospital commanders to comply with the rules related to the epidemic risk and to preserve the health stock. The aim of the study is to describe the operation of the previously unknown and unique hospital command system, the responsibilities of hospital commanders in relation to the protection of medical supplies, and to place the hospital command body in the system of management and cooperation with other bodies.

Keywords: Hungarian Armed Forces, Hospital Command System, COVID-19, Operational Staff, Ministry of Human Resources

Bevezető

A 2019. év decemberében a kínai Vuhan városában azonosították először a később világjárvánnyá, pandémiává¹ váló SARS-CoV-2 vírus által okozott megbetegedést, amely COVID-19 néven vált ismertté. A megbetegedések rohamosan növekvő száma és a fertőzések lefolyásának súlya valamennyi országot, így Magyarországot is óvintézkedések sorának meghozatalára és a felkészülésre nyitva álló csekély idő ellenére határozott és tervszerű fellépésre, védekezésre kényszerítette.

Magyarország Kormánya – a koronavírus-járvány elleni védekezés érdekében – a kórházak megerősítésére létrehozta a kórházparancsnoki rendszer ideiglenes intézményét és a védekezésben érintett egészségügyi intézmények vezetősége mellé a Magyar Honvédség, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, valamint az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv (a továbbiakban: rendőrség) állományából kijelölt 1 fő kórházparancsnokot, akik munkáját 1 fő kórházsegéd (logisztikus) segítette.

A feladataikat miniszterelnöki megbízólevél alapján megkezdő kórházparancsnokok orvosszakmai kérdésekben nem tehettek javaslatot, nem hozhattak döntést, ugyanakkor a járványveszéllyel összefüggő szabályok betartására és az egészségügyi készlet megóvására vonatkozó javaslataikat az egészségügyi intézmények vezetői kötelesek voltak végrehajtani.²

A kórházparancsnoki rendszer aktívan vett részt a koronavírus-járvány eddigi hullámainak sikeres kezelésében és az ehhez szükséges feltételeknek a védőeszközök felelős kezelésének útján történő biztosításában.

A kórházparancsnoki rendszer helye, szerepe a koronavírus-járvány elleni védekezésben

A nemzetközi tapasztalatok és az egyes országok koronavírus-helyzetének elemzése 2020. január 31-étől a Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs (a továbbiakban: Operatív Törzs), majd 2020. február 25-étől a KKB³ Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központban a Belügyminisztérium Ügyleti Központ felállítását eredményezte.

1 World Health Organization: Coronavirus confirmed as pandemic. Online: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> (Letöltve: 2021. július 12.)

2 72/2020. (III. 28.) Korm. rendelet 2 § (4)-(5) a kórházparancsnokról és az egészségügyi készlet védelméről

3 Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság

2020. március 4-én Magyarországon is azonosították 1-1 iráni származású hallgató esetében (magyarországi beutazásuk 2021. február 26-án, illetve február 28-án történt) a koronavírus, majd 2020. március 15-én regisztrálták az első COVID-19-fertőzés következtében elhunyt személyt. Ezen események gyors, egymás utáni bekövetkezésének tükrében született meg a döntés a kórházparancsnoki rendszer felállításáról az egészségügyi készlet védelméről szóló 72/2020. (III. 28.) Korm. rendelet alapján. A kórházparancsnoki rendszer irányítását – mint országos kórház-főparancsnok – Dr. Halmosi Zsolt r. vezérőrnagy, rendőrségi főtanácsos, rendészeti országos rendőrfőkapitány-helyettes végezte, helyettese Dr. Bedros J. Róbert Ph.D., a Szent Imre Egyetemi Oktatókórház (Budapest) főigazgatója volt.

A kórházparancsnoki rendszer felállításának okai és előzményei

Már a koronavírus-járvány kezdeti szakaszában nyilvánvalóvá vált, hogy a védekezés humán feltételei mellett a technikai feltételek, így különösen a fertőtlenítőszeres és eszközök, a védőeszközök, illetve a COVID-19-betegellátás technikai eszközeinek megléte, mennyisége és minősége fogja meghatározni az egyes országokban a védekezés sikerét. Szintén fontos szempont volt, hogy az egészségügyi rendszerrel a védőeszközök és -felszerelések megnövekedett igényével kapcsolatosan a spekulációk és visszaélések megelőzése érdekében szükséges, hogy az egészségügyi készletek különleges védelmet élvezzenek. A védekezés jelentőségét és a veszély súlyát jelzi, hogy Magyarország Kormánya 2020. március 11-én kihirdette⁴ a veszélyhelyzetet.

A kórházparancsnokok és a kórházsegédek (logisztikusok) – mint az egészségügytől független, külső személyek – az elvárható legmagasabb szintű objektivitásra, a valóságnak megfelelő adatszolgáltatásra voltak képesek. A kórházparancsnoki rendszer egységes szervezete előnyt jelentett az egészségügyi ellátás összetett, sokrétű rendszerében, ahol az Emberi Erőforrások Minisztériuma (a továbbiakban: EMMI) alá tartozó és az Állami Egészségügyi Ellátó Központ, majd a későbbi Országos Kórházi Főigazgatóság (a továbbiakban: OKFŐ) közvetlen irányítása alatt álló egészségügyi intézmények mellett az Innovációs és Technológiai Minisztérium alá tartozó, úgynevezett „orvosgyetemek”, továbbá az egyházi (akár külföldi) fenntartású és egyéb, nem állami fenntartású intézmények egységes reagálását kellett elérni.

4 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről

A kórházparancsnokok és a kórházsegédek (logisztikusok) feladatköre

A kórházparancsnoki rendszer az EMMI által kijelölt 109 egészségügyi intézményben kezdte meg munkáját az ország egész területén. A beérkezett napi jelentések alapján megállapítható volt, hogy 5 intézményben nem történt fekvőbeteg ellátás, ezáltal nem volt indokolt a kórházparancsnoki tevékenység ellátása. 2020. április 8-ától belügyminiszter úr javaslatára a miniszterelnök úr további egy intézmény, a Budai Egészségközpont (1126 Budapest, Királyhágó utca 1-3.) kórházparancsnokának állított ki megbízólevelet a kórházparancsnoki feladatok végrehajtására.

A fentiek alapján 2020. április hónapban 104 egészségügyi intézményben 105 kórházparancsnok dolgozott, amelyből 26 fő tartozott a rendőrség, 28 fő a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és 51 fő a Magyar Honvédség állományába.

A kórházparancsnoki rendszer alapvető célja a koronavírus-járvány elleni védekezéshez szükséges védőeszközök megóvása, rendelkezésre álló mennyiségük naprakész, pontos ismerete, tárolásuk és felelős felhasználásuk biztosítása és folyamatos ellenőrzése, hogy a koronavírus-járvány minden fázisában képes legyen az egészségügyi ellátórendszer a rászorulóknak kezelésére. A tényleges feladatkört az alábbiak szerint lehet összefoglalni:

- a költségvetési forrásból beszerzett egészségügyi készletek felhasználásának ellenőrzése,
- az Állami Egészségügyi Ellátó Központ, valamint 2020. november 19-étől az OKFŐ által az egészségügyi intézményekbe kiszállított védőfelszerelések és a technikai eszközök átadás-átvételének hatékony biztosítása,
- a kórházakban a személy- és vagyonvédelmi szolgáltatókkal az intézményekben történő belépések, valamint a védőeszközök tárolására kijelölt helyiségek ellenőrzésének átszervezése, kialakítása,
- a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő által finanszírozott ágyszámok figyelembevételével a koronavírus-járvány fertőzötteinek kezelésére kialakítandó ágyszámok, valamint az ágyakhoz tartozó technikai feltételek monitorozása. Az oxigénkapacitások kialakításával összefüggő átalakítási munkák nyomon követése,
- a COVID-19-fertőzöttek szakszerű ellátása érdekében a más egészségügyi intézményekből a kórházakba vezényelt orvosok, ápolók létszámának figyelemmel kísérése,
- a koronavírus kimutatásával összefüggő mintavételi pontok (konténerek) elhelyezésével kapcsolatos feladatok,
- a kórházakban keletkező veszélyes anyagok elszállításával kapcsolatban felmerülő problémák soron kívüli jelentése,

- a koronavírus-fertőzöttek részére – különös tekintettel a lélegeztetett betegekre – biztosítandó áramellátással összefüggésben a szünetmentes áramforrások ellenőrzésével kapcsolatos feladatok,
- a kórházi elhunytak ideiglenes elhelyezésével (proszektúra) kapcsolatos kapacitások figyelemmel kísérése, szükség esetén a kapacitások bővítése érdekében mobil hűtőkonténer telepítésével kapcsolatos feladatok ellátása,
- a kórházfelújításokkal kapcsolatos információk soron kívüli jelentése,
- az Országos Mentőszolgálat (a továbbiakban: OMSZ) által szállított betegek elhelyezésével összefüggő feladatok teljesítése az OMSZ Központi Irányító Csoportban (OMSZ KICS) szolgálatot teljesítő rendőrségi összekötő részvételével,
- a lakosság oltása során jelentkező feladatok végrehajtása, kapcsolattartás a megyei oltási munkacsoportokon keresztül az Országos Oltási Munkacsoporttal,
- gyors, folyamatos és hatékony kapcsolattartás a társzervekkel.

Intézményparancsnoki rendszer

A kórházparancsnokok az egészségügyi intézményekben elvégzett feladataik mellett a 200 fő vagy afeletti szociális intézményeknél az intézményparancsnoki feladatkört is ellátták. Az emberi erőforrások miniszterének javaslatára belügyminiszter úr 18 kórházparancsnokot bízott meg intézményparancsnoki feladatok ellátásával 18 szociális intézménynél. Az időszothonokban⁵ ellátott, gondozott személyek életkoruk, esetleges alapbetegségeik vagy egyéb egészségproblémáik miatt fokozottabban veszélyeztetettek voltak a COVID-19-fertőzésekkel szemben. A feldolgozott járványügyi adatok, valamint az időszothonokban bekövetkezett megbetegedések alapján megállapítható volt, hogy e személyek körében a fertőzés kedvezőtlen kimenetelének a kockázata nagyon magas.

Budapesti egészségügyi intézmények felújítási projektje

Az egészségügyi ellátórendszer fejlesztésének részeként az Egészséges Budapest Programban érintett állami fenntartású, közfinanszírozott kórházak fertőtlenítési célú felújításával kapcsolatos beruházásokhoz szükséges forrás biztosításáról szóló 1520/2020. (VIII. 14.) Korm. határozat alapján 17 fővárosi székhelyű kórház felújítása kezdődött meg tervezetten, 2021. december 31-ei befejezési határidővel. A budapesti egészségügyi intézmények kórházparancsnokai a beruházásra leginkább indokolt kórházak kiválasztását a kórházi vezetőséggel közös helyszíni bejárással, és a felmérések tapasztalatainak dokumentálásával segítették.

5 A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény szerinti idők tartós vagy átmeneti ellátását nyújtó engedélyes fenntartók.

Speciális kórházi készletek védelme

A koronavírus-járvány 3 hullámát azonosították Magyarországon. A járványhelyzethez és a járvány egészségügyi intézményekre gyakorolt nyomásához igazodva Magyarország Kormánya a 2020. március 11-én kihirdetett egészségügyi veszélyhelyzetet 2020. június 17-én egészségügyi válsághelyzetre módosította⁶, amelynek ideje alatt a kórházparancsnoki feladatok változatlanul fennálltak⁷. Majd 2020. november 3-ától ismételten kihirdették a veszélyhelyzetet⁸, amely továbbra is érvényben van (a kézirat lezárásának ideje 2021. 09. 15).

Védőeszközök, gyógyszerek, lélegeztetőgépek

2020. április hónapban feladatként jelentkezett az egészségügyi intézmények részére a koronavírus-járvány elleni védekezés érdekében biztosítandó négyheti védőeszköz készlettel történő ellátás és az eszközök kiszállítása. A kórházparancsnokok felügyelete és ellenőrzése mellett sor került a készlet átvételére és elkülönített elhelyezésére, így azok kizárólag a COVID-19-járvány elleni védekezésre voltak felhasználhatóak.

Oltóanyagok

2020. december 26-ától a kórházparancsnokok egészségügyi készletekkel kapcsolatos feladatköre az oltóanyagok felügyeletével is bővült, tekintettel arra, hogy sor került az első Pfizer/BioNTech oltóanyag szállítmány kiszállítására (2-2 tálcá, 390-390 ampulla) a Dél-pesti Centrumkórház-Országos Hematológiai és Infektológiai Intézet (Budapest), a Semmelweis Egyetem (Budapest), az Országos Korányi Pulmonológiai Intézet (Budapest), a Debreceni Egyetem és a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kórházak és Egyetemi Oktatókórház (Nyíregyháza) részére.

A koronavírus-járvány elleni védekezés kulcspontjának számító oltóanyagok zárt, illetéktelen személy hozzáférését kizáró tárolásának, állandó vagy visszatérő ellenőrzésének módját a kórházparancsnokok az egészségügyi intézményekkel együttesen alakították ki, amelynek köszönhetően oltóanyag-eltulajdonításra vagy oltóanyaggal kapcsolatos jogsértésre nem került sor még a későbbi tömeges szállítások, illetve végrehajtott kampányoltások alatt sem.

6 283/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet a járványügyi készültség bevezetéséről

7 287/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet az egészségügyi készlet állagának megóvása érdekében

8 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről

Magyarország Kormánya által bevezetett intézkedések

A koronavírus-járvány elleni védekezés keretében az Operatív Törzs az alábbi legfontosabb intézkedéseket hozta meg a járvány terjedésének megakadályozása, illetve lassítása, a veszélyeztetett lakossági kör védelme érdekében:

- 2020. március 8-ától az országos tisztifőorvos az ország valamennyi fekvőbeteg-ellátó és bentlakásos szociális intézményében látogatási tilalmat rendelt el⁹.
- A 2020. március 15-ei nemzeti ünnep¹⁰től kezdődően a Kormány korlátozta a nagy tömegeket vonzó állami, kulturális és sportrendezvények szervezését, illetve az azokon történő részvételt. Zárt helyen 100 főnél, nem zárt helyen 500 főnél több személy részvételével rendezvény tartása nem volt engedélyezett. 2020. március 17-étől létszámtól függetlenül tilos volt a rendezvények, gyűlések szervezése, mozik, múzeumok, könyvtárak, közművelődési intézmények látogatása.
- 2020. március 16-tól a köznevelési és szakképesítési intézményekben a nevelés-oktatás átállt tantermen kívüli, digitális munkarendre¹¹ – amely a tanév végéig érvényben maradt –, a vendéglátó üzletek reggel 6 óra és délután 3 óra között lehettek nyitva¹¹.
- 2020. március 28-tól kijárási korlátozás került bevezetésre, a 65. életévet betöltött személyek részére az üzletek látogatására 9 és 12 óra közötti időszáv került kijelölésre¹². A kijárási korlátozás 2020. június 18-ai megszűnését követően 2020. november 11-étől este 8 óra és reggel 5 óra között kijárási tilalom lépett életbe, amely 2021. május 23-án szűnt meg.
- 2020. április 27-étől a Budapesti Közlekedési Központ járművein, majd 2020. május 4-étől az üzletekben és a tömegközlekedési eszközökön, később az egészségügyi intézmények területén is kötelezővé vált a maszkviselés¹³. A kötelezettség a 10 000 főnél nagyobb települések egyes közterületeire¹⁴, majd 2021. március 8-tól valamennyi közterületre általánosan kiterjedt¹⁵. Az általános kötelezettség – az egészségügyi intézmények területét kivéve – 2021. július 3-án megszűnt.

9 Országos tisztifőorvos 13305-8/2020/EÜIG határozata (Kelt: 2020. március 8.)

10 1102/2020. (III. 14.) Korm. határozat a koronavírus miatt a köznevelési és szakképesítési intézményekben új munkarend bevezetéséről

11 46/2020. (III. 16.) Korm. rendelet az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről (III.)

12 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet a kijárási korlátozásról

13 168/2020. (IV. 30.) Korm. rendelet a védelmi intézkedésekről, 431/2020. (IX. 18.) Korm. rendelet a járványügyi készültségi időszak védelmi intézkedéseiről

14 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről

15 104/2021. (III. 5.) Korm. rendelet a védelmi intézkedések ideiglenes szigorításáról

Az együttműködés rendszere

Az Operatív Törzs és a Belügyminisztérium Ügyeleti Központ

A vezetés és irányítás rendszerében a Belügyminisztérium (továbbiakban: BM) Ügyeleti Központ az Operatív Törzs adatgyűjtő, döntéselőkészítő szerveként működött, az Országos Kórház-főparancsnoki Támogató Törzs a BM Ügyeleti Központ alárendelt törzseként tevékenykedett. A BM Ügyeleti Központ a járványügyi helyzet alakulásának folyamatos monitoring tevékenysége mellett ellátta továbbá:

- a koronavirus@bm.gov.hu levelezési címre érkező megkeresések kezelését,
- a Nemzeti Népegészségügyi Központ zöld számára érkező hívások fogadását,
- a Facebook kommunikációs felület és a www.koronavirus.gov.hu weblap kezelését.

A BM Ügyeleti Központ az egészségügyi veszélyhelyzet 2020. évi megszüntetését követően is tovább működött¹⁶, tevékenységének készenléti jellegű átállására 2021. június 11-étől került sor, amellyel egy időben az Operatív Törzs napi sajtótájékoztatója is megszűnt, az utolsó tájékoztatóra 2021. június 17-én került sor.

Az Operatív Törzs COVID-19-járvánnyal kapcsolatos korlátozó intézkedései a Magyarországra történő belépés és a határforgalom ellenőrzése tekintetében

Az Operatív Törzs az egyes országok fertőzöttségi helyzetének elemzésével, célzott korlátozások – iráni állampolgárok részére történő vízumkiadás felfüggesztése, milánói, bergamói, trevisói repülőjáratok felfüggesztése – mellett, a már kihirdetett veszélyhelyzet keretében döntött 2020. március 12-étől a határellenőrzés ideiglenes visszaállításáról. Kezdetben a magyar-szlovén és a magyar-osztrák határ viszonylatában¹⁷, valamint egyes veszélyeztetett fertőzöttségűnek minősített országok¹⁸ állampolgárainak belépési tilalmáról.

Az országos rendőrfőkapitány vezetésével Határellenőrzési Akciócsoport alakult Magyarország határátkelőhelyeinek a koronavírus-járvány miatt megváltozott rendű

16 BM Ügyeleti Központ vezetőjének 29000/6078-194/2020.ált átirata (Kelt: 2020. június 24.)

17 41/2020. (III. 11.) Korm. rendelet az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről

18 Olasz Köztársaság, Kínai Népköztársaság, Koreai Köztársaság, Iráni Iszlám Köztársaság

működtetése céljából¹⁹. Az intézkedés célja a hazánkba belépésre jelentkező személyek egészségügyi ellenőrzésével és szűrésével a koronavírus-járvány terjedésének lassítása, az Operatív Törzs által meghatározott belépési feltételek megletének ellenőrzése és a bevezetett korlátozások betartatása volt.

2020. március 17-étől a magyar hatóságok Magyarország határait lezárták a személyforgalom előtt és a belépést az ország területére csak a magyar állampolgárok részére biztosították. A korlátozás alól különös méltánylást érdemlő esetben a rendészeti országos rendőrfőkapitány-helyettes felmentést adhatott, illetve az országos rendőrfőkapitány humanitárius tranzitáthaladásra és a szomszédos államok polgárainak határátlépésére vonatkozó különös szabályokat állapíthatott meg²⁰.

A humanitárius tranzitáthaladás (korridor) kifejezés a Magyarország földrajzi elhelyezkedéséből adódóan szükséges átutazás biztosítására utal a külföldről érkező, nem magyar állampolgárok számára olyan módon, hogy a koronavírus-járvány további terjedésének elkerülése érdekében a közúti áthaladás csak a kijelölt határátkelőhelyeken és útvonalon történhet, illetve annak során csak a meghatározott pihenőhelyek vehetőek igénybe²¹ (1. számú melléklet).

A különös méltányosságra okot adó körülménynek alapvetően a magyarországi:

- hatósági eljárási cselekményen való részvétel,
- gyógykezelésen való részvétel,
- hallgatói vagy tanulói jogviszonyhoz kapcsolódó vizsgakötelezettség teljesítése,
- indokolt munkavégzés – köztük különösen az államhatáron ingázó egészségügyi dolgozók –,
- illetve hozzátartozó temetésén való részvétel számított.

A rendészeti országos rendőrfőkapitány-helyettes kérelmet elbíráló határozata ellen jogorvoslatnak nem volt helye²². A méltányossági kérelmet kizárólag elektronikus úton, ügyfélkapun, ennek hiányában a rendőrség e-ügyintézési oldalán²³ lehetett benyújtani magyar vagy angol nyelven.

19 1101/2020. (III. 14.) Korm. határozat a koronavírus elleni védekezés kapcsán szükséges további intézkedésekről

20 81/2020. (IV. 1.) Korm. rendelet az egészség és élet megóvása, valamint a nemzetgazdaság helyreállítása érdekében elrendelt veszélyhelyzettel kapcsolatos rendkívüli intézkedésekről

21 <http://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/hatarrendeszet/humanitarius-korridor-0> (Letöltve: 2021. augusztus 6.)

22 194/2020. (V. 11.) Korm. rendelet különös méltányossági jog gyakorlásának rendjéről

23 <https://ugyintezes.police.hu/web/guest/uj-ugy-inditasa/> (Letöltve: 2021. augusztus 5.)

Szintén új elemként jelent meg a beteg vagy potenciálisan fertőzött személyek elkülönítését szolgáló járványügyi intézkedésként alkalmazott hatósági házi karantén, amely – bár arra más esetekben, például járványügyi elkülönítés és kontaktutatás eredményeként is sor kerülhetett – a magyarországi beutazás feltételeként jelent meg. A Magyarországra belépők részére kezdetben 14, később 10 napi időtartamra magyarországi tartózkodási helyüket – amennyiben az elkülönítés feltételei biztosítottak voltak –, ennek hiányában egészségügyi intézményt jelöltek ki hatósági határozattal, amelynek betartását a rendőrség visszatérő ellenőrzéssel, vagy az ellenőrzött vállalása esetén a később kifejlesztett karanténkövető applikációval²⁴ (Házi Karantén Rendszer: HKR) ellenőrizte.

A beutazási tilalmak feloldására lépcsőzetesen – karanténkötelezettség mellett –, kezdetben a szomszédos²⁵ és az európai uniós országok tekintetében²⁶, illetve célzott munkavállalók – agrárágazatban dolgozók²⁷ – esetében került sor.

A beutazási tilalmak a veszélyhelyzet 2020. június 17-ei megszűnését és a járványügyi készültség befejezését követően is fennmaradtak²⁸. A magyarországi kedvező járványhelyzet fenntartása érdekében a Kormány döntött az egyes országok aktuális fertőzöttségének mértéke alapján történő – szín szerinti²⁹ – besorolásáról és a Magyarországra történő belépésnek a besorolás alapján történő szabályairól³⁰ (2. számú melléklet).

A jelentős adminisztrációs feladat miatt a méltányossági kérelmek elbírálása a határátlépés helye szerint illetékes rendőri szerv, a Budapest Liszt Ferenc nemzetközi repülőtérén történő határátlépés esetén a nem magyar állampolgárok beutazási korlátozása alól a Budapesti Rendőr-főkapitányság XVIII. kerületi Rendőrkapitányság adhatott – kérelemre – felmentést.

Az EMMI és az OKFŐ

A kórházparancsnokoknak az EMMI-nek az Állami Egészségügyi Ellátó Központ, majd az annak jogutódjaként 2021. január 1-jétől létrejött OKFŐ³¹ útján tett – a kór-

24 <https://hazikaranten.hu/> (Letöltve: 2021. augusztus 6.)

25 263/2020. (VI. 6.) Korm. rendelet a határátlépésre vonatkozó különös szabályokról

26 174/2020. (IV. 30.) Korm. rendelet az egészség és élet megóvása, valamint a nemzetgazdaság helyreállítása érdekében elrendelt veszélyhelyzettel kapcsolatos rendkívüli intézkedésekről szóló 81/2020. (IV. 1.) Korm. rendelet módosításáról

27 185/2020. (V. 6.) Korm. rendelet az egészség és élet megóvása, valamint a nemzetgazdaság helyreállítása érdekében elrendelt veszélyhelyzettel kapcsolatos rendkívüli intézkedésekről szóló 81/2020. (IV. 1.) Korm. rendelet módosításáról

28 291/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet a járványügyi készültségi időszak utazási korlátozásairól

29 34320-1/2020/OTF országos tisztifőorvosi határozat az országok besorolásáról (Kelt: 2021. július 12.)

30 341/2020. (VII. 12.) Korm. rendelet a járványügyi készültségi időszak utazási korlátozásairól.

31 506/2020. (XI. 17.) Korm. rendelet az Országos Kórházi Főigazgatóságról

háziparancsnoki rendszert is érintő – feladat szabásainak egységes értelmezésében és végrehajtásában, valamint a kórházak által tett intézkedések ellenőrzésében volt a legnagyobb szerepük.

2020. április 2-án meghatározásra került az első 250 lélegeztetőgép működésére alkalmas ágy kialakítása, majd 2020. április 12-én a kórházi ágyak 60%-ának COVID-19-betegellátásra, 20%-nak lélegeztetésre alkalmas ágynak történő kialakítása³².

Különleges helyzetet teremtett, hogy bár az egészségügyi ellátórendszer irányítását az EMMI látta el, annak középírányító szerveként³³, az OKFŐ működését – tevékenységének 2021. január 1-jei kezdetétől – az érvényben lévő veszélyhelyzet ideje alatt az Operatív Törzs vezetőjeként kijelölt rendészetért felelős miniszter irányította³⁴.

OMSZ

2020. szeptember 24-étől a rendőrség összekötőt delegált az OMSZ budapesti központjában működő COVID-19 koordinációs munkacsoportjába. Fő feladatuk a betegutak alkalmazása, a betegfelvételek során felmerülő problémák esetén a kórháziparancsnokok útján történő tájékozódás és az OMSZ, valamint az egészségügyi intézmény döntésre jogosult vezetője közti közvetlen kommunikáció biztosítása volt, amellyel a mind időben, mind távolságban elhúzódó betegszállítások elkerülhetőek voltak.

A Magyar Honvédség által végrehajtott feladatok

A Magyar Honvédség a kórháziparancsnoki rendszerbe delegált személyeken túl, a járványügyi intézkedések során bevezetett korlátozások végrehajtásának közterületi ellenőrzéséhez a rendőrség állományának megerősítésére vezényelt katonákon felül, az egészségügyi intézmények részére is többoldalú segítséget nyújtott. Jelentős mennyiségű technikai eszközt – különösen katonai sátrakat – biztosítottak honvédségi készletből a kórházak részére a betegfelvételi triázs rendszer, valamint a mintavételi pontok működtetésére, illetve a későbbi védőoltásokra tömegesen jelentkező személyek kezelésére, irányítására.

A legjelentősebb támogatást a veszélyhelyzet során a Magyar Honvédség által a kórházakban ellátott feladatokról szóló 499/2020. (XI. 13.) Korm. rendelet alapján az egészségügyi intézményekhez vezényelt megerősítő erő nyújtotta, amely 3 ütemben,

32 Emberi Erőforrások miniszterének IV/3442/2020/EFHAT átírata (Kelt: 2020. április 12.)

33 16/2018. (VII. 26.) EMMI utasítás az Emberi Erőforrások Minisztériuma Szervezeti és Működési Szabályzatáról, 4. függelék

34 517/2020. (XI. 25.) Korm. rendelet az Országos Kórházi Főigazgatóságról szóló 506/2020. (XI. 17.) Korm. rendeletről eltérő, veszélyhelyzet idején alkalmazandó szabályokról

összesen 1 666 katona vezénylésével segítette a kórházak koronavírus-járvány elleni védekezését. Az egészségügyi intézményekhez érkező katonák feladatai közé az alábbi tevékenységek tartoztak:

- a testhőmérséklet-méréssel egybekötött beléptetési feladatok,
- a betegirányítási, útbaigazítási feladatok,
- a betegkísérési feladatok,
- az adminisztrációs feladatok,
- az egészségügyi intézmények közötti anyagszállítási feladatok,
- a logisztikai feladatok – ideértve a gyógyszerek, a védőeszközök, az egyéb gyógyászati anyagok, valamint a fekvőbetegek ételeinek szállítását és a kapcsolódó raktározási feladatokat –,
- a csomagszállítási feladatok,
- az anyagmozgatási feladatok,
- a számítógépes adatrögzítés,
- a SARS-CoV-2 koronavírussal kapcsolatos minta csomagolásához, címkézéséhez, dobozolásához, szállításra történő előkészítéséhez kapcsolódó feladatok,
- a fertőtlenítések.³⁵

A Járványügyi Bevetési Egység

Az előre nem várt rendkívüli események és a COVID-19-fertőzési gócpontok kezelésére gyors reagálású szervként Járványügyi Bevetési Egység (JBE) alakult a Nemzeti Népegészségügyi Központ helyettes országos tisztifőorvosának vezetésével, további tagok voltak:

- az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság kijelölt főosztályvezetője,
- az Országos Kórház-főparancsnoki Támogató Törzs vezetője,
- az OMSZ orvosigazgatója,
- az OKFŐ főigazgató-helyettese,
- a Magyar Honvédség (MH) 93. Petőfi Sándor Vegyivédelmi Zászlóalj parancsnoka.

A rendőri személyi állomány védelme

A Nemzeti Népegészségügyi Központ által készített oltási terv³⁶ prioritási sorrendjében a rendvédelmi és honvédelmi szervek személyi állománya megkülönböztetett státuszt

35 499/2020. (XI. 13.) Korm. rendelet 1. § a veszélyhelyzet során a Magyar Honvédség által a kórházakban ellátott feladatokról

36 Nemzeti Népegészségügyi Központ: lakossági tájékoztató az oltási terv alapján <https://www.nnk.gov.hu/index.php/koronavirus-tajekoztato/932-a-covid-19-vedooltasra-jelentkezesi-hely-az-egeszsegugyi-es-egeszsegugyben-dolgozok-szamara> (Letöltve: 2021. július 13.)

kapott, az egészségügyi (egészségügyben) dolgozók, a szociális ellátásban dolgozók és a szociális ellátásban részesülő személyek, valamint a COVID-19-fertőzés szempontjából kockázati csoportba tartozó 60 évesnél idősebb személyek oltását követően, 2021. március közepétől kezdődött meg a Belügyminisztérium személyi állományának oltása.

Egészségügyi kapacitások fokozásának lehetőségei

Az egymást követő, egyre fokozódó járványhullámok tükrében az egészségügyi rendszer terhelhetőségének és tűréshatárának vizsgálata mellett szükséges volt a kórházak túltelítődésének esetére, illetve a rájuk háruló terhek csökkentése érdekében különböző scenáriók kidolgozása, még ha a járványhelyzet későbbi kedvező alakulása ezen alternatívák tényleges alkalmazását nem is teszi szükségessé.

Kiskunhalasi Mobil Járványkórház

A COVID-19 ágyszám bővítés indokoltá tette a fekvőbeteg kapacitások növelését, így a Kiskunhalasi Semmelweis Kórház szervezeti keretein belül, a Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet telephelyén egy mobil járványkórházat (6400 Kiskunhalas, Szegedi út 75.) alakítottak ki. Felépítését 2020. március 13-án jelentette be a miniszterelnök, április közepére készült el, tényleges működését 2020. október 1-jén kezdte meg. Az objektum – a szükséges egészségügyi dolgozói létszám vezénylésével – alkalmas volt 136 fekvőbeteg ellátására, köztük 40 személy intenzív terápiás kezelésére.

Tartalék Ápolási Helyek

Kifejezetten az egészségügyi intézmények kapacitásainak felhasználását követően, 50 000 COVID-19-beteg egyidejű kórházi ellátásának igénye esetére,³⁷ lehetséges megoldásként felmerült a kórházak ágyszám kapacitásának Tartalék Ápolási Hellyel történő bővítése egy, a kórházak telephelyéhez közel eső szálláshely készenlétbe helyezésével. 2021. november 23-áig a Tartalék Ápolási Helyek – a szálláshelyek tájékoztatása és bevonása nélkül – kijelölésre kerültek, ezt követően a hozzájuk szükséges készenlétbe helyezési tervek elkészítése is megtörtént. Tartalék Ápolási Hely alkalmazását a járványügyi helyzet nem tette szükségessé, így a kijelölt és tervezett szálláshelyek értesítése nem valósult meg.

Hungexpo

2020. március 23-án az Operatív Törzs döntése alapján az Expo Park Kft. bevonásával megkezdődött a Hungexpo „F-G” pavilonjaiban egy járványkórház (szükségkórház)

37 Emberi Erőforrások miniszterének IV/9889-2/2020/ESZHAT átirata (Kelt: 2020. november 7.)

infrastruktúrájának kialakítása 352 db tábori ágy és 4 db szaniter-konténer telepítésével³⁸, zsiliprendszer kialakításával, a pavilonok körbekerítésével és oxigéntartály, illetve elektromos hálózat telepítésével, fejlesztésével³⁹. 2020. április 2-án Magyarország Kormánya visszavette az érintett pavilonok birtokát a terület bérlőjétől⁴⁰, a Hungexpo „G” pavilonja (9 000 négyzetméter) alapító okirattal a budapesti Bajcsy-Zsilinszky Kórház és Rendelőintézet telephelyévé vált. A munkálatok 2020. május 8-áig teljeskörűen befejeződtek. A járványügyi helyzet alakulása a járványkórház tényleges alkalmazását nem tette szükségessé.

Összegzés

A koronavírus-járvány napról-napra változó helyzete új kihívások elé állított valamennyi, a társadalom és az állampolgárok védelméért felelős intézményt a központi államigazgatási szervektől az egészségügyi rendszeren keresztül a rendvédelmi szervekig. A pandémia legfontosabb tapasztalatai, hogy a késedelem nélküli kormányzati lépések elengedhetetlen feltétele az elemző-értékelő munka és az erre épülő normaalkotás mellett a végrehajtói – jelen esetben az egyes egészségügyi intézmények – szinten történő határozott, gyors és egységes reagálás.

A járvány elleni fellépés ismeretlen területén elkövetett minden hiba és eseti bizonytalanság mellett kijelenthető a védekezés keretein belül az Országos Kórház-főparancsnoki Támogató Törzs sikere, amelynek legfőbb bizonyítéka, hogy sem az egészségügyi dolgozók és intézmények, sem a védőeszközök sérelmére kiemelt bűncselekményt – az egészségügyi készletek kiszállításától azok felhasználásáig – nem követtek el.

A kórházparancsnoki rendszer eddig nem ismert vagy megszokott gyakorlata eredményesen állt helyt az információáramlás gyorsításában, a kórházakban a koronavírus-járvány elleni védekezés során felmerült kérdések tisztázásában, valamint a védekezést veszélyeztető jogsértések megelőzésében és megakadályozásában, ezért mindenképp indokoltnak tartom a járvány esetleges további hullámai során a rendszer alkalmazását, úgyszintén annak vizsgálatát, mely más területeken felmerülő válsághelyzetek kezelésére lehet hasonló modellt alkalmazni.

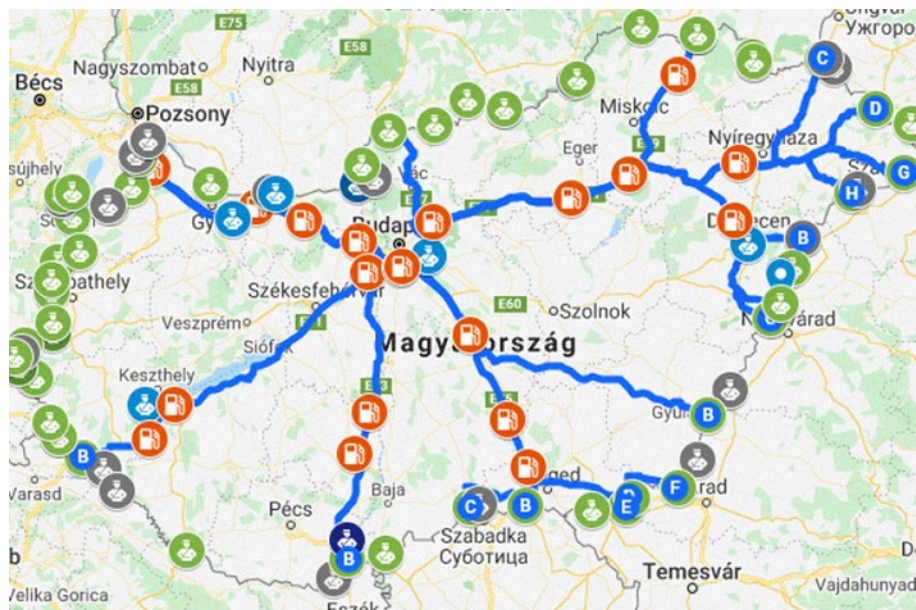
38 BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főigazgatójának 35002/63434/2020.ált átirata (Kelt: 2020. december 15.)

39 Emberi Erőforrások miniszterének 2020/EÜFEJL átirata (Kelt: 2020. december 20.)

40 Emberi Erőforrások miniszterének IV/9800-2/2020/EGSTRAT átirata (Kelt: 2020. november 13.)

1. számú melléklet⁴¹

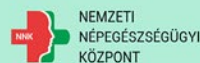
41 Forrás: <http://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/hatarrendeszet/humanitari-us-korridor-0> (Letöltés ideje: 2021. augusztus 6.)

2. számú melléklet⁴²

BEUTAZÁS MAGYARORSZÁGRA

ÚJ INFORMÁCIÓK magyar állampolgároknak
2020. augusztus 1-től

közúti
határátkelőhelynél

AZ ORSZÁGBA
VALÓ BELÉPÉS

repülőtéren

Az a személy, aki piros vagy sárga besorolású országból érkezik haza, az országba való belépéskor hatósági házi karantén elrendeléséről szóló iratot és piros cédulát kap, melyet köteles a lakása vagy háza bejáratára kiragasztani. Beléptetéskor a személyek egészségügyi vizsgálat tűrésére kötelesek.

KARANTÉN ALÓLI
MENTESÜLÉS LEHETŐSÉGEI

- Magyarországra történő belépést megelőző 5 napon belül, legalább 48 óras időkülönbséggel, két alkalommal elvégzett negatív PCR teszteredménnyel mentesülnek a karantén kötelezettség alól.
- Az országba korlátozás nélkül beléphetnek azok, akik hitelt érdemlően tudják angol vagy magyar nyelvű okirattal igazolni, hogy a belépést megelőző hat hónapban már átestek a COVID-19 betegségen.

AZ OKIRATOKAT A
RENDŐR / HATÁRŐR ELLENŐRZI.

A piros cédulával elindul a határátkelőtől
a legrövidebb úton a lakóhelye, tartózkodási helye, szálláshelye felé.

**Ha a karantén letöltése
mellett dönt**

A karantén ideje alatt
otthonában tartózkodik.

**Ha mentesülni szeretne
a karantén kötelezettsége alól**

- A mentesség iránti **kérelmet** a lakóhely, tartózkodási hely, szálláshely szerint illetékes kormányhivatal **kerületi vagy járási hivatalnál** általános illeték (3000 forint) **megfizetése** mellett lehet kezdeményezni.
- A mentesség iránti kérelmet az **Ügyfélkapun vagy kézbesítőn (pl.: családtag)** keresztül lehet beadni a lakóhely, tartózkodási hely, szálláshely szerint illetékes kormányhivatal kerületi vagy járási hivatalához.
- Az utazáshoz kötött mintavételt végző **egészségügyi szolgáltatók elérhetősége** megtalálható a www.nnk.gov.hu-n.
- Az utazáshoz kötött mintavételi **vizsgálatok díjait az egészségügyi szolgáltató saját hatáskörben határozza meg, melynek KÖLTSÉGEIT 2020. AUGUSZTUS 1. NAPJÁTÓL MINDENKINEK MAGÁNAK KELL VISELNE.**
- Az elkészült **eredmények az EESZT** (Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Tér) felületén keresztül **vagy e-mailben** kerülnek kiküldésre a kérelmező részére.

Negatív eredmény esetén, a mentességet igénylő személy a mintavétel eredményét (lehetőség szerint elektronikusan) elküldi a lakóhely, tartózkodási hely, szálláshely szerint illetékes kormányhivatal kerületi vagy járási hivatal népegészségügyi osztálya felé.

**Ha sárga besorolású országból
érkezik akkor,**

a karanténból szabadulhat,
de a második PCR teszt
elvégzésére is köteles.

**Ha piros besorolású országból
érkezik akkor,**

a karantén kötelezettség fennáll addig,
amíg a második negatív teszt
eredménye is megérkezik.

42 Forrás: <https://www.nnk.gov.hu/attachments/article/744/augusztus%201-t%20C5%91%20Beutaz%20C3%A1s%20Magyarorsz%C3%A1gra%20inf%C3%B3grafika%2020200731.pdf>

Somogyi János József – Nagy Sándor

A MAGYAR HONVÉDSÉG HONI MŰVELETI FELADATAI A SARS-CoV-2 VILÁGJÁRVÁNY KEZELÉSE ÉRDEKÉBEN

Protection against the coronavirus – Homeland operational tasks of the Hungarian Armed Forces to deal with the SARS-CoV-2 pandemic

A 2019. évben azonosított, majd a 2020. évben világméreteket öltő koronavírus-járvány közel 100 éve nem látott kihívások elé állította a világ országait, így köztük hazánkat is. A releváns természeti veszélyforrás típusok – csakúgy, mint az árvíz, vagy a szélsőséges időjárási hatások – kezelésével ellentétben a járvány okozta biológiai veszélyhelyzet kezelése elhúzódó védekezést vont magával, amely egy teljesen új megközelítést jelentett a Magyar Honvédség alkalmazása kapcsán is, hiszen speciális képességei mellett a humánerőforrását a nem katonai felkészülést igénylő feladatok végrehajtására is alkalmazta a Kormány döntésének megfelelően.

Kulcsszavak: járvány, COVID-19, Magyar Honvédség, képességek, veszélyhelyzet

The coronavirus epidemic, which was identified in 2019 and reaching global levels in 2020, has posed challenges to countries around the world, including our country, that have not been seen for nearly 100 years. In contrary to the management of relevant natural hazards, such as floods or extreme weather events, the management of biological hazards caused by the epidemic involved a long-term defence response, which meant a completely new approach to the deployment of the Hungarian Defence Forces, as in addition to its special capabilities, it also deployed its human resources to complete tasks requiring non-military training, in accordance with the Government's decision.

Keywords: Epidemic, COVID-19, Hungarian Defence Forces, capability, national state of emergency

Bevezető

A vírusok a mai ismert világunk legapróbb, mikrométerű biológiai organizmusai. Önálló életre képtelenek, mivel nem sejtes szerveződések, ezért más élő szervezetekben, parazitaként léteznek. Parazitaként két tulajdonság szerint tarják számon őket, amely a patogenitás és a virulencia. Patogenitás alatt az élő szervezetre okozott hatást értjük, míg virulencia alatt az élő szervezetre való terjeszkedési képességet. Következésképpen minden parazita virulens, ami terjed az emberek között, de nem mindegyik patogén, vagyis nem mindig okoznak betegséget. A vírusok hallatán rendszerint mindenki a betegségekre gondol, holott az evolúció fontos tényezői, mivel velük valósul meg a fajok közötti génátadás.¹

Talán a legnagyobb szemantikai vita a humán járványok katasztrófavédelmi besorolása terén tapasztalható. Az elmúlt idők terminológiáiban civilizációs katasztrófaveszélyként kerültek azonosításra. A 2014. évi nemzeti kockázatértékelés azonban ezen a téren is úttörőnek bizonyult, amikor a természeti veszélyforrások közé illesztette be ezeket. Tekintettel arra, hogy a civilizációs katasztrófákhoz az emberi individuum akaratlagos vagy mulasztásos tevékenysége járul hozzá, a humán járvány nem tekintendő civilizációs katasztrófátípusnak, mivel annak elsődlegesen elszenvedője, és nem feltétlenül előidézője az ember, kivéve a biológiai fegyverek gyártásának és felhasználásának speciális eseteit. Ha más szemszögből vizsgáljuk, és nem kifejezetten a humán járványokra szűkítjük az értelmezést, abban az esetben is kijelenthető, hogy az ember tevékenységétől függetlenül kialakuló veszélyforrásról van szó, így a járványokat összességében indokolt a természeti veszélyforrásokhoz sorolni.²

A világjárványok nem ismeretlenek az emberiség történelmében. A XX. század nagy járványai között tartják számon az 1918-ban kezdődő spanyolnáthát, amely kb. 50 millió áldozatot követelt, az 1957-es ázsiai influenzát, a maga 1,1 millió halottjával, vagy az 1968-ban induló hongkongi influenzát 1 millió elhunytal.³

Látható, hogy az elmúlt száz évben bekövetkezett három világjárvány mindegyike az influenzavírusok családjához tartozó kórokozó terjedésével indult el. Kiemelkedik közülük a spanyolnátha, amelyet a világtörténelem egyik legnagyobb járványaként tartanak számon, és közel 100 esztendővel ezelőtt pusztított világszerte. Figyelembe véve, hogy a statisztikai adatok alapján 1918-ban 2 milliárdnál kevesebb ember élt a földön, a teljes populációra vetítve az elhunytak száma 2,5%-os halálozást jelentett, miközben a koronavírus-világjárvány tekintetében ez a szám a teljes populációt figyelembe véve 0,05%

1 Canchaya, C. et al. (2003)

2 Nagy S. (2019)

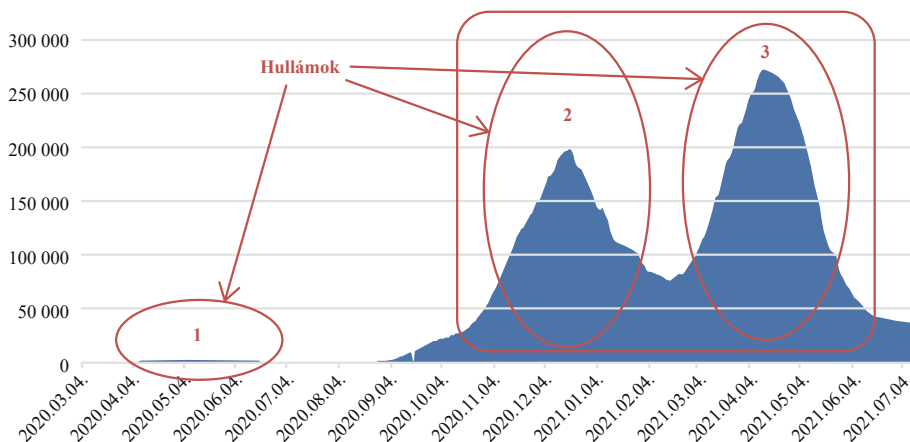
3 History of pandemic

körül mozog. Ugyanakkor a világkereskedelem fejlődése, a globalizáció és a szabadpiac mind-mind olyan tényezők, amelyek makrogazdasági szinten az egyes nemzetek egymástól való függőségét növelték, nem véletlen, hogy a gazdasági problémák halmozottabban jelentkeznek a jelenlegi világjárvány közben, mint azt a 100 évvel ezelőttről fennmaradt írások a spanyolhúta esetében jegyzik. Azt is érdemes kiemelni, hogy katasztrófakockázat-értékelések kapcsán a következő pandémia okozójának elsődlegesen az influenzát valószínűsítették, ezzel szemben a koronavírus lett annak forrása.

A SARS-CoV-2 világjárvány Magyarországon

Hazánkban az első koronavírusos fertőzötteket – egyszerre kettő főt – 2020. március 4-én azonosították. Az Alaptörvény 53. cikke szerinti veszélyhelyzetet – mint különleges jogrendet – 2020. március 11-én rendelték el először, ami egyben megteremtette a jogi felhatalmazását a Magyar Honvédség (a továbbiakban: MH) védekezési feladatokba történő bevonásának is. Az aktív fertőzöttek számának alakulása kapcsán a felfutási, a tetőzési vagy platózási, majd a lefutó szakaszok alapján három hullámot tudunk megkülönböztetni, ahogy azt az alábbi ábra szemlélteti.

1. ábra: A koronavírus-fertőzések számának alakulása⁴

A második és a harmadik hullámot – tekintettel arra, hogy a harmadik hullám a második lefutó szakaszában indult meg – védelmi intézkedések szempontjából célszerű együtt vizsgálni, ezért jelen tanulmányban a „második-harmadik hullám” megnevezést használjuk erre az időszakra. Az első és a második-harmadik hullámot alapvetően megkülönböztette a hazai környezet, vagyis az ország felkészültsége. Az első hullám

⁴ Forrás: Szerzők, az Our World in Data adatai alapján (<https://ourworldindata.org/coronavirus-data?country=~HUN>)

a gyors terjedése miatt viszonylag felkészületlenül érte egész Európát, így Magyarországot is, a nemzetközi áruforgalmazásban beindult felvásárlások miatt nehezen lehetett beszerezni egészségügyi védőeszközöket (szájmaszk), fertőtlenítőszereket, lélegeztetőgépeket. A piac az első hullám alatt és után a megnövekedett kereslethez igazodva a második-harmadik hullámban már biztosítani tudta a korábban hiánycikk eszközöket, illetve a vakcina is belátható közelségbe került, vagyis az első és a második-harmadik hullám – alapvetően ezek miatt – eltérő kormányzati védelmi stratégiát vont maga után a helyzet kezelése tekintetében, amely eltérő feladatokat is indukált a védekezésben részt vevő szervezeteknél.

Az MH katonái és képességei – hasonlóan a legtöbb európai ország hadseregéhez – bevonásra kerültek az egészségügyi veszélyhelyzet kezelésébe, az első és a második-harmadik hullámban részben eltérő feladatrendszerrel. A katasztrófavédelmi törvény⁵ 2. § (1) bekezdése alapján az MH részt vesz a katasztrófák elleni védekezésben és a következmények elhárításában, így a veszélyhelyzeti tevékenységre az MH egy ágazati katasztrófavédelmi rendszert működtet. Ugyanakkor a humán járvány nem egy tipikus, hazánkra jellemző fenyegetettséget jelentett, így az MH is új feladatkörökben működött közre a védekezésben.

Az MH feladatait a SARS-CoV-2 járvány időszakában alapvetően 3 csoportra bonthatjuk:

1. Az első feladatcsoport, amikor a honvédelmi tárca felelősségi körébe utalt, vagy az MH felelősségébe tartozó feladat végrehajtásával segítette a védekezést.
2. A második feladatcsoport a rendvédelmi feladatokban az általános rendőrségi feladatokat ellátó szervezet megerősítése.
3. A harmadik feladatcsoport az egészségügyi rendszer támogatása.

A feladatok irányítását a Magyar Honvédség Parancsnoksága Integrált Műveleti Központ 24 órás szolgálati rendben hajtotta végre.

Az MH feladatai az első hullám időszakában

1. feladatcsoportba tartozó feladatok

- a) A honvédelmi miniszter vezetésével megalakult a „Létfontosságú Magyar Vállalatok Biztonságáért Felelős Akciócsoport”. Feladatai alapján 2021. március 17-étől 150 vállalat lett kijelölve, amelyből 104-nél jelentek meg az

⁵ 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

ügynevezett honvédelmi irányító törzsek, akik segítették és támogatták, hogy az adott cégek továbbra is megfelelően tudják a magyar lakosság igényeit kiszolgálni, zökkenőmentes működésük garantált legyen. A honvédelmi irányító törzsben mintegy 190 fővel vett részt az MH. A feladat tárca szintű koordinációját a Honvédelmi Minisztérium bázisán megalakuló Honvédelmi Operatív Törzs fogta össze, amelynek vezetője a honvédelmi ügyekért felelős államtitkár volt.

- b) Az idősoththonok fertőtlenítési feladatába legelőször 2021. április 12-én, Budapesten, a Pesti úti idősoththonok fertőtlenítése érdekében került bevonásra az MH. A bejövő igények nagy száma miatt a rendészeti és a katasztrófavédelmi feladatok érdekében kijelölt 7 körzetben 565 fő aktív és 348 fő tartalékos, mindösszesen 913 fő – 209 gépjárművel – 903 idősoththont és 89 egyéb létesítményt fertőtlenített.

2. feladatcsoportba tartozó feladatok

- a) Magyarország Kormánya döntésének megfelelően az MH – a rendőrséget támogatva – 2015. szeptember 22-e óta vesz részt a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet kezelésének feladataiban. Ennek keretében Bács-Kiskun és Csongrád-Csanád megye 242 km-es határszakaszán segíti és támogatja a rendőrséget a határon a rend fenntartásában. Az illegális határátlépések megakadályozásával – a betegségek behurcolási lehetőségének drasztikus csökkentésén keresztül – közvetve és közvetlenül is hozzájárul a járványügyi védekezés feladataihoz, az állampolgárok egészségének védelméhez. A járványügyi intézkedések első lépéseként az MH 300 fővel növelte a hazánk déli határszakaszán – a migrációs válsághelyzet kezelése (Közös Akarat művelet) érdekében – szolgálatot teljesítő katonák létszámát 2020. március 13-ától, tekintettel arra, hogy a Belügyminisztérium erői a járványügyi helyzetből adódóan más feladatra lettek átcsoportosítva.
- b) Az MH kijelölt állománya a nemzetgazdasági érdekből kiemelten fontos logisztikai bázisoknál őrzés-védelmi feladatokat látott el. Ezzel együtt az Országos Rendőr-főkapitányság Készenléti Rendőrség kérésére további két objektum biztosítását is ellátta, mindösszesen 66 fővel és 2 db gépjárművel. A Belügyminisztérium bázisán a koronavírus elleni védekezés ágazati feladatainak összehangolása érdekében megalakított Járványügyi Készenlért Felelős Operatív Törzs (a továbbiakban: BM OT) Ügyeleti Központja (a továbbiakban: BM OT ÜK) koordinációjával vettünk részt a beérkező szállítmányok szállításában is. Erre országosan 169 szállító gépjármű került kijelölésre.

- c) A jelenlétfokozó katonai rendész járőr feladatban a bevezetett védelmi intézkedések betartásának ellenőrzése érdekében 15 településen 25 járőrpár, mindösszesen 50 fővel és 25 gépjárművel vett részt.
- d) A KORRIDOR feladat keretében a Magyarországon átvezető tranzitútvonalak és az azokon kijelölt pihenőhelyek ellenőrzése céljából 5 statikus és 4 mozgó járőrpárt biztosított az MH, mindösszesen 18 fővel, 9 gépjárművel.
- e) Határbiztosítási feladat keretében a szlovák-magyar és az osztrák-magyar határszakaszon 6 megyében, 13 helyszínen, mindösszesen 164 fővel és 33 technikai eszközzel hajtottuk végre a rendőrség megerősítését.

3. feladatcsoportba tartozó feladatok

- a) A szükséges egészségügyi kapacitások rendelkezésre állása, valamint a járvány elleni védekezés érdekében kórházparancsnokokat neveztek ki, akik elsősorban az intézmény működtetésének és felügyeletének ellátásával foglalkoztak annak érdekében, hogy az orvos-igazgatók kizárólag a betegellátásra és a gyógyításra koncentrálhassanak. A kórházparancsnoki rendszerben az első hullámban 51 kórházban látta el az MH a feladatokat 2-2 fővel (kórházparancsnok és logisztikus), emellett az Országos Kórházfőparancsnokot Támogató Törzsbe 2 fő összekötőt vezényeltünk a feladatok koordinálása érdekében.
- b) Az MH a veszélyhelyzet kihirdetése után folyamatosan segítette az egészségügyi intézményeket. Az első hullámban 55 sátor került kiadásra, amelyeket a kórházak és egyéb egészségügyi intézmények bejáratához kértek az előtriázs feladatokra, de tábori ágyakat, asztalokat és székeket, 60 és 70 literes fazekakat és lábosokat is biztosítottunk az igényeknek megfelelően. Szegeden például az MH – műszaki képességével – földmunkákkal segítette a járvány elleni védekezés részeként felépülő konténeregyüttes telepítését.

Az MH feladatai a második-harmadik hullámban

1. feladatcsoportba tartozó feladatok

- a) A nemzetgazdaság, valamint az ország működőképességének biztosítása érdekében a létfontosságú magyar vállalatoknál veszélyhelyzeti kapcsolat-tartó tisztí rendszer került aktivizálásra 2021. március 8-ától – 31 gazdasági társaságnál –, amely feladat végrehajtására 26 fő összekötőt biztosított az MH.
- b) A fertőtlenítési feladatok kiterjesztésre kerültek az idősoththonokon kívül az óvodákra, iskolákra és kollégiumokra, amelyet 11 honvédségi szervezet 150 katonája és 40 technikai eszköze hajtott végre a BM OT kijelölése szerinti objektumokban. Jelenleg – országos hatáskörrel – az MH 93. Petőfi Sándor

Vegyivédelmi Zászlóalj 35 fővel biztosítja a fertőtlenítési feladatok maradéktalan végrehajtását.

2. feladatcsoportba tartozó feladatok

- a) Az MH a Közös Akarat műveletben résztvevő katonai erők létszámát a jelenleg meghatározott maximumra, 1150 főre növelte és több mint 200 technikai eszközzel hajtott végre határbiztosítási feladatokat a déli migrációs nyomás kezelése érdekében.
- b) A szlovák, az osztrák, a szlovén és a horvát határszakaszokon a határellenőrzés és a határátkelőhelyekre telepített műszaki záruk biztosítása 2020 szeptemberétől fokozatosan került visszaállításra. Az MH a feladat 2021. június 21-ei megszüntetéséig 730 km hosszú határszakaszon, 32 határátkelőhelyen és környékén, 271 fővel és 43 db gépjárművel támogatta a BM határrendészeti feladatait.
- c) A határellenőrzés visszaállításával a Magyarországon átvezető tranzitútvonalak és az azokon kijelölt pihenőhelyek ellenőrzése céljából (KORRIDOR-2 feladat) 4 mozgó járőrpárt biztosított az MH, mindösszesen 8 fővel és 4 gépjárművel.
- d) Az MH a veszélyhelyzettel összefüggő rendvédelmi intézkedések végrehajtása során közös rendőr-katona közterületi járőrszolgálat ellátásával támogatja a rendvédelmi szervek munkáját a veszélyhelyzetben bevezetett korlátozó intézkedések betartásának ellenőrzésében, összesen mintegy 458 katona bevonásával, szolgálatonként 229 fővel, a főváros 23 kerületében és további 60 vidéki településen. A feladatból 2021. szeptember 13-án – a belügyminiszter és a honvédelmi miniszter által jóváhagyott kivonási ütemterv szerint – 219 főt vontunk ki, amelyet további ütemezett kivonás fog követni. 2021. október 4-étől a feladatban mindösszesen 100 fő katona marad.
- e) Visszatért a jelenlétfokozó közterületi járőr feladat is, a közterületi járőrszolgálat megerősítésére, kiegészítéseként – az országos rendőr-főkapitány felkérése alapján – az MH 36 fővel hajtott végre jelenlétfokozó járőrözési feladatokat a rendőrség által meghatározott településeken, június 30-áig.
- f) Az objektumvédelmi feladat tartalmát tekintve átalakult, a kijelölt külképviseletek és kormányzati objektumok őrzés-védelme keretében az MH – az Országos Rendőr-főkapitányság felkérésére – 2020. november 20-ától, Budapesten 11 külképviselet és 11 kormányzati objektum őrzés-védelmében, biztosításában működött közre 98 fővel. 2021. augusztus 23-ától a feladatban – a már említett kivonási ütemtervnek megfelelően – 6 fő vesz részt.

3. feladatcsoportba tartozó feladatok

- a) A kórházparancsnoki rendszerben 29 intézményben biztosítottuk a kórházparancsnokot és a logisztikust, amely 58 fő mellett további 2 összekötő tisztest delegáltunk az országos kórház-főparancsnokot támogató törzsbe.
- b) Az MH 2020. november 16-ától a kórház-főparancsnok által kijelölt 90 kórház, illetve egészségügyi intézmény 102 telephelyén, 1 668 fővel támogatta az egészségügyi ellátórendszer működését, egészségügyi szakképesítést nem igénylő feladatok ellátásával (testhőmérséklet-méréssel egybekötött beléptetési, betegkísérési, betegirányítási, adminisztrációs, anyagszállítási, logisztikai, csomagszállítási, anyagmozgatási és számítógépes adatrögzítési feladatok). A feladatot 2021. július 1-jével a BM OT törölte, ugyanakkor 2021. szeptember 6-ától 23 kórházban, 83 fővel újakezdtük – az országos kórház-főigazgató kérésére – a BM OT döntése alapján. Jelenleg 29 kórházban, 100 fővel veszünk részt a kórházak támogatásában.
- c) A polgári lakosság egészségének megóvása érdekében az MH 5 db mobil oltóállomással, 2021. március 27-étől működik közre a koronavírus elleni tömeges oltási feladatok biztosításában. A mobil oltóállomások a helyszínre települve napi mintegy 180 fő oltását teszik lehetővé. Ennek megfelelően, az MH Egészségügyi Központjának állománya – az 5 db mobil oltóállomás egyidejű alkalmazásával – naponta mintegy 900 fő immunizálását képes végrehajtani. A feladat kezdete óta országosan közel 40 000 fő immunizációját végezték el a mobil oltóállomások alkalmazásával. 2021. július 1-jétől a Magyarországgal szomszédos országok határmenti közigazgatási egységeiben élők immunizálásában működtek közre, a határ közelébe települve közel 16 000 fő oltását végezték el. Az MH 2021. augusztus 26-ától részt vett az Afganisztánból kimenekített személyek immunizálásában is, ez 138 fő oltását jelentette. 2021. szeptember 1-jétől készenlétben van az Országos Oltási Munkacsoport javaslata alapján a BM OT által meghatározott oltási feladatok támogatására.
- d) Az egészségügyi intézményeket továbbra is támogatjuk anyagi készletekkel. 243 db 63M sátor, 403 db tábori ágy, 63 db tábori asztal, 89 db pad, 2 583 db méhsejt járólap 9 db mobil klíma és 5 db elektromos hőszugárzó került kiadásra az egészségügyi intézményeknek 2021. augusztus 31-éig.

Erők védelme

A megnövekedő veszélyhelyzeti igénybevétel, valamint az MH szinten kieső személyek (volt olyan időszak, amikor 900 fő aktív fertőzött mellett 1 200 fő karanténban volt) miatt a hangsúly a kritikus képességek megőrzésére és a légtérvédelmi, fegyveres készenléti szolgálatok megóvására tevődött. Vakcina hiányában rezsimintézkedések

kerültek bevezetésre, kötelezővé lett téve a szájmascsk használata, a katonai objektumokban belépéskor testhőmérséklet-mérést végeztünk és kézfertőtlenítő automaták telepítése történt meg. A szolgálatba lépőket gyorsesztesztelésnek vetettük alá, negatív eredmény esetén lehetett csak szolgálatba lépni.

Az MH egésze vezetetttségének megőrzése érdekében 2021. március 8-a és április 30-a között – heti váltásokban – valamennyi szakterületről egy-egy vezető beosztású személy Balatonföldváron izolációba került, az első izolált állomány lett az, aki a harmadik hullám fellángolásakor az MH vezetésének gerincét adta. Elrendelésre került az otthoni munkavégzés, az MH működése szempontjából kijelölt állomány ellátásra került olyan hordozható számítógépekkel, amelyekkel a belső hálózatot elérhették.

A vakcinák megjelenésekor – a BM OT által meghatározott sorrend alapján – elsőként a kritikus képességek ellátására kijelölt személyi állomány oltását hajtottuk végre, majd 2021. március 20-21. között az MH személyi állományának első, április 10-11. között a második körös oltására intézkedtünk. Ezzel párhuzamosan a külföldön szolgálatot ellátó magyar katonák oltását is megszerveztük és végrehajtottuk 2021. március 25-én és június 1-jén. Az augusztus 30-ai adatok alapján személyi állományunk több mint 83%-a oltott, ha hozzávesszük azokat, akik 90 napon belül felgyógyultak a járványból, a védettséggel rendelkezők száma 85%-hoz közelít. E mellett a balkáni hadszíntérre oltóanyagot szállítottunk az ott szolgálatot ellátók és a civil beszállítók oltásának támogatására.

Mindezek mellett a világjárvány negatív hatásai miatt munkájukat elvesztő személyek részére egy új, önkéntes szolgálati formát is indítottunk – a speciális önkéntes területvédelmi tartalékos szolgálatot, 2021. február hónaptól –, melynek keretében nagy számban kerültek bevonásra a kórházak támogatási feladataiba.

Összegzés

Dr. Benkő Tibor, honvédelmi miniszter a 2020. évi feladatokat értékelő, a 2021. évi feladatokat meghatározó értekezletén kiemelte⁶, hogy az MH feladatrendszerében az ország fegyveres védelme mellett a legfontosabb, hogy a katonák az emberek egészségének védelmét is támogassák, éppen ezért a magyar emberek életét veszélyeztető humán járvány leküzdése érdekében az MH valamennyi képessége és személyi állománya továbbra is rendelkezésre áll. A negyedik hullámra felkészültünk, az átooltottságunk magasabb, mint az országos átlag, az MH erőinek, védekezésben történő részvételének személyi és technikai feltételei rendelkezésre állnak, az első három hullám időszakában szerzett tapasztalataink biztosítják a feladatok rugalmas végrehajtását.

6 <https://kormany.hu/hirek/elsodleges-feladatunk-a-nemzet-szolgalata>

Felhasznált irodalom

2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

Canchaya, C. – Fournous, G. – Cibani-Chennoufi, S. – Dillmann, M. L., Brüßow, H. (2003): „Phage as agents of lateral gene transfer”. *Current Opinion in Microbiology* 6 (4), pp: 417-424.

History of pandemic. https://www.visualcapitalist.com/history-of-pandemics-deadliest/?fbclid=IwAR1c_zFxA2XS-eDufYFUykj7-mCwQd3KL0PsFLufDBVQ_-pa-wY5wc0bpu4 (Letöltés ideje: 2021. 07. 04.)

<https://kormany.hu/hirek/elsodleges-feladatunk-a-nemzet-szolgaltata>

Nagy Sándor (2019): A lakosságvédelmet érintő kockázatelemzés és kockázatkezelés fejlesztése, PhD értekezés, pp. 68-71.

https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12877/nagy_sandor_doktori_ertekezes_2019.pdf;jsessionid=1D56939FF124E91C794B8AF01A8B4A93?sequence=5

Müller Cecília

A COVID-19-PANDÉMIÁVAL KAPCSOLATOS HAZAI TAPASZTALATOK ÉS AZ ORSZÁGOS TISZTIFŐORVOS SZEREPE A JÁRVÁNY ELLENI VÉDEKEZÉSBEN

Hungarian experiences of the COVID-19 pandemic and the role of the Chief Medical Officer of State in the fight against the epidemic

A SARS-CoV-2 által okozott új koronavírus-járvány első hullámában az alacsony számú fertőzött esetek jelentős része az időotthonok lakói közül került ki. A 2. hullámban a fertőzöttek száma sokkal magasabbra nőtt. A fertőzés ekkor főként a 30-60 év közöttiekre érintette. A 3. hullám kiemelten sújtotta Közép-Európát, melynek hazai gyors levonulásához a korlátozó intézkedések mellett jelentősen hozzájárult az oltási program is. Az országos tisztifőorvos irányítása alatt működő Nemzeti Népegészségügyi Központ – egészségügyi hatósági feladatai mellett – a surveillance-rendszer működtetéséért, a közegészségügyi eljárásrendek kialakításáért, a fertőző betegségek epidemiológiájával és az infekciókontrollal kapcsolatos szakmai tanácsadásért és az e területeken folyó, helyi szintű erőfeszítések koordinációjáért felelős kormányzati szerv. A Nemzeti Népegészségügyi Központ komoly szerepet vállalt a fertőzésre gyanús személyektől vett minták vizsgálatában és elemzésében, valamint abban is, hogy a vakcinák megfelelő időben és helyen a lakosság rendelkezésére álljanak.

Kulcsszavak: országos tisztifőorvos, Nemzeti Népegészségügyi Központ, koronavírus, vakcina, fertőző betegségek

In the first wave of the new coronavirus epidemic caused by the SARS-CoV-2 virus, a significant proportion of cases came from residents of nursing homes. In the second wave, the number of infected people increased much higher. The infection then affected most the population between 30-60 years. The third wave hit hard Central Europe and Hungary, but in addition to the restrictive measures, the vaccination program largely contributed to its rapid ceasing in Hungary. The National Public Health Centre (hereinafter referred to by the Hungarian abbreviation as NNK) operates under the direction of the chief medical officer of state and in addition to its tasks as the authority responsible for healthcare, it is a governing body responsible for operating the surveillance system, developing public health procedures, advising on epidemiology and infection control and coordinating local efforts in these areas. NNK plays a major role in the examination and analysis of samples taken from persons suspected of being infected. The NNK also has a key role in making vaccines available to the public at the right time and place.

Keywords: Chief Medical Officer of State, National Public Health Centre, coronavirus, vaccine, infectious disease

Bevezetés

Az elsőként 2019-ben, Kínában azonosított SARS-CoV-2 vírus által okozott új koronavírus-járvány (COVID-19)¹ első esetét Magyarországon 2020. március 4-én igazolták.² Ezen időponttól kezdve a jelen összefoglaló írásáig (2021. augusztus) a COVID-19-járvány alapvetően három hullámban érintette hazánkat. A SARS-CoV-2 vírus elsősorban cseppfertőzéssel, illetve levegőn keresztül (fertőzött aeroszol útján) terjed, és súlyos lefolyású betegséget okozhat, amely – különösen az idősebb korosztályokban – magas halálozási aránnyal bír. Mindezek okán – a vírus terjedésének korlátozása érdekében – szigorú járványügyi intézkedések indokoltak.^{3,4,5} Jelen összefoglalóban a SARS-CoV-2 okozta járvány magyarországi lefolyását és a vírus terjedésének lassítására hozott legfontosabb járványügyi intézkedéseket ismertetem, illetve röviden bemutatom az országos tisztifőorvos szerepét a járvány elleni védekezésben.

Adatforrások

A jelen összefoglalóban bemutatott magyarországi esetszám és halálozási adatok forrása a Nemzeti Népegészségügyi Központ (a továbbiakban: NNK) által működtetett Országos Szakmai Információs Rendszer (OSZIR). Igazolt fertőzöttnek tekintendő minden olyan személy, akinél mikrobiológiai vizsgálat (PCR teszt vagy antigén gyorseszteszt) során kimutatták a SARS-CoV-2 vírus jelenlétét. A nemzetközi összehasonlításhoz használt adatok, valamint a COVID-19 elleni védőoltásra vonatkozó információk az Európai Betegségmegelőzési és Járványügyi Központ (a továbbiakban: ECDC) nyilvános adatbázisaiból származnak.⁶ Az összefoglalóban deskriptív elemzéseket, illetve életkorra és nemre specifikus halálozási (letalitási) arányokat mutatok be. Az ábratípusok és elemzési szempontok kidolgozásakor az ECDC által közzétett „Weekly

- 1 World Health Organization (WHO): Novel Coronavirus (2019-nCoV) Situation Report – 1, 21 January 2020. https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200121-sitrep-1-2019-ncov.pdf?sfvrsn=20a99c10_4 (Letöltés ideje: 2021. szeptember 1.)
- 2 Tájékoztató oldal a koronavírusról: Két koronavírusos beteg van Magyarországon. <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/ket-koronavirusos-beteg-van-magyarorszagon> (Letöltés ideje: 2021. szeptember 1.)
- 3 Nemzeti Népegészségügyi Központ: Eljárásrend a 2020. évben azonosított új koronavírusussal kapcsolatban. <https://www.nnk.gov.hu/index.php/koronavirus-tajekoztato/567-eljarasrend-a-2020-evben-azonosított-uj-koronavirussal-kapcsolatban> (Letöltés ideje: 2021. szeptember 1.)
- 4 Johns Hopkins University Coronavirus Resource Center: Mortality analyses. <https://coronavirus.jhu.edu/data/mortality> (Letöltés ideje: 2021. szeptember 1.)
- 5 Cao Y, Hiyoshi A, Montgomery S: COVID-19 case-fatality rate and demographic and socioeconomic influencers: worldwide spatial regression analysis based on country-level data. *BMJ Open* 2020;10:e043560. doi: 10.1136/bmjopen-2020-043560
- 6 ECDC: Download COVID-19 datasets. <https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19/data> (A felhasznált adatok utolsó frissítésének ideje: 2021. augusztus 19-e az esetszámok és halálozások, 2021. augusztus 20-a a védőoltások tekintetében.)

*Surveillance Report on COVID-19*⁷ és „*Weekly COVID-19 country overview*”⁸ jelentések adatstruktúráját használtam fel.

A járvány időbeli alakulása Magyarországon

A COVID-19-járvány eddig három hullámban érintette Magyarországot. Az első hullámban a napi új esetszám hétnapos mozgóátlaga 2020. április 13-án érte el a csúcst, összesen 102 fővel. Az igazolt fertőzöttek száma az első hullám végén, 2020. június 30-án 4 157 volt. Az első hullámban azonosított esetek jelentős része a fekvőbeteg-ellátásban részesülő ápoltak, az egészségügyi dolgozók, illetve a bentlakásos szociális intézmények ellátottai és dolgozói körében fordult elő.

A járvány második hullámának kezdete 2020. augusztus elejére tehető hazánkban. Ebben az időszakban jellemző volt a fiatalabb korosztályok nagyarányú érintettsége, amely később fokozatosan a középkorosztály felé tolódott el, igen jelentős esetszám-emelkedés mellett. Az újonnan igazolt fertőzések számának hétnapos mozgóátlaga a második hullámban 2020. december 3-án érte el a csúcst, 5 687 fővel. A második hullám ideje alatt, 2020. július 1. és 2021. január 31. között összesen 364 429 fő SARS-CoV-2 okozta fertőzése lett azonosítva.

A harmadik hullám 2021. februárban kezdődött és 2021. május végére ért véget Magyarországon. Az újonnan igazolt fertőzések számának hétnapos mozgóátlaga – a harmadik hullámban – 2021. március 26-án érte el csúcspontját, 9 253 fős értékkel, ami után erőteljes csökkenő trend indult el. A harmadik hullámban 2021. február 1. és 2021. május 31. között összesen 436 126 igazolt esetről volt tudomásunk.

A halálozások időbeli trendje és nagyságrendje nagy vonalakban követte az esetszámokét, ám jelentős különbségek is voltak az egyes hullámokban. Az NNK felé megtett bejelentések alapján az első hullámban 587 SARS-CoV-2 fertőzött személy vesztette életét, ami az erre az időszakra eső összes mikrobiológiailag igazolt eset 14,1%-a volt. A második hullámban az összes halálozás 13 805 fő volt (3,8%), a harmadik hullámban pedig 15 433 fő (3,5%). Bár az összes halálozás rendkívül nagymértékben megemelkedett, a mikrobiológiailag igazolt esetek nyers halálozási aránya csökkent.

Életkor és nem szerint vizsgálva szintén látszik az első hullámban tapasztalt magasabb halálozási arány a legtöbb demográfiai csoportban. A harmadik hullám vonatkozó

7 ECDC: Weekly Surveillance Report on COVID-19. <https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19/surveillance/weekly-surveillance-report> (Letöltés ideje: 2021. szeptember 2.)

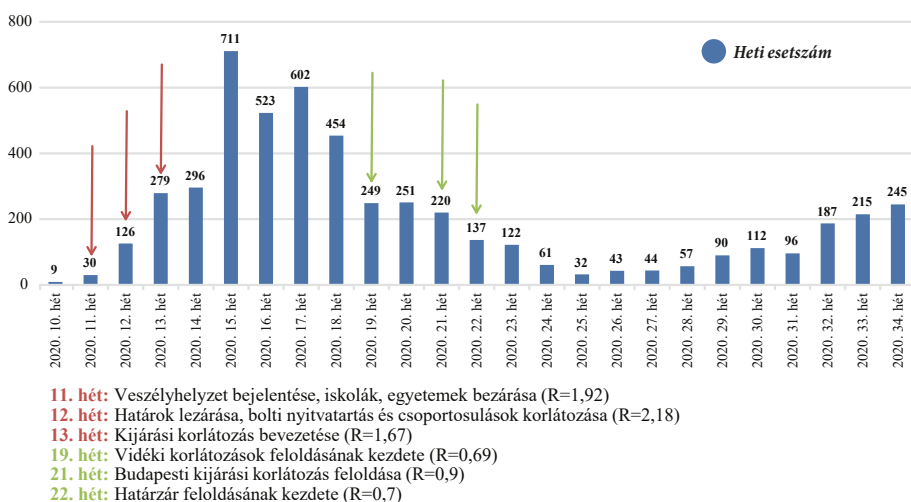
8 ECDC: Weekly COVID-19 country overview. <https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19/country-overviews> (Letöltés ideje: 2021. szeptember 2.)

adatai pedig a második hullám adataihoz nagyon hasonlóak, előbbiben a 80 éves és idősebb nők valamivel magasabb halálozási aránya mellett.

Védelmi intézkedések

Az első járványhullám során nem állt rendelkezésre a kórokozóval, illetve a megbetegedéssel szembeni védőoltás, és a betegség újszerűségéből fakadóan a terápiás eljárások, valamint az alkalmazott gyógyszerek világszerte részben empirikusak, részben kísérletiek voltak. Ezért a gyors, exponenciális jellegű közösségi terjedés megelőzése érdekében szigorú járványügyi korlátozó intézkedések bevezetésére volt szükség. Ezek elrendelése Magyarországon járványügyi szempontból rendkívül kedvező pillanatban történt. A Magyarországon azonosított első megbetegedések a járvány európai első hulláma kezdetéhez képest néhány héttel később jelentkeztek, ezért a nyugat-európai országokkal szinte egy időben (a 2020. év 11-13. hetében) meghozott korlátozó intézkedések hatékonyan meg tudták akadályozni hazánkban a vírus terjedését. A 2020. év 15-17. hete közötti csúcspontot követően a járvány lecsengő fázisba került, így ezek után nem sokkal (a 2020. év 19-22. hetében) megkezdődhetett a korlátozó intézkedések fokozatos feloldása (1. ábra).

1. ábra: Az első járványhullám során elrendelt korlátozó intézkedések Magyarországon (a 2020. év 10. hetétől a 2020. év 34. hetéig)⁹

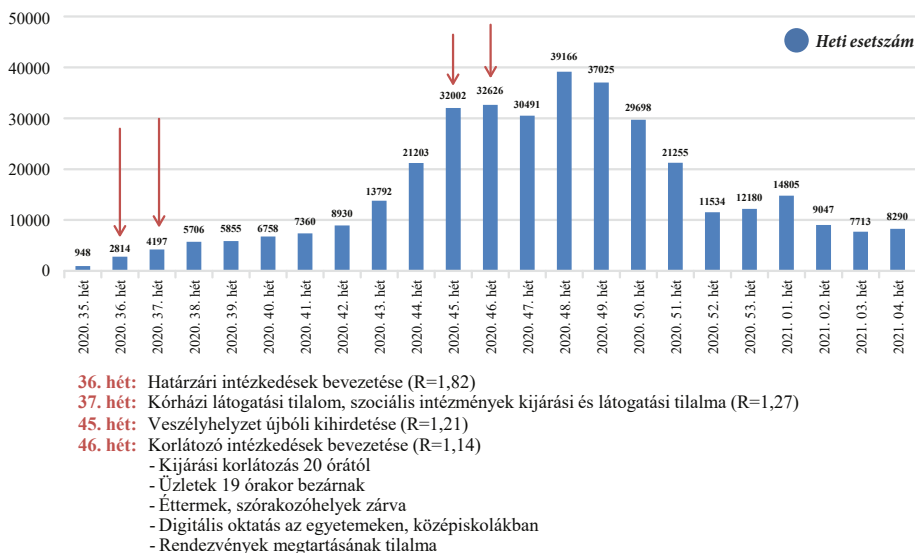
R: reprodukciós arányszám hétnapos mozgóátlaga az adott hét közepén, a Robert Koch-Institut módszerének¹⁰ figyelembevételével

9 Adatok forrása: Nemzeti Népegészségügyi Központ.

10 Robert Koch-Institut: Erläuterung der Schätzung der zeitlich variierenden Reproduktionszahl R, 15. Mai 2020. https://www.rki.de/DE/Content/InfAZ/N/Neuartiges_Coronavirus/Projekte_RKI/R-Wert-Erläuterung.pdf?__blob=publicationFile (Letöltés ideje: 2021. szeptember 2.)

A járvány második hullámában – a 2020. augusztus 20-ai hosszú hétvégétől kezdődően megemelkedő esetszámok és a reprodukciós arányszám (augusztus 29.: $R=2,85$) észlelésével – a 36. héten bevezetésre kerültek a határozattal kapcsolatos intézkedések, valamint a kórházakban látogatási, a szociális intézményekben pedig látogatási és kijárási tilalom lett elrendelve. Azonban a továbbra is igen meredeken emelkedő fertőzési számok később szigorúbb intézkedések meghozatalát tették szükségessé: a 45-46. héten a kijárási korlátozás visszaállítása, az éttermek és a szórakozóhelyek bezárása, a rendezvények megtartásának tilalma, illetve a részleges digitális oktatásra való visszatérés vált indokolttá (2. ábra).

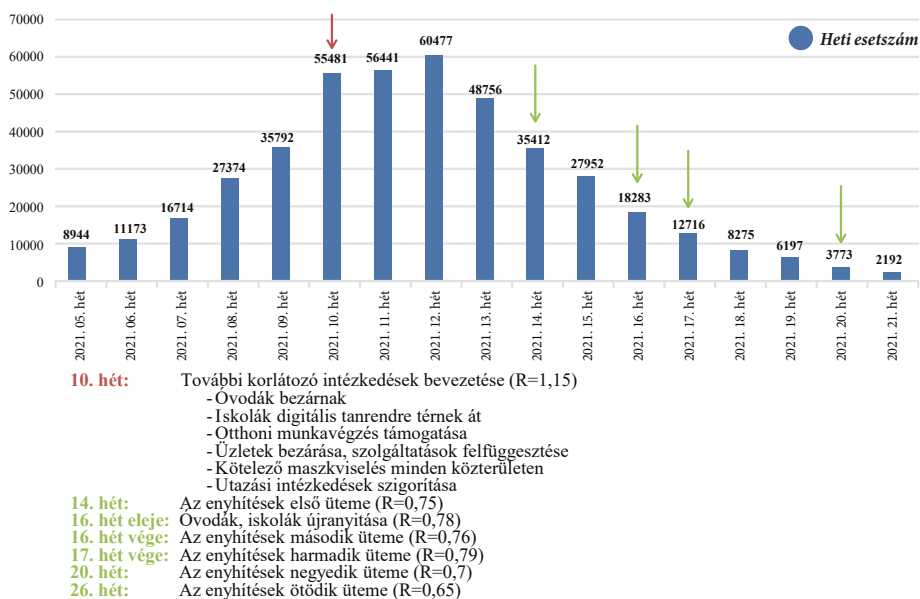
2. ábra: A második járványhullám során elrendelt korlátozó intézkedések Magyarországon (a 2020. év 35. hetétől a 2021. év 4. hetéig)¹¹

R: reprodukciós arányszám hétnapos mozgátlaga az adott hét közepén, a Robert Koch-Institut módszerének figyelembevételével

Az érvényben lévő, viszonylag szigorú korlátozó intézkedések ellenére a harmadik járványhullám rendkívül gyors ütemben bontakozott ki, elsősorban a SARS-CoV-2 vírus nagy-britanniai variánsának (B.1.1.7 – alfa variáns) gyors elterjedése miatt. Ezért 2021. március elején a védelmi intézkedések további szigorítására volt szükség. Áprilisra azonban nagy lendületet vett az oltási kampány, amelynek köszönhetően újra fokozatos enyhítő intézkedések bevezetésére nyílt mód (3. ábra).

¹¹ Adatok forrása: Nemzeti Népegészségügyi Központ.

3. ábra: A harmadik járványhullám során elrendelt korlátozó intézkedések Magyarországon (a 2021. év 5. hetétől a 2021. év 21. hetéig)¹²

R: reprodukciós arányszám hétnapos mozgóátlaga az adott hét közepén, a Robert Koch-Institut módszerének figyelembevételével

A COVID-19 elleni védőoltások bevezetése

Magyarországon 2020. december 26-a után kezdődött a COVID-19 elleni oltási kampány, elsőként az egészségügyi dolgozók, a bentlakásos szociális intézmények ellátottainak és dolgozóinak, majd a legidősebb korcsoportok és a krónikus betegek oltásával. Az oltási kampány fokozatosan terjedt ki az egyre fiatalabb korcsoportokra. A legtöbbet eddig a Pfizer/BioNTech mRNS-alapú vakcinából adták be, de a tavaszi időszaktól kezdődően jelentős mértékben növelte a hazai átoltottságot a Sinopharm és Sputnik V vakcinák alkalmazása is.

Az országos tisztifőorvos feladatköre

Az országos szintű védekezést koordináló legfőbb szerv a 2020. január 31-én felállított – a belügyminiszter irányítása alatt álló – Operatív Törzs, amelynek tagja az országos tisztifőorvos is. A belügyminiszter az Operatív Törzset az emberi erőforrások miniszterének bevonásával vezeti.

12 Adatok forrása: Nemzeti Népegészségügyi Központ.

Magyarország hagyományosan Európa legjobban felkészült országainak egyike a járványügyi biztonság tekintetében. Az országos tisztifőorvos vezetésével működő NNK-ban nemzetközi színvonalú járványügyi megfigyelő rendszer működik. Az NNK egyik legfontosabb tevékenységi köre a jelentendő fertőző betegségekre vonatkozó surveillance rendszerek¹³ működtetése, a népegészségügyi – kiemelten a járványügyi és infekciókontroll – eljárásrendek kialakítása, valamint a fertőző betegségek epidemiológiájával és az infekciókontrollal kapcsolatos szakmai tanácsadás.

Az NNK szakmailag felügyeli és koordinálja az egészségügyi szolgáltatók, valamint a megyei és járási kormányhivatalok népegészségügyi tevékenységét, emellett országos szintű feladatai vannak az egészségügyi igazgatás területén is. Az NNK mikrobiológiai laboratóriuma révén komoly részt vállalt és vállal a fertőzésre gyanús személyektől vett minták vizsgálatában, a vírustörzsek elemzésében, és fontos szerepe van a vakcinabeszerezések koordinálásában, valamint a hazai COVID-19 elleni oltóanyag fejlesztésében is.

Az országos tisztifőorvos és az általa vezetett intézmény feladatköre szerteágazó: a kormányzati szintű döntésekhez kapcsolódó szakmai háttéranyagok kidolgozása mellett szakmailag felügyeli és támogatja a járványügyi védekezés területi szintű szerveit, de a kiadott eljárásrendek és határozatok révén közvetlen befolyást gyakorol az egészségügyi szolgáltatók működésére is. Mindemellett a pandémia során az országos tisztifőorvos a lakosság felé irányuló kormányzati kommunikáció egyik meghatározó alakja volt, aki a napi szintű sajtótájékoztatókon keresztül informálta az állampolgárokat, értelmezte és kontextusba helyezte a mindenkori aktuális járványügyi intézkedéseket és az oltási kampányt, növelve azok elfogadottságát, valamint hangsúlyozva a fertőzés megelőzésének legfontosabb eszközeit.

Összefoglalás

A COVID-19-járvány a jelen tanulmány írása idejéig három hullámban érintette hazánkat, melyek közül – a regisztrált esetszámot tekintve – mindegyik nagyobb mértékű volt, mint az azt megelőző. A járvány komoly kihívást támasztott az egész magyar társadalommal szemben, mivel megfékezése széles körű korlátozó intézkedések bevezetését tette szükségessé. Ezek segítségével azonban mindhárom járványhullámot sikerült leküzdeni. Fordulópontot jelentett, hogy 2020 végétől kezdve rendelkezésre állnak a COVID-19 elleni védőoltások is, amelyek a specifikus megelőzés lehetőségét

13 Surveillance: járványügyi felügyeleti tevékenység, amely kiterjed a járványügyi adatok folyamatos és szisztematikus gyűjtésére, feldolgozására és elemzésére, a megfelelő közegészségügyi-járványügyi intézkedések tervezése, végrehajtása és értékelése érdekében (A Science Direct definíciójának felhasználásával. <https://www.sciencedirect.com/topics/medicine-and-dentistry/epidemiological-surveillance>, letöltés ideje: 2021. október 14.)

biztosítják a SARS-CoV-2 okozta súlyos megbetegedések és halálozások elkerüléséhez. Magyarországon az – európai összehasonlításban is igen gyorsan kiterjesztett – oltási program hatása a kedvező járványügyi adatokban közvetlenül nyomon követhető. A SARS-CoV-2 okozta fenyegetés továbbra is jelen van világszerte a vírus folyamatos mutálódása, és az így kialakult, részben eltérő tulajdonságokkal bíró vírusvariánsok miatt. Ezért fontos a járványügyi készség és a gyors reagálási képesség fenntartása, valamint a mindenkor járványügyi helyzethez igazodó védelmi intézkedések bevezetése.

Lakatos Tibor

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZET EGYÜTTMŰKÖDÉSE AZ OPERATÍV TÖRZZSEL

Cooperation of the Hungarian Prison Service with the Operational Staff

Az új koronavírus-járvány kezelése a kormányzati szervek különböző szakterületeinek szoros összefogását igényelte. A szerteágazó feladatrendszer koordinálására jött létre a Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs, annak munkaszerveként pedig az ügyeleti központ. Az ügyeleti központban folyamatosan nyomon kellett követni az egyes szervezetek tevékenységét, így részletes információkat kaptunk a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának munkájáról is. A fogvatartottak egészségének megóvása és a járvány kitörésének megakadályozása a büntetés-végrehajtási szervezetben önmagában is óriási kihívást jelentett. Emellett azonban ez a szervezet kapta feladatul az ideiglenes járványkórház felépítését, valamint kórházi kellékek és egészségügyi védőeszközök gyártását is. Az összetett feladatot sikeresen csak a védekezésben résztvevők együttműködésével lehetett teljesíteni. A büntetés-végrehajtás intézményrendszere példaértékű teljesítményt nyújtott ennek az eddig nem látott méreteket öltő kihívásnak a kezelésében.

Kulcsszavak: veszélyhelyzet, együttműködés, Operatív Törzs, Ügyeleti Központ, információáramlás

The management of the new coronavirus epidemic situation required close collaboration between different stakeholders of government agencies. The Operational Staff responsible for the Prevention of the Coronavirus Epidemic was established to coordinate the diversified system of tasks, and as its working body, a duty centre was established. The activities of the individual organizations had to be constantly monitored in the duty centre, so we also received detailed information about the work of the Hungarian Prison Service Headquarters. Protecting the health of prisoners and preventing the outbreak of the epidemic in the prisons was a huge challenge in itself. However, this organization was also tasked with building a temporary epidemic hospital, manufacturing hospital supplies and medical protective equipment. This complex task could only be accomplished successfully with the cooperation of the organizations involved in the protection. The Hungarian Prison Service has provided exemplary performance in this unprecedented challenge.

Keywords: emergency situation, cooperation, Operational Staff, Duty Centre, information flow

Bevezetés

A koronavírus-járvány kialakulására, a vírus Magyarországon történő terjedésének megakadályozására proaktív módon, nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő gyorsasággal és hatékonysággal reagált Magyarország Kormánya.

A Kínai Népköztársaságban éppen, hogy csak lezárták Vuhan városát 2020. január 23-án, az Emberi Erőforrások Minisztériuma jelzését követően – hasonlóan a világ számos országában működő egészségügyi és járványügyi szakterületek álláspontjához – elfogadottá vált az a vélemény, hogy a védekezés csak nemzetközi, világméretű kooperációval valósítható meg.

Magyarországon a védekezés első lépései között került létrehozásra az Operatív Törzs, (a továbbiakban: OT), amely kiemelt szerepet töltött be a védekezési tervek és módszertanok, illetve a kommunikációs feladatok feltételeinek kialakításában. Kormányzati döntést követően az OT működését 2020. február 25-étől az Ügyeleti Központ (a továbbiakban: ÜK) támogatta.

A vírus terjedésének monitoringjával és a járvány első hullámának lezárultával szerzett szakirányú tapasztalatok kiértékelésével, Magyarország Kormánya meghatározta és kibővítette az OT, illetve az ÜK működésének jogszabályi feltételeit a járvány további terjedésének megakadályozására.

2020. június 18-ától az Egészségügyi Törvényben nevesítésre került az OT és az ÜK – mint az OT munkaszervezete –, illetve az ÜK működését ugyanezen naptól kezdve kormányrendelet is szabályozta.

Az ÜK működése során kiemelt jelentőségű feladatként került meghatározásra a sajtótájékoztatók megtartása, amelyekkel meghatározó szerepet töltött be a kommunikációs feladatellátás területén. Az ÜK a járvány idején hiteles és közérthető információkkal tájékoztatta a szakirányítási feladatokat ellátó szervezeteket, valamint az állampolgárokat. A sajtótájékoztatók iránti igény, valamint a kommunikációs feladatok – melyek a kormányzati intézkedésekkel függtek össze – megnövekedett munkaterhet és kihívásokat jelentettek.

Tájékoztatás és kommunikáció

A feladatszabásnak megfelelően két ingyenesen hívható telefonszámot hozott létre az Emberi Erőforrások Minisztériuma (a továbbiakban: EMMI), ahol a Nemzeti Népegészségügyi Központ (a továbbiakban: NNK) felkészült munkatársai fogadták az állampolgárok hívását és hiteles információkat, tájékoztatást adtak a járvány terjedéséről.

A COVID-19-vírusról nagyon kevés információ állt rendelkezésre. Ezért fordulhatott elő, hogy nem csak állampolgárok, hanem szakmabeliek, illetve orvosok is felhívták ezt a telefonszámot, és ők maguk is a betegséggel, a járvány elleni védekezéssel kapcsolatos kérdéseket tették fel.

Tájékoztatási céllal létrejött egy elektronikus levelezési cím is, ahova szintén nagyon sok megkeresés és kérdés érkezett. Munkatársaink ezekre a lehető leggyorsabban, a legpontosabb információkkal igyekeztek válaszolni. A védekezés során ezt a feladatot átvette a Kormányzati Ügyfélvonal – a 1818 –, átalakítva, illetve bővítve a tájékoztatóval kapcsolatos tevékenységet.

Oltási kampány – Együttműködés és koordináció

A társszervek tájékoztatásában való tevékenységen túl, szükséges volt az érintett szervezetek működésének koordinációja is, ezért az EMMI, az NNK, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: OKF), az Országos Rendőr-főkapitányság, az Innovációs és Technológiai Minisztérium, a Honvédelmi Minisztérium, az Agrár Minisztérium, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ és a Megyei védelmi Bizottságok részéről a kapcsolattartást ellátó kollégák is részt vettek az ÜK tevékenységében. A büntetés-végrehajtási szervezet delegáltja a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BvOP) feladatszabásának megfelelően tartotta a szervezetek közötti kapcsolatot, és információkat adott egyrészt az ÜK-nak, ezáltal az OT-nek, másrészt a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának.

Működési feltételek és tapasztalatok

A feladatszabásnak megfelelően – ahogy korábban már említésre került –, az NNK munkatársai válaszoltak az ingyenesen hívható számokon érkezett kérdésekre. Ez egy ideiglenes szervezeti elemként jött létre 2020. február 25-én, ami azt jelentette, hogy a delegált tagok jelentős részének nem volt tapasztalata az ilyen jellegű együttműködési feladatokban, úgyhogy ezt az ideiglenes szervezeti elemet gyakorlatilag a 0-ról kellett felépíteni. Ki kellett alakítani a működés rendjét, az információs csatornákat, megalkotni azokat az informatikai rendszereket, amelyek a munkánkat segítik. Ebben nagyon sok támogatást kaptunk különböző szervezetektől, így az IDOMSOFT Zrt.-től és a NISZ Zrt.-től.

Elhelyezésünk korábban és jelenleg is a Belügyminisztériumban (a továbbiakban: BM) kialakított Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központban valósult és valósul meg, amelynek kiszolgálását az OKF látja el.

A koronavírus-járvány elleni védekezés kezdeti időszakában a kommunikációs tevékenységet is összefogta az ÜK, ami a lakosság médián keresztüli tájékoztatását jelentette. Ide a BM – kommunikációs feladatokkal megbízott – munkatársai közül választottunk ki hivatásos állományú, illetve rendvédelmi igazgatási alkalmazotti jogviszonyban álló kollégákat.

A járvány elleni védekezés kapcsán a feladatunk arra is kiterjedt, hogy információkat juttassunk el az OT-nek, illetve előkészítsük azokat a döntéseket, amelyeket az OT-nek vagy a kormányzati szerveknek meg kellett hozni a járvány kezelésében.

Emellett a kormányzati szerv által hozott döntéseket természetesen továbbítani kellett az érintett szervezetek felé, valamint szükséges volt ellenőrizni a meghozott döntések végrehajtását.

Szakterületi tevékenységek koordinációja

Ma már a Nemzeti Közszoigálati Egyetemen tanítják az e fajta ideiglenes szervezeti elemek működését. Ennek a rendszere gyakorlatilag a katasztrófavédelmi koordinációs bizottságig nyúlik vissza, de talán 2015-ben, a migrációs válsághelyzet idején, a központi OT működésében kezdett el megmutatkozni a fontossága. Több szakterület tevékenységét kellett összefogni, ami a védekezés kezdeti időszakában jelentős egyeztetéseket igényelt. Egy példával szemléltetve: egy rendőrnek a kórházi ágy teljesen mást jelent, mint egy kórházi főigazgatónak. A kórházi ágy önmagában nem egy fizikai képződmény, hanem egy olyan szervezési egység, amelyhez egészségügyi személyzet is tartozik, és hiába van egy kórházban 100 ágy, ha annak kiszolgálása nem biztosított humán erőforrással.

Az ÜK működésének tapasztalatai

Ez a szervezeti egység 19 hónapja működik ideiglenesen, nincsen állandó állománya, a BvOP 5 kollégát delegált az ellátására, az EMMI pedig havonta küldött új kollégákat. A feladatok jellege szükségessé tette, hogy olyan munkaszervezési körülményeket teremtsünk, amik biztosították a hatékony információátadást, még az egymást váltó, azonos szervezethez tartozó munkatársak között is. Összesen 4 állandó tagja van ennek a szervezetnek, ebből 1 működik állandó jelleggel. Két kollégánk – a Készenléti Rendőrségtől – térképes alkalmazással rögzítette a Magyarországon beazonosított összes fertőzöttet, a karanténba helyezett személyeket. Egy olyan adatbázis alakult ki a védett rendszeren belül, ahol még a kontaktusokat is grafikusán lehetett ábrázolni, és javaslatokat tudtunk tenni a korlátozó intézkedésekre. Tavalý, a kijárási korlátozásoknál különvált Budapest, Pest megye és az ország többi része. Ez a grafikus rendszer tette lehetővé azt, hogy következtetéseket vonjunk le a járvány terjedése kapcsán, és földrajzi helyre koncentrált intézkedéseket hozzon a Kormány.

A feladatszábnak megfelelően, a büntetés-végrehajtási szervezet is bekapcsolódott az ÜK működésébe. Egészen 2020. május 30-áig – 24 órás szolgálatra – 1-1 főt delegált a BvOP az ÜK-ba, akiknek feladata volt a folyamatos kapcsolattartás, a büntetés-végrehajtási szervezet tevékenységéről történő tájékoztatás, a meghatározott feladatok továbbítása és azzal kapcsolatosan a visszacsatolás, a készletgazdálkodási adatok nyilvántartása, és a személyi állomány mellett, a fogvatartottak egészségmegőrzéséhez kapcsolódó tevékenységek végzése is. A szakirányítással kapcsolatos számadatokat és jelentéseket külön gyűjtötte az OT és az ÜK. Tiszteletre méltó az a fajta tevékenység, amivel sikerült megőrizni a fogvatartottakat elhelyező intézmények – gyakorlatilag – érintetlenséget jelentő állapotát, hiszen ezekben nem történt tömeges megbetegedés. Tudjuk, hogy ez a fogvatartottak jogainak korlátozásával, a személyi állomány kiemelt odafigyelésével és a járványügyi intézkedések szigorú bevezetésével járt együtt. Azt gondolom, hogy példaértékű az a szakmai tevékenység, amit a bv. szervezet parancsnoki és személyi állománya ezzel kapcsolatosan végzett.

A törvényben meghatározott feladatokon túl, a büntetés-végrehajtási szervezet más tevékenységek biztosítását is ellátta. A készletgazdálkodásban kiemelt szerep hárult a bv. szervezethez tartozó gazdasági társaságokra, hiszen a védőeszközök gyártása egy nagyon komoly kihívás volt pont abban az időszakban, amikor világviszonylatban sem volt beszerezhető sok alapanyag, kellék, termék.

Az egészségügyi ellátásban és a járványügyi védekezésben meghatározó védőeszközök gyártására bővített kapacitással és új erőforrások bevonásával készültek fel a gazdasági társaságok. Nem csak védőeszközöket és maszkokat gyártottak fogvatartotti munkáltatással, hanem figyelemfelhívó matricákkal is ellátták az egész országot, amelyeket a fertőzött személyek tudtak kitenni a lakásuk ajtajára, illetve amiket az akkor hatályos utazási szabályok szerint a járműveken kellett elhelyezni, valamint az üzemanyagöltő állomásokon, autópálya pihenőkben is szükség volt ezekre tájékoztatás céljából.

Ezen túlmenően a járványkórház felépítésében, és a Hungexpo „G” pavilonjában létesített szükségkórház berendezésében is nagyon nagy segítséget nyújtott a bv. szervezet. Különböző, a betegek fektetéséhez szükséges eszközöket, az ellátást segítő kellékeket, és oxigénpalackot szállító kiskocsikat is gyártottak a gazdasági társaságok.

A magyarországi járványügyi védekezés nemzetközi értékelése

Az a mértékadó, amit magunkon kívül mások is állítanak rólunk. Ezzel kapcsolatosan megemlítem a Nikkei (Nikkei COVID-19 Recovery Index) gazdasági folyóiratnak az értékelését. A szakemberek havonta 3 fő szempont alapján rangsorolják a világ összes országának járványkezelését.

Az első maga a járványkezelés, a második az oltási program végrehajtása, a harmadik szempont pedig azoknak a kormányzati intézkedéseknek az összessége, amelyek a különböző korlátozásokat tartalmazzák.

Magyarország a – 2021. augusztus 31-ei zárással – szeptember 3-án közzétett táblázat alapján a védekezésben a második helyen áll Kína mögött, 72 ponttal. Azt gondolom, hogy a Nikkei egy olyan mértékadó gazdasági folyóirat, aminek a véleményére érdemes odafigyelni, másrészt – a korábban leírtak szerint – valóban egy objektív mutatót sikerült alkotni azzal kapcsolatban, hogy 1-1 ország, 1-1 nemzet mennyire hatékonyan tud védekezni a koronavírus-járvány ellen. A kiemelkedő eredmény az együttműködésnek, illetve a résztvevő szervezetek odaadó munkájának köszönhető.

Zárógondolatok

A büntetés-végrehajtási szervezet, az OT és az ÜK közös tevékenységeit, együttműködési formáit a járványügyi intézkedések és a szükséges jogszabályi változások határozták meg. A kormányzati szervek és a szakirányítási feladatokat ellátók által kidolgozott protokollok, magatartási szabályok, adatszolgáltatási rendszerek a hatékony védekezést szolgálták. Az együttműködést értékelő-elemző és koordinációs tevékenységek, valamint szakmai támogatást nyújtó informatikai és adatszolgáltatási rendszerek biztosították.

Köszönet illeti meg a rendkívüli helyzetekben is végrehajtott közegészségügyi és járványügyi védekezési feladatokat ellátóit, akik nélkül a kiemelten sikeres védekezés a koronavírus-járvány ellen nem valósulhatott volna meg.

Gyórfi Pál

A MENTŐK SIKERES HELYTÁLLÁSA A JÁRVÁNY IDEJÉN

NAS's successful coping with the pandemic situation

Az Országos Mentőszolgálat idén ünnepli 73. születésnapját és a szervezett magyar életmentés 134. évfordulóját, de a mentőket talán csak a világháborúk és az '56-os forradalom állította a mostani járványhoz mérhető kihívás elé. A járvány csúcspontján alapfeladataink mellett napi 1 500 COVID-19-esetet láttunk el. Bajtársaink a mai napig több mint 160 ezer fertőzsgyanús, vagy igazoltan koronavírus-fertőzött betegnek nyújtottak segítséget. Mintegy 1,3 millió ember járványügyi mintavételét, tesztelését hajtották végre, miközben elvégezték életmentő alapfeladataikat is. Erőfeszítéseinket a járvány elejétől fogva két cél vezérelte: mindent megtenni a betegekért, és megvédeni bajtársaink testi, lelki egészségét. Szigorú protokollokat dolgoztunk ki, mentesítő zónákat hoztunk létre és a kezdetektől biztosított volt minden védőfelszerelés, így bajtársaink munkavégzés közben igen kis eséllyel kaphatták el a fertőzést. A legmagasabb fertőzöttségi arány az állományunkban 2,5% volt, ami a védőoltások beadása után minimálisra csökkent. Munkánkat önkéntesek, egyetemi és főiskolai hallgatók, betegszállító szervezetek tevékenysége és magánszemélyek, cégek adományai is segítették. Kijelenthető, hogy az elért sikerek az előzetes felkészülésnek, a fegyelmezett végrehajtásnak és az innovatív megoldások alkalmazásának egyaránt köszönhetőek.

Kulcsszavak: mentőszolgálat, koronavírus-járvány, védekezés, mentőállomás, sürgősségi betegellátás

Although this year marks the 73rd birthday of the Hungarian National Ambulance Service (NAS) and the 134th anniversary of the organized Hungarian life-saving but the ambulances may have only been challenged by the world wars and the revolution of '56, which is measurable to the COVID epidemic. At the peak of the epidemic, in addition to our basic tasks, we provided care for 1,500 COVID cases per day. The ambulance workers to this day provided help to more than 160,000 patients with suspected or confirmed coronavirus infection. About 1.3 million people were sampled and tested for COVID, while the ambulance also performed their basic tasks of life-saving. Since the beginning of the epidemic, our efforts have been guided by two goals: to do everything for the patients, and protect physically and mentally our fellow colleagues, „comrades”. We elaborated strict protocols, made clearance zones and all protective equipment was provided from the beginning, so our comrades had a very small chance to catch the infection while working. The highest infection rate in our staff was 2.5 per cent, which decreased to a minimum after vaccinations. Our work was supported by volunteers, university and college students, by the work of patient transport organizations and also donations from individuals and companies. It can be stated that the success achieved is the result of previous preparation, disciplined implementation and the application of innovative solutions.

Keywords: emergency service, coronavirus epidemic, defense, ambulance station, emergency patient care

Bevezető

Tanulmányomban mindenekelőtt bemutatom, hogy ennek a sikeres helytállásnak a hátterében milyen folyamatok, titkok rejtőznek. Ehhez kicsit visszamegyek az időben, hiszen – mint minden kritikus helyzetnek, ami váratlanul indul és keletkezik az életünkben – a koronavírus-járványnak is a sikeres kezelése jóval előtte alapozódhatott meg. A felkészülés döntötte el nagyrészt azt, hogy mi milyen sikeresen tudunk helyt állni akkor, amikor a baj már megtörtént.

Időutazás a múlt századba

Egészen a múlt századig szeretném Önöket visszavinni az időben. Hadd mutassam be Dr. Kresz Gézát, aki 1887-ben megalapította az első önkéntes mentőegyesületet Magyarországon. Egész Európában az elsők között alakult meg az önkéntes mentőszolgálat Budapesten, majd más nagyvárosokban is, megszólítva az önkénteseket. Később létrejöhettek egy országos, városok és vármegyék mentőegyesületeit tömörítő szervezet. Ezek a szervezetek nagyjából elszigetelten, de mégis egymással kommunikálva dolgoztak egészen a második világháborúig. Ezt követően, 1948-ban létrejött jelenlegi formájában a magyar mentőszolgálat – Országos Mentőszolgálat néven –, állami kézben.

Értékek, amiket képviselünk

Szeretnék említést tenni arról, hogy az Országos Mentőszolgálat működése világszerte egyedülálló, hiszen példa nélküli, hogy egy állami intézmény lefedi az egész országot, egységes hívószámmal, egységes szakmaisággal és protokollokkal látja el feladatait. Ez az egységes szerveződés – és a mai napig is egységes működés – jó alapot teremtett nekünk arra, hogy ebben a kritikus időszakban az első pillanattól kezdve a megfelelő lépéseket, reakciókat tudjuk megtenni.

Erőforrásaink

A koronavírus-járvány érkezésekor jelentős erőforrást jelentett számunkra, hogy az előző években nagyon komoly fejlesztések történtek az Országos Mentőszolgálatnál, amelyekre nagy szükség volt, és amelyek közül talán a leglátványosabb mindig a mentőautók cseréje. Egy olyan flottát tudtunk üzemeltetni a járvány idején, ami lényegesen korszerűbb és megbízhatóbban hadra fogható volt. Mindemellett ott voltak a tartalék járműveink is, amiknek a beállítása nagyon fontos és szükséges volt. Az infrastrukturális fejlesztések közül kiemelném továbbá a számítástechnika korszerűsítését. A digitalizáció egy egészen új lehetőséget nyitott meg a mentőszolgálat előtt, hiszen egy ekkora szervezet – méretéből adódóan – rendelkezik egyfajta tehetetlenséggel.

Olyan, mint egy nagy hajó az óceánon, nem lehet egyszerűen megfordítani és új irányt kijelölni neki. A digitalizáció segítségével sikerült az elmúlt években a papír-alapú működésről átállnunk az elektronikusra. A folyamat első mozzanatától, vagyis, hogy beérkezik egy riasztás, egészen az utolsóig, hogy a beteget a kórházban ápolják, minden adat digitálisan keletkezik és mozog. Ha a beteg a kórházba érkezik, az összes adat bekerül az Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Tér felhőjébe, amihez aztán jogosultság alapján lehet hozzáférni. Ezek mind-mind olyan lépések, olyan fejlesztések voltak, melyeknek nagy hasznát vettük a koronavírus-járvány mögöttünk álló másfél évében. Mindezek mellett voltak további alapjaink, amelyekre építkezni tudtunk – ha a kezdetekre visszatérhetek –, vagyis korábbi tapasztalataink is fontos pilléreink voltak. A mentőszolgálat beteganyagában mindig jelen voltak a fertőző betegek, mert járványok korábban is léteztek, így ennek a szakmai háttere biztosított volt.

A mentőszolgálat szakmai elvéről

Fontos kiemelni, hogy nemzetközi összehasonlításban is a ritka példák közé tartozik a magyar mentőszolgálat abból a szempontból, hogy mi „ősidőktől” fogva nem azok közé tartozunk, akik egyszerűen „felkapják a beteget és berohannak vele a legközelebbi kórházba”. A világ legtöbb mentőszolgálatát egyébként így működik. Mi azt az elvet valljuk, hogy már a helyszínen – akár orvosi szinten is – kezdődjön meg a beteg ellátása, mert ezzel javítjuk a túlélés, illetve a gyógyulás esélyeit. A mentőautóknak két dologgal biztos, hogy kell rendelkezniük: megfelelő szaktudású emberekkel és potenciális felszerelésekkel.

A koronavírus-járvány első hullámának kihívása

A fertőző betegek ellátására rendelkezésre álltak a szakmai protokolljaink és a megfelelő felszereléseink, utóbbiak rendszerint egy-két betegre voltak elegendőek mentőautóként. A kihívást a járvány érkezésekor – az első hullám idején – az jelentette, hogy a tömeges megbetegedések kapcsán a betegek ellátásához szükséges, nagy mennyiségű védőfelszerelést be kellett szerezniük.

A céljaink és a prioritások meghatározása

Milyen célokat tűztünk ki magunk elé, amikor láttuk, hogy nagyjából mivel állunk szemben? Az első számú cél nyilván az volt, hogy a betegeinknek a legmegfelelőbb ellátást nyújtsuk. A másik, ami szorosan az előbbi mellett állt, az a további feladatok elvégzése volt. A mentőszolgálatnál ugyanis rendkívül sokféle kötelesség keletkezett az elmúlt másfél évben, és ennek a számszerűen megnövekedett és sokszínű tevékenységnek való megfelelés kiemelt fontosságú volt.

Hamar felismertük, hogy ezt csak úgy fogjuk tudni megtenni, hogyha a bajtársainkat megvédjük a fertőzéstől. Ezalatt nem csak konkrétan a koronavírus-fertőzést értem, hanem minden más olyan rizikófaktort is, ami együtt járt a koronavírus-járvánnyal. Mire gondolok? Például a lelki tényezőkre, hiszen mindazok az érzelmi komponensek, amik a lakosság körében előfordultak (pl. félelem az ismeretlen ellenségtől, a megfertőződéstől stb.), érthető módon megjelentek az egészségügyi munkatársaink, így a mentőszolgálat dolgozói között is. Nagyon fontos célunk volt kezdettől fogva a bajtársak fizikai és lelki egészségének megvédése. Ugyanakkor azt is láttuk, hogy miközben mi egy nagyon jól szabályozott rendszert működtetünk a mentőszolgálatnál, egy olyan kihívással állunk szemben, amihez alkalmazkodni kell, és olyan fundamentumszerű dolgokon is szükséges változtatni a szervezeti működésben, amik egészen eddig változtathatatlanak látszódtak. A rugalmasság, a változtatási képesség szintén kiemelt szerepet kellett, hogy kapjon a mentőszolgálat működésében.

Felelősségünk a jelenben, a jövőnk érdekében

Tudatában vagyunk annak, hogy a koronavírus-járvány egy olyan veszélyforrás, ami lehetőség is egyszerre, melyből tanulhatunk, és tanulnunk is kell! Komoly felelősségünk – múlt idő helyett szándékosan jelen időt használok –, hogy mindazt a rengeteg tudást és tapasztalatot, ami most felhalmozódik a koronavírus-járvány kapcsán, azt a mentőszolgálatnál archiváljuk, elemezzük és levonjuk a következtetéseket. Látjuk, hogy a COVID-19-vírus mire képes. Veszélyességét tekintve néhány százalékban halálos kimenetelű. Sajnos föl kell készülni arra, hogy a jövőben újabb vírusok érkezhetnek, így újabb olyan krízishelyzetekkel kerülhetünk szembe, ahol a most megszerzett tapasztalat és tudás nagyon hasznos lehet, hogyha azt megfelelően strukturáljuk, archiváljuk, illetve megőrizzük.

Szolgálni a fenyegetettség célkeresztjében

Az eszközrendszerünk élén nyilván bajtársainkat kell említenem – 8 500 mentődolgozó országszerte –, akik ebben az időszakban valóban áldozatos munkát végeztek. A mentődolgozók mellett már az első pillanattól megjelentek azok az önkéntesek is, akiknek nem győzzük megköszönni a munkáját. Ők egyrészt egyetemisták, főiskolai hallgatók voltak, másrészt pedig a lakosság legszélesebb köréből érkeztek hozzánk. Olyan emberek, akik a saját erejüket, idejüket áldozták föl azért, hogy másoknak segítsenek. Ők nem a mentőknek segítettek, hanem elsősorban azoknak az embereknek, akik a fenyegetettség célkeresztjében voltak.

Eszközeink a harcban

Az eszközeink másik jelentős részét a járművek alkották. A flottánkról már fentebb említést tettem, amely az előző években jelentősen megújult, de az a járműpark így is kevés lett volna. Így a Belügyminisztérium jóvoltából egy komoly második flottát is tudtunk használni a koronavírus-járvány idején, és tudjuk használni részben most is, a felmerülő szükségleteknek megfelelő mennyiségben. Nem utolsósorban említeném meg, hogy mindemellett különböző lakossági támogatások a felszereléseinkhez is hozzájárultak.

A védőeszközök tekintetében – az első hullám idején – az volt az első és legfontosabb cél, hogy a világpiacon megjelenő hiány ellenére, a sürgősségi betegellátás frontvonalán minden védőfelszerelés biztosítva legyen a bajtársak számára. Büszkén mondhatom, hogy ezt sikerült garantálni gyakorlatilag az első pillanattól fogva. Nem fordult elő olyan, hogy egy mentődolgozó védtelen lett volna a vírussal szemben, mert az overállok, a védőszemüvegek, a védőkesztyűk és a maszkok – melyek a testi védelmet biztosították – rendelkezésre álltak. Hamar elértük azt is, hogy legyen akár több hónapnyi mennyiségű raktárkészlet, ami szintén lelki biztonságot jelentett a bajtársak számára.

Külföldi kapcsolatok – Módszerek továbbadása

A járvány során fölvevük a kapcsolatot a külföldi mentőszervezetekkel. Az olasz kollegák javasoltak egy náluk bevált módszert, miszerint, ha a fertőző beteget átadták a kórházban, akkor nem tértek vissza a mentőállomásukra, hanem előtte egy olyan helyet látogattak meg, amit kifejezetten fertőtlenítési célra alakítottak ki. Mi ezt mentesítő zónának neveztük el, ahol egyrészt a fertőtlenítést elvégezték, másrészt pedig az elhasznált védőfelszerelést letették, és fölvevtek az újat. Így nem keveredtek egymással a mentődolgozók a mentőállomáson, ami jelentősen gátolta a vírus szervezetben belüli terjedését, és úgy gondoljuk, hogy ez egy komoly faktora volt a védekezésnek. Ezek a mentesítő zónák egyébként a vírus negyedik hullámának érkezésekor is rendelkezésre állnak, tehát ezt a gyakorlatot továbbvisszük.

Az együttműködés kulcsfontossága

Egyértelműen kijelenthető, hogy az együttműködés teremtette meg az alapját a mentőszolgálat sikeres védekezésének. Az egyik kooperációs irány természetesen a szakmai vonal volt, amely a Nemzeti Népegészségügyi Központtal való napi kapcsolattartást jelentette. Az ő professzionális protokolljaikat építettük be a sürgősségi ellátás szakmai eljárásrendjeibe, melyeknek ezeket a sikereket köszönhetjük.

A számok tükrében – Statisztikák

A következőkben ismertetek néhány számadatot, melyek valamelyest tükrözik azt a teljesítményt, amit nyújtottunk az elmúlt másfél évben. A mentőszolgálatnak egy évben körülbelül 1,2 millió mentőfeladata van Magyarországon. Ez egy óriási szám. Sajnos most nincs mód arra, hogy ennek a népegészségügyi hátterét jobban kibontsam, de emellé az óriási szám mellé – másfél év alatt – további 1,6 millió, koronavírussal kapcsolatos feladat érkezett. A COVID-19-cel kapcsolatban egyrészt koronavírusfertőzösgyanús vagy koronavírus-fertőzött betegeket kellett ellátnunk és kórházba szállítanunk, másrészt pedig a járványügyi mintavételezésben való közreműködés is a mentőszolgálat feladatává vált. Ez kezdetben nem tűnt soknak, hiszen napi száz-kétszáz ilyen megrendelést kaptunk a háziorvosoktól, de a járvány csúcspontjain ez a szám napi 15-20 ezerre emelkedett.

Óriási logisztikai feladatot jelentett napi 15-20 ezer címet megszervezni és útvonalba rendezni, a PCR tesztet elvégezni, a címről a járványügyi mintát bejuttatni a laboratóriumba, továbbá eleget tenni a fertőtlenítési követelményeknek. A számok tükrében ez az jelenti, hogy egy második mentőszolgálatot kellett felépítenünk és működtetnünk.

Ahogy Dr. Müller Cecília, tisztifőorvos asszony kiemelte, a negyedik hullámban egy elhúzódó, laposabb görbére számítanak a szakemberek. Ez a mentőszolgálat szempontjából azt jelenti, hogy talán egy olyan terhelt időszakra nem kell felkészülnünk, mint a harmadik hullám idején, de a munkamódszerünk egészen biztos, hogy hasonló lesz.

A bizalom megóvása

A társadalmi visszajelzés egyrészt abban nyilvánult meg, hogy nagyon sokan csatlakoztak hozzánk. Mindenkinél élénken él az az időszak, amikor a kulturális intézmények bezártak. Ekkor például a színházak és a könyvtárak dolgozói közül nagyon sokan – ahelyett, hogy pihentek volna otthon, illetve védték volna magukat a fertőződés ellen – jöttek hozzánk és beálltak közénk. A szervező munkában és a mintavételekben is sokan közreműködtek. Az elismeréseket és köszöneteket most nem szeretném felsorolni, hiszen ez mindenkinek látható és a bajtársaink számára is érzékelhető volt. Jelen pillanatban inkább a végeredményt emelném ki. A mentőszolgálat a különböző bizalmi felmérésekben a koronavírus-járvány előtt is kiemelkedő helyen szerepelt, így ki lehetett jelteni, hogy a magyar emberek bíznak a mentők munkájában. Most azt látjuk, hogy a korábbiakhoz képest ez a bizalom még tovább erősödött, ami talán a legnagyobb érték, amit továbbvihetünk ebből az elmúlt időszakból.

További tanulságok

A továbbiakban néhány tanulságot szeretnék ismertetni. Megerősödtünk abban a hitünkben, hogy a felkészülés, ami egy soha véget nem érő folyamat, mennyire fontos. Ha ezt akkor kezdjük el, amikor a baj már átlépte a küszöböt, általában már túl késő. Volt lehetőségünk rájönni arra, hogy miközben az Országos Mentőszolgálat egy nagyon jól szabályozott szervezet, mégis nyitottnak kell lenni a néha teljesen szokatlan és újszerű megoldásokra. Tehát az innováció teremti meg a lehetőségét annak, hogy az új kihívásokra jól reagáljunk. Azt is láthattuk, hogy a kommunikáció mennyire fontos a szervezetben belül is, vagyis, hogy a saját bajtársainkkal folyamatosan tartsuk a kapcsolatot, ami egy krízishelyzetben egyébként hatalmas odafigyelést igényel. A belső kommunikáció tudja erősíteni azt a fajta összetartozás-érzést és közösséget, ami ebben az esetben gyakorlatilag a kulcsfeltétele volt annak, hogy helytálljunk.

A koronavírus-járvány alatt az informatikai fejlesztéseken tovább dolgoztunk, és mostanra eljutottunk arra a szintre, hogy szinte percre pontosan tudjuk, hogy az országban milyen beteget, hogyan látnak el, milyen felszerelés fogy, a mesterséges, illetve az üzleti intelligencia alapú szoftverek segítségével pedig előre tudjuk jelezni azt, hogy milyen változások várhatóak a közeljövőben. Ez elképesztően nagy erőforrást jelentett az elmúlt időszakban és a jelenben is.

Köszönöm egyrészt a saját bajtársaimnak ezt az embert próbáló munkát, amit végeztek eddig, és azt, amit mindannyian érzünk, hogy számíthatunk rájuk továbbra is. Szeretném megköszönni továbbá a társszerveknek és az együttműködő szervezeteknek, hogy támogatták feladatellátásunkat, amely nélkül nem érhattük volna el közös sikereinket.

A HIVATÁSOS KATASZTRÓFAVÉDELMI SZERV KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY KEZELÉSE KAPCSÁN VÉGREHAJTOTT FELADATAI

Tasks of the professional disaster management authority in relation to the coronavirus epidemic

A koronavírus-járvány 2020. évi megjelenése, majd annak rohamos terjedése jelentősen megváltoztatta, egyben kibővítette a hivatásos katasztrófavédelmi szerv előtt álló feladatokat. A járvány hatására a magyar katasztrófavédelmi szervnek merőben új kihívásokkal kellett szembenéznie, miközben a lakosság élet- és vagyonbiztonságának garantálása érdekében maradéktalanul el kellett végeznie az alaprendeltetéséből fakadó feladatait is.

Jelen tanulmány szeretne rámutatni a nagyközönség által talán kevésbé ismert azon feladatokra, amelyeket a hivatásos katasztrófavédelmi szerv nemzetközi, azon belül a polgári védelmi mechanizmus keretein belül végzett a koronavírus-járvány terjedésével összefüggésben. Fel kívánja hívni figyelmet az európai polgári védelmi és humanitárius segítségnyújtási műveletekhez történő kapcsolódási pontokra is. A tanulmány mindezekén túl vázolja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv járvány terjedésének megelőzésére irányuló feladatait, a járvány ideje alatt végrehajtott intézkedéseket, a katasztrófavédelem részvételét a koronavírus-járvány elleni védekezés miatt létrejött operatív csoportokban, valamint külön kitér azokra a humán feladatokra, amelyeket az állomány védelme érdekében hajtott végre.

Kulcsszavak: koronavírus, katasztrófavédelem, nemzetközi kapcsolattartás, veszélyhelyzeti feladatvégrehajtás, hivatásos állomány

The emergence of the coronavirus epidemic in 2020, followed by its rapid spread, significantly changed and expanded the tasks of the disaster management authority. As a result of the epidemic, the Hungarian Disaster Management had to face completely new challenges, while also having to carry out its basic purpose in order to guarantee the safety of life and property of the population.

This study would like to highlight the tasks little known by the public conducted by the disaster management authority in relation to the spread of the coronavirus epidemic within the framework of the international, and the civil protection mechanism. At the same time I would also like to draw attention to the connecting points to the operations of the European civil protection and to the humanitarian assistance actions.

The study also outlines the tasks of the professional disaster management carried out in order to prevent the spread of the epidemic, the measures taken during the epidemic, the participation of the disaster management in the operational teams set up for battling/overcoming the coronavirus epidemic, and specifically points out the activities performed to protect the personnel.

Keywords: coronavirus, disaster management, international relations, emergency response, professional staff

Bevezetés

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv – megalakulása óta – mind a rendvédelmi, mind az igazgatási rendszer meghatározó elemévé vált. Ugyanakkor a katasztrófavédelmi rendszer fejlesztésére tett, főképpen szabályozási és eszközfejlesztési lépések következtében, valamint a bekövetkezett természeti, civilizációs, és egyéb eredetű katasztrófák kezelésének értékeléséből levont következtések alapján megállapítható, hogy mára elengedhetetlenné vált a biztonságpolitikai, belügyi, katonai, gazdasági, pénzügyi, társadalmi, valamint környezeti dimenziójának egyidejű kezelése. Mindezt a 2020-ban az egész világot érintő koronavírus okozta járványhelyzettel kapcsolatos tapasztalatok is megerősítették.

A járvány okozta válság jelentősen átalakította, egyben megerősítette az uniós országok együttműködését is, köszönhetően annak, hogy uniós szinten is teljesen új kihívásokkal kellett szembenézni. Az uniós országok a járvány elleni küzdelem során fokozták az egymás támogatására irányuló erőfeszítéseiket, segítséget nyújtottak a leginkább rászorulóknak, valamint megosztották egymással a vírus terjedése elleni küzdelemhez szükséges erőforrásokat.

Nemzetközi feladatok végrehajtása és kapcsolattartás a koronavírus-járvánnyal összefüggésben

2020. január 31-én készült el a 28 pontból álló, a koronavírus-járvány magyarországi terjedését megakadályozni hivatott Akcióterv. Ennek egyik pontja értelmében a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságnak (a továbbiakban: BM OKF) haladéktalanul értesítenie kell a Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzset (a továbbiakban: Operatív Törzs) az Európai Tanács integrált válságelhárítási intézkedések készenléti helyzetének megváltozásáról, illetve együtt kell működnie az Európai Bizottság szakosított szerveivel. A BM OKF ennek megfelelően folyamatosan kapcsolatot tartott és tart az EU Polgári Védelmi Mechanizmusában részt vevő országokkal és az Európai Bizottság szakosított szerveivel az Európai Unió Közös Veszélyhelyzeti Kommunikációs és Tájékoztatási Rendszerén (Common Emergency Communication and Information System, CECIS) keresztül.

Az Európai Polgári Védelmi Mechanizmust az Európai Bizottság Európai Polgári Védelemért és Humanitárius Segélyműveletekért Felelős Főigazgatósága (Directorate-General for European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations, DG ECHO) működteti, amelynek Magyarország is tagja, és amelynek képviseletét a BM OKF látja el.

A koronavírus-járvány kitörésekor a DG ECHO fontos plusz szerepet vállalt magára, amennyiben kiegészítette az Unió Egészségügyi Főigazgatóságának (Directorate-General

for Health and Food Safety, DG SANTE) munkáját az egyéni védőfelszerelések, valamint az orvosi eszközök, műszerek iránti igény felmérésében, és a segítséget kérő országok felé az esetleges tagállami felajánlások koordinálásában. A DG ECHO által működtetett EU Polgári Védelmi Mechanizmus központi irányító szerve a Veszélyhelyzeti Reagálási Koordinációs Központ (Emergency Response Coordination Centre, EU ERCC), amely éjjel-nappali ügyeletként végzi az egészségügyi koordinációs munkát is.

A fentiekén túl még egy további kiegészítő feladata lett a DG ECHO-nak, mégpedig az EU tagállamok külföldön rekedt állampolgárainak hazajuttatását végző, tagállami szervezésű repülőgépek társfinanszírozásának koordinálása. Az Európai Bizottság szakosított szerveivel – kiemelten tehát a DG ECHO-val – az együttműködés a járvány időszakában több kommunikációs formában és fórumon valósult meg.

Nemzetközi kapcsolattartás telefon- és videokonferenciákon

Az EU Polgári Védelmi Mechanizmusa a koronavírus-helyzet kapcsán – a járvány megjelenését követően – szinte azonnal új kommunikációs formaként vezette be a telefon- és videokonferenciákat, amelyek során az azokon részt vevők a saját munkahelyükről kapcsolódhattak be a megbeszélésekbe. A videokonferenciák kétségtelen előnye, hogy a járvány ellenére is minden tagállam résztvevője egyidejűleg jelen tud lenni, így az információ teljes spektruma azonnal beszerezhető az adott témakörben. A tanácskozások ezen formáját az EU azóta is előnyben részesíti.

Ezeket, a DG ECHO által szervezett telefonkonferenciákon a BM OKF minden esetben részt vett és részt vesz. Kezdetben a megbeszélések keretében tájékoztatást adtak a vírus megjelenésének körülményeiről, a terjedésének fejleményeiről, az áldozatok számáról, az egészségügyi körben megtett óvintézkedésekről, valamint az evakuációs lehetőségekről. A járvány első hulláma idején kiemelt szerepet kapott a koronavírus kapcsán hazaszállított EU állampolgárok témaköre, valamint a vírusjárvány kezdetén az EU részéről Kínának nyújtandó segélyszállítmányokkal kapcsolatos egyeztetések.

Az első telefonkonferenciákra 2020. január 28-án és január 29-én került sor, ezeknek a tárgya az Európai Unió országainak területén esetlegesen bevezetendő óvintézkedések megvitatása volt, a koronavírus Kínában való megjelenése és terjedése okozta kialakult helyzetben. A katasztrófavédelem mindkét konferenciáról értesítette és azokba bevonta az Emberi Erőforrások Minisztériuma (a továbbiakban: EMMI) és a Nemzeti Népegészségügyi Központ (a továbbiakban: NNK) szakembereit.

A különböző témakörökben a telefon- és videokonferenciák azóta is rendszeresek. A katasztrófavédelem a konferenciák időpontjáról előzetesen tájékoztatja és a témától

függően meghívja a Belügyminisztérium (a továbbiakban: BM), az EMMI, az NNK, valamint a Külgazdasági és Külügyminisztérium (a továbbiakban: KKM) munkatársait.

Integrált válsághárítási intézkedések mechanizmusa

Az Európai Unió 2020. január 28-án a koronavírus megjelenésére és gyors terjedésére tekintettel aktiválta a rendelkezésre álló információk időbeni megosztását szolgáló integrált válsághárítási intézkedések mechanizmusát (integrated political crisis response, IPCR), amely az erre létrehozott honlapon (ipcr.consulium.europa.eu), a tagállamoktól beszerzett információk alapján nyújt tájékoztatást az éppen aktuális helyzetről. Mivel a weblapot csak regisztrált profillal lehet használni, ilyen profil létrehozására pedig Magyarország tekintetében csak a BM OKF munkatársai jogosultak, ezért az aktiválást követően a katasztrófavédelem azonnal körlevélben fordult a társ- és együttműködő szervezetekhez a hozzáférési jogosultságok mielőbbi rögzítése érdekében, majd az érintett szervezetek kijelölt munkatársai számára a hozzáférést biztosította.

A honlapon ez idáig több mint 77 kérdőív jelent meg, amelyeket a BM OKF Nemzetközi Főosztálya az Operatív Törzs Ügyleti Központján keresztül küldi meg a kérdések kitöltése tekintetében illetékes szervezeteknek (EMMI, NNK, ORFK¹), majd a kitöltött kérdőívet visszatölti az IPCR honlapjára. A tagállamok kérdőívei alapján az EU hetente összefoglaló jelentést készít, amelyet a kérdőívek kitöltésében résztvevő szervezeteknek ugyancsak megküld a BM OKF. Összefoglalóan, a BM OKF a honlap tartalmát folyamatosan nyomon követi, Magyarország reagálási és helyzetkezelési intézkedéseit határidőre feltölti.

A kérdőív szerkezetét a koronavírus-járvány első hullámát követően, 2020. június közepétől átdolgozták, kiegészült az ún. turizmus szekcióval, amelynek fő célja volt a határok fokozatos megnyitásának figyelemmel kísérése, valamint adatok gyűjtése az Európai Bizottság által megnyitott „Re-openEU” honlapnak.

Nemzetközi segítségnyújtások

A koronavírus-járvánnyal összefüggésben Magyarország Kormánya több alkalommal ajánlotta fel segítségét bajba került országoknak, majd annak bonyolításában a hivatásos katasztrófavédelmi szerv is részt vett. Kiemelkedik a nemzetközi segítségnyújtások sorából a Horvátországnak nyújtott azonnali támogatás.

Horvátországot a koronavírus-járvány első hullámának idején – 2020. március 22-én – erős földrengés rázta meg, amelynek epicentruma Zágráb közvetlen közelében volt.

1 Országos Rendőr-főkapitányság

Horvátország még aznap – az EU ERCC rendszerén keresztül, a földrengés okozta károk felszámolásához – sátrakat, fektető-anyag készleteket, világító- és fűtőberendezéseket, valamint egészségügyi védőeszközöket és felszereléseket, illetve koronavírus-tesztelő egységeket kért a tagállamoktól. Magyarország segítségképpen szinte azonnal 200 db tábori ágyat és 200 db matracot ajánlott fel.

A segélyszállítmány útbaindítása 2020. március 23-án, 9 órakor megtörtént, amelyen részt vett Mladen Andrić, Horvátország budapesti nagykövete, Marina Sikora konzul asszony, valamint Azbej Tristan államtitkár, a Miniszterelnökség Üldözött Keresztények Megsegítéséért és a Hungary Helps Program Megvalósításáért Felelős Államtitkárságának vezetője. A segélyszállítmány még aznap megérkezett egy Zágráb melletti raktárba.

A Horvát Polgári Védelmi Igazgatóság vezetője – Damir Trut miniszterhelyettes – levélben köszönte meg a BM OKF Főigazgatójának és Magyarországnak azt a kezdeményezőket és felkészültséget, amellyel segítették a Horvát Köztársaságot és Zágráb városának lakosait.

Az EU ERCC rendszerében a koronavírussal összefüggésben 2020. január 28-ától több száz segítségkérést regisztráltak mind uniós, mind unión kívüli tagállamoktól, a kérések elsősorban gyorsesztekre, tárgyi, orvosi és egyéb eszközökre, valamint felszerelésekre irányultak.

Magyar állampolgárok repatriálásában való részvétel

A koronavírus-járvány kitörése óta a tagállamok a világ távoli részeiről több mint 500 járatot indítottak saját állampolgáraik hazaszállítása érdekében. Az EU ERCC-n keresztül 2020. január 28-ától közel 200 segítségkérés érkezett a külföldön rekedt saját és EU-s állampolgárok hazaszállítására vonatkozóan.

Az Európai Unió időközben még egy finanszírozási formáról döntött, 2020. június 18-án videokonferencia keretében nyilvánossá tette a Sürgősségi Támogatási Eszköz (Emergency Support Instrument, ESI) mobilitási csomagja keretében történő finanszírozás igénylésének feltételeit. A mobilitási csomag keretében a tagállamok a COVID-19-járvánnyal kapcsolatosan megrendelt és cargo szállítmányokkal behozott orvosi eszközök és felszerelések szállítási költségére vonatkozóan nyújthatnak be térítési kérelmet.

Az ESI keretében nyújtható 100%-os uniós támogatási keret összege 2,7 milliárd euró. A visszafizetés feltételeit a Bizottság megküldte a BM OKF részére, és röviden felvázolta a kérelem benyújtásának folyamatát is.

Európai polgári védelmi és humanitárius segítségnyújtási műveletek - Magyarország csatlakozása az Európai Unió rescEU egészségügyi készlet-felhalmozási kapacitásához

Az Európai Bizottság 2020. március 18-án úgy határozott, hogy stratégiai mentési célú európai uniós készletet hoz létre abból a célból, hogy segítse a tagállamokat a COVID-19-világjárvány leküzdésében. 2020. március 20-án lépett hatályba az Európai Bizottság erről szóló végrehajtási határozata, amely a 2019/570 EU végrehajtási határozatnak az orvosi készletezési (Európai polgári védelmi és humanitárius segítségnyújtási műveletek, rescEU) kapacitások tekintetében történő módosítása. A készletben az előírtak szerint orvosi felszerelések, intenzív orvosi eszközök, azaz lélegeztetőgépek, személyes védőeszközök, köztük újrahasználatos maszkok, oltások, gyógyszerek és laboratóriumi kellékek lehetnek.

Magyarország Kormánya részletesen áttekintette a határozatot, felmérte az itthoni kondíciókat, ezt követően pedig úgy döntött, hogy hazánk aktívan részt kíván venni az új lehetőségben, így felajánlja, hogy raktárt alakít ki, illetve egészségügyi készletet halmoz fel az EU számára, majd 2020. március 29-én ki is fejezte határozott szándékát az Európai Bizottság rescEU programjának egészségügyi készletezési kapacitásbővítésében való részvételéről. Paraskievi Michou asszony, a DG ECHO főigazgatója telefonon köszönte meg a Magyar Kormány csatlakozási szándékát.

A bejelentést követően a felajánlás tekintetében többkörös egyeztetésre került sor, majd 2020. május 14-én megérkezett a pályázati felhívás az Európai Bizottságtól. A BM OKF a pályázati anyag benyújtására felkészülve elkészített, és aláírt az EMMI-vel egy együttműködési megállapodást, amelyet a pályázat benyújtása céljából kötött meg a két szervezet, és amely azt a célt szolgálta, hogy a beszerzés tárgyának speciális jellegére tekintettel a pályázathoz az EMMI orvossal szakmai segítséget nyújtson. 2020. június 4-én megjelent a Kormány 1284/2020. (VI. 4.) számú határozata a koronavírus világjárvány okozta veszélyhelyzet kezelése folytán felmerült költségek finanszírozása érdekében az Európai Unió Szolidaritási Alapjából (EUSZA) igényelhető támogatásról, valamint lélegeztetőgép-készlet magyarországi raktárbázisának kialakításáról. A határozat kijelenti, hogy a Kormány támogatja az Európai Unió számára európai uniós forrásból beszerzett lélegeztetőgép-készlet magyarországi raktárbázisának kialakítását.

A rescEU egészségügyi készlet-felhalmozási kapacitás kialakításával kapcsolatban, lélegeztetőgépek beszerzése, illetve azok raktározása tárgyában a BM OKF a pályázatot az Európai Bizottságnak határidőre, 2020. június 5-én benyújtotta. Az EU 2020 augusztusának végén értesítette a BM OKF-et, hogy a pályázatát elfogadta, illetve megküldte a Támogatási Megállapodást aláírás céljából.

A BM OKF az aláírt Támogatási Megállapodást 2020. szeptember 9-én küldte vissza az EU részére, majd ezt követően a magyar fél a közbeszerzési eljárást megindította.

Az Európai Unió a nettó pályázati összeg 80 százalékát előfinanszírozással biztosította, a fennmaradó 20 százalékot a hazai költségvetés előlegezte meg, amelyet az Európai Unió utólag megtérített.

Az első közbeszerzési eljárást a BM OKF eredménytelennek nyilvánította, így 2021 januárjában új közbeszerzési kiírás jelent meg az Európai Unió hivatalos lapjában, majd a sikeresen lebonyolított eljárás eredményeképpen a nyertes ajánlattevőkkel április elején sor került a szerződések aláírására.

2021. június elejére a teljes készlet megérkezett a katasztrófavédelem Ferihegyi úti logisztikai raktárbázisába: 465 lélegeztetőgép, ugyanennyi betegőrző monitor, 50 központi monitor, valamint fecskendő és infúziós pumpák, továbbá dokkoló állomások átvétele történt meg.

A támogatási szerződésben foglalt kötelezettségnek eleget téve, a rescEU egészségügyi raktárkészlet-kapacitás elemei 2021. július 1-jén feltöltésre kerültek az Uniós Polgári Védelmi Mechanizmus CECIS rendszerébe, ezzel Magyarország teljesítette az EU felé szerződésben vállalt kötelezettségét az orvosi készletek biztosítása tárgyában.

Egyéb nemzetközi érintettségű feladatban való részvétel

Több alkalommal érkezett megkeresés a BM OKF Nemzetközi Főosztályához nemzetközi segítségállítványok Magyarországon történő átutazásának segítésére. A nemzetközi szakterület minden alkalommal tájékoztatta a segítséget kérő ország partnerszervét a jogszabályi lehetőségekről, felvette a kapcsolatot az Operatív Törzs Ügyeleti Központjával, és segítséget nyújtott a szállítványok minél gyorsabb célbaéréséhez.

A lengyel katasztrófavédelem vezetője külön levélben köszönte meg a magyar katasztrófavédelem vezetőjének a segítséget.

Tervezési, adatgyűjtési, logisztikai és hatósági feladatok végrehajtása a koronavírus-járvánnyal kapcsolatban

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv a koronavírus-járvány mind első, mind második hulláma alatt – az Operatív Törzs feladatmeghatározásának megfelelően – jelentős, nagyvolumenű tervezési feladatokat hajtott végre, amelyek közé tartozott többek között az egyes veszélyelhárítási tervek felülvizsgálata, a járvány terjedésének megelőzése

irányuló feladatok és a járvány ideje alatt végrehajtandó intézkedések kidolgozása, valamint különböző logisztikai biztosítások tervezése.

Számos adatgyűjtést végzett, kiemelt figyelmet fordított az ország működése szempontjából nélkülözhetetlen létesítményekre, a járványügyi helyzetben alkalmazható technikai eszközökre, valamint a szabad raktárkapacitásokra. A BM OKF hatósági szakterülete a különböző kórházi bővítések, átalakítások, illetve létesítések engedélyezési eljárásaiban soron kívül adta ki a szükséges tűzvédelmi szakhatósági állásfoglalásokat, illetve szakmai véleményekkel támogatta az érintett beruházások tűzvédelmi és iparbiztonsági kérdéseinek megválaszolását.

A 2020. március 11. és június 18. között kihirdetett veszélyhelyzet idején a honvédelmi miniszter vezetésével és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv együttműködésével működött a Magyar Létfontosságú Vállalatok Működéséért Felelős Akciócsoport, amely katonai és katasztrófavédelmi összekötőtisztek delegálásával gyors reagálást és összeköttetést biztosított közel 140 létfontosságú szolgáltató és a kormányzati szerv között. Az Akciócsoport feladata az információáramlás és a védekezés koordinációjának biztosítása mellett a kijelölt vállalatok üzemfolytonos működésének elősegítése volt. Az üzemeltetők számára a védekezéshez az iparbiztonsági szakterület módszertani támogatást biztosított, mintaterveket és alternatív megoldásokat dolgozott ki, így például a kritikus beosztások meghatározására és a védelmi intézkedésekre, vagy a fordított karantén lehetséges alkalmazására.

A sokéves hatósági, ellenőrzési és üzemeltetői gyakorlat, valamint a koronavírus-járvány első hullámában szerzett tapasztalatok alapján – 2020. július és augusztusára – a létfontosságú rendszerek és létesítmények védelme területén olyan új jogszabályi keretrendszer alakult ki, amely képes volt a kritikus infrastruktúra üzemeltetők üzemfolytonos működésének magasabb szintjét garantálni.

A járvány kezelésével kapcsolatos informatikai feladatok

A BM OKF a járvánnyal összefüggésben számos térképes megjelenítő felületet készített el, grafikus megjelenítést szolgáló webes alkalmazást és webes nyilvántartást hozott létre, az adatok folyamatos naprakészen tartása érdekében egységes adatszolgáltatást és adatfeldolgozási rendet alakított ki. Az Operatív Törzs Ügyeleti Központja kérésére a napi adatokból kimutatásokat, diagramokat készített. Mindezeket túl 24 órán belül látta az Ügyeleti Központ informatikai felügyeletét, a működés zavartalanlásának biztosítását, az oda beosztott társszervek munkatársainak informatikai támogatását, a megfelelő kapcsolatok és jogosultságok beállítását.

A katasztrófavédelem részvétele a koronavírus-járvány elleni védekezés kapcsán létrejött csoportokban, tanácsban

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv a járvány kezdete óta részt vesz a különböző akciócsoportokban, így összekötő tiszteket biztosított a Létfontosságú Magyar Vállalatok Biztonságért Felelős Akciócsoportban, szerepet vállalt a kórházparancsnoki feladatok ellátásában, kórházparancsnokokat, logisztikusokat, illetve összekötő tiszteket delegált.

2020. június 18-ától a kórházparancsnoki, intézményvezetői és logisztikusi feladatokat az egészségügyi készlet állagának megóvása érdekében szükséges intézkedésekről szóló 287/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet alapján végezték a katasztrófavédelem állományából vezényelték, az országos kórház-főparancsnok irányítása mellett.

A BM OKF a Nemzeti Humanitárius Tanácsról szóló 178/2013. (VI. 4.) Korm. rendeletben foglaltak szerint képviselte és képviseli magát a Nemzeti Humanitárius Koordinációs Tanács ülésein, az ülések megtartása és a döntések meghozatala levélszavazás útján, elektronikusan történik.

A BM OKF kijelölt szakértője részt vett az EMMI-ben – a koronavírus-járvány miatt bevezetett intézkedések nyomon követése és a további intézkedések megtervezése céljából – létrehozott munkacsoport ülésein, amelyeken a bevezetett intézkedések tapasztalatai kerültek feldolgozásra, illetve javaslatok készültek az esetleges szigorítások vagy enyhítések bevezetésére.

A BM OKF kijelölt szakértője 2020. június 15-étől tagként részt vesz a járványügyi készültség során működő Operatív Törzs keretein belül felállított 6 fős Járványügyi Bevetési Egység (a továbbiakban: JBE) munkájában. A JBE feladata az újonnan kialakuló fertőzőes megbetegedésekkel kapcsolatos halaszthatatlan intézkedések bevezetése, a védelmi képesség gyors kialakításához a területileg illetékes hatóságoknak támogatás nyújtása, a védekezésben részt vevő szervek együttműködésének koordinálása. A JBE haladéktalanul, legkésőbb az értesítéstől számított 6 órán belül a helyszínen megjelenik. A JBE vezetője az NNK országos hatáskörrel rendelkező helyettes országos tisztifőorvosa, aki az Operatív Törzs Ügyeleti Központ vezetőjének utasítása alapján hajtja végre feladatait.

A BM OKF képviselője részt vesz az Országos Oltási Munkacsoport munkájában is, illetve a szervezet elkészítette a mobil oltópontok helyszíni alkalmazásához szükséges eljárásrendet.

Egyéb, a Belügyminisztérium és az Operatív Törzs által meghatározott feladatokban való részvétel

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv az alapfeladatai ellátása mellett mindvégig maradéktalanul és határidőre végrehajtotta az irányító minisztérium, illetve az Operatív Törzs által számára meghatározott feladatokat. Megszervezte többek között a meghatározott intézmények azonnali fertőtlenítését, lefolytatta a különböző tárgyú egyeztetéseket a járvány alatt végrehajtandó feladatokról, intézkedésekről, valamint személyi és infrastrukturális feltételek biztosításával támogatta az Operatív Törzs Ügyeleti Központjának működését.

Az Operatív Törzs Ügyeleti Központja 2020. február 25-én, a Belügyminisztérium épületében kezdte meg működését. A Központ technikai-logisztikai ellátását (mint az informatikai eszközök folyamatos működőképességének biztosítását, a szolgáltatot teljesítő állomány étkeztetési és egyéb – pl. irodaszer – igényét) a BM OKF biztosította, valamint ügyeletvezető-helyettes, operátor, informatikus, logisztikus, kommunikációs szakemberek delegálásával folyamatosan részt vett a Központ munkájában.

Humán feladatok, oktatás, képzés, állományvédelem

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv állományának védelme érdekében a BM OKF főigazgatója soron kívül Intézkedési Tervet adott ki a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtására, amely részletesen meghatározza a megelőzéssel, fertőtlenítéssel kapcsolatos eljárásrendet. Emellett kiadásra került a BM OKF eljárási és cselekvési terve a COVID-19-koronavírus kapcsán elrendelt járványügyi veszélyhelyzet, valamint a járványügyi készség esetére is.

A rendelkezésre álló és az igényelt fertőtlenítőszer mennyiségének felmérése azonnal megtörtént, a személyvédő eszközök beszerzéséről a BM OKF Gazdasági Ellátó Központ gondoskodott.

A Katasztrófavédelmi Oktatási Központ 2020. március 16-ától tért át digitális oktatásra, a hallgatók eredeti szolgálati helyükön látták el szolgálati feladataikat és távoktatásban folytatták tanulmányaikat, majd 2020. június 8-ától az oktatás a járványügyi intézkedések fokozott betartása mellett folytatódott az Oktatási Központban.

A felsőoktatási intézmények bezárása miatt az NKE Rendészettudományi Kar Katasztrófavédelmi Intézetének (a továbbiakban: NKE RTK KVI) tisztjelölt hallgatói március 13-ától a lakóhely szerinti fővárosi/megyei katasztrófavédelmi igazgatóságokon végezték szakmai gyakorlatukat és távoktatás keretében folytatták tanulmányaikat. 2020. május 18-ával szakmai gyakorlatukat befejezték, a tisztjelöltek visszatértek az egyetemre, és

felkészültek a záróvizsgákra. Az NKE RTK KVI hallgatói június 8-a és június 12-e között az NKE által meghatározott rend szerint a záróvizsgákat végrehajtották.

Az időszakos orvosi, pszichikai, fizikai alkalmassági vizsgálatok végrehajtása ugyancsak 2020. június 8-áig fel lett függesztve, amikortól is a szűrővizsgálatok a járványügyi óvintézkedések fokozott betartása mellett ismételten megkezdődtek.

Március 27-étől valamennyi sportrendezvény és a katasztrófavédelmi ifjúsági tábor megrendezése is el lett halasztva. Ugyanakkor figyelemmel a 215/2020. (05. 20.) Korm. rendeletben foglaltakra, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv a hivatásos állományú szülőket segítve és támogatva megvizsgálta a katasztrófavédelmi ifjúsági tábor megszervezésének lehetőségét, mely 2020. június végi, július eleji indítással meghirdetésre került és nagy sikerrel le is lett bonyolítva.

A rendvédelmi szervek állományának oltásával kapcsolatos miniszteri döntést követően központi és területi szinten, a kijelölt kórházakkal együttműködve került sor az állomány oltásának megszervezésére. Az állomány nyilatkozatai alapján a szakterület az igényeket felmérte. Ezt követően a központi, budapesti állomány részére az MH Egészségügyi Központban, az Országos Onkológiai Intézetben, az Uzsoki utcai Kórházban és a Károlyi Sándor Kórházban létrehozott oltóhelyeken megszervezte az állomány egyeztetett időpontokban történő megjelenését, és segítséget nyújtott az oltópontokra történő el irányításban.

A területi szervek tekintetében, a kijelölt kórházakkal egyeztetetten került sor az oltások megszervezésére, melynek során figyelembe vették a szolgálati feladatok ellátásának és az állomány pihentetésének a biztosítását is. Az első oltásokat 2021. március 11-23., a második oltásokat – figyelemmel a kiadott eljárásrendre – 2021. április 1-23. közötti időszakban kapta meg az állomány.

Az oltásokkal kapcsolatos feladatokat – a jelentős leterheltségük mellett – az abban résztvevő kórházak, orvosok, ápolók, társszervek és kollégák maximális elhivatottsággal, megértéssel, türelemmel és profizmussal végezték.

Kapcsolódási pontok más szakterületekkel

A BM OKF a koronavírus-járvány kezelése kapcsán folyamatosan együttműködött és együttműködik a társ- és rendvédelmi szervekkel. Az Operatív Törzs Ügyeleti Központjában a hivatásos katasztrófavédelmi szerv állománya a rendőrség állományával közösen látja el a feladatokat, az Ügyeleti Központ vezetője helyettesének feladatait katasztrófavédelmi tiszt végzi. Mindezekén túl szorosan együttműködik a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság,

a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ és a Terrorelhárítási Központ munkatársaival. A veszélyhelyzet jellegéből adódóan jól és hatékonyan együttműködik az EMMI és az Állami Egészségügyi Ellátó Központ szakembereivel.

A nemzetközi kapcsolatok tekintetében, a magyar állampolgárok repatriálása, valamint a segítségnyújtások következtében jó kapcsolat és együttműködés alakult ki a KKM Konzuli Főosztályával, valamint a segítségnyújtások okán a KKM Tájékoztatásért és Magyarország Nemzetközi Megjelenítéséért Felelős Államtitkárságával.

Összegzés

A COVID-19-járvány európai megjelenését követően az EU intézményei rövid idő alatt több új mechanizmust vezettek be annak érdekében, hogy koordinálják az uniós válaszhelyzethez kapcsolódó intézkedéseket, és támogassák a tagállamokat a világjárvánnyal és annak következményeivel szembeni küzdelemben. A koronavírus-járvány vonatkozásában megvalósult széleskörű nemzetközi együttműködés és segítségnyújtás kapcsán, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv is aktívan részt vett, és azóta is részt vesz az állandó kapcsolattartásban és koordinációban.

A koronavírus-járvánnyal összefüggésben kihirdetett veszélyhelyzet példa nélküli, hiszen humán pandémia okán még nem került sor katasztrófavédelmi törvény szerinti veszélyhelyzet kihirdetésére. Mindennek következménye, hogy a veszélyhelyzet kezelése, a szervezetek közötti együttműködés is eltért az eddigiektől, másfajta feladatvégrehajtást kívánt meg a katasztrófavédelemtől is.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv már több természeti és civilizációs katasztrófát kezelt sikeresen (borsodi árvíz, vörösiszapkatasztrófa, nagy dunai árvíz), egy egész országra kiterjedő humán pandémia következményeinek a kezelése azonban – tekintettel annak egészségügyi jellegére – jelentősen különbözik az eddigiektől, mivel az elsődlegesen az egészségügyi intézmények feladat- és hatáskörébe tartozik.

A hivatásos katasztrófavédelmi szerv az Operatív Törzs által meghatározott feladatok végrehajtásakor az eddig kezelt veszélyhelyzetekben nem tapasztalt, előzmény nélküli kihívásokkal is szembesült, ugyanakkor valamennyi feladatát maradéktalanul, határidőre elvégezte. Emellett folyamatosan biztosította és biztosítja a lakosság élet- és vagyonbiztonságának garantálásához szükséges – alaprendeltetéséből fakadó – feladatainak ellátását Magyarország szolgálatában a biztonságért.

INTÉZETPARANCSNOKI FELADATOK, FELELŐSSÉGEK ÉS MEGOLDÁSOK

Tasks, responsibilities and solutions of a prison governor

A koronavírus-járvány elleni védekezés során a büntetés-végrehajtási intézeteknek több, korábban még nem tapasztalt problémával kellett szembenéznük. A COVID-19-megbetegedés megelőzését, illetve a bejutott fertőzés terjedésének visszaszorítását a civil életben bevezetett intézkedések zárt intézeti viszonyokhoz igazításával, valamint egyes, kizárólag börtönökben alkalmazott speciális szabályok bevezetésével igyekeztünk elérni. A felmerülő problémák megoldása érdekében a belső életet szabályozó eljárásrendek teljes átalakítására volt szükség, melyeket a központi iránymutatásoknak megfelelően az intézetek vezetői igazítottak a helyi sajátosságokhoz. Az egységes, központi feladatmeghatározás mellett, az egyes intézetekre jellemző, sajátos gyakorlatok kerültek kialakításra. Néhány helyi gyakorlat ismertetésével igyekszem bemutatni a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet személyi állományának a fogvatartottak, valamint az épületek és egyéb területek tekintetében végzett védekezési tevékenységét.

Kulcsszavak: átalakítás, védekezési tevékenység, eljárásrend, helyi gyakorlatok, többfeladat

During the fight against the coronavirus epidemic, prisons had to face several, previously never experienced problems. We tried to prevent COVID-19 disease and reduce the spread of the acquired infection by adapting the measures introduced in civilian life to closed institutional conditions and by introducing some special rules applied only in prisons. To solve the problems encountered, it was necessary to completely transform the procedures governing internal life, adapted by the governors of the prisons to local specificities in accordance with the central guidelines. Along with the unified central task setting, particular practices specific to each prison have been developed. By describing some local practices, I will try to present the prevention activities of the Szombathely National Prison, regarding the staff, the detainees and the prison facilities and other areas.

Keywords: modification, defense activity, procedure, local practices, additional tasks

Bevezető

A koronavírus-járvány elleni védekezés új feladatok elé állította az országot, ezen belül a büntetés-végrehajtási szervezetet és külön-külön a büntetés-végrehajtási intézeteket (a továbbiakban: bv. intézet) is. 2020 márciusában még leginkább csak a híradásokból értesülhettünk a SARS-CoV-2 vírus által okozott tragikus következményekről. Annak ellenére, hogy az első, bv. intézetet érintő fertőzött azonosítására csak hónapokkal később került sor a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben, a védekezés fontossága mindenki előtt nyilvánvaló volt, tudva azt, hogy a zárt intézetek fokozott veszélynek vannak kitéve. A járványhelyzet kezdeti szakaszában bevezetett intézkedések jelentőségét – személyes érintettség hiányában – az érintettek nagy része még nem ismerte fel. A – civil élethez viszonyított – szigorúbb előírások betartása a rendvédelmi szervekre jellemző szolgálati fegyelem mellett nem okozott problémát. A járványhelyzet fokozódásával párhuzamosan erősödött az önkéntes szabálykövetési hajlandóság, melyre a veszélyhelyzet elhúzódása negatívan hatott. Az Operatív Törzs által elrendelt, valamint az intézetek vezetői által bevezetett intézkedéseknek egyetlen célja volt, hogy a bv. intézetek a lehető legkevesebb emberélet-vesztés mellett, a törvényesség keretein belül továbbra is biztonságosan működtessék a büntetés-végrehajtás rendszerét. A helyi szintű, hatékony védekezés alapfeltételeként, egy hosszú távon működtethető, sajátosságokra épülő, biztonságos rendszer kidolgozására volt szükség, melynek során a központi iránymutatásoknak is meg kellett felelni. Az alábbi fejezetekben – a teljesség igénye nélkül – a helyi sajátosságokat leginkább megjelenítő intézkedések kerülnek bemutatásra.

Feladatok, célok

A büntetés-végrehajtási rendszer biztonságos működtetését mindenki számára egyértelműen megfogalmazott célok és meghatározott feladatok garantálják. Cél, hogy a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet működése során a különleges jogrend időszakában is betartásra és biztosításra kerüljenek az alapvető, törvényben meghatározott feladatok, jogosultságok és köteleességek. A fogvatartotti és a személyi állományra vetítve ezek eltérő feladatokat jelentenek. Az egyéni védekezésen túl a területek védelme, a szervezeti működés folyamatos biztosítása, valamint a tárgyi feltételek megteremtése egyaránt fontos feladatként jelent meg a vezetői feladatok között. A szakterületek működésének teljes körű felülvizsgálata, áttekintése vált szükségessé, hogy az egyes feladatok fontossági sorrendjét felállíthassuk, újragondoljuk. Míg bizonyos részfeladatokat későbbre ütemztünk, addig mások végrehajtását megváltoztattuk. A kidolgozott protokollok módosítása, a gyakorlati megvalósítás lehetőségeihez való igazítása folyamatos feladatot jelentett a védekezési tevékenység során. A feladatok újragondolása egyetlen cél érdekében történt, hogy megakadályozzuk a személyi állomány és a fogvatartottak körében a tömeges fertőzést, elkerülve ezzel a rendkívüli

események bekövetkezését. Közben fel kellett mérni és ki kellett zárni minden olyan lehetőséget – beleértve eljárásrendet, személyi és tárgyi kockázatot –, melyek utat biztosíthatnak a vírus elhelyezési részlegekre történő bejutásának, ezzel egy időben alternatívák felállítása vált szükségessé a működőképesség fenntartása érdekében. A járványhelyzet országos és regionális mutatóinak aktuális alakulása szintén nagy befolyással volt a védekezési feladatokra, így a járvány egyes hullámaiban az azonos feladatok eltérő végrehajtást igényeltek.

Területvédelem

Az első hullám időszakában a védekezési tevékenység főként az eszközök és felületek napi, rendszeres fertőtlenítésében nyilvánult meg. A fertőzés terjedése szempontjából magas kockázatú helyiségek a bv. intézet egészére nézve felmérésre kerültek, ezzel biztosítva annak lehetőségét, hogy a fertőtlenítések során a magas kockázatúnak jelölt helyiségeket kiemelten lehessen kezelni. A felmérést követően a magas kockázati besorolásra utaló „piros négyzet” jelölés 120 helyiség, mintegy 1 500 m² belső tér vonatkozásában vált indokolttá, ahol napi 4 alkalommal – míg általános esetekben naponta kétszer – kerültek fertőtlenítésre a felületek és eszközök. A Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet épületeit érintően (köztük a fogvatartotti elhelyezésre szolgáló 4 objektumban) a fertőtlenítések és a takarítások dokumentálására – a szolgálati okmányokon felül – nyilvántartó lapok, az úgynevezett „fertőtlenítési naplók” kerültek kifüggesztésre, melyeken külön-külön, időpontok megjelölésével került rögzítésre az adott helyiségre vonatkozó fertőtlenítés időpontja, a fertőtlenítést végző, illetve felügyelő személye, valamint az ellenőrzést végző aláírása. A kifüggesztett nyilvántartások vezettségének napi szintű ellenőrzése biztosítékot jelentett arra, hogy a védekezési feladatok maradéktalanul végrehajtásra kerüljenek.

A zárkák padozatának felmosásához a fogvatartottak számára folyamatosan rendelkezésre állt vírusölő hatásspektrummal is rendelkező, fertőtlenítő hatású tisztítószer – a biztonsági adatlapon vagy a termék csomagolásán szereplő hígításban –, amelynek kiosztása és rendeltetésszerű használata a körletfelügyelők irányítása és ellenőrzése mellett történt.

A belső terek és helyiségek rendszeres fertőtlenítése mellett kapott egyre nagyobb szerepet a külső területek, útvonalak fertőtlenítése is. A fogvatartottak által gyakran látogatott udvarrészek, sétaudvarok, valamint a közlekedési útvonalakon található rácsajtók és korlátok rendszeres felületkezelésével tovább növekedett a védekezési tevékenység hatékonysága. A helyiségek és a külső területek vegyszeres kezelése során alkalmazott széles spektrumú felületfertőtlenítési technológia a belső terekben kiegészítésre került a soron kívül beszerzett 29 db ózongenerátor, 1 db elektromos ködképző, 1 db hideg-meleg ködképző és 4 db általános ködképző használatával.

1. ábra: Kültéri közlekedési útvonal fertőtlenítése

Amikor területek védelméről esik szó, meg kell említeni a személy- és teherszállító gépjárműveket is. A bv. intézet által használt gépjárművek vonatkozásában napi szintű, valamint használatot követő fertőtlenítés került végrehajtásra.

A bv. intézet területére történő áru be-, illetve kiszállítást végző cégek gépjárművezetői és munkatársai a fogvatartottakkal nem érintkezhetek. Ennek érdekében a bv. intézet területén belül áruátvételi rakodási pontok kerültek kijelölésre, melyek fertőtlenítésére minden esetben kiemelt figyelmet fordítottunk.

A bv. intézet belső területére belépő gépjárművek vonatkozásában speciális eljárás került kidolgozásra és alkalmazásra.

Központi feladatszabásnak megfelelően, a koronavírus-fertőzés esetében végzendő takarítási rendről szóló módszertani útmutató alapján 2020. áprilistól havonta, majd 2021. márciustól havi 2 alkalommal komplex, a bv. intézet teljes területére kiterjedő, 37 313 m² belső teret és mintegy 7 hektár külső területet érintő fertőtlenítés került végrehajtásra, melybe alkalmanként 5-6 fő személyi állományi tag és 10-12 fő fogvatartott került bevonásra.

A bv. intézet vonatkozásában – a koronavírus-fertőzés terjedésének megakadályozása érdekében – annak bejáratai, a fogvatartottak elhelyezésére szolgáló épületek valamennyi belépési pontja, valamint a munkacsarnokok bejárata esetében szenzoros

kézfertőtlenítő készülékek, továbbá lábbeli fertőtlenítésére szolgáló higiénias lábtörlők kerültek kihelyezésre.

A veszélyhelyzet időszakában végzett védekezési tevékenység a személyi állomány részéről rendkívüli odafigyelést igényelt, fegyelmezett, lelkiismeretes munkavégzést követelt. A megnövekedett terhek csökkentése céljából az intézetfenntartást szolgáló munkahelyek bővítése több ütemben valósult meg. 2020. április 20-ától – a fogvatartotti elhelyezési épületek takarítására – épület- és udvartakarítóként, átcsoportosítással további 51 fő, illetve festőként (tisztasági festések elvégzése céljából) további 20 fő fogvatartott került aktív foglalkoztatásba.

A hatékonyság érdekében minden esetben széles spektrumú¹ felületfertőtlenítési technológia került alkalmazásra, amely kiegészült hidegködképző gépek és ózongenerátor használatával.

Személyi védelem

A fogvatartottak védelme

Amint a bevezetőben is említésre került, 2020 márciusában sokak számára még nem volt egyértelmű, hogy valójában milyen veszélyeket rejt magában egy esetleges vírusfertőzés, azonban azt a tényt mindenki el tudta fogadni, hogy a legnagyobb veszélyt a zárt közösségekben élőkre jelenti. Kezdetektől fogva ezekre az alapokra helyeződött a védekezési tevékenység. A legfőbb szempontok egyike volt, hogy a fogvatartotti populációt elkerülje a vírus, hiszen egy tömeges fertőzés beláthatatlan következményekkel járhatott volna. A fertőzésveszély minimálisra csökkentése érdekében – a helyi sajátosságokat és lehetőségeket figyelembe véve – meg kellett felelni a központi előírásoknak és megtalálni azokat az eljárásrendeket, melyek az elhelyezés, a foglalkoztatás, a szabadidős tevékenységek és az egyéb helyzetek során is nagy eséllyel akadályozzák meg az átfertőződések.

A fogvatartotti állomány védelmét arra kellett alapozni, hogy a fertőzés kizárólag külső kontaktok által kerülhet az elhelyezési részlegekre. A fogvatartottak külsős személyekkel való érintkezésének lehetőségét – beleértve a személyi állományt is – a minimálisra kellett csökkenteni, optimális esetben teljesen kizárni.

A bevezetett, szigorú intézkedések sem nyújthattak teljes garanciát a fertőzés elkerülésére, ezért kapott nagy szerepet a fogvatartotti állomány egészségi állapotának folyamatos monitorozása, valamint érzékenyítése abban a tekintetben, hogy a tüneteket

1 Széles spektrumú: többféle mikroorganizmus ellen hatásos

saját maguk is felismerjék és jelezzék. Az ismeretek átadásában nagy szerepe volt a kihelyezett plakátoknak, a zárt láncú televízió-rendszeren megjelenített tájékoztató anyagoknak és a reintegrációs tisztek által tartott rendszeres foglalkozásoknak.

A fogvatartotti elhelyezés átalakítása elengedhetetlennek bizonyult, melynek jelentőségét leginkább a második hullám során érezhettük. Az elhelyezés megváltoztatásával megvalósult a veszélyeztetettek fokozott védelme, a munkahelyek fenntartása. Ezek tették lehetővé, hogy a védekezés mellett a belső rend fennmaradjon, a büntetés-végrehajtási tevékenység folyamatos és zavartalan legyen.

A munkahelyek védelmének és a munkáltatás folytonosságának biztosítása okán – több száz fogvatartott elhelyezésének egyidejű megváltoztatásával –, úgynevezett „buborék elhelyezésbe” kerültek a fogvatartottak, ahol egy-egy zárkában azonos munkahelyen dolgozók kerültek elhelyezésre. A stratégiaileg kiemelt jelentőségű mosoda, ételosztó és takarító munkahelyen dolgozó fogvatartottak műszakonként is izolálásra kerültek a mosoda üzem működésének folyamatossága érdekében. A szeparált elhelyezés fenntartására való törekvés érintette a fogvatartottak szabadlevegőn tartózkodását, Skype-használatát, kiérkezését, egészségügyi ellátását, valamint a ruházati cserét és a raktári ügyintézt.

A krónikus betegségben szenvedő fogvatartottak elhelyezésének megváltoztatását megelőzte az érintettek pontos felmérése. A felmérés eredményeképpen közel 100 fő fogvatartott esetében kellett biztosítani a kiemelt védelmet. A bv. intézet adottságait figyelembe véve szerencsésnek is mondhatjuk ezt a nagyságrendet, mivel a létszámuk közelíti az egy elhelyezési szinten elhelyezhető fogvatartottak létszámát, így áthelyezésükkel a szabad férőhely-kapacitás nem csökkent. Az elhelyezésük megváltoztatásáról a döntés már 2020 márciusában megszületett, a végrehajtás néhány napon belül megtörtént. Az intézkedés foganatosítása több száz fogvatartott elhelyezésének megváltoztatásával történt. A körletrész a legkisebb fogvatartotti épület felső szintjén került kialakításra, azzal a céllal, hogy a körletrészen átmenő, vagy érintő mozgások számát minimálisra csökkentsük.

Az elhelyezések optimalizálásának másik fő szempontja volt, hogy a lehető legtöbb, járványügyi elkülönítésre alkalmas zárka kerüljön felszabadításra. A fogvatartotti épületek legfelső szintjein lévő, egy- és kétszemélyes zárkák bizonyultak alkalmasnak erre a célra. Az érintett 3 elhelyezési szinten összesen 51 zárka állt rendelkezésre a járványügyi elkülönítések végrehajtására. Az elhelyezési szintek elkülönített részlegein eltérő szabályozás szerint kerültek 14 nap időtartamú, speciális elkülönítésbe a koronavírus-fertőzés tüneteit mutató, vagy igazoltan fertőzött fogvatartottak, a kontaktként azonosítottak, a bv. intézetbe újonnan befogadottak – beleértve a más bv. intézetből átszállítottakat is –, az egészségügyi előállításról visszafogadottak, illetve a post-covid fogvatartottak.

2. ábra: Krónikus betegek elhelyezésére szolgáló körlet rész

Az egyes fogvatartotti közösségeket – mint az azonos zárkában elhelyezetteket, vagy egy munkahelyen foglalkoztatottakat – érintően felmerülő fertőzékenység esetén, a közösséghez tartozó fogvatartottak zárkáinak zárva tartása, valamint az érintettek mozgásának, mozgatásának szigorú kontrollja is hatékony eszköznek bizonyult a védekezés során.

Az elkülönítésekben érintett körletrészekre vonatkozó szigorú előírások – melyek kiterjedtek a belépésre jogosultak meghatározására, a belépés higiéniai feltételeire, az alkalmazandó védőeszközök körére, a fogvatartotti mozgások szabályaira, valamint a fertőtlenítések gyakoriságára és módjára – eredményesek voltak a vírusfertőzés izolálásában és az átfertőzések megakadályozásában.

A pandémiás helyzetre tekintettel már a befogadási eljárások során szigorú óvintézkedések bevezetése vált szükségessé. A szabadságvesztés megkezdésére felhívás alapján jelentkezők, valamint a társ rendvédelmi szervek által elővezetettek már a beléptetéskor teljes védőfelszerelés viselésére lettek kötelezve. A befogadás során szükséges eljárási cselekményekre az elkülönítésre kijelölt részlegeken került sor, a feladatot végrehajtó személyi állományi tagok szintén teljes védőfelszerelést viseltek.

A fogvatartottak körét érintően bevezetett intézkedések hatékonyságát igazolja, hogy a fogvatartotti átlaglétszám 1%-át sem érte el a fertőzésben érintett fogvatartottak száma a jelen tanulmányban bemutatott bv. intézetben. Ha azt a tény is figyelembe

vesszük, hogy a fertőzésben érintett fogvatartottak több mint 30%-a a befogadási eljárás keretein belül került kiszűrésre, vagyis a fertőzéssel nem a szabadságvesztésének időszakában, hanem még civil körülmények között került kapcsolatba, akkor még inkább felértékelődni látszik a bevezetett intézkedések hatékonysága.

3. ábra: Felületek és eszközök fertőtlenítése a belső térben

A személyi állomány védelme

A személyi állomány esetében hasonlóan fontos szerepet kapott a védekezés, azonban más nézőpontból kellett azt megközelíteni. A személyi állomány tagjainál nagyobb annak a valószínűsége, hogy a civil kapcsolataik, családtagjaik révén a vírusfertőzéssel közvetlen érintettség merül fel. Ezt támasztja alá a személyi és fogvatartotti állomány fertőzöttségi arányszáma, vagy az összlétszámhoz viszonyított fertőzöttségi ráta. Míg a fogvatartottakra vetített fertőzöttségi ráta 1% alatti volt, addig a személyi állomány esetében ez a mutató megközelítette a 25%-ot. Lehetőség szerint azt kellett elérni, hogy a fertőzés jeleit mutató kollégák ne kerülhessenek szoros kontaktba sem fogvatartottakkal, sem pedig más személyi állományi tagokkal. A veszélyhelyzet kezdete óta tisztában kellett lenni azzal, hogy ez valójában nagyon nehéz és lehetetlennek tűnő feladat, ha csak a közös munkába járásra, vagy az együtt eltöltött szabadidőre gondolunk. Ismerve a feladat nehézségeit, jelentős erőket kellett arra fordítani, hogy a fertőzöttként azonosított kolléga szoros kontaktjainak minősülő személyek – legyen szó fogvatartottról, vagy a személyi állomány más tagjáról – a lehető legrövidebb időn belül, teljeskörűen beazonosításra és izolálásra kerüljenek. A feladat végrehajtásában nagy

segítséget jelentett a megújult kamerarendszer, melynek képfelbontása és képminősége lehetővé tette az érintett személyek pontos azonosítását. A kontaktkutatók zavartalan végrehajtására 6 elkülönített munkabázis, helyiség került kijelölésre, ahová a megfelelő technikai rendszer is telepítésre került. Az eredményesség érdekében a kontaktkutatók végrehajtásába bevont állomány célirányos és hatékony képzése elengedhetetlen volt. A speciális feladatra kiképzett személyi állományi tagok szolgálati feladatait időlegesen más kollégák vették át. Ezekben az esetekben is – ahogyan a védekezés teljes időszakájában – a bajtársiasság és a fegyelmezett munkavégzés volt a jellemző.

A személyi állomány esetében a fertőzésre utaló tünetek felismerése – családtagok, szoros kontaktok vonatkozásában is – fontosnak bizonyult. 2020 márciusában az állomány nagy része kétségekkel fogadta a megelőző intézkedések szükségességét, azonban a meghatározott feladataikat ennek ellenére magas színvonalon látták el. Az első hullám időszaka alatt – a személyi állományt érintően – igazolt fertőzött nem került azonosításra. Talán ennek is köszönhető, hogy nem tartották komoly veszélyforrásnak a koronavírus-fertőzést. A kollégák tájékoztatása, érzékenyítése rendszeres és kiemelt feladat volt a járványhelyzet teljes időszakájában. A kontaktkutatók eredményességére utal a kontaktként azonosított és később kontaktjaik révén igazolt fertőzötté válók száma. A kontaktként azonosított kollégák közül több esetben csak a második, illetve harmadik – nyálkahártyán keresztül vett – mintából vált kimutathatóvá a fertőzöttség. Az ilyen módon azonosításra kerülő, később igazoltan fertőzötté válók száma elérte az összes fertőzési esetszám egyharmadát.

A mintavételek elvégzése során szintén jelentős energiát kellett megmozgatni annak érdekében, hogy a minták a fertőzés gyanújának felmerülése napján, valamint azt követően a meghatározott időközönként levételre, szállításra és kiértékelésre kerüljenek. A veszélyhelyzet kezdetétől a 2021. június 1-jéig terjedő időszakban, a mintegy 2 200 mintavétellel járó feladat koordinálására 1 fő került kijelölésre, így az összes információ egy kézben futott össze. Az információk teljes körű ismerete jelentősen hatékonyabbá tette a bevezetett intézkedéseket és a kiadott utasításokat.

A koronavírus-fertőzéssel összefüggő érintettség rendkívüli mértékben megemelte a táppénzes órák számát, ellehetetlenítve a hosszabb távú szolgálattervezést. A szolgálatok napi szervezés mellett kerültek kiállításra, ezzel is fokozva az állományra nehezedő – egyébként sem könnyű – terheket. A második és a harmadik hullám időszakában ezeken a terheken némileg enyhített az a – szintén a járványügyi helyzetből adódó – kedvező folyamat, mely az állománytábla feltöltöttségét teljessé tette. A bv. intézet mikrokörnyezetének munkaerőpiaci átalakulásával és a büntetés-végrehajtási szervezet bérfejlesztésének kedvező hatásai miatt az állományban lévő tiszthelyettesek száma – az idei 111 fő felvételét követően – elérte az engedélyezett létszámkeret 100%-át, 298 főt. A feltöltöttség szintjének emelkedésével párhuzamosan erősödött a bv.

intézet állománymegtartó képessége, mivel a kiszámíthatóbb szolgálatellátás mellett csökkent az egy főre jutó túlórák száma, illetve könnyebbé vált a napi szolgálatellátás a kollégák számára.

A koronavírus terjedésének megakadályozására bevezetett intézkedések többek között a szolgálatképesség megőrzését célozták. Ezt a célt szem előtt tartva kerültek meghatározásra a – felfestésekkel is illusztrált – védőtávolságok, és az egy-egy helyiségben való tartózkodásra vonatkozó maximális létszámok. A védekezés során az „egyszemélyes” irodák kialakításának legfőbb indoka is ez volt. Használaton kívüli, valamint eredetileg eltérő funkcióval rendelkező helyiségek irodává alakításával stabilizálni lehetett a legtöbb szakterület folyamatos munkavégzését, így a bv. intézet biztonságos és eseményektől mentes működését. A járvány időszakában több olyan feladat jelentkezett az egyes osztályok vonatkozásában, melyek az általános működési időszakban nem voltak jellemzőek. A személyügyi osztály jelentős részt vállalt a mintavételek és a rendkívüli távollétek koordinálásában, a jelentések elkészítésében és az adatszolgáltatásban. A gazdasági szakterületek a beszerzések ügyintézésén felül, a fertőtlenítések szervezésében és végrehajtásában teljesítettek jó színvonalon. A nyilvántartási szakterület számára a technikai eszközökön keresztül végrehajtott nyomozati cselekmények, távtárgyalások megemelkedett száma jelentett többletfeladatot, ami egyben más szakterületek tehermentesítésével is párosult. Az előállítások és a szállítások számának csökkenése a biztonsági szakterület felügyelői állományának terheit enyhítette, ezáltal lehetőséget biztosítva arra, hogy munkaerő kerüljön átcsoportosításra a büntetés-végrehajtási szakterületre, körletfelügyeleti feladatokra. A Büntetés-végrehajtási Osztály részéről a járványhelyzet teljes időszakában fokozott figyelmet kellett fordítani a szolgálat-szervezésre annak érdekében, hogy a fertőzöttségben érintett kollégák magas száma és a speciális feladatok végrehajtása mellett, az elhelyezési részlegek rendje is megfeleljen minden – büntetés-végrehajtási és járványügyi – előírásnak és elvárásnak. Az egészségügyi szakterület a fertőzés egészségügyi kockázatának csökkentése érdekében, az átalakított eljárásrendek által generált többletmunkák elvégzésével biztosította a járványügyi adatok kedvezőbb alakulását. A személyes megjelenéssel járó munkakapcsolatok csökkentésével egyre nagyobb szerep jutott az informatikai eszközökön keresztül történő érintkezésnek, melynek technikai hátterét az informatikai szakterület folyamatosan fejlesztette.

A vezető számára megoldandó feladatként jelentkezett, hogy a járvánnyal összefüggő központi intézkedések következtében, az iskola- és óvodai oktatások határozatlan időre felfüggesztésre kerültek. A védekezés időszakában visszatérően jelentkező intézkedésből adódóan több alkalommal kellett a gyermeket nevelő állományi tagok körét érintő felmérést végezni. A felméréseket követő, egyénre szabott megoldások kidolgozása során ismerhettünk meg új, a büntetés-végrehajtásban eddig nem ismert fogalmakat, mint a „home office”. Az egyéni munkarendek engedélyezése jelentősen

hozzájárult a működési stabilitás megőrzéséhez. Itt kell megjegyezni, hogy a védekezés időszaka alatt egyetlen alkalommal sem volt tapasztalható visszaélés az egyéni munkarendekkel kapcsolatban.

4. ábra: A személyi állomány beléptetése egyéni védőeszközök használatával és védőtávolság megtartásával

A krónikus betegségben szenvedő kollégák esetében hasonló eljárásrend szerint került sor az egyéni munkarendek engedélyezésére, izolált munkahelyek kialakítására.

Az egyéni védekezés eszközei

Talán mindenki emlékében tisztán él az a nap, amikor a híradásokból, vagy más csatornákon keresztül értesült arról, hogy szájmaszk folyamatos használata kötelező a közterületeken, az intézményekben és a kereskedelmi egységekben egyaránt. A 2020. januári híradásokat látva senki nem gondolta, hogy a távoli földrészt sújtó járvány elérheti hazánkat.

A maszkviselés kötelezővé tételét követően a fő feladatot az jelentette, hogy a személyi és fogvatartotti állomány részére egyaránt biztosított legyen a megfelelő mennyiségű és minőségű szájmaszk, melyek első körben fogvatartotti munkaerő bevonásával kerültek előállításra. A folyamatos utánpótlás az FFP2, az FFP3, az orvosi szájmaszkok és a szűrőbetéttel ellátott szájmaszkok beszerzésével, illetve saját, bv. intézeti varrókapacitás bővítésével és központi ellátás keretein belül került biztosításra.

A különböző védőeszköz-készletek (védőmaszk, gumikesztyű, védőszemüveg, lábszák, plexi álarc, kapucnis védőoverál, védőköpeny) beszerzése és kiválasztása a munkavédelmi szakterület bevonásával történt. A gazdaságossági szempontokon túl fontos volt az adott egyéni védőeszköz műszaki és egyéb szabványoknak való megfelelése, az igénybevételnek való ellenálló képessége, illetve hordhatósága, mivel ezek egyaránt érintették a személyi állományt, a takarítási és fertőtlenítési munkálatokba bevont fogvatartottakat, továbbá a fogvatartotti munkáltatásban közreműködő külső foglalkoztatók bv. intézetén belüli tevékenységét.

A kéz- és felületfertőtlenítő készítmények beszerzése során megvizsgálásra került az adott anyaghoz tartozó kémiai biztonsági adatlapok tartalma, szem előtt tartva, hogy az adott szer az emberi egészségre kevésbé veszélyes, ugyanakkor hatékony legyen. Az új biztonsági adatlapok kihelyezése a felhasználási, tárolási helyekre megtörtént, ami a fogvatartotti épületek esetében az azokban lévő tisztítószer raktárakat jelentette. A munkáltatási területek vonatkozásában a foglalkoztatók feladatkörébe tartozott az adatlapok biztosítása és a feladat végrehajtásához a munkavédelmi vezető szakmai segítségét nyújtott.

Az elhasználódott, egyszer használatos védőeszközök veszélyes hulladékként való kezelése kapcsán épületenként – piktogrammal ellátott – gyűjtőedények kerültek kihelyezésre, melyek rendszeres ürítése és elszállítása további feladatot jelentett.

A szervezeti működést érintő intézkedések

A járvány terjedésével a fertőzés átadásának lehetőségei is egyre ismertebbé váltak. Mindenki számára egyértelmű lett, hogy az átfertőzések a védőtávolságok betartásával, továbbá a személyes érintkezéssel járó tevékenységek, ügyintézés számának drasztikus csökkentésével akadályozhatók meg. A korábban megszokott, zárt térben történő személyes meghallgatások minimalizálására irányuló törekvésünket az együttműködő állami és rendvédelmi szervek, illetve hatóságok teljes mértékben támogatták. Jó példa erre, hogy az ügyési meghallgatások a pandémiás időszak kezdetétől fogva Skype-videohívás keretében kerültek végrehajtásra, illetve az írásban, levelezés útján történő kommunikáció került előtérbe az eljárási cselekmények során. A fenti körülményekből eredően, a pártfogói tevékenység is átalakításra került, a bv. intézetén kívüli személyes látogatások helyett, telefonon keresztül történt a kapcsolattartás. A fogvatartotti munkahelyeken gyártástechnológiai okokból nélkülözhetetlen volt a termelés irányító, külsős művezetők jelenléte, így a részükre teljes védőfelszerelés (védőmaszk, gumikesztyű, védőszemüveg, lábszák, plexi álarc, kapucnis védőoverál, védőköpeny) viselése került elrendelésre a fertőzésveszély minimalizálása okán.

A szabályszerű működés elengedhetetlen feltétele a végrehajtandó feladatok egyértelmű meghatározása, valamint a végrehajtott feladatok értékelése, melyek legfőbb fórumai az eligazítások és az értekezletek. A folyamatos szolgálatot ellátó állomány váltásainak eligazítása a személyes jelenlét meghagyása mellett került átalakításra. A legfőbb változást az jelentette, hogy a korábbi helyszín helyett a bv. intézet színházterme került kijelölésre, ahol a kötelező védőtávolságok tartása nem jelentett problémát. Az eligazításokhoz kapcsolódóan a kényszerítő eszközök felvételének, illetve leadásának korábbi rendszere jelentett magas kockázatot járványügyi szempontból. A központi helyen történő végrehajtást a szolgálati helyeken való átadás-átvétel váltotta fel. A kényszerítő eszközök a szolgálati helyekre kerültek kiadásra, átadás-átvétel tárgyát képezve. A szolgálatokat követően a fertőtlenítésük és tárolásuk is ott történt.

Az eligazítások mellett a rendszer irányításában fontos szerep jut az értekezleteknek. A személyes jelenlétet nélkülöző értekezletek tartása mellett érvek között vezető szerepe volt annak, hogy az érintett állománycsoport főként szakterületi vezetőkből és irányító tevékenységet ellátó személyekből tevődik össze. Ők a rendszer folyamatos működtetésében jelentős szereppel bírnak, így egy esetleges együttes fertőzés a rendszer működését is veszélyeztetheti. Az értekezletek így – különböző alkalmazások segítségével – az informatikai hálózaton keresztül kerültek megtartásra, melyek az információk áramoltatását és az irányítási tevékenység hatékonyságát támogatták. A technikai feltételek megteremtése sem okozott aránytalanul nagy problémát, hiszen az informatikai rendszerek a büntetés-végrehajtásban a járványhelyzetet megelőzően is folyamatos fejlesztés alatt álltak és fontos szerepet kaptak. A vezetői eligazításokon kipróbált és bevált értekezleti rendszer a járványhelyzet mai szakaszában az alsóbb irányítási szinteken is eredményesen alkalmazható.

A nagyobb létszámú személyi állománnyal rendelkező bv. intézetben a járványügyi szabályok betartása mellett, fokozott nehézséget jelentett az állomány étkeztetésének biztosítása. A központi étkező bezárása miatt az étkeztetési rendszert is át kellett alakítani olyan formán, hogy az személyes érintkezéssel ne járjon. A rendelés, a kiszállítás és a fizetés rendszerének átalakításával lehetőség maradt arra, hogy a személyi állomány ételt rendeljen és azt járványügyi szempontból biztonságosabb környezetben, teakonyhában vagy irodában fogyaszthassa el.

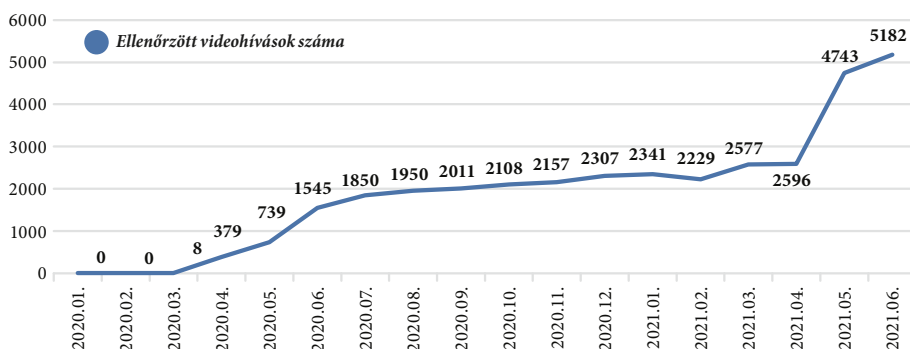
A szervezeti működés kapcsán a fogvatartottakat érintő intézkedéseket is meg kell említeni. A központi szabályozásoknak való megfelelés és a fogvatartottak jogosultságainak maradéktalan biztosítása érdekében egyes helyi eljárásrendek átalakítása vált szükségessé.

A látogatófogadás szüneteltetésével párhuzamosan ki kellett dolgozni a Skype-al alkalmazáson keresztül bonyolított videohívások rendszerét. Az első hullám kezdetén

jelentős energiát kellett fektetni a fogvatartottak motiválásába, mivel számukra és engedélyezett kapcsolattartóik részére is teljesen ismeretlen lehetőség nyílt meg az elektronikus eszközön keresztül kommunikációval. Ezen ellenőrzött kapcsolattartói videohívások száma 2020 áprilisához viszonyítva 2020 májusára a kétszeresére, míg 2021 áprilisára a hétszeresére emelkedett. A 2021. május hónapját összesítő adatok között már 2 500-at meghaladó esetszám szerepel.

A beszélőhelyek számának folyamatos növelésével, a védekezés időszakának nagy részében 21 elektronikus eszközön keresztül volt biztosított a kapcsolattartás. A későbbi fejlesztéseknek köszönhetően további 15 beszélőhely kialakítása valósult meg.

5. ábra: A Szombathelyi Országos Bv. Intézetben lebonyolított fogvatartotti Skype-használat adatai

A fogvatartottak kiétkezési lehetőségének – a kapcsolattartáshoz hasonló – folyamatos, a személyes érintkezések kiiktatásával történő biztosítása szintén a megoldandó feladatok között szerepelt. Az érintett fogvatartottak magas létszámára tekintettel, egy folyamatosan és hatékonyan működő rendszerre volt szükség. Az átalakított rendszerben új elemként jelent meg, hogy a kiétkezésért felelős személyi állomány a kiétkezési tervben meghatározottak szerint összegyűjti a fogvatartottak rendelését, az úgynevezett „bolti-listát”, amelyet eljuttat a kiétkező boltba. A kiétkezés pénzügyi vonzata és a fogvatartott személyes jelenlétének hiánya okán, a teljes fogvatartotti állomány vonalkódos kártyája duplikálásra került. A klónkártyák a kiétkezési boltban kerültek elhelyezésre. A fogvatartott így a kártyáját nem, csak a vásárolni kívánt termékeket tartalmazó listát adja át a koordináló felügyelő részére. A kiétkező boltban dolgozó fogvatartottak részére kizárólag a rendelés kerül átadásra, melynek alapján egy rendszeresített ládába gyűjtik a termékeket. Az elhelyezési részlegekre fogvatartotti munkaerő igénybevételével, felügyelet mellett kerülnek a termékek. A rendelések átadását a hivatásos állomány két tagja hajtja végre.

A védekezés időszakában több alkalommal került sor egyes munkahelyek ideiglenes felfüggesztésére, valamint az oktatások és képzések is kontaktórákat mellőzve kerültek megtartásra. A – fogvatartottak zárkán kívüli mozgási lehetőségének csökkenése miatt – várhatóan nagyobb számban bekövetkező események elkerülése érdekében és a foglalkoztatás reintegráló erejének pótlására, kidolgozásra és napirendbe történő beemelésre került a megnövelt sportfoglalkozások rendje. A fogvatartottak aktívan kihasználták a bv. intézet által kínált, megnövelt időtartamú lehetőségeket a pandémia – szabadtéri sportolásra alkalmas – időszakában. A szabadtéri sportolásra nem alkalmas időszakok tekintetében átdolgozásra került a tornaszobák használati rendje, melyeket térítési díjmentesen használhattak a fogvatartottak. Az elhelyezési zárkákban töltött időszakok hasznosabb eltöltése érdekében, a reintegrációs tisztektől logikai és készségfejlesztő játékokat igényelhettek, melyek készlete jelentős mértékben bővítésre került.

Ellenőrzések

A koronavírus terjedésének hatékony megakadályozása érdekében bevezetett intézkedésekkel akkor lehet eredményt elérni, ha azok szakszerűen, jogszerűen és a meghatározott rendszerességgel kerülnek végrehajtásra. A járvány súlyos következményeire tekintettel nem engedhető meg, hogy egy-egy feladat elvégzése elmaradjon, illetve ne teljeskörűen kerüljön végrehajtásra. Ezért hatékony és feltáró ellenőrzések szükségesek minden terület vonatkozásában. A feladatok ellátásáról szóló gyűjteménynek lehet tekinteni a központi és helyi intézkedési terveket. Az ezekben leírtakra épülő ellenőrzési rendszer került kidolgozásra, melyben a vezetői jelenlétekhez igazítottan, annak időtartamán túl, napi ütemezés szerint kerültek meghatározásra konkrét, védekezési tevékenységgel kapcsolatos ellenőrzési feladatok. Egyes feladatok napi, míg mások heti, kétheti, valamint havi rendszerességgel kerültek ellenőrzésre. A rendszer kidolgozása során fő szempont volt a hiányosságok hatékony feltárása. A dokumentáció tekintetében ellenőrzési lapok kerültek kidolgozásra, melyeken az ellenőrzés során szabályszerűen ítélt feladatok vonatkozásában kizárólag az ellenőrzés megtörténtének tényét kellett jelölni, azonban a hiányosságokkal kapcsolatban, azok konkrét leírását volt szükséges megadni, az utóellenőrzések végrehajthatósága és a hibák megszüntetése érdekében.

A technikai eszközzel rögzített kameraképek elemzésének jelentősége nem csak a kontaktkutatók hatékonyságában mutatkozott meg, hanem egyes feladatok végrehajtásának vonatkozásában kizárólagos lehetőséget jelentett annak kontrolljában. A biztonságtechnikai fejlesztéseket követően, a rögzített képek minőségének jelentős javulásával bővült a technikai rendszeren keresztül végezhető ellenőrzések köre. A rögzített képek elemzése többek között lehetőséget adott a védőeszköz-viselés szabályszerűségének ellenőrzésére és a szabálytalanságot elkövető személy egyértelmű, pontos azonosítására. A kameraképes ellenőrzéseket szintén napi beosztás szerint végzik az arra kötelezett vezetők. A veszélyhelyzet időszaka alatt szerzett tapasztalatok a kameraképes

ellenőrzések területén újabb intézkedések bevezetésének szükségességére mutattak rá, így a technikai eszközökön keresztül végzett ellenőrzések minősége, hibafeltáró hatékonysága további fejlesztéseket indokolt, melyek az ellenőrzés tárgyának, időszakának konkrét megjelölésében nyilvánultak meg.

Elért eredmények

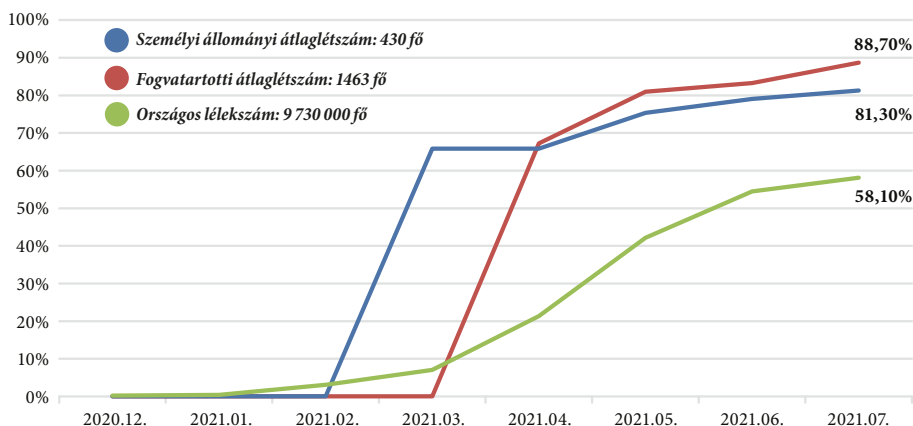
A koronavírus-járvány elleni védekezés hatékonyságát leginkább a fertőzöttek populációhoz viszonyított arányszáma szemlélteti, azonban a büntetés-végrehajtási tevékenységben – tekintve annak totális rendszerét – egyéb mutatók is alkalmasak az elért eredmények megítélésére. A fertőzött fogvatartottak száma – a védekezési tevékenységet erősítő intézkedésekkel – a járvány teljes időszakát tekintve alacsony maradt. A fogvatartottak vonatkozásában még kedvezőbbek az intézeti mutatók, ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy az igazolt fogvatartotti fertőzések több mint 30%-a a befogadási eljárás során került kiszűrésre, vagyis a szabadságvesztés-büntetésük töltésére önként jelentkező, vagy elővezetett fogvatartottak még a polgári életben fertőződtek meg a vírussal. A bv. intézeti körülmények között fertőződött fogvatartottak száma így nem érte el a bv. intézet fogvatartotti átlaglétszámának 0,5%-át. A védekezés során bevezetett intézkedések értékelésére alkalmas mutató lehet még a járvány halálos áldozatainak száma. A Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben a koronavírus-járvánnyal kapcsolatban haláleset, súlyos megbetegedés sem a személyi állomány, sem pedig a fogvatartotti populáció tekintetében nem történt. A COVID-19-fertőzés okán kórházi ellátásra szoruló személyi állományi tagok létszáma 3 fő volt, akik esetében az átlagosnál súlyosabb tünetek miatt néhány napos kórházi kezelés vált szükségessé. Állapotuk a kezelés teljes időszakában kielégítő volt. Súlyos, életveszélyes állapotba egy fertőzött kolléga sem került. A fertőzésben közvetlenül érintett fogvatartottak esetében kórházi kezelésre, megfigyelésre nem volt szükség, a fertőzést enyhe tünetek mellett küzdötték le.

Ha nem a fertőzöttségi adatokat nézzük, akkor a rendkívüli események száma is alkalmas lehet a védekezés hatékonyságának megítélésére. Ennek jelentős emelkedése sem lett volna meglepő, amikor a fogvatartottak a munkáltatás és az oktatás hosszabb ideig való szüneteltetése, átalakítása mellett, szabadságvesztésüket többnyire zárkájukban, részlegeiken töltik. A számukra passzív időszakban – az elmaradt kiétekezés, a kevesebb felkínált program, és a kapcsolattartásuk nehézségei okán – vélhetően nagyobb eséllyel követnek el erőszakos cselekményt fogvatartott társaik, vagy éppen saját maguk sérelmére. Mindezek mellett azonban elmondható, hogy a pandémia időszakában ez a bv. intézeti mutató szintén kedvezően alakult.

A védekezési tevékenység során a személyi állomány tagjai és a fogvatartottak egyaránt felismerték a vírus okozta fertőzés súlyos következményeinek lehetőségét, így

a védőoltások felvételének fontosságát. Ennek a felismerésnek köszönhetően, a bv. intézetre vonatkozó átoltottsági adatok a polgári életben tapasztaltaknál jóval kedvezőbbben alakultak. A szigorú és következetes intézkedéseknek köszönhetően, a vírusfertőzéssel és annak súlyos következményeivel kapcsolatban felelős gondolkodás alakult ki az állomány körében, mely hozzájárult az országos átoltottsági rátánál kedvezőbb bv. intézeti adathoz.

6. ábra: A bv. intézeti átoltottsági mutatók összehasonlítása az országos adatokkal

Az eredmények között említést kell tenni a társszervek részéről tapasztalt együttműködési hajlandóságról, támogatottságról. A Vas Megyei Védelmi Bizottság, az Országos Mentőszolgálat, a Vas Megyei Rendőr-főkapitányság, valamint a Markusovszky Egyetemi Oktatókórház vezetése és teljes állománya részéről biztosítottnak érezhettük a támogatást a védekezés teljes időszakában. A társszervek kiemelt kockázatú intézményként tekintettek a bv. intézetre, ennek megfelelően fokozott figyelemmel és készséggel jártak el a bv. intézetet érintő hivatalos ügyek intézésében. Ezen túlmenően, a tájékoztatás és az információcsere területén a napi munkakapcsolatokban is megmutatkozott a támogatásuk. Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy a – korábban csak közös gyakorlatokon tapasztalt – hatékony együttműködés éles helyzetben is kitűnőre vizsgázott.

Zárszó

A járvány elleni védekezés – a nehézségei ellenére – több dologban pozitív változást hozott. Többek között ösztönözte az egyszerűbb, de célravezetőbb intézkedések meghozatalát, támogatta a szolgálati fegyelem megerősítését és az ellenőrzési rendszerek hatékonyabbá tételét. Megtanította számunkra, hogy az új, tradicionális gyakorlatoktól jelentősen eltérő, más alapokra helyezett gyakorlatok is lehetnek ugyanolyan hatékonyak, sőt, megfelelő és szabályos végrehajtás esetén eredményesebbek.

A járványhelyzet a büntetés-végrehajtási szervezet részéről is folyamatos, aktív figyelmet és együtt gondolkodást követelt, melyek fenntartása a veszélyhelyzetet követően további fejlesztésekre ösztönözhet.

A COVID-19-vírus európai megjelenésével egy időben a bv. intézetek és központi szerveik tudatosan alakították az eljárásrendeket, minimális szintre csökkentve ezzel a fertőzés esetleges megjelenésével járó kockázatokat. A kezdetektől jellemző – plusz feladatokkal járó – felelősségteljes gondolkodás, a szabályos és szakszerű feladatvégrehajtás azt eredményezte, hogy a védekezési időszak kiemelt szakaszát emberi életek elvesztése nélkül zárhatta a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet. A sikeres pandémiás védekezésben kiemelkedő szerepe volt a bv. intézet személyi állományának, akik túlszolgálat, helyettesítés, többletfeladat vállalásával és szakszerű elvégzésével járultak hozzá a védekezési tevékenység eredményességéhez.

A bv. intézet személyi állományának hozzáállásához hasonlóan, időnként emberfeletti teljesítményt láthattunk a védekezési tevékenységben részt vevő társszervek, szervezetek állományánál is, melyet a magyar társadalom többi szervezetéhez, az állampolgárokhoz hasonlóan intézetünk és az itt dolgozó szakemberek, illetve az elhelyezett fogvatartottak közvetlenül megtapasztalhattak.

Köszönettel tartozom fáradhatatlannak tűnő kollégáimnak, valamint a védekezést támogató szervezeteknek és személyeknek, hogy szakszerű és áldozatos munkájukkal emberi életek megmentését, ezáltal a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet hatékony és biztonságos működését támogatták. A köszönet mellett együttérzésemet fejezem ki azok irányába, akik számára tragikus eseménnyel párosult a járványhelyzet és a járvány terjedésének megakadályozása érdekében kifejtett védekezési tevékenység.

FÉRŐHELYBŐVÍTÉS PANDÉMIA IDEJÉN – A VESZPRÉM MEGYEI BÜNTETÉS- VÉGREHAJTÁSI INTÉZET ÚJ OBJEKTUMÁNAK BETELEPÍTÉSE

Capacity expansion during a pandemic – Setting up of the new building at the Veszprém County Remand Prison

A büntetés-végrehajtási szervezet számára a fogvatartottak – a jogszabályban előírt élettér és légtér biztosításával történő – elhelyezése hosszú éveken keresztül nagy kihívást jelentett. A büntetés-végrehajtási intézetek telítettség mutatói folyamatosan meghaladták a 100%-ot, 2020 elején ezért kormányzati döntés született arról, hogy mielőbb meg kell szüntetni az alapvető jogokat sértő elhelyezést, vagyis 10 meglévő bv. intézet területén összesen 2 750 férőhelyet biztosító új objektumot kellett építeni. Rövid határidővel, 10 helyszínen párhuzamosan, továbbá a pandémiás helyzetben kellett a feladatot végrehajtani. Óriási szakmai eredményként élte meg a büntetés-végrehajtási szervezet ezért, hogy 2020. július 13-án ünnepélyes keretek között adta át Magyarország igazságügyi minisztere az elkészült könnyűszerkezetes börtönépületeket, köztük a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet II-es objektumát. A beruházásnak köszönhetően az ország összes bv. intézetében megszűnt a túltelítettség, valamennyi fogvatartott a jogszabályban előírt élettérnek megfelelő elhelyezést nyert.

Kulcsszavak: Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet, férőhelybővítés, betelepítés, telítettség, járványügyi előírások

For many years, the accommodation of detainees -while providing them the living space and the airspace required by law - has been a major challenge for the Hungarian Prison Service. The overcrowding rates of prisons have consistently exceeded 100%, so in early 2020 a governmental decision was made to end any placement in violation of fundamental rights as soon as possible. This meant that on the site of 10 existing prison institutes a total of 2 750 new places for prisoners had to be built. The task was to be carried out with a short deadline, at 10 locations simultaneously and in a pandemic situation. The Prison Service experienced it as a huge professional achievement that on the 13th July, 2020 the Minister of Justice of Hungary opened the completed modular prison buildings; including the unit number II of the Veszprém County Remand Prison. Thanks to the investment the overcrowding was ceased in all prisons, and all detainees are placed in accordance with the living space required by law.

Keywords: Veszprém County Remand Prison, capacity expansion, settlement, overcrowding, epidemiological regulation

Bevezetés

Tanulmányomban arra vállalkoztam, hogy több mint egy év távlatából¹ bemutassam a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet II-es objektumának tervezési és kivitelezési munkálatait, az ünnepélyes átadásra történő felkészülést, valamint a fogvatartottak betelepítésének mozzanatait parancsnoki szemszögből. Mivel a zöldmezős beruházással készült, 2003-ban átadott börtön építése és betelepítése idején is az intézet állományában szolgáltam, szeretnék visszatekinteni az egykori várbörtönből történő átköltözés kapcsán megélt személyes élményeimre is.

Előzmények: a zsúfoltság kezelésének végleges és ideiglenes megoldásai

A büntetés-végrehajtási intézetek zsúfoltságának kérdése több évtizedre visszanyúló, megoldandó problémát jelentett a szakmának.²

A 2020-as év végét megelőzően a fogvatartottak létszáma folyamatosan meghaladta a hivatalos férőhely szerint elhelyezhető mértéket,³ és bár az elmúlt 10 évben több helyszínen zajlottak kisebb-nagyobb férőhelybővítést jelentő beruházások, látható volt, hogy új börtönök építése nélkül nem lesz igazi és tartós megoldás. A problémát tovább súlyosbította, hogy több fogvatartott az Emberi Jogok Európai Bíróságához fordult jogorvoslatért – a zsúfoltságra hivatkozva –, mely perekben a magyar államot elmarasztaló ítéletek születtek, így több millió forintos kártérítéseket kellett kifizetni a nem megfelelő elhelyezés miatt. A 2015. március 10-ei „Varga és társai kontra Magyarország” „pilot” ítélet mondta ki, hogy a magyar államnak olyan intézkedéseket kell hoznia, amelyek megfelelnek az Emberi Jogok Európai Egyezménye 3. cikkének és megoldást jelentenek a büntetés-végrehajtási rendszerben fennálló strukturális problémákra. Ezért 2017. január 1-jén hatályba léptek a Bv. törvény⁴ azon rendelkezései, amelyek többek között tartalmazták a fogvatartottak pénzbeli kártalanításának lehetőségét az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt. A naptári naponként 1 200-1 600 Ft között megállapítható összegekkel 2017-2019. között 12 680 határozat született, melyekben összesen 8,6 milliárd Ft kártalanítást ítélt meg a bíróság.³

1 A tanulmány kéziratának lezárása: 2021. augusztus 11.

2 A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 121. § (1) bekezdése szerint a zárkában vagy a lakóhelyiségben – ideértve a kórtermet is – elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítélre hat köbméter légtér és egyéni elhelyezés esetén legalább hat, közösen elhelyezett elítéltek esetén személyenként legalább négy négyzetméter élettér jusson.

3 Telítettség adatok az év zárónapján, 2016: 127%; 2017: 124%; 2018: 113%; 2019: 110%; 2020: 96% (A Büntetés-végrehajtási Szervezet 2020. évi évkönyve, p. 14.)

4 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról

A zsúfoltság megszüntetése, és a fogvatartotti létszámhoz igazodó férőhely megteremtése érdekében még 2019-ben öt új bv. intézet, valamint a berettyóújfalui Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központ létesítését határozta el a kormány. Mivel azonban az új börtönök megépítése több évet igényelt – mely időszak alatt a kártalanítási panaszok kapcsán megítélt összegek további jelentős költségvetési forrásokat emésztettek volna fel –, így gyors, hatékony és megnyugtató megoldás vált szükségessé. Ennek értelmében a büntetés-végrehajtás helyi adottságainak felmérésével és figyelembevételével – 10 meglévő büntetés-végrehajtási intézet területén – ideiglenes elhelyezést biztosító, könnyűszerkezetes objektumok építéséről született döntés.

Visszatekintés – A veszprémi várbörtön végnapjai (2003)

Veszprém város börtönének gyökerei az 1600-as évekre nyúlnak vissza.

Köztudott, hogy a legtöbb várban és erődítményben létezett olyan helyiség, amelyben a valamilyen szokást, parancsot vagy törvényt súlyosan megszegőket – az ítéletig és azt követően – őrizték. Ezt a helyiséget a középkor elején tömlöcnek nevezték. Veszprém vonatkozásában egy 1627-ből származó névjegyzékből szerezhetünk tudomást arról, hogy a veszprémi várban volt tömlöc.

A kezdetben egyetlen helyiségből álló cella az 1700-as évekre „börtönök”-re bővült, majd 1828-tól – az új vármegyeház részeként – a Várhegy nyugati oldala mellé elkezdtek építeni a ma is látható és 2003-ig üzemelő börtönt. Mélységében tagolva a körlet három szintje 1858-ra készült el.

A teljes törvényszéki épület – a mai Vár utca 19. szám alatt – 1905-re épült fel, otthont adva a Megyei Törvényszéknek és a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetnek is. Az épületen – annak megépítése óta – kisebb átalakítások kivételével nem történt szerkezeti változtatás, 2003-ig az ország egyetlen funkcionáló várbörtöne volt.⁵

1997 őszén az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosi Hivatala – Dr. Gönczöl Katalin ombudsman vezetésével – vizsgálatot tartott a várbörtönben, melynek során interjúkat készítettek a fogvatartottakkal és a személyi állománnyal. A vizsgálat során megállapítást nyert, hogy az intézet túlszűfolt, felújítása építészeti szempontból nem lehetséges, ezért új börtönt kellett építeni.

Az új épület terveit – bv. szakemberek bevonásával – a debreceni KELETTERV KFT. készítette, a kivitelező a zalaegerszegi ZÁÉV RT. volt.

5 Németh É. (2008) p. 12.

1. ábra: Az egykori várbörtön nyugati homlokzata

2. ábra: Az egykori várbörtön keleti homlokzata

A helyszín kiválasztásával kapcsolatos hosszas egyeztetések után – 2002. január 7-én – elindultak az első munkagépek, hogy a Veszprém és Kádárta közti 82-es út mentén, az egykori honvédségi lőszerraktárak területén – alig egy év alatt – esztétikus, börtönre kívülről nem is emlékeztető épület emelkedjen. A „zöldmezős” állami beruházás 2,5 milliárd forintból készült el, 4,5 hektárnyi területen. Maga az épület kétszintes, 13

ezer négyzetméter alapterületű, amely hatszor nagyobb, mint a régi intézet, 198 fő befogadására és uniós normáknak megfelelő elhelyezésére lett alkalmas. A várbörtönben lévő fogvatartottakat, valamint a baracscai bv. intézetből szállított további 40 főt hosszas előkészítő munka után, rendőri biztosítás mellett, egyetlen nap alatt – 2003. május 24-én – költöztettük át az új épületbe.

A költözéssel – egyik napról a másikra – az ország legrosszabb állapotú, legzsúfoltabb börtönéből a legújabb, legkorszerűbb bv. intézete lettünk.

3. ábra: A Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet 2003-ban

Nem gondoltuk, hogy 18 év elteltével ismét egy ennél is nagyobb befogadó képességű, új objektum építésének leszünk részesei.

A kezdetek – 2020.

Nagyon sokáig emlékezetes nap lesz számomra 2020. február 5-e, amikor – rendkívüli feladatszabás miatt – tíz büntetés-végrehajtási intézet parancsnokát és gazdasági vezetőjét – köztük engem is – délután 2 órára berendelték az országos parancsnokság negyedik emeleti tárgyalójába. A feladat első hallásra ijesztőnek tűnt: 2020. június 30-áig új – a fogvatartottak ideiglenes elhelyezésére alkalmas – objektumokat épít a büntetés-végrehajtás tíz meglévő bv. intézet területén, melynek köszönhetően 2 750 új férőhely létesül. Ennek keretében Pálhalmán, Szegeden, Állampusztán és

Sopronkőhidán 110, Tökölön 220, Veszprémben és Baracsán 330, Kiskunhalason és Tiszalökön 440, Miskolc-Szirmabesenyőn pedig 550 fő befogadó képességű börtön épül. A feladatszábas egy óra múlva a Belügyminisztériumban folytatódott, ahol belügyminiszter úr személyesen ismertette az előkészítés-tervezés legfontosabb lépéseit, bemutatta a projektet irányító bizottság tagjait és a végrehajtás felelőseit.

A tervezés

Az épület terveinek elkészítése a megfelelő szakemberekre várt, de nekünk, bv.-s vezetőknek megadatott az a lehetőség, hogy a helyi sajtóságok, a kialakult gyakorlatok és a majdani feladatok ismeretében közreműködünk a tervezés folyamatában.

A 10 érintett bv. intézet akkori méreteit és jellegét tekintve egyértelműen látszott, hogy a mi meglévő intézetünkhöz képest arányaiban a legnagyobb, másfélszeres bővítéssel kell számolnunk, és mindezt a rendelkezésünkre álló humán erővel kell megoldanunk.

Az ütemezés szerint 2020. február 1-jétől június 30-áig be kellett fejeződnie az előkészítési, tervezési és építési munkálatoknak, ezekkel egy időben pedig a működés humán, műszaki, ellátási, biztonsági és informatikai feltételeit is meg kellett teremteni, az országos parancsnokság szakszolgálati és főosztályai irányítása mellett.

A kivitelezés

A tervezési fázis lezárulta után több helyszíni egyeztetés történt a munkaterületen, melynek 2020. március 23-ai átadását mindenekelőtt talajmechanikai és közműfelmérés előzte meg.

A munkaterületet – annak átvétele után – a kivitelező egy ideiglenes kerítéssel vette körül, így az építkezés első szakasza a meglévő, működő börtön mögött, egy külön kialakított bejáratnál zajlott. A munkagépek mozgása, valamint a terület átalakulása a meglévő intézet tetőzetéről jól nyomon követhető volt.

Az építési terület egyenetlen, sziklás talaja jelentette a legnagyobb kihívást a kivitelező számára, a tereprendezés és az alapok kialakítása után azonban már látványosan és gyorsan emelkedtek a falak. A munkálatokról naponta gyors jelentést kellett küldeni a Projekt Irányító Bizottság részére, melyben az aznap elvégzett munkák megnevezésén túl fel kellett tüntetni a munkáltatott létszámot, valamint fotót kellett mellékelni az aktuális állapotokról. Többször előfordult, hogy naponta 10-12 alvállalkozó 100-120 emberrel dolgozott egyszerre az építkezésen, megfelelő koordináció mellett.

4. ábra: Az építési terület 2020. március 27-én

5. ábra: Az épülő II-es objektum 2020. április 7-én

6. ábra: Az épülő II-es objektum 2020. május 11-én

7. ábra: Az épülő II-es objektum 2020. június 15-én

A munkafolyamatokban összesen 55 fő elítélt vett részt, és mivel párhuzamosan zajlottak a területen a külső vállalkozó általi munkálatok is, nagy kihívást és biztonsági kockázatot jelentett a tevékenység. A fogvatartottak megfelelő kiválasztásával és eligazításával, valamint az őrzési feladatok körültekintő megszervezésével rendkívüli esemény nélkül sikerült végrehajtani a feladatot.

8. ábra: A Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet I-es és II-es objektuma

Új feladatok – Szakterületi bontásban

Miközben a börtön udvarán folyt az építkezés, feszített tempóban kellett megtervezni és megteremteni az új, 500 fős intézet működtetésének feltételeit.

Humán szakterület

Az egyik legfontosabb feladat a humánerő biztosítása volt. A férőhelybővítés kapcsán az állománytábla szerinti létszám 113 fővel bővült, így a 2020. év elején hiányzó 19 fővel együtt 132 új kolléga bevonása, kiválasztása, felvételi eljárásának lefolytatása, kinevezése, kiképzése és a feladatellátásra alkalmas szakmai gyakorlat általuk történő megszerzése volt a cél. Minderre 4 hónap állt rendelkezésünkre.

A felvett állomány beiskolázása – a nagy létszám és az idő rövidsége miatt – kihelyezett képzéssel, regionális szervezésben, a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben indult el, de a járványügyi helyzet miatt a jelenléti oktatást online képzés váltotta fel. Ennek kockázatát azzal próbálta csökkenteni a rendszer, hogy az intézetben kijelölt, tapasztalt kollégák tartották az alaki, a löelméleti és a gyakorlati foglalkozásokat, valamint a szintén online módon megvalósuló vizsgákra történő felkészítést. Egyértelműen pozitív hozadéka volt ennek az oktatásnak a jelentkezők oldaláról, hogy nem kellett 14 hétre a családtól távol végezni az alapképzést. Több olyan felvételiző volt, aki kifejezetten csak ezért tudta vállalni a munkát.

A kinevezések óta eltelt idő tapasztalatai azt mutatják, hogy – bár a teljes állomány több mint fele egy éven belüli felszerelő – az új kollégák nyitottságának, valamint a mentori rendszernek köszönhetően az új börtön működtetéséhez szükséges humán erő biztosított.

Biztonság, biztonságtechnika és informatika

Egy börtön életének legmeghatározóbb területe a biztonság, hiszen feladatainak törvényes ellátásával járul hozzá a közrend és közbiztonság erősítéséhez.⁶

A meglévő vasbeton szerkezetű épületben a belső udvarra néző zárkaablakok, az ajtónyitást jelző riasztások, valamint a körletrészek belső kialakítása a „börtön a börtönben” érzetét és statikus biztonságát jelenti. A fogvatartottak zárkái nem közterületre néznek, nem is határosak azzal. Az új objektum a maga könnyűszerkezetes kialakításával és a szendvicspaneles építésmóddal egy, a meglévőnél – bizonyos szempontból – alacsonyabb biztonságú épület lett.

Az első és legfontosabb feladat a biztonság területén, az az új épület körüli, meglévő vagyonvédelmi kerítés átalakítása volt, melyet a Bv. Holding Kft. fogvatartotti munkaerővel duplasoros, többretegű, acélpengés dróthengerrel ellátott kerítéssé épített át. A külső kerítés acélhálós borítású, míg a belső rombusz alakú, acélpengés, köztük homokkal feltöltött nyomsáv található. Az új objektum déli oldalán a kerítés rázárt a meglévő börtönépületre, melynek falán kialakított átjáró biztosítja a két objektum közti közlekedést.

Az új objektum lakóhelyiségei műanyag, bukó nyílású ablakokkal vannak ellátva, melyeket kívülről biztonsági rács, valamint polisztirol anyagú kilátásgátló fed a tiltott kapcsolattartás, valamint a ki- és belátás megakadályozása érdekében. A lakóhelyiségek ajtajai fémszerkezet-kialakításúak, a folyosó felé 180 fokban nyíló, betekintő nyílással ellátottak. A folyosókon – a kijárat felé – szigonyzáras térelválasztó rácsok

⁶ 1995. évi CVII. törvény a büntetés-végrehajtási szervezetről 1.§ (2) bekezdése

kerültek beépítésre, mágneskártyás nyitási lehetőséggel. A részlegeken a zárrendszerek különböző szintű nyitási jogosultsággal lettek kialakítva. Az objektum teljes területét 60 db kamera segítségével figyeli a személyzet. Az intézetben tartózkodók biztonsága érdekében személyi riasztóhálózat lett telepítve, amelynek jelzése a technikai rendszerkezelő szolgálati helyre fut be.

9. ábra: A biztonsági kerítés építése

Az új objektumban az informatikai háttérrel a személyi állomány és a fogvatartottak számára is meg kellett teremteni. A személyi állomány szolgálati helyein és irodáiban 30 új munkaállomás létesült, ezen felül kialakítottuk a SAFE⁷-alkalmazás és a Skype-kapcsolattartás feltételeit is. A fogvatartotti részlegeken a fogvatartotti mobil- és a fali közösségi telefonkészülékek, valamint a KIOSZK⁸-rendszer működtetéséhez szükséges feladatokat is elvégeztük.

Fogvatartás és nyilvántartás

Az új objektum építészeti kialakítása a fogvatartási és nyilvántartási szakterületet is kihívások elé állította, elsősorban a megfelelő fogvatartotti populáció kiválasztása, átköltöztetése és mindennapi tevékenységének megszervezése szempontjából. A belső felügyelet létszámának és feladatainak meghatározása ugyancsak a büntetés-végrehajtási osztályra hárult.

Az U-alakban épített három szárny tagolásából adódóan hat különböző részleg jött létre, melyek közül kettőt-kettőt csak két rácsos ajtó választ el egymástól. Azonnal adódott a kérdés, hogy így hogyan tudjuk szakszerűen és biztonságosan megvalósítani a nemek közti elkülönítést, amit végül a rácsos ajtó elé szerelt függönyözéssel oldottunk meg. A hat részlegből az egyikre női fogház és börtön fokozatú elítéltek, velük szembe – a folyosó másik szárnyára – elzárást töltő férfiak kerültek. További négy részlegen fogház és börtön fokozatú férfi elítélteket helyeztek el. A szabadlevegőn tartózkodás biztosítására az U-alak és a központi, kiszolgáló épület közti területen négy sétaudvart alakítottunk ki.

A fogvatartottak kapcsolattartása a pandémiás helyzetben jelentősen átalakult. Az új objektumban létrehozott látogatóhelyiség eredeti funkciója szerint nem működött, a személyes látogatófogadás helyett kialakítottuk a Skype alkalmazásának technikai háttérét, mely kapcsolattartási mód hamar elfogadott és népszerű lett a fogvatartottak körében.

Gazdasági szakterület

Az épülő új objektumban a gazdasági szakterületre – a beruházás minden fázisában – igen összetett feladat hárult. Egyfelől részt kellett vennie a tervezési és kivitelezési folyamatokban, az egyeztető megbeszéléseken és a hatósági engedélyek beszerzésében, másfelől szükséges volt figyelemmel kísérnie az épületgépészeti berendezések beépítését,

7 A körletfelügyelő tevékenységét támogató mobil informatikai rendszer, mobiltelefon alkalmazással.

8 Informatikai modul, amely a fogvatartottak részére kérelmek ügyintézését és adatlekérdezést tesz lehetővé.

működtetését. A „kötelező” feladatok ellátásán túl azért is tartottuk célszerűnek a folyamatos jelenlétet, hogy a fontosabb szerkezeti elemekről – még azok burkolása előtt – fotókat készítsünk, így egy esetleges későbbi javítás, vagy átalakítás során tisztában leszünk azzal, mi van a falak mögött.

A fogvatartotti felszerelések és a bútorzat beszerzése központilag, a beruházás részeként valósult meg. A szállítókkal történő egyeztetés, az érkező készletek átvétele, raktározása, majd helyükre történő szállítása és használatra alkalmassá tétele külön logisztikát igényelt.

Mindeközben 43 millió forint értékben zajlott az I-es objektumban meglévő konyha felújítása, melynek a célja az volt, hogy a főzőkonyhát alkalmassá tegyük az 500 fős fogvatartotti és 250 fős személyi állomány ételmezésére.

Gépjárműparkunk is megújult és kibővült: a fogvatartottak szállítására egy 40 fős fogvatartotti szállítójárművet kapott az intézet, ezen kívül egy új csapatszállítóval, egy vegyes szállítójárművel és egy ügyintézői gépjárművel gazdagodtunk.

Ki kellett alakítani az új objektumban a fogvatartottak vásárlásának, ellátásának a feltételeit, valamint szükséges volt kibővíteni a letéti és egyéb raktári kapacitásokat. Nagy kihívást jelentett a 100 fős plusz személyi állomány elhelyezése az irodák, öltözők tekintetében.

A legnagyobb kihívást azonban az jelentette, hogy az 500 fős bv. intézetben meg kellett oldani a munkára kötelezett fogvatartottak foglalkoztatását. Mivel a beruházás munkáltatási csarnokot nem tartalmazott, a költségvetési munkahelyek bővítésével, a meglévő bér munkáltatás munkahelyeinek növelésével és több műszakos munkáltatással, valamint a képzések előtérbe helyezésével a 2020. év végére 169 fő fogvatartottat munkáltattunk és 101 főt vontunk be valamilyen képzésbe.

Egészségügy

A kibővült fogvatartotti és személyi állományi egészségügyi ellátás biztosítása érdekében az új állománytáblában – a korábbi létszámhoz képest – 3 fős bővítést kaptunk és osztályvezetői beosztás létesült. A szerződéses orvosok kibővített rendelési időben látták el a betegeket, mindkét objektumban az előírásoknak és a működési engedélynek megfelelő feltételek mellett. A meglévő objektum orvosi rendelőin kívül, az új épületegyüttes központi részében is létrejött egy egészségügyi részleg pszichológusi és orvosi rendelővel, váróval, főápolói irodával, valamint a feladatellátást biztosító eszközökkel és berendezésekkel.

A férőhelybővítéssel összefüggésben, a kinevezésre tervezett személyi állomány egészségügyi alkalmassági vizsgálatait a szakterületre hárultak, csakúgy, mint a betelepítés miatt átszállított fogvatartottak orvosi, ápolói befogadásai.

Az egészségügyi osztály – a járványügyi helyzethez alkalmazkodva – igen nagy leterheltség mellett dolgozott: a fentiekén túl gondoskodni kellett a befogadott és/vagy fertőzésigyanús fogvatartottak, valamint a személyi állomány PCR mintavételeiről, illetve az igazoltan fertőzöttek ellátásáról és gondozásáról. Mindezek 2021 áprilisától kiegészültek a védőoltásokkal kapcsolatos feladatokkal, azok előkészítése, lebonyolítása és adminisztrálása jelenleg is prioritást élvez.

A hatályos járványügyi protokollok betartásának és betarttatásának köszönhetően intézetünkben 2020. októberig nem volt igazolt koronavírus-fertőzött fogvatartott vagy személyi állományi tag. A járvány második és harmadik hullámában – összesen 54 fő személyi állományi tag és 39 fő fogvatartott esett át a fertőzésen. A fogvatartottak 72%-a befogadáskor már hordozta a vírust és csak 11 fő lett intézeti kontaktálódás következtében pozitív. Szerencsére mind a személyi állományi tagok, mind pedig a fogvatartottak enyhe tünetekkel vészték át a betegséget, utóbbiak többsége az intézetünk I-es objektumában kialakított Covid-részlegen került elhelyezésre és kapott az állapotának megfelelő ellátást.

Ügyviteli és szabályozási feladatok

Az új objektum építésével szinte egy időben kezdtük meg a feladatokat szabályozó dokumentumok átdolgozását.

Fontos szervezeti változás volt, hogy az intézet területi szerv lett,⁹ parancsnok-helyettesi státusz létesült, valamint a nyilvántartási csoport osztály jogállásúvá vált. Több szakterületen további vezetői szintek jöttek létre, de alapvetően a végrehajtó állomány – ezen belül is a reintegrációs feladatokat ellátók és a felügyelők – száma emelkedett jelentősen.

Az új létszám és feladatrendszer kapcsán a Szervezeti és Működési Szabályzatot, az ügyrendeket, a helyi intézkedéseket, a szolgálati és őrutasításokat, valamint a munkaköri leírásokat is át kellett dolgozni.

A 2020. év végéig 64 db helyi szabályozást módosítottunk, ez az összes szabályozónk egyharmada.

⁹ 154/2015. (VI. 19.) Korm. rendelet a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLIII. törvény végrehajtásáról

Átadási ünnepség

A kivitelezési munkálatok befejezéséhez közeledve – június elején – döntés született arról, hogy a tíz helyszínen zajló beruházás ünnepélyes átadására egyetlen helyszínen, Veszprémbe kerül sor. A konkrét időpont ekkor még nem volt ismert, de az egyértelmű volt, hogy az átadási ünnepségre az új objektumban meg kell teremteni egy miniszteri szintű fogadás feltételeit.

Ránk hárult az a feladat, hogy a meglévő és az új objektumot – azok belső és külső területeit – alkalmassá tegyük az átadásra, kijelöljük a vendégek és a sajtó képviselőinek fogadási és gyülekezési helyszíneit, valamint azokat a személyi állományi tagokat, akik közreműködnek a rendezvény során a biztosítási, kísérési feladatokban.

2020. július 13-án, 10 órakor, Dr. Varga Judit igazságügyi miniszter részére a helyszínen élőben jelentést tettem arról, hogy az elkészült új objektumban az előírt jogszabályoknak megfelelő elhelyezés feltételei adóttak. Ugyanezt a jelentést a többi kilenc bv. intézet parancsnoka – a BvOP Kommunikációs Főosztálya által előzőleg készített felvétel segítségével – kivetítőn keresztül tette meg. Az ünnepélyes szalagátvágást miniszter asszonnyal, Dr. Konrátról Károly államtitkár és Dr. Tóth Tamás bv. vezérőrnagy, országos parancsnok úrral együtt végezhettem el. Ezt követően a jelen lévő vendégek egy kivetítőn keresztül megtekinthették a beruházásokról készített rövidfilmet, majd élőben a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet II-es objektumát.

10. ábra: Átadási ünnepség 2020. július 13-án

(Balról jobbra: Dr. Konrátról Károly, Dr. Varga Judit, Dr. Tóth Tamás bv. vezérőrnagy, Németh Éva bv. ezredes)

A betelepítés

Az ünnepélyes átadás és a tényleges betelepítés megkezdése között két hét állt rendelkezésre ahhoz, hogy a II-es objektumot alkalmassá tegyünk a fogvatartottak biztonságos, törvényes és járványügyi szempontból is megfelelő elhelyezésére. Az épület minden helyiségére kiterjedő biztonsági vizsgálat keretében győződünk meg arról, hogy sehol nem maradt a fogvatartás biztonságára veszélyt jelentő tárgy vagy körülmény. A biztonságtechnikai és épületgépészeti rendszer zavartalan működését már július elejétől – ún. „próbaszolgálat” – teszteltük, amelyre azért is volt szükség, hogy az ott szolgáló személyi állomány – még fogvatartottak nélkül – megismerkedjen az épülettel és annak üzemeltetésével. A konkrét betelepítés előtt elvégeztük a teljes épület fertőtlenítését is, így minden készen állt a fogvatartottak befogadására.

A betelepítés a BvOP Központi Szállítási és Nyilvántartási Főosztálya által elkészített ütemterv szerint zajlott. Minden új objektumra vonatkozóan – így Veszprémre is – meghatározták, hogy a saját fogvatartottak átköltöztetésén túl, hány fő más intézetből érkezőt kell befogadniuk. A kiválasztásnál a lakóhelyiségben történő elhelyezés jogszabályi feltételeinek való megfelelés volt az elsődleges cél, vagyis a lakóhelyiségekbe fegyház fokozatú, illetve letartóztatott fogvatartottak nem kerülhettek. Ezen túlmenően azonban egyéb körülményeket is figyelembe kellett vennünk: van-e az elítéltnak folyamatban lévő büntetőügye, mennyi a hátralévő ítélete, milyen biztonsági kockázati csoportba tartozik, és nem utolsósorban, hogy a személyisége alkalmas-e ún. „társas”, nyitott részleges elhelyezésre. A saját fogvatartottak kiválasztása ezen szempontok alapján már hónapokkal előbb megkezdődött, a más intézetből átszállítottak esetében azonban minimális idő állt rendelkezésre a megismerésükre.

A veszprémi fogvatartotti állomány átköltöztetése a kijelölt napokon mindig ebéd után történt, a más intézetből átszállítottak pedig általában még a délelőtti folyamán megérkeztek. A csomagjaik átvizsgálása után csoportos foglalkozást, ún. „eligazítást” tartottak a reintegrációs tisztek a számukra, ahol felhívták a figyelmüket az új objektum házirendjében és napirendjében foglaltak betartására, különös tekintettel a berendezések és a felszerelések megóvására.

2020. július 27-e és augusztus 14-e között összesen 134 fő veszprémi, valamint 164 fő más bv. intézetből érkezett fogvatartottat telepítettünk át az új objektumba, így 2020. augusztus 15-ére a II-es objektum 298 fő fogvatartottal teljes kapacitással működött.

Az új objektum működtetése a pandémia idején

A betelepítés utáni napokban a II-es objektumban szolgáló személyi állomány támogatására fokozott vezetői jelenlétet rendeltem el. Nemcsak a biztonsági és az

épületgépészeti rendszer működését kellett folyamatosan figyelni, hanem egy ezeknél sokkal érzékenyebb tényezőt is: a fogvatartottak hangulatát.

Az új bútorzattal és klímaberendezéssel felszerelt, makulátlanul tiszta lakóhelyiségeket örömmel fogadták beköltözéskor az elítéltek. A teakonyha és a foglalkoztató közösségi helyiségek lettek a legnépszerűbbek, ezeknek kevésbé volt „börtön” hangulata. Vigyáztak a környezetükre, minimális volt a szándékos rongálások száma, amely annak is volt köszönhető, hogy az együttélés szabályait megsértő fogvatartottakat – a fegyelmi eljáráson túl – visszaköltöztettük a zártabb rezsimú I-es objektumba. A fogvatartottak szempontjából a legnagyobb változást az jelentette, hogy a lakóhelyiségekben tilos volt dohányozni, erre a célra folyosónként külön helyiséget alakítottunk ki.

A járványügyi helyzet 2020 őszére úgy alakult, hogy szigorú szabályokat kellett hoznunk az Operatív Törzs aktuális rendelkezéseinek megfelelően.

Ezek egyike volt a fogvatartottak textil maszkkal történő ellátása, azok napi fertőtlenítése és cseréje, nem utolsósorban pedig annak a megkövetelése, hogy a lakóhelyiségből kilépve folyamatosan és szabályosan magukon viseljék azokat. A részlegeken napi 12 órában takarító és fertőtlenítő fogvatartottakat állítottunk munkába, akik a közös helyiségek felületeinek fertőtlenítését végezték. A szolgálati helyeken, valamint a közös irodai munkahelyeken a személyi állományt maszk és kesztyű viselésére köteleztük. Az objektumot hetente egy alkalommal – a légkeveréssel működő klímaberendezések miatt – hidegköd-képző anyaggal fertőtlenítettük. Mivel ezen idő alatt egy órán keresztül nem lehetett senki az épületekben, a fogvatartottakat a sétaudvarokra helyeztük ki, felügyeletüket pedig az ugyancsak kitelepített személyi állomány látta el.

11. ábra: A sétaudvar megelőző fertőtlenítése

Ugyancsak a speciális légcserélő berendezések, valamint a közös helyiségek használata miatt, ha felmerült valamely – II-es objektumban elhelyezett – fogvatartott esetében a koronavírus-fertőzés gyanúja, akkor nem csak a lakóhelyiségében élőket, de az egész részleget járványügyi megfigyelés alá kellett vonni.

A járványügyi protokollok betartása és betartatása mindenki közös érdeke volt, a fogvatartottak ezért ebben a tekintetben is többnyire együttműködő magatartást tanúsítottak.

Összegzés

A Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet az elmúlt húsz évben jelentős változásokat élt meg. A sziklába vájt várbörtön méteres vastagságú kőfalait az ezredfordulón modernnek számító, vasbeton szerkezetű épület váltotta fel, mely 2020-ban könnyűszerkezetes objektummal bővült. Az építészeti megoldások anyaghasználata jelképesen jelzi azt a folyamatot is, hogy a fogvatartási célok milyen változásokon mentek át. Az elmúlt évszázadokban az izoláció és a szinte kizárólagos őrzés volt a jellemző, azonban ma már a fogvatartottak együttműködésére és az azon alapuló reintegrációra helyeződött a hangsúly, természetesen kinek-kinek végrehajtási fokozata, illetve biztonsági kockázatba és rezsimbe sorolása szerint. Az egyes korszakok építészeti technikáinak változásán túl jellemző az is, hogy a tervezési és kivitelezési fázisok ideje jelentősen lerövidült: míg az 1800-as évek közepén több évtizedig tartott egy börtön építése, addig a XX. század fordulóján ez már csak éveket, 2020-ban pedig mindössze néhány hónapot vett igénybe.

A 2020-as évben a büntetés-végrehajtási szakma megfelelő válaszokat adott a kor kihívásaira. A körütekintő tervezésnek, a napi szintű szakmai koordinációnak, valamint a projektben résztvevő valamennyi szervezeti egység és munkatárs – közös cél érdekében történt – kiváló együttműködésének köszönhetően a büntetés-végrehajtás a pandémiás időszak idején is képes volt teljesíteni a vállalt feladatait.

Felhasznált irodalom

- 16/2014. (XII.19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól
- 154/2015. (VI.19.) Korm. rendelet a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLIII. törvény végrehajtásáról
1995. évi CVII. törvény a büntetés-végrehajtási szervezetről
2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
- A büntetés-végrehajtás rendszerének hosszú távú fejlesztéséről szóló 2072/1998. (III.31.) Kormányhatározat
- A Büntetés-végrehajtási Szervezet 2020. évi évkönyve (BvOP 2021.) A Kormány 34/2020. (III.5.) Korm. rendelete új büntetés-végrehajtási férőhelyek létrehozására irányuló beruházásokkal összefüggő közigazgatási hatósági ügyek nemzetbiztonsági szempontból kiemelt jelentőségű üggyé és a beruházások kiemelten közérdekű beruházásokká nyilvánításáról
- A Kormány 1070/2020. (III.5.) Korm. határozata a fogvatartottak átmeneti elhelyezésével összefüggő feladatokról Műszaki leírás a „Meglévő büntetés-végrehajtási intézetek területén 2750 férőhely kialakítása konténer elhelyezéssel – tervezés és kivitelezés” tárgyú beszerzési eljáráshoz (BVOP Gazdasági és Informatikai Helyettese 30500/2680-30/2020. ált. számú levelének melléklete
- Németh Éva (2008): A Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet 1858-2008. (Veszprém, 2008)
- www.parlament.hu/documents/10181/4464848/Infojegyzet_2020_84_bortonszufoltsag_miatti_kartalanas.pdf (Letöltés ideje: 2021. június 8.)

Salgó László

A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY KAPCSÁN FELMERÜLŐ SPECIÁLIS ELLENŐRZÉSEK ISMERTETÉSE, AZ ELLENŐRZÉSEK HASZNOSULÁSÁNAK, HASZNOSÍTHATÓSÁGÁNAK JELENTŐSÉGE, ÖSSZEFÜGGÉSBEN A FOGVATARTÁSI ÉS A JÁRVÁNYÜGYI BIZTONSÁGGAL

Review of the special controls related to the coronavirus epidemic, significance of the utilization and usability of inspections in the context of detention and epidemiological security

A 2019-ben megjelent koronavírus-járvány hazánkban is több szempontból kihívást jelentett a normatív közegészségügyi és járványügyi feladatok tekintetében a büntetés-végrehajtási szervezet (a továbbiakban: bv. szervezet) számára. A járvány kitörése fokozta a bv. szervezet járványügyi tevékenységét, amely kapcsán a fertőzések megelőzésére, a fertőzöttek izolációjára vonatkozó intézkedések váltak szükségessé. Az Ellenőrzési Szolgálat ellenőrzési tevékenysége során vizsgálta ezen intézkedések megvalósulását, hatékonyságát, a hozott intézkedésekhez igazított szempontrendszer segítségével. A bv. szervezetben kialakított prevenciós intézkedések nagymértékben érintették a személyi állományi tagokat, illetve a fogvatartotti populációt és hozzátartozóikat.

Kulcsszavak: ellenőrzés, járványügy, szakmai ellenőrzés, szempontrendszer, szakszerű feladatellátás

The coronavirus epidemic that appeared in 2019 was a challenge for the Prison Service in terms of normative public health and epidemiological tasks as well. The outbreak of the epidemic enhanced the epidemiological activity of the Prison Service; it became necessary to take measures in order to prevent infections and to isolate the infected. In the course of its inspection activity, the Service of Inspection and Control examined the implementation and efficiency of these measures, with the help of a system of criteria adapted to the measures taken. The prevention measures developed in the prisons have greatly affected staff members and the prison population and their relatives.

Keywords: control, epidemiology, professional inspection and control, criteria system, professional performance of tasks

Bevezetés

A büntetés-végrehajtási szervezet (a továbbiakban: bv. szervezet) számára Magyarország Alaptörvényéből¹ és a Bv. Törvényből² levezethetők a rendkívüli helyzetekben végrehajtandó közegészségügyi és járványügyi feladatok.³ A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BvOP) Szervezeti és Működési Szabályzatában (a továbbiakban: SZMSZ)⁴ rögzített kötelezettségek a személyi állományra fokozott felelősséget rónak a veszélyhelyzettel összefüggésben a járványügyi feladataink végrehajtásakor, tekintettel arra, hogy mind a személyi, mind a fogvatartotti állomány egészségvédelme kiemelt jelentőségű.

A hatékony védekezést a járványügyi intézkedések és a szükséges jogszabályok szolgálták. A kialakult világjárvány a büntetés-végrehajtás fogvatartotti és személyi állományától is felelős magatartást és fegyelmezett életvitelt követelt és követel jelenleg is. A bv. szervezet által kidolgozott eljárásrendek összhangban álltak a kormányzati szervek és a szakirányítási feladatokat ellátók által kiadott protokollokkal, magatartási szabályokkal. A bv. szervezet általános megelőző intézkedései – a sajátos rendvédelmi feladatok vonatkozásában – előremutató módon könnyítették meg a későbbi védekezést.

A bv. szervezet járványügyi tevékenysége

A meghozott intézkedések komplex módon szolgálták, és biztosították a fogvatartás rendjét és a büntetés-végrehajtás biztonságát erősítő szempontokat, illetve az egészségügyi ellátórendszert és az egészségügyi szakmai szabályokat, a járványügyi készség-folyamán.⁵

A büntetés-végrehajtási intézetek és intézmények (a továbbiakban: bv. szerv) támogatása érdekében, valamint a vírusfertőzés megelőzésére, illetve szükség esetén a fertőzés lehető legrövidebb időn belüli megszüntetésére szakmai protokollok, útmutatók kerültek kiadásra, amelyekben megfogalmazták a teendő intézkedéseket. A bv. szervezet által meghozott intézkedések arányosak, objektívek, valamint szükségesek, továbbá közrendi és közbiztonsági, illetve egészségügyi okból indokoltak. Kiemelten fontos

1 Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

2 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról

3 Tóth T. (2020) p. 128.

4 A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 1/2016. (IV. 15.) BvOP utasítása a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Szervezeti és Működési Szabályzatáról

5 <https://bv.gov.hu/hu/node/3592>

volt az általános óvintézkedések betartása.⁶ A szervezet továbbra is kiemelt figyelmet fordított arra, hogy ne alakuljanak ki fertőzési gócpontok.⁷

Az Ellenőrzési Szolgálat járványügyi – ellenőrzési – tevékenysége

A 2020 márciusában kialakult országos járványügyi helyzet miatt – a szakmai szempontok mellett – a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtására kidolgozott Intézkedési Tervekből meghatározottak teljesülését folyamatosan vizsgáltuk, amelyek a prevenciós intézkedések megvalósulására irányultak:

- 2020. március 17. és május 17. között 52 esetben,
- 2020. szeptember 21. és december 31. között 76 esetben,
- 2021. január 01. és április 30. közötti időszakban pedig 58 esetben került ellenőrzés végrehajtásra.

A hullámok közötti időszakban az általános ellenőrzési feladatok kerültek végrehajtásra.

A pandémiás helyzetre és az ezzel járó, bv. szervekre háruló plusz feladatokra tekintettel az ellenőrzések számát a korábbi évekhez képest mérsékeljük, és a pandémiás helyzethez igazodó megújult szempontrendszert alakítottunk ki, ami a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtását vizsgálta. A BvOP éves szakmai ellenőrzési tervében meghatározott átfogó- és témaellenőrzések átütemezése volt szükséges.

Az ellenőrzések tapasztalatait írásos jelentés formájában továbbítottuk az országos vezetés és az Operatív Törzs irányába a feltárt hiányosságok mielőbbi megszüntetésének céljából.

Az ellenőrzések szempontrendszere

A helyszíni ellenőrzések az alábbi szempontrendszer mentén kerültek végrehajtásra a bv. szervek esetében:

- A személyi állomány tájékoztatásának módja a vírushellyzettel, valamint a kiadott intézkedésekkel kapcsolatban.
- A koronavírus-járvánnyal kapcsolatosan, az intézetbe történő beléptetésre vonatkozó szabályok érvényesülése.
- A fertőtlenítések – naponta legalább két alkalommal – dokumentált formában történő megvalósulása.

⁶ Tóth T. (2020) p. 137.

⁷ Tóth T. (2020) p. 144.

- A higiénés kézmosás lehetőségének kialakítása az épületek, étkeztetésre kijelölt helyiségek bejáratánál és a személyi állomány pihenőhelyiségében (a higiénés eljárás menetéről szóló tájékoztatók megléte).
- Hivatásos vagy rendvédelmi alkalmazott kollégák esetében a riadócsomag/többletruházat kiegészítése plusz egy váltás ruhával.
- A fogvatartottak számára kiosztott 3 darab textil szájmaszok meglétének vizsgálata.
- A Skype-kapcsolattartás végrehajtási gyakorlata.
- A fogvatartottak részére a heti öt alkalommal történő fürdési lehetőség biztosítottasága.
- Az állományi étkezőkben használt evőeszköz tárolókra vonatkozó előírások érvényesülése.
- A bv. intézetből szabaduló fogvatartott 1 darab egészségügyi szájmaszokkal történő – dokumentált – ellátása, a kijárási korlátozás figyelembe vétele a szabadítási eljárás folyamán.
- A munkáltatásban érintett fogvatartottak munkába történő átadás-átvétele során az érintés nélküli testhőmérséklet mérő rendelkezésre állása, a testhőmérsékletek mérésének megtörténte.
- A személyi állomány részére kialakított pihenőhelyiségekre, melegítő konyhákra vonatkozó előírások betartása.
- A védőfelszerelésekből kialakított „M” készlet megléte, az újonnan beszerzett védőfelszerelések kezelése és tárolása.
- A kiemelt munkahelyeken a munkáltatást végző felügyelők, valamint a járműbejárat kapun szolgálatot teljesítők és a személybejárat kapun a ruházat átvizsgálását végző személyi állomány részére FFP2 típusú szájmász és védőkesztyű (gumi, vinyl, nitril) biztosítása.
- A személyi és a fogvatartotti állomány hangulata.

Ellenőrzési módszerek változtatása

A helyszíni ellenőrzések csökkentése mellett előtérbe helyeztük az alábbi ellenőrzési módszereket is:

- Kamerarendszeren keresztül a szolgálati feladatok végrehajtásának online ellenőrzése.
- Fogvatartotti nyilvántartási rendszer adatainak ellenőrzése.
- A Robotzsaru Neo ügykezelői rendszeren keresztül az iratanyagok kezelésének központi vizsgálata.

Az ellenőrzések során tapasztalt jó gyakorlatok

Tájékoztatás a kialakult helyzetről

A bv. szervek – elsősorban végrehajtó – személyi állományának tájékoztatása a kialakult helyzettel kapcsolatban kiemelt feladat volt. Ennek érdekében minden héten kétszer tájékoztatót készítettek a bv. szervek a koronavírus-járványhelyzet aktualitásaival kapcsolatban, amelyet az intraneten valamennyi testületi tag számára hozzáférhetővé tettek. A témát érintő ellenőrzések alkalmával megállapításra került, hogy a személyi állományi tagok a nevezett tájékoztatókhoz hozzáfértek, azok tartalmát megismerték. A törvényes és rendeltetésszerű működés fenntartása mellett – a szakterületeket érintően – folyamatosan vizsgálták azon lehetőségeket, amelyekkel a személyi állományi tagok szoros kontakttá válása minimalizálható. A megelőzés érdekében a bv. szervek továbbra is gondoskodnak arról, hogy a széles spektrumú (vírusölő, baktériumölő, gombaölő hatású) bőr- és felületfertőtlenítő készítmények a személyi állomány valamennyi munkavégzési helyén folyamatosan rendelkezésre álljanak.

Az intézetbe történő beléptetést megelőző intézkedések

A bv. intézetek épületeibe történő beléptetés során valamennyi belépni szándékozó – személyi állományi tag, munkavállaló, vendég, előljáró – személy esetében érintés nélküli eszközzel testhőmérséklet mérésre kerül sor, amelyet a személybejáratok szolgálateljesítési helyen szolgálatot teljesítők – sebészi/textil szájmaszk használata mellett – hajtanak végre. A testhőmérséklet méréstől való elzárkózás, valamint a beléptetés során 38 Celsius fok fölötti testhőmérséklet vagy egyéb, a koronavírus-fertőzésre utaló tünet kerül megállapításra, az érintett belépését megtagadják. A koronavírus-járvánnyal kapcsolatos aktualitások megjelenítésre kerültek a bv. szervek bejáratainál elhelyezett tájékoztató monitorokon.

Folyamatos fertőtlenítés végrehajtása

A bv. szervek a megelőzés érdekében gondoskodnak a folyamatos felület és eszköz (pl.: kulcsdoboz szekrények, bútorfelületek, padló felületek, szaniterek, kilincsek, telefonkészülékek, informatikai eszközök, liftek, korlátok, stb.) fertőtlenítés elrendeléséről. Az eszközök vonatkozásában a használatot követően, a felületek vonatkozásában legalább napi 2 alkalommal. A személyi állomány részére a napi többszöri higiénés kézmosás (szappanos, lehetőleg meleg, folyóvízes) lehetőségét biztosítják. Az étkezésre kijelölt helyiségek bejáratánál és a személyi állomány pihenőhelyiségeiben is biztosítva van a kézfertőtlenítés lehetősége, valamint lábfertőtlenítő lábtörlők is kihelyezésre kerültek. Gondoskodnak a szükséges és a megfelelő higiénés eljárás menetéről szóló írásos tájékoztató kihelyezéséről.

A szolgálati feladatok ellátását követően az ügyintézői járművek belső felületének fertőtlenítését el kell végezni, ennek érdekében valamennyi ellenőrzött gépjárműben rendszeresítettek fertőtlenítő kendőket.

A védőfelszerelések folyamatos biztosítása

A bv. szervek folyamatosan intézkedtek és intézkednek a védőfelszerelések beszerzésére, kiosztására. Létrehoztak egy központi készletet az előírt védőfelszerelésekből. A védőfelszerelések átmeneti hiánya esetén gondoskodnak a testet, a ruházatot védő köpeny (overall) beszerzéséről, melynek használatát követően végrehajtják annak fertőtlenítő mosását. Az egyszer használatos ruházat egészségügyi veszélyes hulladéknak minősül, amelyeket az egészségügyi osztályokon elhelyezett gyűjtőtárolókba – használatot követően – kellett behelyezni. A járványügyi zárlat alá került épületekben és a COVID-részlegen a személyi állomány tagjai védőfelszerelésben teljesítenek szolgálatot – a munkaközi szünet biztosításával –, valamennyi érintett kolléga számára 2 váltás védőfelszerelést biztosítanak.

A mobil ellenőrzések alkalmával a nyilatkoztatott személyi állományi tagok (10 intézet vonatkozásában 100 fő) elmondása alapján, a védőfelszerelésekkel történő ellátásuk folyamatosan biztosított volt. Elhasználódott, megfelelő védelmet nélkülöző eszközök viselése az ellenőrzések során nem volt megállapítható.

A védőfelszerelések viselésével kapcsolatban általánosságban kijelenthető, hogy az ellenőrzött személyi állományi tagok a védőfelszereléseket – folyamatosan – szabályosan viselték.

További biztonsági intézkedésként – a büntetés-végrehajtási intézet területén – a személyi állomány és a fogvatartottak létszámának legalább 20%-a tekintetében, napi 2 alkalommal történő, szűrőpróbaszerűen alkalmazott testhőmérséklet-mérések kerültek végrehajtásra.

A fogvatartottak kapcsolattartása

A megelőző intézkedések maximális betartása mellett, a bv. szervek kiemelt figyelmet fordítottak arra is, hogy a kialakult helyzettől függetlenül a fogvatartottak kapcsolattartása folyamatosan biztosított legyen. A kapcsolattartási lehetőségek megváltoztak, a látogatófogadás helyett előtérbe került az internetalapú Skype-videóhívások alkalmazása. A kezdeti csekélyebb fogvatartotti érdeklődés később jelentősen megnövekedett, vonzó lehetőséggé vált a kapcsolattartással rendelkező elítéltek részére. A Skype-videóhívás segítségével olyan külföldi fogvatartottak kapcsolattartása is kialakult, akiket hozzátartozóik nem látogattak korábban. Az ellenőrzési tapasztalatok alapján az intézetek

büntetés-végrehajtási szakterületei a kezdeti nehézségek után már megfelelően, a napi szakmai feladatokba beépítve bonyolítják le a fogvatartottak vidohívásait. A levelezésről elmondható, hogy problémamentesen zajlik a hozzátartozókkal és a hatóságokkal. A vírus miatt kialakult helyzetre tekintettel növekedett a fogvatartottak telefonálásra fordítható időkerete is.

Fogvatartotti foglalkoztatás fenntartása

A kialakult vírushelyzet nagyban befolyásolta az intézetben megrendezésre kerülő programok, tanfolyamok, foglalkozások megvalósulását. Az óvintézkedések betartása mellett, a bv. szervek igyekeztek színvonalas programokat szervezni, melyek főként zárkán, esetleg kiscsoportos formában valósultak meg.

Előállítási feladatok teljesítése

Több alkalommal vizsgáltuk a fogvatartottak külső egészségügyi intézménybe ki-helyezése kapcsán az őrzési feladatok végrehajtását. Kiemelt biztonsági tényezőként jelentkezett az intézeten kívüli előállítások végrehajtása, amelyek a koronavírus-járvány miatt még nagyobb feszességet és szakszerű feladat ellátást igényeltek, mivel a zárt intézet elhagyása megnöveli a megfertőződés lehetőségét, valamint a védőruházat – az előállítás időtartama alatti – folyamatos viselése is megnehezíti a feladatvégrehajtást.

Távtárgyalási eljárások biztosítása

A távtárgyalásnak elnevezett jogintézmény⁸ alapját a videokonferencia-technológia adja, amely lehetővé teszi, hogy két vagy több személy elkülönült helyeken, de valós időben lássa, hallja egymást, illetve beszélhessenek egymással. A bv. szervezet valamennyi büntetés-végrehajtási intézet vonatkozásában kiépítette a végponti eszközhálózatot, így jelenleg a bíróságok és egyéb szervek, illetve a fogva lévő terhelt, valamint tanú esetén a végrehajtó büntetés-végrehajtási intézet közötti egyidejű kép- és hangkapcsolat teszi lehetővé az eljárási cselekményen való részvételt. A fogvatartottak mozgatására csak az adott intézményen belül kerül sor, az egyébként felmerülő biztonsági kockázaton túl, az egészségügyi kockázatot is minimalizálja.

A személyi állományi tagok munkavégzésének alternatív lehetőségeire történő törekvés

Azon munkatársak vonatkozásában – velük folyamatosan kommunikálva –, akik a gyermekellátó és oktatási intézmények (bölcsőde, óvoda, általános iskola) ideiglenes

8 A jogintézményt a 2002. évi I. törvény 146. §-a iktatta be

bezárása miatt gyermekük felügyeletét nem tudták ellátni, ezért ideiglenesen vagy tartósan távollétre (szabadság) kényszerültek, a bv. szervek megvizsgálták és jól alkalmazták az alternatív megoldásokat (például hétvégi szolgálatellátás, rövidített munkaidő, home office jellegű munkavégzés, illetve távoktatás).

Esetleges izoláció esetén szükséges intézkedések

A személyi állomány pihenőhelyiségeinek megfelelőségét, szükség esetén további helyiségek kijelölésére, megfelelő felszerelésére (pl.: fekhelyek, tisztálkodási lehetőségek), továbbá a személyi állomány étkeztetésének megszervezésére az ellenőrzött bv. szervek megfelelően intézkedtek, mivel a személyi állomány az ételmezőket az intézet konyhájáról egyszer használatos műanyag ételhordóban - érintésmentesen - kapja. A személyi állományt érintően az esetleges izolációk végrehajtása érdekében elkülönítő helyiségeket hoztak létre. A járványügyi zárlat esetében az épületben/épületekben lévő személyi állomány napi étkeztetését elsősorban a legközelebbi Bv. intézet főzőkonyhájáról szükséges biztosítani.

Összegzés

A pandémiás helyzetben és a folyamatosan változó jogszabályi környezethez alkalmazkodva a bv. szervek a törvényességi előírások szem előtt tartásával végezték munkájukat. Tevékenységük során olyan esemény nem történt, amely a közrendet, illetve a közbiztonságot megzavarta vagy veszélyeztette volna.

A hatékony védekezést a koronavírus-törvény⁹ tette lehetővé, valamint azok a szakmailag indokolt rendelkezések, amelyek hozzájárultak ahhoz, hogy kialakíthassuk hatékony védekezési képességünket.

A szakmai döntéshozók, a társadalom pozitív értékítélete a parancsnoki és a személyi állomány számára visszaigazolta az elmúlt időszak során a járványügyi helyzetben tanúsított törvényes, szakszerű és elkötelezett feladatellátást.

9 2020. évi XII. törvény a koronavírus elleni védekezésről. Hatályos: 2020. 04. 01. - 2020. 06. 17.
2021. évi I. törvény a koronavírus-világjárvány elleni védekezésről. Hatályos: 2021. 02. 22. - 2021. 05. 22.

Felhasznált irodalom

- 1/2016. (IV. 15.) BvOP utasítása a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Szervezeti és Működési Szabályzatáról
2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
2020. évi XII. törvény a koronavírus elleni védekezésről. Hatályos: 2020. 04. 01.- 2020. 06. 17.
2021. évi I. törvény a koronavírus-világjárvány elleni védekezésről. Hatályos: 2021. 02. 22. -2021. 05. 22. <https://bv.gov.hu/hu/node/3592> (Letöltés ideje: 2021. május 3.)
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
- Tóth Tamás (2020): A büntetés-végrehajtási szervezet sikeres védekezése a koronavírussal szemben, Belügyi Szemle 2020. évi 10. szám, p. 127-145.

FELDERÍTŐ TEVÉKENYSÉG, KIEMELT KOCKÁZATÚ TEVÉKENYSÉGEK ÉRTÉKELÉSE

Prison intelligence, the evaluation of high-risk correctional operations

A COVID-19-humánjárvány hazai terjedése olyan kihívások elé állította a teljes büntetés-végrehajtási szervezetet, melyekre azonnali, adekvát válaszokkal kellett reagálni a veszélyhelyzet fennállta alatt. A súlyos betegség általi fenyegetettség, az eredményes védekezéshez szükséges kényszerű jogkorlátozások, a fogvatartottak külvilággal és egymással való személyes kapcsolatainak lecsökkenése és az időtényező kiemelt szerepe együttesen jelentős pszichés terhet és ebből fakadóan feszültségforrást jelentett mind a fogvatartottak, mind a személyi állomány számára. A büntetés-végrehajtási intézetek zártsága a fertőzés szempontjából kritikus pontot, és a büntetés-végrehajtási szervezet feladatellátás-folyamatosságának biztosítása óriási kihívást jelentett az eddig bekövetkezett három hullám idején. A fertőzés terjedésének megelőzése, továbbterjedésének megakadályozása, az érintett fogvatartotti vagy személyi állomány izolációja, egészségügyi ellátásának és a megfelelő szolgálatellátás biztosítása, a több forrásból is fakadó, emelkedő feszültség szint csökkentése, valamint a rendkívüli események megelőzése nélkülözhetetlenné tette a fogvatartottakkal való – minden korábbinál szorosabb – együttműködést, hangulatuk monitorozását, tudatos alakítását, a pontos, időszerű információk beszerzését, ezzel pedig a döntés-előkészít-

Due to the spread of the COVID-19 pandemic in Hungary the Hungarian Prison Service had to face a complex array of new challenges which required an immediate and adequate professional response during the national state of emergency. The threat of a serious illness, the forced legal restrictions necessary for the effective defence against the pandemic, the reduction of the detainees' personal relations and contact with the outside world and with each other, and the key role of the time factor together meant a significant psychological burden and, as a result, a source of tension for both detainees and prison staff. The closed nature of prisons meant a critical point in terms of infection, and ensuring the continuity of the prison service's performance meant a huge challenge during the three waves of infection. Preventing the spread of the infection, isolating the prisoners or staff members concerned, providing health care and adequate services, reducing rising tensions from multiple sources, preventing exceptional occurrences made it essential to work more closely with prisoners, to monitor and consciously influence their mood and to obtain accurate, timely information, thus supporting decision preparation. This continuous data collection, analysis and evaluation activity was developed, directed by the newly created Intelligence Department of

tés támogatását. Ezt a folyamatos adatgyűjtő, elemző-értékelő tevékenységet a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságán felállított felderítési szakterület alakította ki, irányította, majd készített belőle értékelő jelentéseket hétről-hétre az Operatív Törzs vezetőjének, megalapozva szakmai döntéseit, bevezetett intézkedéseit, az előadásban bemutatottak szerint.

Kulcsszavak: koronavírus, felderítés, hangulat, végrehajtás, szankciók a börtönben

the Hungarian Prison Service Headquarters. The Department prepared evaluation reports on a weekly basis for the Operational Body, giving grounds for the professional decision-making of the Body and the introduction of certain measures, as described in the presentation.

Keywords: coronavirus, intelligence, mood, corrections, prison service sanctions

„Nem elég jóra vágni:
a jót akarni kell!
És nem elég akarni:
de tenni, tenni kell!”
(Váci Mihály)

Bevezetés

A COVID-19-humánjárvány 2019. évi megjelenése és robbanásszerű elterjedése a Nagy Világégéshez hasonló kihívások elé állította nem csak hazánkat, hanem az egész világot.

A fertőzés elleni védekezés, a betegség fenyegetésének pszichés és gyakran akár fizikai hatásainak elszenvedése hamar a mindennapok részévé vált. A saját vagy szeretteink, barátaink, ismerőseink személyes tragédiáinak megélése mellett tapasztalhattuk a nélkülözhetetlen megszorító intézkedésekből fakadóan a szociális kapcsolataink beszűkülését, a gazdaság lassulása miatti bizonytalanságot, a korábbi biztonságérzetünk elvesztését.

Könnyen megérthető, hogy ezek a problémák a személyi szabadságukban, kapcsolattartásukban korlátozott, és helyzetükből fakadóan kiszolgáltatott fogvatartottak számára még nagyobb lelki és anyagi terhet jelentenek, melyet folyamatosan, megértő és adekvát módon kell kezelnie a büntetés-végrehajtási szervezetnek (a továbbiakban: bv. szervezet). Könnyen belátható az is, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek (a továbbiakban: bv. intézet) zárt jellege, a külső behatások feletti folyamatos kontroll ugyan megfelelő és látszólag könnyebben ellenőrizhető csatornába tereli a fertőzés

bejutásának és terjedésének útját, azonban a büntetés-végrehajtás szerteágazó feladataiból, kötelezettségeiből következően a „kötelező kontaktok” miatt bejutó fertőzés a közösségi terjedés lehetősége révén könnyen okozhatja gócpontok kialakulását, vagy akár a vírus egyez bv. intézeteken belüli teljes elszabadulását.

Ez a felismerés több dimenzióban bevezetendő intézkedések sorozatát és összehangolását követelte meg, melynek a bv. szervezet ezidáig sikerrel megfelelt.

Ahhoz, hogy az elvégzett feladatról és annak aspektusairól, valamint a védekezés területeiről érdemben beszélhessünk, szükséges a fertőzést okozó vírus alaposabb ismerete.

A bv. intézetek speciális veszélyeztetettsége

A vírus terjedésére és magas fokú fertőzési képességére tekintettel könnyen megérthető, hogy a zárt, korábbi életmódjából is fakadóan gyakran rossz egészségi állapotú fogvatartotti populáció kiemelten veszélyeztetett. A fogvatartottak alapbetegségei, együttműködési hajlandósága, bizalmatlansága mind hatással van a megbetegedés időben történő felismerésére és a tovább fertőződés megakadályozására.

A fogvatartottak elhelyezési körülményei, egy-egy zárka vagy lakóhelyiség közösségének összességének, a foglalkoztatás folyamata (pl. munkáltatás), de akár a személyi állomány feladatellátása, a biztonsági intézkedések kontakt kényszere (pl. motozás végrehajtása) is lehetetlenné teszi a megfelelő védőtávolság tartását, így – védőintézkedések bevezetése nélkül – könnyen előfordulhat egy részleg, de akár egy egész bv. intézet megfertőződése.

Mint látható, a fertőzés átadásának kockázata legalább két irányból: a fogvatartotti és a személyi állomány vonatkozásából is fennáll, szoros összefüggésben a másikkal.

A pandémia másik fontos, járulékos veszélyforrása a félelem, melynek fogvatartotti populációban való megjelenése kiszámíthatatlanná és nehezen kontrollálhatóvá teheti az érintett bv. intézet működését. Ez a félelem a saját egészségükön túl a fogvatartottaknál hatványozottan megmutatkozott a hozzátartozóik testi és lelki állapota iránti aggodalomban, szerettük életének féltésében is. A félelmet fokozta a fogvatartottak „eszköztelenségi” vagy „kiszolgáltatottsági” érzete, mivel szűk volt az a mozgástér, amivel a saját, de leginkább hozzátartozói, kapcsolattartói védelme érdekében cselekedni tudott. Ez a lelkiállapot meghatározó hangulati tényezőként mutatkozott, visszatérően tapasztaltuk, hogy folyamatosan napi beszédtema a fogvatartotti populáción belül.

Szintén kiemelt hangulati tényező, vagy veszélyforrás a koronavírus terjedésének megakadályozására hozott legerősebb kapcsolattartási forma, a látogatás felfüggesztése. A családi, emberi kapcsolatok fenntartásának jellemző személyes módja a bv. intézetekben végrehajtott látogatók fogadása volt. Elemi érdek volt a vírus terjedésének megállítása céljából az ismeretlen fertőzősségi mutatókkal rendelkező polgári személyek fogvatartottaktól és személyi állománytól való távol tartása.

A kapcsolattartásban mutatkozó hangulati változásra a bv. szervezet szinte azonnal reagált, kibővítette a video telefonálás lehetőségét, ezáltal a fogvatartottak láthatták hozzátartozóikat, még ha képernyőn keresztül is. A telefonálási lehetőség minden fogvatartott részére rendelkezésre lett bocsátva, a letéti pénzzel nem rendelkezők esetében helyettesítő készülékek biztosításával. A kapcsolattartásra a védekezés nyilvánvalóan rányomta a bélyegét, de negatív kihatása nem ismert a gyors beavatkozás eredményeképpen.

Magyarország elkötelezett híve a munka alapú társadalomnak, így van ez a szabadság- elvonással járó kényszerintézkedések, illetve büntetések esetében is. A fogvatartottak foglalkoztatása kiemelt reintegrációs célja a magyar bv. szervezetnek. Ugyanakkor az új koronavírus megjelenése, terjedése a munkáltatási helyszínek lezárásához, az oktatás átalakításához kellett, hogy vezessen. Ezek a tényezők szintén negatív hatást gyakoroltak a fogvatartotti hangulatra, kiemelten azok körében, akik esetében ez volt az egyetlen bevételi forrás.

A fogvatartottakkal szemben alkalmazott nyílt kommunikáció, illetve az elektronikus eszközök útján nyújtott információk segítették a bv. szervezetet a bizonytalanságból eredő kockázatok, veszélyhelyzetek kialakulásának megakadályozásában. Ugyanakkor nem szabad megfeledkezni a fogvatartottak együttműködési hajlandóságáról, valamint a témával kapcsolatban tanúsított magas szintű felelősségérzetükről sem.

A SARS-CoV-2 humánjárvány magyarországi megjelenését követően, 2020. március 07-én a bv. szervezet országos vezetése a vírus bv. szervekbe történő bejutási kockázatának és az azzal járó súlyos következmények veszélyének elhárítása érdekében Operatív Törzset állított fel. A szervezeti egység folyamatosan figyelemmel kísérte a járványhelyzet alakulását, ezáltal azonnali intézkedéseket tudott hozni a Kormány által kiadott rendeletekben meghatározottak, valamint a Belügyminisztériumban létrehozott Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs által elrendelt feladatok maradéktalan végrehajtására.

Az Operatív Törzs munkájának támogatása érdekében felmerült az igény egy olyan új tevékenység kialakítására, mely a teljes fogvatartotti állomány általános hangulatát pozitív irányba befolyásolja, adekvát intézkedések bevezetése révén. A fogvatartottak

meghallgatásán, interjúin alapuló hangulatjelentés lehetővé teszi, hogy a felmerülő kérdésekre, gondokra leginkább reflektáló válaszok szülessenek, és a hangulat kontrollált legyen.

A felderítési szakterület rövid bemutatása

A hangulatjelentések készítésének feladata a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságán (a továbbiakban: BvOP) létrehozott felderítési szakterület számára került delegálásra. Ennek megfelelően 2020. május 31-ig a Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet Felderítési Osztálya, majd június 1-ei megalakítását követően az országos parancsnok biztonsági és fogvatartási helyettesének közvetlen alárendeltségében működő új szervezeti egység, a Felderítési Főosztály látta el a feladatot. A munka ellátására való kijelölésnél kiemelt szempont volt, hogy egy olyan szakegység legyen a felelőse, ami rendeltetésénél fogva alkalmas fogvatartotti interjúk végzésére, vagy ezek koordinálására, szakirányítására, mindemellett a feladatellátáshoz megfelelő rutinnal és mobilitással rendelkezik. Ezt segítette továbbá elő a főosztállyal koordináltan együttműködő bv. intézeti felderítési megbízottakból álló intézeti kapcsolattartói (a továbbiakban: IKT) rendszer, mely szükség esetén a feladat helyi koordinálását is végezte.

A Felderítési Főosztályon két, területi alapon szervezett osztály került létrehozásra: a Nyugat-magyarországi és a Kelet-magyarországi Osztály. A hatékony feladatellátás érdekében osztályonként két-két vidéki kirendeltség is felállításra került (a Szombathelyi és a Pálhalmai Országos Bv. Intézetben, továbbá a Hajdú-Bihar Megyei Bv. Intézetben, illetve a Szegedi Fegyház és Börtönben), melyek szükség esetén a saját erővel történő adatgyűjtések hatékonyságát nagyban elő tudják mozdítani.

Mivel a Felderítési Főosztály személyi és vezetői állománya összeállításánál kiemelt szempont volt a büntetés-végrehajtási és a rendőri, bűnügyi, felderítői tapasztalattal rendelkező kollégák kiválasztása, így az eltérő rutinok és szakmai ismeretek ötvözéséből az interjúk, illetve a hangulatjelentések készítésénél is meríteni lehetett.

A szakegység alapfeladata, hogy célirányos információgyűjtő tevékenysége révén, a büntetés-végrehajtás biztonságos működését sértő, vagy veszélyeztető körülmények, jelenségek, folyamatok feltárása megtörténjen, majd azok megszüntetése, megszakítása érdekében intézkedéseket kezdeményezzen. Ezen belül felelős a felderítő tevékenységet is magában foglaló dinamikus biztonság rendszerének működtetéséért, mely lényege valamennyi a bv. intézetet érintően azonos fogalmi rendszer használatával, azonos sztenderdek szerinti folyamatos információgyűjtés, feldolgozás és ezekre reagáló, adekvát intézkedések bevezetése. Az elvárt felderítő szemléletű gondolkodásmódban és az

elkészített intézeti Dinamikus Biztonság Konceptiók¹ (a továbbiakban: Konceptiók) következetes alkalmazása révén lehetővé vált, hogy a rendelkezésre álló erőforrások célzottabban kerüljenek felhasználásra, élénküljön az egyes bv. szervezetekkel való együttműködés, növekedjen az információcsere intenzitása, és ez a bevezetett preventív jellegű intézkedésekben vagy a biztonsági szint emelkedésében is tetten érhető legyen.

A Felderítési Osztály, majd a Felderítési Főosztály a büntetés-végrehajtás biztonságos működését, a fogvatartás biztonságát támogatandóan végzi a nyilvántartási adatokon alapuló stratégiai elemzéseket, vagy a bv. intézetekben, többnyire fogvatartottak célirányos meghallgatásán alapuló taktikai információgyűjtő tevékenységet. A Konceptiók „működtetése” révén, a bv. intézetek folyamatos humán forrásból történő információgyűjtése által a fogvatartottak körében zajló folyamatok felismerhetővé, kontrollálhatóvá, szükség szerinti megszakíthatóvá, de akár megelőzhetővé is válnak. Ezen tevékenység az, amely adaptálható a jelen élethelyzetre, a vírus befolyásolta bv. intézeti, fogvatartotti hangulat feltérképezésére.

A fogvatartotti hangulat hatásai

Már a pandémia hazai kirobbanásakor egyértelmű volt, hogy a bv. szervezet sikeres reagálásához a kulcs a fogvatartottak motiválása, együttműködésre sarkallása, hangulatának monitorozása és az annak megfelelő, gyors válaszok adása. A bevezetett korlátozások okszerűen vezettek a hangulat romlásához, mivel azok számukra kedvezőtlenek voltak.

A hangulati elemeket befolyásoló tényezők felsorolása és egymásra hatásának kiértékelése lehetetlen feladat, esetenként fogvatartási hely és fogvatartotti személy függő. Ellenben ennek illusztrálásaként, a teljesség igénye nélkül olyan szignifikáns korlátozó intézkedéseket említenék, melyek hatása messze túlmutat a felszínen sejtendő jelentőségen; a fogvatartottak hangulatát alapvetően befolyásolják.

A korábban már említett szigorításokon (személyes kapcsolattartás korlátozása, munkáltatás szigorítása, részbeni felfüggesztése) felül olyan megszokott tevékenységekben is változás állt be, melyek a fogvatartottak napi rutinját vagy épp a relatív szabad mozgását tovább korlátozta. Ezen direkt hatások között megemlítendő a bv. intézetek ideiglenes elhagyásának szinte teljes tilalma, az intézetekbe történő befogadások, intézetek közötti átszállítások lassulása, a közösségi helyiségek használatának korlátozása, majd tilalma, a kiétekezések vagy épp a tisztacserék rendjének megváltozása.

¹ A Dinamikus Biztonság Konceptió az érintett bv. szervek által rendszeres időközönként elkészített értékelő anyag, melyben megadott szempontok szerint, a fogvatartottak személyére, tevékenységére fókuszálva mutatja be a fogvatartás biztonságát érintő veszélyeztetettséget, a biztonságos működést gátló kockázati pontokat, körülményeket és az arra reflektálva bevezetett intézkedéseket.

Járulékos hatásként is jelentkezett, hogy a bv. intézetek zárásával, a személyes kontakton alapuló látogatófogadások felfüggesztésével, a postai küldemények járványügyi okból történő „karantén” miatti lassulásával a tiltott tárgyak (pl. mobiltelefonok, bódító hatású szerek) bejuttatása, bejutása is jelentősen megnehezedett. A korlátozások hiányt teremtettek az „illegális piacon”, így prognosztizálható volt ezen tiltott javak árának jelentős emelkedése. A hiány, és a jelentős áremelkedés nyilvánvalóan feszültség növekedést eredményez, és végső esetben akár hatással lehet az egymás sérelmére elkövetett erőszakos cselekmények számának növekedésére is.

Lényeges felismerni, hogy a fogvatartottak és a személyi állomány hangulata kölcsönösen hat egymásra. Ez a másodlagos hatás a fogvatartás összes szintjén megnyilvánul.

A nyugodt fogvatartotti légkörben a személyi állományi tagok is nyugodt körülmények között dolgozhatnak, míg a másik végletet tekintve, a feszült légkör feszült munkavégzési környezetet teremt.

Ezért is elengedhetetlen a fogvatartottak hangulatának állandó figyelemmel kísérése, interjúk készítése, mivel ezekkel a technikákkal lehet megelőzni, vagy egy súlyos, rendkívüli esemény kialakulásának a veszélyét minimális szintre csökkenteni.

A fogvatartotti hangulatról szóló információk begyűjtése nem öncélú, nem csak az új koronavírus-járvánnyal van összefüggésben. Az állomány adatgyűjtésbe való bevonása, motiválása egyszersmind az érzékenyítést is szolgálja: az állományban tudatosítja a felmerült fogvatartotti problémákat, melyek megoldása, és az azokra történő szakszerű reagálás első körben tőlük várható. Ha a probléma felismerésre kerül, megoldhatóvá is válik.

Nagyon fontos az információ megszerzése, valamint a megszerzés módja. Ezekben az esetekben a fogvatartottak problémáinak felszínre törését kell elősegíteni, meg kell teremteni annak lehetőségét, hogy értő figyelemmel legyenek a problémáikra, még akkor is, ha az csekélynek tűnhet, így adva fórumot a fogvatartott részére. A probléma felvetése és a fogvatartott megfelelő tájékoztatása elengedhetetlen.

A felvetett problémák egységes szerkezetben történő értékelése nyújt segítséget ahhoz, hogy a megjelenő folyamatok összefüggésükben legyenek láthatóak és kontroll alatt tarthatóak. Kiemelt jelentőségű, hogy a bv. intézetek a saját Koncepciójukban ezt szerepeltessék, a megjelenő folyamatok ne maradjanak látenciában.

A felismert folyamatokat – szükség esetén – még káros szintre lépésük előtt kell megelőzni, illetve megszakítani. A legfontosabb ebben az esetben is – mint általában – a prevenció. Az események bekövetkezése, vizsgálata, a negatív hatások elhárítása lényegesen nagyobb energia-befektetést kíván, mint a prevenciós folyamatokba vetett munka.

Az információk összegyűjtése és megléte a döntések meghozatalának megalapozásához rendkívül fontos. Ezáltal célzott, pontos intézkedés vezethető be, így a döntés eredményes lesz.

Jelentősen megnövekedett a fogvatartotti meghallgatások száma is a koronavírus-járvány ideje alatt. Alapvetően okozója lehet a kapcsolattartási lehetőségek beszűkülése is, mert a fogvatartott nem tud egy úgynevezett idegennel beszélni a napi problémáiról. A zárkatársaknak nem mondhatja el, nem mutakozhat gyengének, a reintegrációs szakterülethez fordulás – a rendkívüli leterheltségen túl – magában hordozza a besúgó stigmát, ha a fogvatartott rendszeresen, rövidebb-hosszabb időt tölt el ott. A kiszámíthatatlan időközönként megjelenő felderítők, a nem mindig megjelenő intézeti kapcsolattartók ebben a körben is segítséget nyújtanak, a fogvatartott ilyenkor szabadon beszélhet a mindennapjairól, a problémáiról, így megszabadulva az őt nyomasztó gondoktól.

A hangulatjelentések metodikájának kidolgozása

A fogvatartotti hangulat monitorozásának igénye az új koronavírus megjelenésével egy időben fogalmazódott meg a büntetés-végrehajtás vezetőiben. Vezetői döntés szerint a tevékenységet a felderítési szakterület (az Osztály, majd megalakulását követően a Főosztály) végzi teljeskörű felhatalmazással.

A feladat meghatározását követően, a tervezési stádiumban megállapítottuk, hogy – fizikai, humán korlátainál fogva – a felderítési szakterület önállóan képtelen a teljes fogvatartotti állomány folyamatos vizsgálatára, ellenben tapasztalatából, rutinjából fakadóan irányító, koordináló, összegző szerepet el tud látni, melyhez az információs háttér az egyes intézetek, illetve a minden bv. intézetre kiterjedő IKT hálózata tudja adni. A megállapítást követően döntés született arról, hogy főszabályként a bv. intézeteknek kell végrehajtaniuk a fogvatartottak hangulatát felmérő információgyűjtést, melyről összefoglaló jelentés kell készíteniük meghatározott rendszerességgel. Rendkívüli esetben (pl. speciális probléma, soron kívüli jelentési igény) a Felderítési Főosztály saját állományával is gyűjt adatot az érintett bv. intézetben; végez ilyen irányú fogvatartotti meghallgatásokat.

Az elkészített intézeti jelentések összefogása a szakterület feladata lett, melyet az Operatív Törzs vezetőjének küld meg, aki értékeli a jelentésben foglaltakat, majd a szakirányító szervezeti egységek útján reagál a felmerülő problémákra.

A bv. intézetek munkájának összehangolása, az egységes jelentési rend érdekében a szakterület meghatározta azokat a pontokat, kérdéseket, amelyeknek minden esetben szerepelni kell az aktuális hangulatjelentések kifejtésében. A bv. intézetek a feladatot

folyamatosan hajtják végre, nem egy adott napot, hanem az aktuális hetet kell értékelniük az egyéb munkafolyamatokba építve.

A kérdéssorok abban az esetben nyújtanak megfelelő képet a fogvatartottak hangulatáról, ha azok az egyéb körülményekhez alkalmazkodva visszatérően, időszakosan változnak. A monitorozás alapkérdéseinek időszakos megváltoztatása a problémákra való pontosabb reagálást, s egyszersmind az információgyűjtést végző állomány éberségének fenntartását, a rutin kikerülését is célozta.

A fogvatartotti interjúk módszerének a lényege szintén többes: egyrészt a személyes meghallgatások révén lehet a fogvatartottól releváns információt nyerni. Másrészt az interjú személyessége érezteti a feladat fontosságát, akár a szolidaritást is a fogvatartottal, továbbá az esetleges feszültséget kiváltó probléma kibeszélése már önmagában csökkenti a stressz szintet, mintegy „kiszzelepli” a feszültséget.

A felderítési szakterület rendszeresen elemezte, értékelte az aktuális helyzetet, legyen szó akár a kormány által bevezetett változásokról, akár a büntetés-végrehajtás intézkedési tervének változásáról. Az értékelés során történő, megállapított változások esetében haladéktalanul intézkedtünk a kérdéssor módosításáról, vagy teljesen új kérdéssor kiadásáról. Tavaly 4 esetben, az idén 1 esetben éltünk módosítással.

A teljes bv. szervet érintő fogvatartotti hangulatjelentést a 2020. évben 58 alkalommal készítettünk, a tanulmány megírásáig a tárgyévben 28 alkalommal, vagyis összesen eddig 86 esetben monitoroztuk központilag a fogvatartottak hangulatát ebben a formában.

A felelős, pontos adatszolgáltatások érdekében meghatározásra került a bv. intézetek részére, hogy azokat a fogvatartotti interjúkat, meghallgatásokat, jelzéseket, amelyek a hangulatjelentést megalapozzák, dokumentálják annak érdekében, hogy a későbbiekben azok visszakereshetők legyenek.

Gyakorlati végrehajtás

A koronavírus-járvány magyarországi első regisztrált esetét 2020. március 4-én, az első elhunyt beteget pedig 2020. március 15-én jelentették be hivatalosan. 2020. március 18-án már arról adtak tájékoztatást, hogy az országban bárhol jelen lehet a vírus.

A fokozódó járványhelyzetre és annak várható eszkalálódására tekintettel, a Kormány már 2020. január 31-én Operatív Törzsét hozott létre. 2020. március 11-én országos veszélyhelyzetet hirdetett ki, amellyel különleges jogrend lépett életbe, mely révén – a világ legtöbb országához hasonlóan, Magyarországon is – az emberek mindennapi életét korlátozó intézkedéseket vezettek be.

A betegség első hulláma idején a zárt csoportokban – kórházakban, idősotthonokban – történő terjedés volt megfigyelhető, melyre reagálva a büntetés-végrehajtásnak is olyan preventív intézkedéseket kellett bevezetnie, illetve döntéseket meghoznia, melyek a fogvatartottak hangulatát nagymértékben befolyásolták.

A bevezetett megszorításokkal párhuzamosan szükségessé vált a fogvatartottak reakcióinak, hangulatának monitorozása. Ennek legfőbb okai, a kialakult helyzet generálta bizonytalanságból fakadó renitens viselkedésekre utaló jelek feltérképezése, megelőzése, a megértés és az együttműködés biztosítása. A fokozott feszültségből adódóan eshetőlegessé vált, hogy a fogvatartottak akár egymás ellen, akár az őket felügyelő őrkkel szemben megkísérelhetnek bűncselekményt elkövetni. Éppen ezért kértük egyszerre, minden bv. intézetben feltérképezni a hangulati elemeket, azt jelentésbe foglalni és a Felderítési Főosztálynak hetente kétszer felterjeszteni. A végrehajtáshoz a bv. intézetek a kérdéssor összeállításával kaptak segítséget, mely garantálta a mérhető, azonos megítélés alá eső, objektív adatbegyűjtést.

A kérdéssor tükrözte a társadalom egészére is jellemző kiemelt kérdésköröket: a félelmet saját maguk és családtagjaik egészségi állapotával kapcsolatban, az idegenekkel – jelen esetben a külföldi származású fogvatartottakkal – kapcsolatos negatív viszonyulásukat. Ezen kérdéskört még kibővítették a monitorozott személyek helyzetéből adódó sajátosságok is, úgymint amnesztia hangulat jelentkezése, a helyzetet kihasználni próbáló véleményvezérek elhelyezési lehetőségei, illetve kiszűrésre kerültek azon fogvatartottak, akik a kelletténél többet foglalkoztak a témával.

Elmondható, hogy a járvány első hulláma sokkhatásként ért mindenkit, hiszen nem álltak rendelkezésre adekvát, megnyugtató válaszok, senki sem tudta előre megjósolni, mire milyen mértékben lesz veszélyes a vírus, senki nem ismerte az ellenszert, vagy legalább a tüneteket enyhítő gyógyszert. Ez a bizonytalanság ugyanúgy kihatott az intézmények falain belül elzárt emberekre, mint a külvilágban a karantén által négy fal közé kényszerültekre. A bizonytalanság és félelem azonban nem csak a fogvatartottakra volt jellemző, de az őrkre is, így szükséges volt annak a vizsgálata is, hogy ők hogyan tudták saját kétségeiket félre téve a munkájuk során elhatárolni magukat az „elitáltak” hangulatától, bizonytalanságától, félelmétől, és adott esetben mennyire hatékonyan tudták megnyugtani a felügyeletükre bízott személyeket.

A betegség veszélyességére vonatkozó információkat – a bv. szervek folyamatos tájékoztató, felvilágosító tevékenységének is köszönhetően – a fogvatartottak is megismerték, s túlnyomó részük meg is értette a védekezés fontosságát. Ugyan az első hullámban a betegségről, annak lefolyásáról kevés konkrétum állt rendelkezésre, ezért a legfontosabb kommunikáció a higiéniaról és a maszkok használatának fontosságáról szólt. Ebben a környezetben kellett egy zárt világban megállnunk a helyünket úgy, hogy

a büntetés-végrehajtásra „bízott” emberek egészségét a lehető legkörülmények között megóvjuk, ugyanakkor megelőzzük és megakadályozzuk azokat a cselekményeket, melyek hátrányosan befolyásolnák a fogvatartottak és velük dolgozó személyek életét.

Ebből is érthető, hogy a hangulatjelentések bekérése nem öncélú adatgyűjtés volt, hanem egy folyamatos, elemző és értékelő munkán alapuló monitoring folyamat része, mely azt volt hivatott elérni, hogy a felmért és kialakult helyzetre a lehető leggyorsabban a lehető legoptimálisabb választ adhassuk. Minél több adat állt rendelkezésre, annál rugalmasabban lehetett a fent említett kérdéskört is változtatni, bővíteni. Így egy idő után már a hangulatjelentések kitértek a vírus helyzetnek a fogvatartottak mindennapjait érintő szegmensére is, mint például a munkavégzések korlátozásával, a külföldről érkező csomagok járványügyi szempontok miatti akadályoztatásával vagy a látogatási tilalommal kapcsolatos negatív érzelmekre. Kitértek ugyanakkor azon intézkedések hatásainak vizsgálatára is, melyek pozitívan hathattak, mint például a védőfelszerelések kiosztása.

Azonban míg a korlátozásokat a civil életben fokozatosan, a járvány első hullámának lecsengésével (persze nem teljeskörűen) feloldották, addig a bv. intézetek zártóságából adódó fokozott veszélyhelyzet ezt nem tette lehetővé, ezért a járvány első és második hulláma között – ellentétben a szabad társadalommal – nem lehetett könnyítéseket bevezetni. Ennek okán még fontosabbá vált a folyamatos nyomonkövetés, mivel a fogvatartottak nem minden esetben értették meg, értettek egyet a szigorú rezsimszabályok² fenntartásával, és tartani lehetett tőle, hogy elkeseredettségükben vagy felháborodásukban rendkívüli eseményt³ generálnak.

A második hullámban, az egészségügy már a korábbi tapasztalatok felhasználásával célzottabban készült fel a járványra. Ekkor kevésbé szigorú védelmi intézkedéseket

2 A progresszív rezsimszabály a teljesítményre és tevékenységre épülő olyan besorolási rendszer, ami az egyéniesítést szolgálja. Ez a szabályozás a végrehajtási fokozaton belüli életrendnek szigorúságát, az elérhető kedvezmények körét és mértékét, valamint a szabad élethez viszonyított lehetőségeket lépcsőzetesen bővülő, illetve szigorodó rendszerben valósítja meg. Mindez azt jelenti, hogy együttműködés, példás magatartás esetén a büntetés-végrehajtási intézet például a kapcsolattartás gyakorisága, a bv. intézet elhagyása és a személyes szükségletre fordítható összeg mértéke szempontjából több lehetőséget biztosíthat. A végrehajtási fokozaton belül szigorúbb, általános vagy enyhébb rezsimbe sorolható. Ez a besorolás a fogvatartás során a jogosultságok biztosítása és a kötelezettségek teljesülése kapcsán tanúsított együttműködésen alapulva többször is módosulhat. Ezért is nagyon fontos, hogy a fogvatartott a büntetés végrehajtása idején jogkövető magatartást tanúsítson, és mind a személyi állománnyal, mind a fogvatartott társaival szemben tisztelettelően viselkedjen (*Fogvatartottak előmeneteli rendszere a büntetés-végrehajtásban – EFOP-1.3.3-16-2016-00001*).

3 Rendkívüli eseménynek minősül minden olyan esemény, amely a fogvatartás biztonságát súlyosan sérti vagy veszélyeztet, és külön intézkedések bevezetését teszi szükségessé, így különösen a terrorcselekmény, a fogolyzandulás, a bv. szerv létesítményét, eszközeit, járműveit, valamint a személyi állomány tagját vagy az elítéltet ért támadás, a bv. szerv létesítményéből vagy járművéből való erőszakos kitörés, a fogolyszökés, az elítélt öngyilkossága, az elítélt halála, a bv. szerv létesítményét vagy járművét veszélyeztető elemi csapás vagy jelentős tüzeset (16/2014. (XII.19.) IM rendelet 48.§ (1)).

vezettek be, többek között a gazdaság működőképességének megőrzése érdekében. 2020. novemberétől ismét emelkedett a koronavírus-fertőzés következtében megbetegedettek száma, ezért újra járványügyi szigorításokat kellett bevezetni. A korlátozások mértéke ezt követően sokáig nem érte el a tavasszal elrendelt védelmi intézkedések szigorúságát.

A börtönökben kialakult helyzet enyhítésére egyedül a látogatások felfüggesztése esetén volt lehetséges áthidaló megoldást kínálni, mégpedig a videóhívás révén történő online kapcsolattartás formájában. A munkavégzés betiltására – mely magával hozta, hogy előbb-utóbb elfogyott a fogvatartottak pénze – vagy az enyhébb végrehajtási fokozatba kerülés felfüggesztésére nem lehetett tartós alternatívát kínálni, ezért ezek nagyon súlyos hangulatabefolyásoló tényezők voltak.

A Felderítési Főosztály monitoring munkája a vírus kirobbanásának első hullámától kezdve napjainkig is folyamatos. A beérkező adatok elemzése és értékelése nem csak minden egyes újonnan felmerülő helyzetre történő rugalmas reagálást tesz lehetővé, hanem a felméréshez szükséges kérdések folyamatos felülvizsgálatát, szükség esetén javítását, pontosítását, kibővítést is támogatja. Amennyiben a bv. intézetektől beérkező hangulatjelentés olyan adatot tartalmaz, mely eltérést mutat a megszokottól, vagy mely utalhat fokozottabb töltetű negativitásra, a kérdéskör körbejárása és pontosítása céljából az adott bv. intézetet soron kívül ismétlő felmérés elvégzésére kérjük, mely által egyrészt kiküszöbölhetjük az esetleges pontatlanságból, vagy félreértésből adódó hibákat, másrészt lehetőség nyílik a probléma gyors és hathatós megoldására.

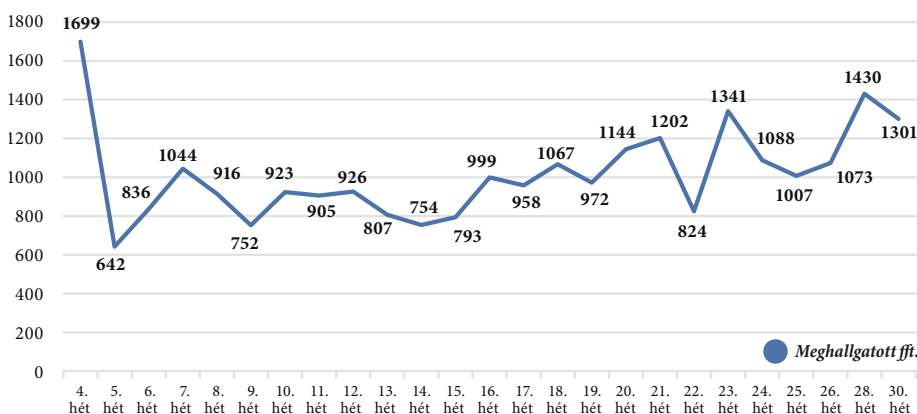
Amennyiben a bv. intézetek által a Felderítési Főosztálynak megküldött jelentések alapján olyan fogvatartott kerül látókörbe, aki hangadó, hangulatkeltő stílusával potenciális veszélyt jelenthetne az intézeten belüli status quo-ra, úgy közös kooperáción alapuló, megelőzést célzó lépések megtételére kerül sor. Ennek során elsődlegesen megvizsgáljuk vagy megvizsgáltatjuk, hogy a szóban forgó fogvatartott szempontjából kinek célszerűbb közvetlen kapcsolatfelvételt végrehajtani: a bv. intézet egyik munkatársának – jellemzően egy pszichológusnak, vagy reintegrációs tisztnek – vagy a Felderítési Főosztály delegáltjának. A kapcsolatfelvétel alkalmával a fogvatartott meghallgatására kerül sor, mely során fel kell térképezni a negatív hangulat okát, a hangulatkeltés célját, a fogvatartottat foglalkoztató probléma valódiságát, azok megoldásának, enyhítésének lehetőségeit. Minden esetben törekedni kell a negatív hangulat enyhítésére, az indulatok csillapítására, ha kell akár többszöri meghallgatások tartása révén is.

A bekért hangulatjelentések révén beszerzett információk feldolgozása során figyelemmel kellett kísérni az intézetek által jelzett, és a fogvatartottak mindennapjaiban komoly hangulati tényezőként megjelent momentumokat. Ezeket az összefoglaló jelentésekben szummáztuk, kiemeltük azokat a lényeges elemeket, melyek intézkedést igényeltek, s melyek elmaradása esetén akár a helyzet biztonságot, közösséget

veszélyeztető eszkalálódása várható. Az összefoglaló jelentés elkészítése közben tehát lényeges és nagyon fontos feladatunk a problémák bemutatása, és a megoldásukra tett javaslatok felvetése. Ha ez kellő alapossággal kerül elkészítésre, akkor a rendkívüli események megelőzését is szolgálhatja, és egy olyan képet adhat a bv. intézetekről, a fogvatartotti populációról, mely a döntéshozók számára létfontossággal bír a pontos feladatmeghatározásokhoz. Ennek előfeltétele, – mely több értekezlet visszatérő témája is volt – hogy a hangulatjelentések tényeken, friss fogvatartotti meghallgatásokon alapuljanak, mivel csak aktuális értesülések teszik lehetővé a fogvatartottak mindennapjait befolyásoló körülmények, problémák, pozitívumok megismerését. Ezzel komoly felelősség hárul a közreműködő kollégákra, fel kellett ismerniük ennek fontosságát és jelentőségét, mivel a nem megfelelő adatszolgáltatás miatt a szükséges döntések is elmaradhatnak, amelyek gyakran beláthatatlan következményekkel járhatnak.

Az elkészült jelentést követően nyílik mód arra, hogy bizonyos pontosításokat, kiegészítéseket kérjünk olyan események vonatkozásában, melyekről a beszerzett információk alapján még nem lehet egyértelműen döntést hozni, vagy annak pontos meghozatala további kisebb kiegészítéseken múlhat. A kiegészítések fontossága megfigyelhető volt az első hullám idején felterjesztett jelentések vonatkozásában. A bv. intézetek magukénak érezték a feladatot, de némely esetben kimaradtak azon körülmények, momentumok, amelyek segítségével helyes és megalapozott döntések születhettek volna. A jelentések a világjárvány elhúzódásával és az idő múlásával egyre pontosabbak lettek, azonban időnként visszatérően fel kellett hívni a kollégák figyelmét annak fontosságára, a figyelem megtartására, a sablonosság kerülésére. Szintén említést tettünk korábban arról, hogy a jelentésben foglalt kérdések – a felmerülő új információkra és a megváltozott körülményekre tekintettel – változtak. A módosított kérdéssor nyomon követése az intézetek részéről nem minden esetben volt zökkenőmentes, ezért is volt fontos és kiemelten kezelendő a pontosítások, kiegészítések végrehajtása.

1. ábra: A meghallgatások száma heti bontásban (augusztus 15-éig)

A pontosítások szükségessége esetén több esetben nem is a bv. intézetektől kértük azok elvégzését, hanem a Felderítési Főosztály munkatársai érkeztek az adott intézetekbe és az ott esetlegesen felmerülő véleményvezéreket, vagy hangadó személyeket mi magunk hallgattuk meg. A személyes benyomás szerzése jó alap volt arra, hogy első kézből ismerjük meg a fogvatartottak valós hozzáállását a kialakult helyzethez. Nagyon sok esetben megfigyelhető volt, hogy jobban elfogadták egy „külső” személy indokait a kialakított rezsimszabályok kapcsán, de tapasztalható volt az is, hogy ha „kibeszélhették” magukat, akkor megnyugodtak és elfogadták azokat a válaszokat, melyeket kaptak a kérdéseikre. A meghallgatások lehetőséget nyújtottak arra is, hogy saját tapasztalatunk révén ismerjük meg a bv. intézetekben a koronavírus-helyzet miatt kialakult közhangulatot, mely nagyban elősegítette a jelentések hiteles összeállítását, a kérdéssorok esetlegesen szükségessé váló módosítását.

A fentiek szerint összeállított hangulatjelentéseket az első hullám idején heti két, 2020. június 15-étől heti egy, 2021. július hónaptól kéthetente egy, majd augusztus 1-jétől havi egy alkalommal terjesztettük fel a BvOP-n felállított Operatív Törzs vezetőjének. A jelentésben foglalt megállapításokat a törzs ülései során megismertették a tagokkal, majd – esetlegesen további háttéranyagok bekérést követően – a törzs vezetője meghozta azokat az egyedi vagy stratégiai döntéseket, melyek a jelentés alapján felmerülhettek. A törzs munkája során, a beérkezett számadatokon túl fontos szerepet játszott a jelentések megismerése is, mivel a számok mellé hangulati elemeket, „érzéseket” is tudtak társítani, megismerhették azokat a csomópontokat, azokat a bv. intézeteket, ahol leginkább foglalkoztatta a fogvatartottakat a koronavírus-járvány. Megkérdőjelezhetetlen, hogy ugyan a számadatok tudományos pontossággal jelenítenek meg helyzeteket, problémákat, de azok megoldása, befolyásolása az emocionális kérdések megismerése nélkül nehezen történhet meg hatékonyan.

A bevezetett intézkedések vonatkozásában megemlíthető, hogy azt a BvOP érintett szakterületei felügyelték, hajtották végre, mindenki a saját szakterületének megfelelő jogosítványokkal. Ez elősegítette azt a szemléletet, hogy a problémákról, felmerülő panaszokról, a fogvatartottakat foglalkoztató eseményekről minden szakterületi ág tudomással bírjon, arra adekvát választ adjon, és a napi munkavégzésébe beépítve tudjanak tervezni és együtt gondolkodni a bv. intézetekkel. A hangulatjelentések elemzése, értékelése során, az azt követő döntések minden esetben megfeleltek azoknak a protokolloknak, amelyek különös figyelmet kívánnak. Mind a bv. intézetek, mind a szakterületek részéről ez nagy odaadást és figyelmet igényel, de elmondható, hogy a szigorú rezsimszabályok bevezetésének ellenére nem volt olyan rendkívüli esemény, mely a koronavírus-világjárvánnyal összefüggésbe hozható lett volna.

Fontos momentum volt, hogy az első COVID-19 elleni védőoltás az Európai Unióban 2020. december végére vált elérhetővé, így 2020. december 26-án, egy időben a többi EU-tagállammal, Magyarországon is megkezdődött az oltások beadása.

A fogvatartottak körében a civil lakosság oltásával egyidőben merült fel az igény a vakcinációra. Az egészségük biztosítása mellett erős motivációs erőt jelentett, hogy ettől várták a személyes látogatások minél hamarabbi visszavezetését, illetve egyes szigorú korlátozások megszüntetését. Az oltási rendben a fogvatartottak nem szerepeltek külön csoportként. Az oltások elérhetőségének idejében a járvány más arcát mutatta, a terjedés vonatkozásában átalakultak a „harcszínterek”, már nem a zártabb közösségekben volt fertőzőbb, hanem már mindenki veszélyeztetett lett; fiatal, időskorú, középkorú egyaránt. Az oltásokat nem tudták felvenni, hiába regisztráltak a hozzátartozók a vakcinainfo oldalán, a fogvatartottak nem kapták meg az oltásokat, nem hagyhatták el az intézeteket. Ez hangulati tényező volt nagyon sok esetben, mivel a kormány kommunikációjában az oltottsághoz kötöttek bizonyos könnyítéseket. Mivel a fogvatartottak tájékoztatása ebben az esetben hiányos volt, nem tudták, hogy mikor kaphatják meg, és melyik típusú oltást. Ez a bizonytalanság negatív hangulatot, növekvő feszültséget indukált, melyet kezelni kellett. A hangulatjelentéseknek köszönhetően már a felmerülésekor sikerült elébe menni a feszültség eszkalálódásának, s mivel a fogvatartottakat foglalkoztató kérdésekben egzakt válaszok születtek, ezért az oltások fogvatartottaknál történő megjelenéséig ez nem jelentett kockázati tényezőt. A megfelelő kezelés eléréséhez természetesen hozzájárult az is, hogy egy intézetben sem szabadult el a vírus; esetleges megjelenésekor a kiadott protokolloknak, utasításoknak megfelelően jártak el a kollégák, illetve a hangulat monitorozása során erre is tudtak kiemelt figyelmet fordítani.

A büntetés-végrehajtási intézetekben a fogvatartottak többsége elfogadta az oltást. A bv. intézetekben 16 607 fő fogvatartott beoltása megtörtént, 2021. augusztus 11-ig a jelenlévő fogvatartottak közül 14 533 fő azon személyek száma, akik már legalább egy oltással rendelkeznek. A védekezés ezzel egy következő szintre lépett, és a szabad életben is tapasztalható enyhítésekkel párhuzamosan belátható közelségbe került a bv. intézetekben bevezetett korlátozások lazítása, eltörlése, de annak fokozatos lépéseit a hangulatjelentések készítésével továbbra is támogatnunk kell.

Összegzés

Hazánkat – mint az egész világot – a koronavírus-járvány eddig ismeretlen kihívások elé állította. A magyar bv. szervezetnek fokozott figyelemmel és hathatós intézkedések bevezetésével kellett kezelni az új problémát. Ennek érdekében született meg a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságán az Operatív Törzs, amely a legfrissebb információk begyűjtése és feldolgozása révén képes volt kordában tartani a bv. intézeteken

belül a járványnak köszönhetően kialakult speciális helyzetet. Az Operatív Törzs hírigényét hivatott szolgálni a BvOP felderítési szakterülete által kezelt és menedzselte hangulatjelentés, amely alapján az Operatív Törzs azonnal képes reagálni a szakirányító szervezeti egységek útján a felmerülő problémákra. A kellő időben megszerzett információ és annak a folyamatos változások tükrében történő kiértékelése elősegíti a legfontosabb döntések meghozatalát. A szakterület a stratégiai döntések megalapozásához azzal járult hozzá, hogy a szakterületek véleményei alapján összeállított egy mindenre kiterjedő kérdéssort, melyre az egyes bv. intézeteknek hétről-hétre válaszolniuk kell. A Felderítési Főosztály az így összegyűjtött információkat összegzi, kiértékeli és kezelhető módon az Operatív Törzs elé tárja. A Felderítési Főosztály az elemző, értékelő munkája során arra is odafigyel, hogy a kérdéseket a folyamatosan változó élethelyzeteknek megfelelően módosítsa és kiegészítse.

A felderítési szakterület munkáját támogatja az intézetekben kialakított IKT rendszer, valamint segítik a Felderítési Főosztály által menedzselte intézeti Konceptiók. A Felderítési Főosztály – speciális helyzetéből adódóan – saját felderítő tisztek intézetekbe való küldésével is képes a naprakész, legfrissebb vírushelyzettel és fogvatartotti hangulattal kapcsolatos információk begyűjtésére és rendszerezésére. Ennek is köszönhetően képes a legfelsőbb vezetés megalapozott döntések meghozatalára és hatékony intézkedések bevezetésére.

A hangulatjelentések folyamatos feldolgozásának köszönhetően a vírus hazánkban történő megjelenése óta a bv. intézetekben valós gócpont nem alakult ki, valamint tömeges fertőzés sem jelentkezett. Mindebben oroszánrészt vállal a bv. intézeti végrehajtó személyi állomány, mivel a javasolt biztonsági intézkedéseket messzemenően betartják, illetve a fogvatartotti állománnyal következetesen betartatják.

A COVID-19-HUMÁNJÁRVÁNY BÜNTETÉS- VÉGREHAJTÁSI SZERVEK BIZTONSÁGÁRA GYAKOROLT HATÁSA

Impact of the COVID-19 human epidemic on the security of prisons and other penitentiary facilities

Tanulmányom célja, hogy bemutassa a COVID-19-vírus okozta humánjárvány büntetés-végrehajtási szervek biztonsági tevékenységére gyakorolt hatását, emellett a személyi, valamint a fogvatartotti állomány, továbbá a büntetés-végrehajtási szervek területére belépő személyek vonatkozásában foganatosított intézkedéseket, korlátozásokat, módosított eljárásokat. Milyen intézkedések kerültek bevezetésre a koronavírus terjedésének visszaszorítására, hogyan reagált a büntetés-végrehajtási szervezet a második hullám megkezdődését követően a begyűrűzött fertőzés megállítására, valamint a korlátozások miatt esetlegesen kialakuló rendkívüli események megelőzésére, felszámolására, továbbá milyen eszközök alkalmazása került bevezetésre a járványidőszak alatt. A korábban megvalósított technikai fejlesztések milyen hatással voltak a fogvatartottak kapcsolattartására, előállítására, valamint a heti körszállítás megszűnésével miként valósult meg a fogvatartottak cél-, illetve végszállítása. Tanulmányomban bemutatom, hogy összességében a biztonságos fogvatartás fenntartására a koronavírus-világjárvány milyen hatást gyakorolt.

Kulcsszavak: korlátozások, rendkívüli események, előállítás, koronavírus, biztonság

The aim of my study is to demonstrate the impact of the human pandemic caused by the COVID-19 virus on the security activities of prison service, furthermore the measures, restrictions and amended procedures regarding the prison staff, the prisoners, and those entering the premises of any penitentiary facility. What measures have been put in place to curb the spread of the coronavirus epidemic, how did the Prison Service react to stop the infection after the start of the second wave, to the prevention and elimination of any extraordinary events that may occur due to the imposed restrictions, and furthermore what tools were introduced during the epidemic period. What effects did the technical developments implemented earlier have on the contact of the prisoners with their relatives, contact persons, their transportation and escort to trials, and how were the transportations realized after the termination of the weekly organized collecting transportation. In my study I share the overall impact of the coronavirus pandemic on maintaining the safety of the detention.

Keywords: restrictions, extraordinary events, transportation, coronavirus, security

Bevezetés

A koronavírus-világjárvány első hulláma miatt 2020. március 11. napjától a Kormány a veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelettel veszélyhelyzetet hirdetett ki, amely során számos egészségügyi, karantén- és gazdasági intézkedés meghozatalára került sor, amelyek hozzájárultak ahhoz, hogy Magyarország rendkívül sikeresen kezelte a járványt. Továbbra is az emberélet megmentése a cél, ezért a járvány elleni védekezésben gyors döntési és cselekvési képességre van szükség. A rendkívüli jogrend ezt a célt szolgálja, hiszen a jelenlegi járványügyi helyzetben a meghozott intézkedések minél gyorsabb végrehajtása indokolt.¹

A biztonsági tevékenység változásainak bemutatása

A büntetés-végrehajtás célján – melyet a Bv. Kódex, azaz a 2013. évi CCXL. törvény határoz meg: „...az ügydöntő határozatban meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon”² – túlmenően számos olyan szabályozás, intézkedés került bevezetésre, mely a fogvatartott a büntetés-végrehajtási intézetben (a továbbiakban: bv. intézet) töltött ideje alatt – az egészségének megóvása mellett – a biztonságát hivatott megőrizni. A vírus elleni védekezés átalakította az eddig általánosnak vett fogvatartotti szállításokat, kihatással volt a tiltott tárgyak³ bv. intézetbe történő bejuttatására, továbbá új kihívások elé állította a személyi állomány tagjait, ami gyors reagálást és alkalmazkodást kívánt az érintettektől.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 68/2020. (XII. 18.) BVOP utasítás 3. mellékletének 3.2 pontja alapján a Biztonsági Szolgálat az alábbi feladatokat látja el:

- a. Szakmailag irányítja és felügyeli a bv. szervek biztonsági, ügyeleti és védelmi tevékenységét.
- b. Tervezi – beruházás, rekonstrukció kivételével – a feladatkörébe tartozó központi beszerzésű eszközökhöz, anyagokhoz és a Biztonsági Szolgálat működéséhez szükséges pénzeszközöket, a jóváhagyott keretösszeggel gazdálkodik.
- c. Meghatározza a bv. szervek éves lökiképzési feladatait.

1 A koronavírus-világjárvány második hulláma elleni védekezésről szóló 2020. évi CIX. törvény indokolása

2 A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL törvény

3 Tiltott tárgy: minden olyan eszköz, anyag, szer, melynek a bv. szerv területére történő illegális bekeverése, fogvatartottak által történő engedély nélküli birtoklása, felhasználása, alkalmazása közvetlen vagy közvetlenül veszélyezteti a fogvatartás biztonságát.

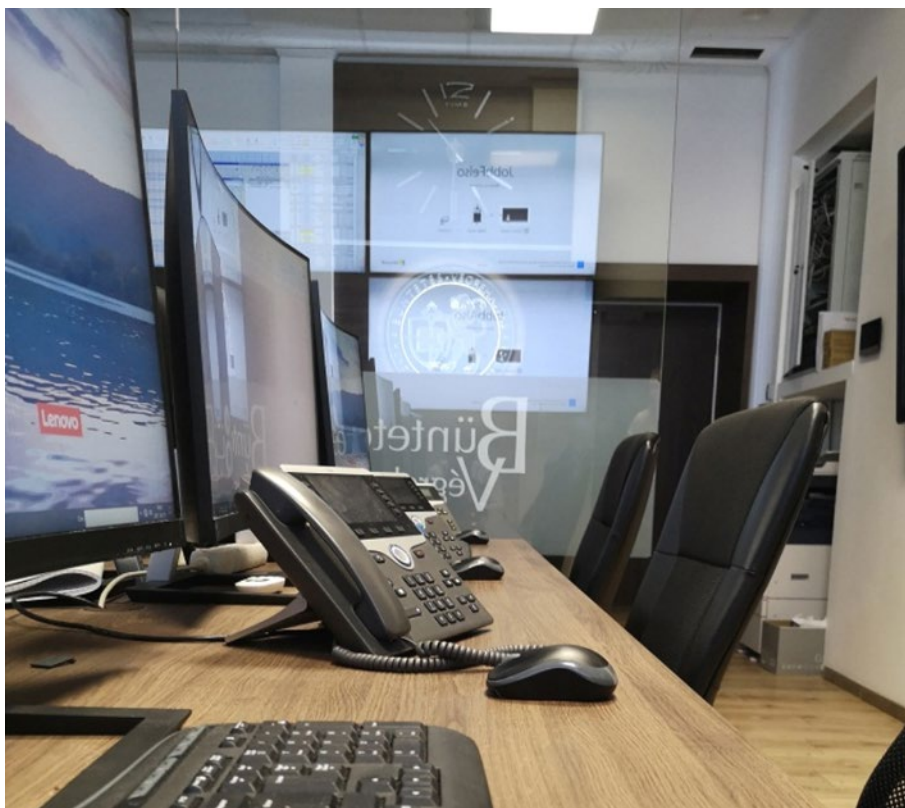
- d. Végzi a bv. szervek készenlétbe helyezéséhez, különleges jogrendi működéséhez, valamint a személyi állomány értesítéséhez kapcsolódó központi feladatokat.
- e. Meghatározza a szolgálati kutyák minősítésének, beszerzésének, selejtezésének rendjét, időpontját.
- f. A biztonsági, ügyeleti és védelmi igazgatási feladatok teljesítése során kapcsolatot tart és együttműködik az illetékes hon- és rendvédelmi szervekkel.
- g. Részt vesz a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központ munkájában.
- h. Központi szabályozásokat, utasításokat, módszertani anyagokat, esettanulmányokat dolgoz ki a szakmai feladatok végrehajtásához. Szakterületét érintően tervezi, szervezi és végrehajtja a személyi állomány felkészítését, továbbképzését.
- i. Felügyeli a bv. szervezetben működtetett fegyveres biztonsági őrseggel kapcsolatos feladatokat.
- j. A szabályos működés érdekében továbbképzéseket, szakmai napokat, közös gyakorlatokat szervez, bonyolít le.

A Biztonsági Szolgálat szerepe a Központi Ügyletben

A járványügyi készültség során a belügyminiszter vezetésével működő Ügyleti Központ mintájára a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BvOP) Operatív Törzs alárendeltségébe egy folyamatosan működő, elemző-értékelő, adatfeldolgozó ideiglenes szervezeti elem került kialakításra. A Központi Ügyletet (a továbbiakban: KÜ) működését a Biztonsági Szolgálat vezetőjének közvetlen felügyelete alatt az Ügyleti és Védelmi Osztály vezetője irányítja. Működése a járvány tetőzésekor folyamatos volt, ami ötváltásos munkarendben történt, szükség szerint 1 vagy 2 fő személyi állományi tag jelenlétével, emellett az adminisztratív feladatokat munkanapokon további 1 fő látta el. A KÜ állományába kezdetben a Biztonsági Szolgálat (5 fő), a Fogvatartási Ügyek Szolgálat (1 fő), a Felderítési Főosztály (1 fő), a Központi Szállítási és Nyilvántartási Főosztály (1 fő), valamint a Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet (1 fő) eseti jelleggel delegált személyi állományt. A működése során az állomány összetétele folyamatosan változott, a különböző szakterületek leterheltségéhez rendszeresen igazodott, igazodik. A KÜ szolgálatszervezését a Biztonsági Szolgálat állítja össze, figyelembe véve a magasabb szintű szabályozókat. Feladatai különösen a bv. szervek koronavírussal kapcsolatos jelentéseinek összegzése, egyesített statisztikában történő megjelenítése, az előjárók részére rendszeres időközönként készített kimutatások folyamatos aktualizálása, a társszervek részére az adatszolgáltatások megküldése, a BM központi ügyletének, egyes esetekben a Közbiztonsági Főigazgató részére küldendő jelentések előkészítése, a BvOP Operatív Törzs központi adatbázisának karbantartása, a kiadott feladatszabások rendszerezése, a vonatkozó adattáblák folyamatos frissítése volt. A fentiek mellett kiemelt feladat a BvOP Operatív Törzsbe

delegált szakterületekkel⁴ a kapcsolat tartása, valamennyi releváns információ gyűjtése, annak megosztása illetékesség szerint, a BvOP Operatív Törzsbe delegált szakterületek által előkészített feladat szabások, eljárásrendek véleményezése volt. A KÜ a mindenkori koronavírus-járványt érintő Intézkedési Tervben foglaltak érvényesülését rendszeresen visszaellenőrzi, a bv. szervektől adatszolgáltatások bekérésére jogosult, továbbá javaslatot tehet újabb adatok vezetésére, rendszeres vagy eseti jellegű bekérésére. A személyi állomány, illetve a fogvatartottak esetében is rendkívüli eseménynek minősül – a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtásáról szóló Intézkedési Terv alapján – a pozitív mintavétellel igazolt fertőzőes megbetegedés, melyhez az általános jelentési kötelezettségen túl – az eset összes körülményének figyelembevételével – 24 órán belül parancsnoki kivizsgálás végrehajtása és felterjesztése szükséges, melyet – a főügyelet mellett – a KÜ is feldolgoz.

1. ábra: Központi Ügylet

4 A törzsbe a Biztonsági Szolgálat, Fogvatartási Ügyek Szolgálata, Műszaki és Ellátási Főosztály, Egészségügyi Főosztály, Központi Szállítási és Nyilvántartási Főosztály, Kommunikációs Főosztály, Jogi és Adatkezelési Főosztály delegál munkatársakat.

A személyi állomány eligazításában bekövetkezett változások

A koronavírus-járvány megjelenését követően a bv. szervezet a korábbinál is nagyobb hangsúlyt fektetett a higiénia írott és íratlan szabályainak betartására, továbbá a vírus bv. intézetekbe történő bejutásának megakadályozására. Ennek okán mind a személyi, mind a fogvatartotti állomány figyelmét felhívták a megfelelő szabályok betartására.

Továbbá elvárás, hogy amennyiben a személyi állomány tagja otthonában láz, vagy heveny felső légúti betegség tüneteit tapasztalja magán – a Nemzeti Népegészségügyi Központ (a továbbiakban: NKK) által meghatározottak szerint –, telefonon vegye fel a kapcsolatot a háziorvosával (rendelési időn kívül az illetékes háziorvosi ügyelettel). A koronavírus-mintavételezés alatt álló fertőzésgyanús, fertőzött vagy szoros kontakt személyi állományi tag ellenkező utasításig a bv. szerv területére nem léphet be.

Egységes jelentési rend kialakítása

A koronavírusos megbetegedés gyanúja és az igazolt fertőzés diagnosztizálásának esetére vonatkozó egységes jelentési és tájékoztatási kötelezettséggel kapcsolatban eljárásrend került meghatározásra a bv. intézetek számára.

A bv. szervezetben (a személyi állományt, illetve a fogvatartottakat érintő) a fertőzésgyanús eset – a koronavírus tünetek felismerésén túl a szoros kontakttá válást is beleértve – a mintavétel eredményének megállapításáig nem minősül általános értelemben vett rendkívüli eseménynek, azonban a bv. szervezet normál, zavartalan mindennapi működésétől eltérő esetként értékelendő. A KÜ folyamatos (0-24) szolgálatellátással biztosítja az információk átadását, emellett kezeli a beérkezett adatokat, eredményeket. Azon esetekben, amelyek során a személyi állomány tagjaitól, vagy a fogvatartottaktól koronavírus-gyanú miatt mintavétellel kerül sor, annak eredményétől függetlenül a KÜ részére – a statisztikai adatok pontos vezetése és az operatív törzs elemző-értékelő munkájának elősegítése érdekében – az esemény összes körülményét azonnal, soron kívül, szóban jelenteni kell. A Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzsnek történő soron kívüli adatszolgáltatások megtételének érdekében kiemelt fontossággal bír, hogy a vonatkozó írásos jelentések, valamint adatszolgáltatások a szóbeli jelentést követően 1 órán belül megérkezzenek e-mail formájában a KÜ részére.

A személyi állomány folyamatos szolgálatellátásának megoldása

A koronavírus-fertőzés terjedésének redukálása érdekében bevezetett intézkedések között szerepelt a személyi állomány egymással történő érintkezésének minimalizálása. A hivatali munkarendben szolgálatot teljesítők foglalkoztatásának jellege vezényléses

munkarendre került módosításra, ezáltal az azonos helyiségben foglalkozó munkatársak eltérő időben végezhetik a feladataikat.

Egy esetleges járványügyi zárlat esetén, a biztonsági területen szolgálatot teljesítő állomány részére kidolgozásra került a két-, valamint a háromváltásos munkarend. A szolgálatban lévő szakasz személyi állományán kívül további két szakasz kialakítása szükséges, hogy a minimális pihenőidő biztosított legyen. Tekintettel arra, hogy az intézkedés bevezetése esetén bizonyos szakterületek tevékenysége korlátozódik, az adott napon szolgálatot teljesítő kollégákból ki lehet alakítani – a már szolgálatban lévőkön kívül – további egy szakaszt is, így a berendelés már csak egy szakasznyi kollégára korlátozódik, ami a zárlat feloldása utáni szolgálatszervezést nagymértékben megkönnyíti. A három váltásban szolgálatot teljesítők számára egy nappali és egy éjszakai szolgálat után a bv. intézetben kialakított pihenőhelyiségben egy nap pihenőidő kerülhet biztosításra.

A másik megoldási lehetőség a kétváltásos munkarend, amelyben a zárlat idején szolgálatot teljesítő állományból alakítanak ki két szakaszt, akik nappal és éjszaka folyamatosan váltják egymást. Ezzel a szolgálatszervezéssel mindkét szakasz 14 szolgálatot teljesítene. Ebben a megoldásban is nagy előny az esetlegesen elrendelt zárlat feloldása utáni szolgálatszervezés könnyebb kivitelezése. Fel kellett azonban készülni arra az esetre is, ha a járványügyi zárlat meghosszabbításra kerülne. Ennek érdekében

2. ábra: Szolgálatszervezés

már a zárlat elrendelésének napján meg kell szervezni a kéthetes periódus utáni szolgálatot, amit a fentiek figyelembevételével két- vagy háromváltásos rendszerben lehet megtenni. Az így kialakított ideiglenes szakasznak rendelkeznie kell biztonsági tiszttel, körlet-főfelügyelővel és körletfelügyelővel.

A kialakult járványügyi helyzet okán, a személyi állomány esetleges fertőzésének gyanújából eredően – a beazonosított kontaktszemélyeket⁵ is érintően – otthoni karantén került végrehajtásra. A fertőzésben érintett személy⁶ esetében – a járványügyi vizsgálat eredménye alapján – a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény (a továbbiakban: Hszt.) 147. §-a és a 289/R. § szerint egészségügyi vagy betegszabadságot kell biztosítani. Negatív teszteredmény esetén az érintett egészségi állapotának megfelelően – a szakterületi vezető kezdeményezésére – otthoni munkavégzést (táv munka) vagy a Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központja (a továbbiakban: BvOTRK) által kidolgozott szakmaspecifikus tematika alapján – célirányos ismeretbővítéssel és önfejlesztéssel járó – távoktatást kell biztosítani az otthoni karantén időtartamára. A táv munka vagy a távoktatás jóváhagyásáról az állományilletékes parancsnok dönt. A táv munka tartamára meg kell határozni a feladatellátáshoz kapcsolódó speciális munkaügyi szabályokat és eljárásrendet (munkarend, információ-áramlás, beszámoltatás stb.), továbbá biztosítani kell az informatikai adatvédelmi és adatbiztonsági követelmények teljesülését. A távoktatással összefüggő beszámoltatás rendjét a BvOTRK dolgozta ki, melyről tájékoztatta az állományilletékes parancsnokot. Végző esetben a Hszt. 105. § (1) bekezdés h) pontja és az Mt. 55. § (1) bekezdés j) pontja szerint szolgálatteljesítés/munkavégzés alóli mentesítést kell kezdeményezni az állományilletékes parancsnoknál.

A kontaktszemélyek tekintetében az adott szakterület működőképességének fenntartása érdekében – az otthoni karantén időtartamára – meg kell vizsgálni a szolgálati beosztás/munkakör otthoni munkavégzés (táv munkában) keretében történő ellátásának lehetőségét és feltételeit, és amennyiben a táv munka megvalósítható, a szakterület vezetője kezdeményezze annak engedélyezését az állományilletékes parancsnoktól. Végző esetben szolgálatteljesítés/munkavégzés alóli mentesítést kell kezdeményezni az állományilletékes parancsnoknál.⁷

A fertőzés gyanúja, illetve az otthoni karantén időtartamának rendezése szempontjából fontos tényező, hogy annak engedélyeztetését a szakterületi vezető – a szolgálati érdekre figyelemmel – hivatalból kezdeményezi az állományilletékes parancsnoknál.

5 Aki érintkezett fertőzésgyanús személlyel.

6 Aki COVID-19-vírusra jellemző tüneteket produkál.

7 A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény

Amennyiben a személyi állomány egészségügyi panasza alapján COVID-19-fertőzés gyanúja merül fel, az alábbi eljárás került meghatározásra:

Ha a személyi állományi tag otthonában a betegség tüneteit tapasztalja magán, telefonon veszi fel a kapcsolatot a háziorvosával. A telefonos kapcsolatfelvételt követően az orvos utasításainak megfelelően jár el, az orvos által elrendelt intézkedésekről előljáróját haladéktalanul telefonon tájékoztatja. Ha szolgálatellátás során jelentkezik rosszul, annak tényét is haladéktalanul jelenteni kell a közvetlen szolgálati előljárónak. Ha koronavírus-fertőzés gyanúja miatt mintavételre kerül sor, azt soron kívül jelenteni kell a közvetlen szolgálati előljárónak. Amennyiben az érintett személyi állományi tag orvosa az Országos Mentőszolgálat (a továbbiakban: OMSZ) által történő mintavétel mellett dönt, intézkedni szükséges a mintavétel intézeti hatáskörben történő azonnali elvégzéséről és kontaktkutatás lefolytatásáról. A mintavétel elvégzéséről az érintett orvost értesíteni kell az OMSZ lemondása céljából. Az érintett személyi állományi tagnak a mintavételek eredményének elkészüléséig, illetve a karantén elrendelése alatt – amennyiben nem kap hivatalos határozatot, akkor is – otthonában kell tartózkodnia, azt nem hagyhatja el.

A személyi állomány rugalmasabban történő mintavételére egyes büntetés-végrehajtási intézetek, valamint intézmények kerültek kijelölésre mintavételi pontként.

Kényszerítőeszközök, személyi felszerelések fertőtlenítése

A BvOP Operatív Törzs folyamatosan monitorozza a koronavírus-járvánnyal kapcsolatos megelőző intézkedések bevezetésének lehetőségét, valamint a megfelelő védelmi intézkedéseket foganatosítja. Az országos parancsnok gazdasági és informatikai helyettesének egyetértésével, a fertőzésveszély kockázatának csökkentése érdekében – pilot jelleggel, 2020. április 27-én 4 bv. szervben végrehajtott fertőtlenítés tapasztalatainak figyelembevételével – valamennyi bv. szerv teljes körű fertőtlenítése került elrendelésre. A fertőtlenítés kiterjedt a bv. szerv bástyafalát vagy biztonsági kerítését övező, a bv. szerv közvetlen közelében található közterületre, az őrzött területen belül található közlekedő utakra, a fogvatartotti mozgási útvonalakra, sétaudvarokra, sportudvarokra, a fogvatartottak elhelyezésére, munkavégzésére, foglalkoztatásra szolgáló épület összes, továbbá a személyi állomány szolgálatteljesítési helyiségeire, azok berendezési tárgyaira, valamint a bv. szerv kezelésében lévő valamennyi gépjárműre. A megelőzés érdekében valamennyi bv. intézet folyamatosan intézkedik arra vonatkozóan, hogy a széles spektrumú bőr- és felületfertőtlenítő készítmények megfelelő mennyiségben rendelkezésre álljanak. Naponta legalább 2 alkalommal végrehajtásra kerül a bv. intézetekben a felületek, eszközök (ideértve a kényszerítő eszközöket is) és tárgyak megfelelő tisztítása, illetve megteremtetik a személyi állomány, valamint a fogvatartottak részére a napi többszöri higiénés (szappanos, meleg folyóvízes) kézmosás lehetőségét.

A fogvatartottak szállításában bekövetkezett változások

Az országos körszállítás – a koronavírus terjedésének csökkentése érdekében – nem kerül végrehajtásra, a célszállítások útvonala, valamint az azokban részt vevő személyek a szállítást megelőzően kerülnek meghatározásra, melyről a Központi Szállítási és Nyilvántartási Főosztály (a továbbiakban: KSzNyFO) írásos rendelkezést küld. A bv. intézetek részéről kezdeményezett célszállítási igényeket minden esetben a KSzNyFO engedélyezi előzetesen. Az írásos rendelkezésben meghatározott útvonaltól vagy időpontoktól való eltérést kizárólag a KSzNyFO vezetője, vagy annak helyettese hagyhatja jóvá. A szállítási feladatok befejezését követően a szállítójármű belső felületének, valamint a szállítással érintett részlegek fertőtlenítéséről gondoskodni kell.

A Covid-19 pozitív fogvatartottak, mint fertőző fogvatartottak elkülönítése jogszabályban⁸ meghatározott feladatként jelentkezik a büntetés-végrehajtás részére, ezért a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központ Tököli telephelyén került kialakításra e célból egy részleg, ahol a fogvatartottak elhelyezésén túl az ellátásuk is megvalósult. A fogvatartottak szállításának megszervezésére, valamint annak végrehajtására központilag került sor a Biztonsági Szolgálat Központi Támogató Főosztály Művelti Osztály bevonásával. A Művelti Osztály végrehajtó állományába tartozó valamennyi (43 fő) személyi állományú tag részt vett a szállítások végrehajtásában, amelyre naponta akár 3-4 esetben is sor került. A szállítójárművek tekintetében rendelkezésre állt 1 nagy, valamint 4 kis befogadó képességű jármű.

Az előállítások minimalizálása

Az előállítások számának csökkentése érdekében elkerülhetetlen a folyamatos kapcsolattartás a területileg illetékes igazságügyi és társ rendvédelmi szervekkel (pl.: ügyészség, bíróság, rendőrség), a fogvatartottak előállításának mellőzése és a videokonferencia végponton keresztül történő távtárgyalás, távmeghallgatás végrehajtása céljából.

A telekommunikációs eszközök alkalmazásával történő távmeghallgatások csökkentik az előállítandó fogvatartotti létszámot. Ezek legnagyobb részét a bíróságok által végrehajtott távtárgyalások teszik ki, melyeket a bv. bírók által tartott távtárgyalások, a rendőrségi, valamint az ügyészi meghallgatások követnek. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal, valamint az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság elhanyagolható mértékben hajt végre telekommunikációs eszközön történő meghallgatást. Havi szinten 2 000-3 000 előjegyzés érkezik⁹ távtárgyalásra. Ennek jelentős része délelőttre

8 A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény 99. §.

9 Az adatok a 2020. novemberi hónapra vonatkoznak.

esik, ezen időszámban jellemzően a bíróságok foglalnak fogvatartotti meghallgatásra időpontokat. Ettől eltérően a nyomozó hatóságok terjesztik elő igényüket fogva lévő személyek meghallgatására. Az elektronikus úton történő meghallgatás tartama – túlnyomórészt – az egy órát nem éri el. A telekommunikációs eszköz alkalmazása humán erőforrást szabadít fel a korábban megszokott előállításokhoz képest, továbbá csökkenti a tiltott tárgyak bejutásának kockázatát is.

A kialakult járványügyi helyzetre tekintettel a polgári egészségügyi intézményekben elérhető szakrendelések szünetelésére, a sürgősségi betegellátások várakozási idejének meghosszabbodására kellett számítani, ezért eljárásrend került kidolgozásra. A pandémiás helyzetben a fogvatartott bármely okból bekövetkezett (kényszerítő eszköz alkalmazása, egymás sérelmére elkövetett cselekmény, baleset) sérülése kapcsán történő látlet felvételét a szolgálatban lévő egészségügyi szakápoló az orvos jelenléte nélkül is megkezdheti abban az esetben, ha a fogvatartott sérülései nem igényelnek azonnali, akut orvosi ellátást. Ilyenkor a bv. intézet orvosa a beérkezése után a sérült fogvatartottat megvizsgálja, és az előkészített látletet pecsétnyomójával hitelesíti.

A személyi állomány munkaköreiben bekövetkezett változások bemutatása

A bv. szervezet törvényes és rendeltetésszerű működésének biztosítása és fenntartása érdekében a büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvényben meghatározott alapfeladatok végrehajtásához nélkülözhetetlen a hivatásos személyi állományi tag személyes – a szolgálatteljesítési helyen történő – jelenléte. A bv. szervezetnél az alapfeladatok ellátására rendszeresített szolgálati beosztásokat korábban a 27/2015. (VI. 15.) BM rendelet 5. melléklete tartalmazta, mely a szolgálati viszony jellegéből eredően a sajátos szolgálati körülmények között végzett, az élet és a testi épség kockázatásával járó szolgálati tevékenységek esetében a fogvatartottakkal összefüggő biztonsági, fogvatartási, reintegrációs, pártfogolási, nyilvántartási, szállítási, foglalkoztatási, ételmezési, oktatási és letétkezelői feladatokat határozta meg. Ezen tevékenységkörök ellátása – szakmai tartalmukból is eredően – a szolgálatteljesítési helyen történő, személyes jelenlétet igényel. Ettől eltérően, a szervezet működését támogató, szolgáló vagy ahhoz kapcsolódó funkcionális feladatok ellátására létrehozott státuszokhoz társuló munkaköri feladatok – így különösen a gazdálkodással, a humánszolgálati, szociális, oktatásszervezési és egészségügyi, továbbá a jogi, igazgatási, kommunikációs, ügyviteli, informatikai és üzemeltetési tevékenység – részben távmunka keretében is elláthatóak, amennyiben az otthoni munkavégzéshez szükséges tárgyi, technikai és egyéb eszközök rendelkezésre állnak. Otthoni munkavégzés esetén szükséges volt meghatározni a feladatellátáshoz kapcsolódó speciális munkaügyi szabályokat és eljárásrendet (szolgálatteljesítési időrend/munkaidő, feladatmeghatározás, ügyviteli rend, információáramlás, beszámoltatás stb.).

A különleges időszakra tekintettel átfogóan, szakterületenként felül kellett vizsgálni a komplex tevékenységrendszert, a jogszabályi kötelezettségekből és az egyéb belső szabályozókból fakadó feladatokat és funkciókat annak érdekében, hogy a működőképesség alacsonyabb létszám mellett is stabil maradjon. Mindezek keretében fel kell mérni azon szolgálatteljesítési/munkavégzési helyeket, őrhelyeket, telephelyeket, munkaterületeket, foglalkoztatási helyszíneket, amelyek működtetése a különleges időszak során is nélkülözhetetlen, illetve azokat is, amelyek ideiglenes lezárása kockázat (pl.: fogvatartotti munkáltatás felfüggesztése) lehet.

A veszélyhelyzet okán kieső személyi állomány pótlását – a rendeltetésszerű működés folyamatos fenntartása és biztosítása érdekében, a toborzás dinamizmusának fokozása mellett – a rendelkezésre álló humán erőforrás célirányos, permanens és leterheltség-centrikus allokációjával kell biztosítani.

A biztonsági vizsgálat és a motozás

A biztonsági vizsgálatok, biztonsági szemlék, továbbá a motozás alapos végrehajtása nélkülözhetetlen a biztonságos fogvatartás fenntartása, valamint a tiltott tárgyak felkutatása kapcsán. Ebből kifolyólag a biztonsági vizsgálatot és a biztonsági szemlét minden esetben legalább a minimálisan szükséges személyi állományi létszámmal kell végrehajtani. A biztonsági feladat ütemezetten, a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíráság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 60. §-ának – „A biztonsági ellenőrzés célja a rongálások, valamint a fogolyszökés előkészületének felderítése. Az ellenőrzés kiterjed a nyílászáró szerkezetek, a berendezési- és felszerelési tárgyak állapotára, a falak, a mennyezet, a padozat és a rácsok épségére is”¹⁰ – figyelembevételével kerül végrehajtásra. A koronavírus-fertőzés kockázata miatt fennáll a veszélye annak, hogy a felügyelet a fogvatartott motozását nem tudja kellő alapossággal végrehajtani, így megkönnyítve a tiltott tárgyak bv. intézetben belül történő mozgását, ezáltal a rendkívüli események bekövetkezését. Ennek kiküszöbölésére a bv. szervezet rendelkezésére állnak különböző technikai eszközök, amelyek segítségével nem csak a fém tárgyakat tudjuk felkutatni, de a mobiltelefon készülékek közelségét is jelzik.

A teljes védőfelszerelésben történő szolgálatellátás nehézségei

A rendelkezésre álló védőeszközök kizárólag rendeltetésszerű használat mellett képesek a fertőződések csökkentésére, ezért útmutató került kiadásra a védőfelszerelések típusainak ismertetése, valamint a különböző eszközök rendeltetésszerű használata

10 A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíráság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet

érdekében. A védőeszközök használatának célja valamennyi egészséges személy védelme, a fertőzéstovábbadás lehetőségének csökkentése, továbbá az igazoltan beteg vagy betegséggyanús személyek esetében a fertőzőképesség csökkentése. A célok elérése érdekében esetenként más-más védőeszközök használata indokolt. A használt védőfelszerelésektől és a védőeszköz-használat céljától függően a következő négy védelmi szintet különböztetjük meg.

A 0. szintű védelem esetében sebészeti szájmaszkot használunk védőeszközként valamennyi cseppfertőzéssel terjedő betegségben szenvedő (köztük COVID-19) személy fertőzőképességének csökkentése érdekében. Abban az esetben alkalmazzuk, amikor a tüneteket mutató személy másokat megfertőzhet.

Az I. fokú védelem esetében sebészeti szájmaszkot és egyszer használatos latex gumikesztyűt alkalmazunk védőeszközként. Azok számára indokolt ezen védőeszközök használata, akik feladatellátásuk során ismeretlen egészségügyi állapotú, esetlegesen akár fertőzött, de tüneteket nem mutató személyekkel léphetnek kapcsolatba.

A II. fokú védelem esetében sebészeti szájmaszkot, két pár egyszer használatos latex gumikesztyűt, testet-fejet fedő védőruházatot használunk védőfelszerelésként. Ezeket az igazoltan fertőzött, vagy tünetei alapján COVID-19-fertőzésre megalapozottan gyanús személyekkel történő személyes kontaktusba lépő valamennyi állományi tag esetében alkalmazzuk.

A III. fokú védelem kizárólag egészségügyi dolgozók számára szükséges. A III. fokú védelem az egészségügyi beavatkozások során képződő aeroszol (kisméretű szálló vízcseppek) elleni védelmet biztosítja. Eszközei a II. fokú védelemhez képest az FFP 2/3 maszkok használatában térnek el.

A részlegen szolgálatot teljesítő körletfőfelügyelő egyik fő feladata, hogy megakadályozza a tiltott tárgyak zárkába történő bejutását, melynek céljából a fogvatartott motozását az elhelyezési zárkából ki- és belépéskor végre kell hajtani. Amennyiben a motozás végrehajtása nehézségekbe ütközik (pl. II. fokú védelem esetén), a körletfőfelügyelő a tapintásos motozáson túl technikai eszközt (kézi fémkereső) alkalmaz.

Az intézkedésnek ellenszegülő fogvatartottakkal szembeni intézkedési eljárás a pandémiás helyzetben

A koronavírusfertőzés-gyanús vagy igazolt fertőzött, nem együttműködő fogvatartott/ak (a továbbiakban: ellenszegülő fogvatartott/ak) elkülönítésével kapcsolatos szakfeladatok egységes végrehajtására eljárásrend (a továbbiakban: felszámolási protokoll) került kialakításra. Célja, hogy a bv. szerv területén belül észlelt vírusfertőzés alapos

3. ábra: Védőfelszerelésben történő szolgálatellátás

gyanúja, vagy igazolt megállapítása esetén, az ellenszegülő fogvatartottakkal szembeni hatékony és gyors intézkedések megtétele, továbbá a fertőzés lokalizálása, illetve terjedésének megelőzése érdekében a szolgálati feladatok közvetlen irányításával és végrehajtásával megbízott személyek részére iránymutatással szolgáljon.

Amennyiben a személyi állomány tagja koronavírusfertőzés-gyanús vagy igazolt fertőzött fogvatartott vonatkozásában észlel aktív vagy passzív ellenszegülést, haladéktalanul köteles jelentést tenni a szolgálati előjárójának (biztonsági tisztnek), aki az ezzel összefüggő, hatáskörébe tartozó elsődleges intézkedéseket megteszi.

Ha a koronavírusfertőzés-gyanús vagy az igazolt fertőzött fogvatartottnál egyértelművé válik, hogy nem fog együttműködő magatartást tanúsítani, abban az esetben – amennyiben lehetséges – soron kívül intézkedni kell a műveleti csoport tagjainak értesítéséről. Ha az ellenszegülő fogvatartott az elhelyezési részlegen tartózkodik, akkor az ajtók zárva tartását soron kívül el kell rendelni, azonban, ha az ellenszegülő fogvatartott a zárkán kívül tartózkodik, akkor a rendelkezésre álló erők átcsoportosításával meg kell növelni az érintett területen a személyi állomány létszámát. A napirendi pont szerinti vagy egyéb tevékenységet azonnal be kell szüntetni, soron kívül intézkedni kell az egyéb jelenlévők helyszínéről történő kivonásáról, fogvatartottak esetében az elhelyezési zárkára történő visszakísérésről, majd ezt követően el kell rendelni az ajtók zárva tartását. Az ellenszegülő fogvatartott együttműködő társait (a kontaktszemélyeket) a többi fogvatartottól elkülönítetten kell az elhelyezési részlegre felkísérni. Az ellenszegülő fogvatartottal szemben – amennyiben más intézkedés nem

vezet eredményre – kényszerítő eszköz alkalmazásával kell az ellenszegülést megtörni, azonban – a személyi állomány egészségének védelme érdekében is – elsődlegesen arra kell törekedni, hogy a fogvatartott ellenszegülése erőszakmentesen kerüljön felszámolásra. Ennek okán – amennyiben a körülmények lehetővé teszik – igénybe kell venni pszichológus, reintegrációs tiszt, egészségügyi személyzet, lelkes, osztályvezető, a személyi állomány tagjai közül kiképzett túsztárgyaló vagy – a vezetői jelenlét biztosítása okán – a bv. szervben tartózkodó vezető segítségét.

Az erőszakmentes felszámolás során fel kell készülni arra, hogy a fogvatartott cselekménye aktívvá válik. Az erre történő azonnali reagálás érdekében az esemény helyszínén megfelelő létszámú előerő kell, hogy rendelkezésre álljon. Amennyiben az ellenszegülő fogvatartottal szemben intézkedést kell foganatosítani – és az eset körülményei ezt lehetővé teszik –, abban az esetben a szolgálatban lévő biztonsági tisztnek vagy a bv. szerv vezetője által kijelölt személynek a helyszínről kell irányítania az intézkedésbe bevont hivatásos állomány tevékenységét. Az ellenszegülő fogvatartottal szembeni intézkedés megkezdése előtt speciális eligazítást kell tartani a szakfeladatot végrehajtó hivatásos állománynak a koronavírus-fertőzésre utaló tünetek kezelésével összefüggő intézkedések végrehajtásával kapcsolatban.

Az intézkedés megkezdése előtt – az intézeti készletből, valamint az intézkedés helyszínétől, körülményeitől függően – védőeszközökkel, egyéni védőfelszerelésekkel kell ellátni a feladat végrehajtására kijelölt személyi állományt, így sebészi szájmasczkkal, egyszer használatos eldobható latex gumikesztyűvel, plexivel szerelt rendvédelmi sisakkal, rendvédelmi pajzzsal, testpáncéllal, könyök-, kar-, lábszárvédővel, szűrő-, vágásálló kesztyűvel, szűrő-, vágásálló mellénnyel. A vágásálló kesztyű alkalmazása esetén a gumikesztyűt az alá kell felvenni. A szájmasczkot, az egyszer használatos latex gumikesztyűt és a plexivel szerelt rendvédelmi sisakot az intézkedésben aktívan – tevélegesen – részt vevő, minden hivatásos állományú tagnak viselnie kell, valamint a körülményektől függően (pl.: az intézkedés helyszíne) minimum 1 darab homorú vagy domború rendvédelmi pajzsot kell alkalmazni. Az intézkedésben részt vevő – az intézkedést biztosító – hivatásos állományú tagok sebészi vagy textil szájmasczkot, védőszemüveget, valamint egyszer használatos gumikesztyűt kötelesek viselni az intézkedés végéig, a biztonságos fogvatartás körülményeinek megteremtéséig. Az intézkedésben aktív szerepet betöltő hivatásos állományú tagok a plexivel szerelt rendvédelmi sisak alatt – az intézkedés befejezéséig – kötelesek viselni a szájmasczkot. A sisakra szerelt plexinek az intézkedés teljes ideje alatt lehajtott állapotban kell lennie. Az ellenszegülő fogvatartott elkülönítését követően a plexivel szerelt rendvédelmi sisakot le lehet venni, a szájmasczkot, valamint az egyszer használatos latex gumikesztyűt azonban kizárólag az intézkedés helyszínén, valamint a mozgási útvonalakon végrehajtott teljes fertőtlenítés után lehet eltávolítani. A helyszínén és a mozgási útvonalakon alapos szellőztetést kell végrehajtani.

Amennyiben lehetőség van rá, az intézkedést megelőzően meg kell vizsgálni, hogy az ellenszegülés nem egy súlyosabb rendkívüli esemény (pl. szökés) előkészületének elterelésére szolgál-e. Az intézkedésnek ellenszegülő fogvatartottal szemben – az ellenszegülésének megtörésére – a következő intézkedéstaktikai elemeket, módszereket ajánlott alkalmazni. Az intézkedésnek ellenszegülő fogvatartottat a részleg folyosóról, a zárt állapotban lévő zárkaajtó mellől – amennyiben lehetőség van rá – fel kell szólítani a jogellenes magatartás befejezésére, továbbá annak folytatása esetén fel kell hívni a figyelmét, hogy vele szemben kényszerintézkedés kerül alkalmazásra. Az ellenszegülő fogvatartott zárkatársait – a zárka adottságaitól függően – fel kell szólítani, hogy feküdjenek a földre vagy az ágyakra, fejüket fordítsák a fal felé, az ellenszegülő fogvatartott elhelyezkedésével ellentétes irányba, kezüket tegyék tarkóra, lábukat kulcsolják össze.

Az intézkedést végrehajtó személyi állománynak a részleg folyosón, a zárkaajtó jobb, illetve bal oldalán kell elhelyezkedni, a részükre meghatározott intézkedéstaktikai elemek végrehajtásának sorrendjében. A zárkába minden esetben a rendvédelmi pajzsral felszerelt, hivatásos állományú tag/ok lépnek be elsőnek, mögöttük közvetlenül a többi intézkedésre jogosult személy. Amennyiben az intézkedésnek passzívan ellenszegülő fogvatartott a jogellenes magatartását önként nem hajlandó befejezni, továbbá az erőszakmentes felszámolás sem vezet eredményre, vele szemben – cselekménye törvényi következményeinek ismertetésével – testi kényszer (megfogás, lefogás, elvezetés) alkalmazható. A fogvatartott megközelítése minden esetben – a testnedvek (nyál) esetleges átadásának megakadályozása érdekében – rendvédelmi pajzsral kell, hogy megtörténjen. Ezt követően a fogvatartottat le kell fogni, amennyiben szükséges, mozgásában korlátozni kell – lehetőleg a kezek hátra bilincselésével –, majd szájmaszk felhelyezését követően elvezethető. Az intézkedésnek aktívan ellenszegülő fogvatartottat a legrövidebb időn belül rendvédelmi pajzs használatával a falnak, vagy valamilyen tárgynak kell szorítani, a lábait a pajzs alól ki kell húzni, majd hasra fordított helyzetben a padozaton kell tartani a mozgáskorlátozó eszközök, valamint a szájmaszk felhelyezéséig.

Az aktívan ellenszegülő fogvatartottal szembeni intézkedések foganatosítása közben biztosítani kell az intézkedés eredményességét úgy, hogy a zárkatársak mellé – amennyiben a rendelkezésre álló élőerő ezt lehetővé teszi – 1-1 fő hivatásos állományú tag lép. A fertőzékenység vagy igazolt fertőzött fogvatartottal – ellenállásának megtörését követően – minden esetben szájmaszkot kell helyezni, mozgáskorlátozását a következők szerint kell végrehajtani. A kezeket minden esetben hátra kell bilincselni, megakadályozva ezzel, hogy a fogvatartott az orvosi szájmaszkot el tudja távolítani. A teljes zárást a fertőzékenység vagy igazolt fertőzött fogvatartott elkülönítését, valamint a mozgási útvonalak teljes fertőtlenítését követően lehet feloldani. A fertőzékenység vagy igazolt fertőzött fogvatartottat minden esetben egészségügyi ellátásban kell részesíteni. Az egészségügyi ellátást végrehajtó személyi állományi tag egyéni védőfelszerelésére

a vonatkozó módszertani útmutatóban foglaltak az irányadóak, azzal a kitételrel, hogy nem védőszemüveget kell használnia, hanem az arcot teljes terjedelmében elfedő plexivel ellátott védőeszközt. Amennyiben a fertőzésgyanús vagy fertőzött fogvatartott ellenállása – a vele szemben alkalmazott intézkedéseket követően – teljes mértékben megtört, együttműködő magatartást tanúsít, abban az esetben – egészségügyi ellátását követően – a koronavírus-fertőzés okán kijelölt elkülönítő zárkában kell elhelyezni. Az intézkedésben részt vevő személyi állománynak a fertőzésgyanús fogvatartott elkülönítését követően azonnal kezet kell mosnia, valamint a legrövidebb időn belül le kell váltani őket, részükre biztosítani kell a zuhanyzás, valamint a tiszta ruházat átvételének lehetőségét. Az intézkedésben részt vevő személyi állomány ruházatát és egyéni felszerelését az intézkedés befejezését követően azonnal légmentesen zárható műanyag zsákokban kell elhelyezni, amelyeket el kell látni „fertőző” felirattal. Az intézkedésben részt vevő személyi állomány ruházatát, valamint az intézkedés során használt eszközöket (egyéni védőeszközök, kényszerítőeszközök, egyéni felszerelések) a bv. szerv saját költségén köteles mosni/mosatni, fertőtleníteni/fertőtleníttetni.

A fogvatartottak hangulatában bekövetkezett változások kezelése

A fogvatartotti hangulat figyelemmel kísérése a bv. intézetek részéről folyamatos, az intézetek által végzett felvilágosító tevékenységnek köszönhetően a fogvatartottak a Skype-kapcsolattartási lehetőségeket preferálják, így tudva nagyobb biztonságban hozzátartozóik egészségét. A pánikbetegséggel diagnosztizált fogvatartottakkal többet foglalkoznak az intézeti pszichológusok, ezzel elkerülve egy esetleges rendkívüli eseményt.

Aggodalom túlnyomórészt az otthon lévő hozzátartozókkal kapcsolatban fogalmazódik meg a fogvatartottakban (pl.: ellátottság, egészségi állapot, bevásárlás).

A járványidőszakban átalakult fogvatartotti kapcsolattartási formák pozitív hatásai

A jogszabályok által biztosított ideiglenes intézetelhagyások, továbbá a látogatófogadások átmenetileg felfüggesztésre kerültek. A kapcsolattartás lehetőségének elősegítése érdekében a fogvatartottak részére a telefonálási időtartam 15 perccel megnövelésre került, továbbá a letéti pénzzel nem rendelkező fogvatartottak részére is 3x5 perc időtartamban engedélyezhető telefonálás. Azon fogvatartottak részére, akik nem birtokolnak rendszeresített telefonkészüléket, kérelmükre egyedi elbírálás alapján biztosítják a bv. intézetek a telefonálás lehetőségét. A Skype-on történő kapcsolattartás kérelemre, egyedi elbírálás alapján valósul meg, biztonsági kockázati csoporttól és rezsimkategóriától függően. Ez egy lényegesen szélesebb fogvatartotti kört érint, mivel a hozzátartozó

személyes jelenléte nem szükséges, így adott esetben nem kell nagyobb távolságokat utaznia. A járványügyi helyzetre tekintettel a fogvatartottak kizárólag a zárt láncú csomagküldési rendszeren keresztül rendelt (havonta 2 db) csomagot fogadhatnak.

A fent leírtak következményeképp a tiltott tárgyak fogvatartotthoz történő eljutása jelentősen csökkent, ezzel együtt a rendkívüli események száma is visszaszorult.

A fogvatartottak maszkviselése által okozott nehézségek, a biztonsági szakfeladatot ellátók alapfeladatainak megnövekedése

Egy esetlegesen bekövetkezett rendkívüli esemény rekonstruálása, továbbá a fegyelmi ügy kivizsgálása során felhasználható technikai eszköz (kamerakép) hitelessége megkérdőjelezhető, ugyanis a fogvatartott arcát eltakarja a maszk, így téve nehezebbé a beazonosítást. Emellett körülményes a külsérelmi nyomok – melyek bántalmazásból is származhatnak – felismerése is, mivel a maszk az arc nagy részét kitakarja, így a felügyelet nem tud azonnal reagálni ezekre az esetekre. Emiatt a rendkívüli események rejtve maradnak, és nem leszünk képesek megtenni a szükséges intézkedéseket a felszámolására.

Összegzés

A COVID-19-világjárvány olyan kihívás elé állította a bv. szerveket, amely a mindennapi alapfeladatok végrehajtását is gyökeresen megváltoztatta. Szükségessé vált a távtárgyalás rendszeres alkalmazása az előállítások, szállítások minimalizálása érdekében. A kapcsolattartási formák közül – a COVID-19-járvány ideje alatt – a hozzátartozóval való személyes találkozás teljes mértékben elhagyásra került, valamint a csomagküldési rendszer is át lett dolgozva. Ennek köszönhetően a tiltott tárgyak bejutásának lehetősége jelentősen csökkent. A megbetegedések miatt a humán erőforrás esetleges átcsoportosítása, valamint az otthoni munkavégzés kidolgozása is lényegesen hozzájárul a vírus terjedésének csökkenéséhez.

A COVID-19-vírus okozta humánjárvány idején a büntetés-végrehajtási szervezet megtette a szükséges intézkedéseket a vírus terjedésének csökkentése érdekében. Az első hullám óta meghozott védelmi intézkedéseket a bv. szervezet a munkatársai és a fogvatartottak egészségének védelme érdekében fenntartotta. A kialakult rendkívüli helyzetben a korábban meghatározottak újraütemezésre kerültek, és a már fennálló feladatok végrehajtásának módosítására, korszerűsítésére került sor.

Felhasznált irodalom

- A koronavírus elleni védekezés kapcsán szükséges további intézkedésekről szóló 1101/2020. (III. 14.) Korm. határozat
- A koronavírus miatt a köznevelési és szakképzési intézményekben új munkarend bevezetéséről szóló 1102/2020. (III. 14.) Korm. határozat
- A Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs felállításáról szóló 1012/2020. (I. 31.) Korm. határozat
- A veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet
- Az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerek rendeléséről és kiadásáról szóló 44/2004. (IV. 28.) ESZCSM rendelet módosításáról szóló 8/2020. (III. 12.) EMMI rendelet

A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY POZITÍV HOZADÉKA, ORSZÁGOSAN MEGÚJULÓ PROTOKOLLOK, METODIKÁK, EGYSÉGES ELJÁRÁSRENDEK

*Positive results of the coronavirus epidemic, nationally
renewed protocols and methodologies, unified procedures*

A COVID-19 néven ismert vírus megjelenésével a magyar büntetés-végrehajtási szervezet kiemelt feladatául tűzte ki a személyi állomány és a fogvatartottak egészségügyi állapotának megóvását, valamint a fertőzésveszély megelőzését a hazai börtönökben. Tekintettel arra, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek zárt közösségek (melyekben a vírus gyorsabban terjed), elengedhetetlen volt a megelőző intézkedések soron kívüli bevezetése, új eljárásrendek és protokollok kialakítása. Tanulmányomban arra törekedtem, hogy minél részletesebben bemutassam a pandémia okán a magyar börtönökben – kiváltképp a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben – bevezetett intézkedéseket, valamint azok pozitív hozadékait (egészségügyi, biztonsági, személyi állományi és fogvatartotti szempontból).

Kulcsszavak: koronavírus, megelőzés, fertőtlenítés, biztonság, protokoll

With the appearance of the virus called COVID-19, the task to protect the health of staff and prisoners, as well as preventing the risk of infection in Hungarian prisons was set as the priority by the Hungarian Prison Service. Given that the penitentiary institutions are closed institutions (in which the virus spreads faster), it was essential to introduce preventive measures and to develop new procedures and protocols as soon as possible. In my study, I would like to present the pandemic-related measures introduced in Hungarian prisons – especially in the Budapest Remand Prison – in as much detail as possible, and the positive results of the measures (in terms of health, safety, personnel and detention).

Keywords: coronavirus, prevention, disinfection, protection, protocol

A 2020 tavaszán Magyarországot is elérő koronavírus-járvány gyökeresen megváltoztatta az emberek mindennapjait. A hétköznapi élet minden szegmensét (társadalmi és gazdasági tekintetben egyaránt) érintő átalakulásokról mindenképpen elmondható, hogy a rengeteg negatív hatás mellett, számos pozitív következményt is magában hordozott. A kialakult járványügyi helyzet megmutatta, hogy mennyire sérülékeny a társadalmunk, és – ebből kifolyólag – milyen kiemelt fontossággal bír a gyorsan, ugyanakkor átgondoltan kidolgozott új protokollok, metodikák és eljárásrendek bevezetése.

A SARS-CoV-2 néven azonosított légzőszervi vírus zárt intézetekben/helyeken könnyebben terjed, ezért a büntetés-végrehajtási (a továbbiakban: bv.) intézetek tekintetében különösen fontos volt a járvány bekerülésének megakadályozása. Ebből adódóan a büntetés-végrehajtási szervezet – a járványügyi hatóságokkal folyamatosan egyeztetve – az összes szükséges intézkedést megtette a személyi állomány és a fogvatartottak egészségügyi állapotának megóvása és a fertőzésveszély megelőzése érdekében.

A magyar börtönökben – a pandémiás helyzethez alkalmazkodva – bevezetett új metodikák pozitív hatásai mind a személyi állomány, mind pedig a fogvatartottak vonatkozásában látványos eredményeket mutattak, ezért ezek fenntartása a jövőben is célszerű lehet. Továbbá fontos megemlíteni, hogy a bevezetett védelmi intézkedések, protokollok nem csak az egészségügyi szakterületekre, hanem a bv. intézetek egyéb szakterületeire is (pl. biztonsági, nyilvántartási, személyügyi, ügykezelői) kiterjedtek. Az alábbiakban ezeket a területeket külön fejezetekben elemzem.

Tekintettel arra, hogy munkámat (a tanulmány megírása és a járvány ideje alatt is végig) a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet parancsnokaként láttam és látom el, ezért a témával kapcsolatos álláspontomat is az említett bv. intézeten keresztül mutatom be.¹

Egészségügyi protokollok változása

A COVID-19-pandémia során az elsődleges cél a vírus börtönök falain belülre történő bekerülésének megakadályozása volt. A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet (a továbbiakban: Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet vagy Intézet) az ország egyik legnagyobb megyei jogállású bv. intézete, amely három, földrajzilag egymástól elkülönült objektumból áll. Fő feladata a Budapesten és Pest megyében letartóztatott személyek elhelyezése és előállítása. Tekintettel arra, hogy az Intézet teljes fogvatartotti befogadóképessége 1 357 fő, a személyi állomány létszáma pedig 616 fő (2021. júniusi adatok alapján), ennek a közel 2 000 főnek a folyamatos mozgása, egymással való

¹ A tanulmányban szereplő adatok forrása: Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet.

érintkezése komoly kockázati tényezőt jelent és jelentett egészségügyi és biztonsági szempontokból egyaránt.

A fentiek alapján számításba kellett venni, hogy a fogvatartotti populáció nagy létszáma magában hordozza a magas kapcsolattartói számot is, így a látogatófogadások (beszélők) alkalmával a vírus bv. intézetbe történő bekerülésének lehetősége fokozottá válhat. Továbbá a járványhelyzet tükrében szintén rizikót jelenthet a társszervek képviselőinek, a jogi képviselőknek, a védőknek, az oktatási és egyházi szervezetek munkatársainak, valamint a bv. intézet működése szempontjából szükséges civil személyeknek a rendszeres belépése.

Ezekre a veszélyforrásokra reagálva – a vírus Magyarországra történő bejutását követően –, 2020. március 10. napján kiadásra került a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet I. intézkedési terve a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtására (amit aztán a folyamatos változásokhoz igazítva, 9 további intézkedési terv módosított).

A járvány jelentősen átformálta az egészségügyi szakterület mindennapjait, hiszen a vírushelyzettel kapcsolatos feladatok és az adminisztrációs terhek növekedése nehézség elé állította a személyi állományt, azonban a járványügyi veszélyhelyzet kezelésére és a vírus bv. intézetbe jutásának megelőzésére kidolgozott protokollok folyamatos finomodása, valamint azok élet hozta átalakulása mégis pozitív irányt mutatott és mutat.

A megfelelő higiénés szabályok kialakítása

A megelőzés érdekében jelentős szempont volt az Intézetben a 30 napra elegendő mennyiségű, mindenki számára rendelkezésre álló, széles spektrumú (vírus-, baktérium- és gombaölő hatású) bőr- és felületfertőtlenítő készítmények beszerzése. Ezek soron kívüli bevételezése után intézkedni kellett a felületek és eszközök (kényszerítő eszközök, bútor- és padlófelületek, szaniterek, kilincsek, a közlekedés során rendszeresen megérintett rácsok) folyamatos fertőtlenítéséről a bv. intézet teljes területén. Ezt úgy valósította meg az Intézet, hogy az eszközök vonatkozásában a használatot követően azonnal, a felületekben pedig legalább napi 2 alkalommal – lehetőleg váltások előtt – került sor a fertőtlenítésre.

Ezen felül az Intézet (a személyi állomány és a fogvatartottak esetében is) kiemelt figyelmet fordított – a korábban is meglévő gyakorlat mellett – a napi többszöri higiénés (szappanos, meleg vizes) kézmosás lehetőségének kihasználására, melynek kapcsán folyamatosan ellenőrzésre került az Intézet által biztosított kézmosó folyadékok rendelkezésre állása és a kihelyezett folyadéktárolók feltöltöttségének állapota. Mindemellett az épületek és az étkezésre kijelölt helyiségek bejáratánál, a személyi állomány pihenőhelyiségeiben, illetve meghatározott szolgálati helyeknél a kézfertőtlenítés lehetősége

is biztosításra került. Az említett helyeken a megfelelő higiénés eljárás menetéről szóló írásos tájékoztatók kihelyezése mellett, beszédre kerültek az „anyag törölközők”, amelyeket egyszer használatos papír törölkendők helyettesítettek.

Az országban található bv. intézetek és intézmények közül a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben kerültek elsőként kihelyezésre automata, érintkezésmentes kézfertőtlenítő állomások, amelyek többnyire a személybejárati kapuknál, az étkezőhelyiségeknél, valamint a fogvatartotti körleteken kerültek üzembe helyezésre.

Intézkedni kellett a megfelelő mennyiségű, meghatározott védőfelszerelések folyamatos beszerzéséről, valamint a felhasznált eszközök pótlásáról. Ugyanakkor ellenőrizni kellett a rendelkezésre álló gyógyszerkészletek, az egészségügyi-orvostechikai eszközök, a sürgősségi fogyóanyagok és eszközök (EKG papír, elemek, defibrillátor elektróda stb.) mennyiségét és összetételét; szükség esetén szervezni a készletek feltöltését, illetve az esetleges hiányok pótlását.

A bv. intézetbe történő belépés szabályainak változása

A COVID-19-járvány bv. intézetbe jutásának megelőzése szempontjából kiemelt jelentősége volt annak, hogy a teljes személyi állomány oktatása megtörtént annak kapcsán, hogy a járvány tüneteinek észlelését követően milyen teendők vannak. Ennek értelmében, amennyiben a kolléga otthonában láz, vagy heveny felső légúti betegség tüneteit tapasztalja magán, kötelessége felvenni a kapcsolatot a területileg illetékes háziorvossal, vagy orvosi ügyelettel; amennyiben őri szálláson vagy a szolgálati helyén érzi az említett tüneteket, akkor az Intézet Egészségügyi Osztályával. Nyomatékosan felhívtuk a személyi állomány figyelmét arra, hogy a legkisebb tünetek megjelenése esetén is, vagy ha fennáll a lehetségsége, hogy kontaktszemélyekké váltak, inkább maradjanak otthon, amíg az orvos másként nem rendelkezik.

A szakterületek részére – a vezényléses munkarend lehetőségeit kihasználva – meghatározásra került az eltérő szolgálati idők alkalmazása, így a személyi állomány és a fogvatartottak védelme érdekében a kollégák különböző munkaidőkezdéssel léptek szolgálatba. Az esetleges fertőzési láncok megszakítása céljából, az egymást váltó munkatársak érintkezési lehetősége a minimálisra csökkent.

Az Intézetbe belépő személyek beléptetésének helyszíne megváltozott. A fogvatartottak befogadása a személyi állománytól elkülönítetten történt (és történik), míg a szolgálatba lépő állomány beléptetésének helyszíne – ideiglenesen – az alapján került kijelölésre, hogy a kolléga hol látja el feladatait, milyen mértékben érintkezik fogvatartottakkal.

1. ábra: Fertőtlenítési eljárás a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetbe történő belépés során

Továbbá meghatározásra került az Intézetbe belépő személyi állományi tagok, a külső személyek (pl. kapcsolattartók, oktatási, egyházi szervezetek munkatársai, védők, jogi képviselők stb.), valamint a szabadságvesztés letöltésére felhívottak részére, hogy a belépés csak és kizárólag a szájat és orrot eltakaró maszkban, a higiénés szabályok betartásával (kézfertőtlenítéssel és fertőtlenítőszőnyeg használatával), az érintésmentes testhőmérsékletmérést és az ellenőrző lista² felvételét követően történhet meg. Amennyiben ezek valamelyike nem valósult meg, vagy a fertőzés gyanúja felmerült, a beléptetés megtagadásra került.

2 A COVID-19-fertőzéggyanú kiszűrése érdekében, az Intézet területére belépő személyek esetében egy ellenőrző lista került bevezetésre, amely pontrendszer alapján prognosztizálta a fertőzési rizikót.

A dolgozók és a külső személyek beléptetésével kapcsolatban kialakított gyakorlatok érezhetően pozitív hatást váltottak ki, mivel az akut felső légúti megbetegedésben szenvedők távolmaradásával az Intézetben belül redukálható volt az influenzaszerű megbetegedések terjedése a személyi állomány körében (a koronavírus bejutásának megelőzésén túl), ezért a későbbiek során is érdemes lenne fenntartani ezeket a szabályokat.

*A befogadási metodikák módosulása*³

Az Intézet szempontjából kiemelt jelentősége volt a befogadó, és így a járványügyi megfigyelés céljait szolgáló objektum kijelölésének, amely rögtön az első intézkedések között meg is valósult. A befogadó objektum kiválasztása, és a fogvatartotti áramlás ilyen módon történő egyirányúsága nagyon hatékony eszköznek minősült a vírus bv. intézetbe jutásának megelőzése érdekében, hiszen térben jól elkülönülten helyezhetők el a megfigyelés alatt lévő, újonnan bevonuló személyek a már bent lévőktől; illetve a személyi állomány egy része is objektumhoz kötötten láthatja el feladatát, ezzel is csökkentve a járványügyi szempontból rizikót jelentő kontaktusok számát.

A fogvatartottak befogadása során új elemként jelent meg a belépéskor azonnal elvégzett járványügyi tájékoztató vizsgálat és ellenőrzőlista-felvétel, amelyek már a belépési ponton meghatározták a fogvatartott individuális járványügyi kockázatát.

Szintén új elemként került bevezetésre a befogadási útvonal módosítása, amely során a fogvatartott a lehető legrövidebb úton, a legkevesebb bv. intézeti kontaktussal kerül a számára kijelölt zárkába. Az ismeretlen COVID-státusú fogvatartottak esetleges kontaktusainak száma, valamint a felületeken, eszközökön kialakuló kontamináció⁴ esélye jelentősen csökkenthető, amennyiben a mozgatási útvonalakon (a befogadási és a földszinti szállítási részlegeken) az épületfertőtlenítések folyamatosan, de legalább a protokoll szerint előírt 2 óránként végrehajtásra kerülnek.

A befogadási eljárás keretén belül, az önként bevonuló vagy elővezetett személyek a bv. intézetbe lépést követően 14 napos járványügyi elkülönítésbe kerültek a már jelenlévő fogvatartottaktól, figyelemmel az életkorra, a nemre, illetve a dohányzási szokásokra (a

3 A bv. intézetekbe újonnan befogadott személyek, illetve a már bent tartózkodó, fertőzésgyanús tünetekkel rendelkező fogvatartottak esetében alkalmazott elkülönítési szabályokat a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága által 2020. március 6-án kiadott, „a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtására” című intézkedési terve rögzítette. A központi intézkedési terv rendelkezéseit a helyi sajátosságoknak/adottságoknak megfelelően minden bv. intézet beépítette a feladat végrehajtásába.

A folyamatosan változó járványügyi helyzetet figyelembe véve, és az újonnan hatályba lépő kormányrendeleteket beépítve, 2021. I. félévéig összesen hét intézkedési tervet adott ki a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága.

4 Kontamináció: fertőző anyaggal való szennyeződés.

végrehajtási fokozattól függetlenül). A 72 órán belül befogadottak esetén lehetőség volt egy zárkában elhelyezni a fogvatartottakat; az elkülönítési időtartam vége a legutóbb behelyezett fogvatartott befogadásától volt számítandó.

2. ábra: Épületfertőtlenítés

Az allokációval hatékonyan kiszűrhetőkké, és ezt követően felső légúti mintavétellel (PCR vizsgálattal⁵) tesztelhetőkké váltak a tüneteket mutató személyek. Az esetlegesen tünetmentes vírushordozók pedig 14 nap leteltével biztonsággal közösségbe helyezhetők voltak, mivel fertőzőképességgel nagy valószínűséggel nem rendelkeztek.

Az egészségügyi ellátást és az orvosi befogadást járványügyi okból zárkán végezte az egészségügyi szolgálat. A befogadás kapcsán elrendelt duplex PCR tesztelés⁶ végrehajtásának metodikáját az egészségügyi szolgálat kidolgozta, végrehajtása megfelelő védőeszközök használata mellett, az antiszepszis irányelvei⁷ mentén történt.

5 A PCR (polymerase chain reaction), azaz a polimeráz-lánreakció egy olyan molekuláris biológiai technológia, amely lehetővé teszi a DNS egy kis darabjának megsokszorozását vizsgálat céljára. Fertőző betegségek esetén közvetlenül a fertőzés után elvégezhető, így jóval a tünetek megjelenése előtt lehetővé válik a diagnózis felállítása és idejében megkezdhető a kezelés. A PCR technológia lehetővé teszi a fertőzés kimutatását akkor is, ha az immunválasz valamiért elmarad, illetve a vizsgálat nem ad álpozitív eredményt korábban lezajlott fertőzések esetén sem.

6 A COVID-19-fertőzés gyanúja esetén két, egymást követően (minimum 48 óra különbséggel) vett felső légúti minta PCR vizsgálata vált szükségessé, amennyiben az első teszt negatívnak bizonyult. A duplex teszt és a tünetmentesség gyakorlatilag kizárta a vírushordozást.

7 Az a tiszta módszer, amelyet a mikroorganizmusok számának csökkentésére és szétterjedésének megállítására alkalmaznak.

COVID és Post-COVID elhelyezés kialakítása

Az Intézeten belül végzett mintavétel során kiszűrt COVID-19-fertőzött fogvatartottak számára COVID és Post-COVID elhelyezés került kialakításra saját, minden részletében szabályozott működési renddel. Az izolált körleten belül (amely térben jól elválasztható az Intézet többi részétől), az egészségügyi szakdolgozók folyamatos kontrollja mellett az egyéb szakterülethez tartozó végrehajtó állomány is minimalizált járványügyi kockázat vállalása mellett tudta ellátni a feladatát.

Az izolációs részlegen lévő fogvatartottak más részlegen elhelyezettekkel nem kerülhettek kontaktusba, az adott részlegre az egészségügyi személyzetten felül kizárólag az a személyi állományi tag léphetett be, akinek halaszthatatlan és közvetlen munkája volt az ott elhelyezett fogvatartottakkal. Ezekben az esetekben azonban figyelni kellett arra, hogy a betegekkel történő kontaktot a lehető legminimálisabbra kellett csökkenteni, ami maximum 5-10 percet jelentett. Az izolációs területre csak teljes védőfelszerelésben (FFP2-es maszk, arcvédő, védőoverall, gumikesztyű) lehetett belépni.

Az említett részlegeken a napi fertőtlenítés végrehajtása kötelező volt, ezen kívül a gyakran érintett felületeket legalább naponta 5 alkalommal kellett – dokumentáltan – fertőtleníteni.

A fertőzött fogvatartottak „járványügyi életútja” is pontosan szabályozott protokollok mentén zajlott, gyógyulttá nyilvánításukat követően közösségbe helyezésük járványügyi kockázatot nem rejtett magában.

Az egészségügyi személyzet folyamatosan ellenőrzi, oktatja és segíti (mind a személyi, mind pedig a fogvatartotti állomány vonatkozásában) a speciális védőeszközök szakszerű használatát. Az Intézetben dolgozók a szükséges mértékig elsajátították az erre vonatkozó ismereteket, és hatékonyan végzik a dekontaminációs⁸ eljárásokat. Ezek a mára készség szinten alkalmazott ismeretek mindenképpen hasznosak, hiszen egyéb járvány vagy fertőző betegség esetén is alapvetőek lehetnek a hatékony védekezésben.

A 14 napos járványügyi megfigyelést követően szintén jó gyakorlatnak bizonyult, hogy a fogvatartottak mozgatása, illetve – lehetőség szerint – a napi tevékenységeik végrehajtása (pl. szabadlevegőn tartózkodás) különböző csoportokra bontva történt, csökkentve ezzel is a járványügyi szempontból kockázatos kontaktusok számát.

8 A fertőtlenítési eljárások alatt értendő a helyes kézmosási és kézfertőtlenítési technikák elsajátítása, a fertőtlenítő eszközök használatának helyes gyakorlata, a felület- és épületfertőtlenítési szokások rögzülése stb.

A csoportok kialakításában hatékony megoldásnak bizonyult például az egyes munkaterületeken dolgozó fogvatartottak elkülönített elhelyezése.

A rendszeres épületfertőtlenítések bevezetése

Az Intézetben – a már idejekorán bevezetett folyamatos maszkviselés, és egyéb védőeszközök kötelező használata mellett – nagy változást hozott a COVID-19-pandémia a higiénias viszonyokban is. A rendelkezésre álló érintésmentes kézfertőtlenítő adagolók kihelyezése az Intézet frekvenciált pontjain, és ezek kötelező (ellenőrzött) és rendszeres használata rutinná vált.

A különböző munkaterületek és munkafolyamatok – járványügyi kockázati besorolás alapján – eltérő mértékű védőeszköz-használatot kívánnak meg (mind a személyi, mind a fogvatartotti állomány részéről).

3. ábra: Megelőző fertőtlenítés

Az Intézet mindhárom objektumának rendszeres és teljes körű épületfertőtlenítő takarítása, illetve a sokat használt felületek, eszközök állandó és dokumentált fertőtlenítése jelentősen hozzájárult a hatékony védekezéshez, továbbá lényegesen elősegítette az Intézet közegészségügyi helyzetének javulását, így ezen gyakorlatok fenntartása a pandémia lezajlását követően is szükséges.

A megelőző intézkedések közül a védőeszközök rendszeres és kötelező használata – az utóbbi hónapok tapasztalata alapján – nagyfokú hatékonysággal akadályozta meg a különböző légúti és egyéb patogén mikroorganizmusok átadását a fogvatartotti és a személyi állomány esetében is, ezért járványok, vírusok idején megfontolandó ezen eszközök további használata.

A munkavégzésre vonatkozó szabályok

Meghatározásra került, hogy az általános⁹ és speciális¹⁰, személyes jelenléttel járó eligazítások kerülése mellett, az információáramlást elsősorban infokommunikációs eszközökön kell biztosítani. Amennyiben ez nem megoldható, úgy az eligazítás szövegét e-mailben vagy nyomtatott formában kell közölni a szolgálatba lépő vagy a szolgálatot leadó személyi állománnyal. Azokban az esetekben, amikor a személyes kontaktus elengedhetetlen (pl. az eligazítás során), annak időtartamát minimalizálni, és a különböző védekezési módszereket folyamatosan alkalmazni kell (szájmaszk megfelelő módon történő viselése, kézhigiéné, személyes üdvözlési formák kerülése, szellőztetés, különös figyelem a fokozottan használt felületek fertőtlenítő takarítására).

A szolgálatellátáshoz szükséges felszerelés átvételét úgy kellett megszervezni, hogy a személyi állományi tagok között minimum 1,5 méter távolság legyen a fegyverszoba előtt.

A napi és a heti szállítási feladatok befejezését követően, a szállítójármű belső felületének fertőtlenítéséről minden alkalommal gondoskodni kellett.

Az irodai, adminisztratív feladatokat végrehajtó állomány esetében meghatározásra került a szolgálati hely méretétől függő elhelyezés, vagyis törekedni kellett arra, hogy lehetőség szerint egy irodában egy fő teljesítsen szolgálatot. Azokon a szakterületeken, ahol ez különböző okok miatt (pl. nagyobb alapterületű, közös irodákban elhelyezett kollégák esetén, vagy ha a feladatok típusa, nagyságrendje, illetve egymásra épülő jellege miatt elengedhetetlen több munkaerő együttes jelenléte) nem volt megoldható, ott a kollégák vezényléses munkarendben álltak munkába, vagy a járványügyi szabályokat és a védekezési módszereket betartva látták el feladataikat.

A távtárgyalások előtérbe helyezése

Az Országos Bírósági Hivatal – alkalmazkodva az alapvető társadalmi elvárásokhoz – 2018-ban, a biztonsági szempontok és a költségek csökkentésének érdekében kiemelt célként tűzte ki a bírósági eljárások időszerűségének javítását; az eljárások átláthatóságának növelése érdekében pedig az egyre szélesebb körű és hatékonyabb elektronikus bírósági ügyintézés megvalósítását. Ennek keretében 2018 augusztusát

9 Az általános eligazítás a szolgálatba lépést megelőzően kerül végrehajtásra, amelyet a bv. szerv vezetője által meghatározott időben, helyen és módon, a kijelölt személy (általában a szolgálatba lépő biztonsági tiszt) tart a szolgálatot átvevő biztonsági tevékenységet ellátó állomány részére.

10 A speciális eligazítást a szolgálatban lévő biztonsági tisztnek, vagy az általa meghatározott személynek a tevékenységet megelőzően, az annak jellegéből adódó feladatokra irányulóan kell megtartania. Az eligazítás helye és módja eltérő, a feladatok és a téma függvényében kerül végrehajtásra. Speciális eligazítást kell tartani pl. az előállítást vagy szállítást végrehajtók részére a feladat végrehajtása előtt; vagy a szabadlevegőn tartózkodással kapcsolatos feladatokról.

követően bevezetésre kerültek az országos szintű távmeghallgatások, amely időponttól fogva a távtárgyaló helyiségek kihasználtságának folyamatos emelkedése tapasztalható.

A távmeghallgatások alkalmazására a bíróságok a 2019-es év első harmadában még kevésbé voltak nyitottak, azonban 2019 szeptemberétől folyamatos emelkedés tapasztalható. Ezzel egyidejűleg pedig észrevehetően csökkent az előállítások száma. Jól mutatja ezt, hogy míg 2019. első harmadában az előállítások száma havonta 600-700 fölött volt, addig ugyanezen év novemberétől kezdődően 550 alatt maradt.

Jelentős változást azonban egyértelműen csak a koronavírus-járvány által kialakult helyzet hozott, hiszen 2020 márciusától kezdve csökkent nagymértékben az előállítások száma. Ebben közrejátszott az is, hogy a Kúria és az Országos Bírósági Hivatal elnöke, valamint a Legfőbb Ügyész javaslatára – a Kormány 45/2020. (III. 14.) Kormányrendelete értelmében – 2020. március 15. napjával hatályba lépett¹¹ a rendkívüli ítélkezési szünet.

A rendkívüli ítélkezési szünet felfüggesztése után – a vírushelyzetre való tekintettel és a személyes jelenlét kerülése érdekében – április hónapban 12 alkalommal került sor előállításra, míg 2021-ben már több olyan hónap is volt, amikor a távtárgyalások esetszáma magasabb volt, mint az előállításoké.

A járványhelyzettel összefüggésben – a Kormány által – hozott korlátozások lazításával, május és június hónapban növekedésnek indult a személyes jelenléttel zajló tárgyalások száma.

Év	Előállítás	Távtárgyalás ¹²	Belső tárgyalás ¹³	Skype ¹⁴
2018. I. félév	5 121	0	0	0
2018. II. félév	3 333	229	0	0
Összesen:	8 454	229	0	0
2019. I. félév	3 857	360	0	0
2019. II. félév	2 751	455	0	0
Összesen:	6 608	815	0	0
2020. I. félév	1 568	829	1	0
2020. II. félév	1 283	1 401	6	15
Összesen:	2 851	2 230	7	15
2021. I. félév	1 920	1 759	0	90

1. táblázat: A tárgyalások esetszámai a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben

11 Az említett kormányrendelet 2020. április 3. napján a 74/2020. (III. 31.) Kormányrendelet hatálybalépésével megszűnt.

12 Távtárgyalások alatt érthetőek a büntető és büntetés-végrehajtási bírói meghallgatások; a pótnyomozások; a nyomozóhatóság által történő kihallgatás és az egyéb eljárási cselekmények.

13 Belső tárgyalás: a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága által 2020-ban kiadott feladat-szabásnak megfelelően, az országban található összes büntetés-végrehajtási intézetben kialakításra kerültek a bírósági tárgyalótermekhez hasonló helyiségek, abból a célból, hogy a bírósági eljárások a börtön falain belül történjenek (ezzel is csökkentve a mozgatással járó biztonsági és – később – egészségügyi kockázatokat).

14 Skype (egy internetes telekommunikációs alkalmazás): a táblázat ezen oszlopa azokat az esetszámokat mutatja be, amikor a fogvatartott ügyvédi beszélője online felületen keresztül valósult meg.

A távtárgyalás bevezetése óta folyamatosan megkereséssel élünk és élünk a bíróságok felé, hogy minden esetben mérlegeljék, illetve helyezzék előtérbe a távmeghallgatás lehetőségét. A megkeresések mellett telefonon történő, és személyes találkozás keretében megvalósuló egyeztetésekre, megbeszélésekre is sor került a bíróságokkal.

Körlevél formájában kapták meg a bíróságok azt a tájékoztatást, amely tartalmazta, hogy bármelyik objektumba van lehetőségük időpontot foglalni, mivel az adott fogvatartott a tárgyalás időpontjára átszállításra kerül a foglалás helyszínére. Ez a gyakorlat már teljesen jól beépült a mindennapokba.

Emellett – 2021. április hónapban – a bíróságok tájékoztatása a tekintetben is megtörtént, hogy a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet távtárgyaló helyiségei a nap 24 órájában, akár hétvégén is rendelkezésre állnak a részükre. Ennek okán, illetve abból adódóan, hogy a korlátozások enyhítésével a járványveszély még nem szűnt meg, így továbbra is egészségügyi és biztonsági kockázatot jelent a fogvatartottak előállítás, kértük, hogy a lehetőségeikhez mérten a délutáni, illetve a hétfégi foglalási lehetőségeket is szíveskedjenek igénybe venni (ne ragaszkodjanak az eddig megszokott, döntő többségben délelőtti időpontokhoz).

A bíróságok az előállításoktól továbbra sem tekintenek el azon esetekben, ahol az ügy jellege a személyes jelenléte indokolja; vagy az olyan tárgyalások alkalmával, ahol több vádlott is fogvatartásban van más-más bv. intézetben, és nincs mindenhol szabad sáv, hogy egyszerre létrejöhessen a kapcsolat. Fentiekre tekintettel fontos, hogy a sávszélességet növeljük.

Jelenleg¹⁵ – a járványügyi veszélyhelyzettel kapcsolatos korlátozások fokozatos enyhítésével összefüggésben – már megfigyelhető a bíróságok részéről az előállítások számának növekedése, ami köszönhető annak is, hogy sok tárgyalás elnapolásra került az ítélezési szünetek miatt, melyek pótlása megkezdődött.

Az USB tokenek¹⁶ megérkezése jelentős segítséget nyújt a mindennapi munkavégzésben, hiszen ezeknek a kulcsoknak köszönhetően lehetőség van egy titkosított rendszerben elérni a bíróságok által meghirdetett idézések időpontjait. Az említett rendszerben pontosan, egy hónappal előre látható az összes tárgyalás foglalása, amely alapján az érintett kollégák könnyen meg tudják szervezni az előállításokat, illetve még időben kiszűrhetők a téves, vagy nem törölt foglalások is. A bíróságok által esetlegesen nem megküldött idézések esetében pedig még időben lehet intézkedni az előállításra.

¹⁵ 2021. I. féléve.

¹⁶ USB token: közvetlenül a számítógép USB-portjára csatlakoztatható eszköz, amely tartalmaz egy titkosított adatbázis eléréséhez szükséges kulcsot.

Pozitívum még, hogy a távtárgyalások mellett a bíróságok élnek a Webkliens¹⁷ útján történő távmeghallgatások lehetőségével is, amely szintén csökkenti az előállítások számát.

Kiemelt cél, hogy a járványhelyzet megszűnését követően is elsődleges megoldás maradjon a távtárgyalások, távmeghallgatások intézményének alkalmazása, hiszen a fogvatartottak mozgatása a bv. intézet falain kívül minden esetben biztonsági kockázatot jelent. Fontos továbbá, hogy a mostanra kialakult távtárgyalási arányszámok megmaradjanak, és ne induljanak csökkenésnek.

Biztonság a tiltott tárgyak bekerülésének tekintetében

Mindig is kiemelt szempont volt a tiltott tárgyak bv. intézetbe történő bejutásának megakadályozása. Az évek során bevezetett biztonsági intézkedéseknek köszönhetően egyre hatékonyabban tudják kiszűrni a kollégák a (leggyakrabban) hozzátartozók által, különböző technikákkal becsempészni próbált eszközöket, jellemzően mini mobiltelefonokat.

Tiltott tárgyak bekerülése	2019.	2020.	2021. I. félév
I. objektum	17	3	2
II. objektum	4	3	4
III. objektum	64	22	14
Összesen:	85	28	20

2. táblázat: A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben kívülről származó tiltott tárgyak előtalálásának esetszámai

Csomagküldés

2018. július 1-jével a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény, illetve a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályiról szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet rendelkezéseiben módosítások léptek hatályba, melyek érintették a fogvatartottak számára küldendő csomagok, valamint a kiétkeztetés rendszerét. Ennek következtében az egyik legfontosabb változás az volt, hogy a rendelkezésekben megadott naptól kezdődően az engedélyezett kapcsolattartók kizárólag az úgynevezett zárt láncú csomagküldési rendszeren keresztül tudtak és tudnak élelmiszer és tisztálkodási szert küldeni a fogvatartottak részére. Tekintettel arra, hogy a hozzátartozók korábban gyakran tiltott tárgyakat rejtettek az

17 Webkliens: A NISZ Zrt. titkosított szerverén keresztül kialakított zárt és biztonságos rendszer, amelyen keresztül lehet becsatlakozni a távtárgyalásokba, távmeghallgatásokba. A belépéshez szükséges egy link és egy kód, amit a bíróságok küldenek meg a bv. intézetek részére.

említett árucikkbe, fontos volt a Bv. csomag webáruház¹⁸ létrehozása, hiszen az ezen az oldalon keresztül küldött csomagok már nem teszik lehetővé a tiltott tárgyak eljuttatását a fogvatartottakhoz (mivel a küldemények kontrolláltban jutnak el a címzetthez).

A koronavírus-járványra való tekintettel a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága megnövelte a havonta (webshopon keresztül) rendelhető csomagok számát 2 darabra, ami a fogvatartottak szempontjából kedvezmény volt.

Ideiglenes intézetelhagyások felfüggesztése

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának utasítása alapján a bv. intézetek 2020. március 7-én felfüggesztették az ideiglenes intézetelhagyások (kimaradás, eltávozás) engedélyezését a fogvatartottak számára. Az intézkedésre ideiglenesen, járványügyi megelőző érdekből volt szükség, melynek célja az volt, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet kizárja a lehetőségét annak, hogy a kimaradásról vagy eltávozásról visszaérkezők által – esetlegesen – bejuthasson a vírus a börtönök falain belülre, ezzel is veszélyeztetve a személyi állományt és a teljes fogvatartotti közösséget.

Látogatófogadás

A Kormány 2020. március 28. napjától kijárási korlátozást vezetett be Magyarország egész területére, melynek értelmében az állampolgárok a lakhelyüket csak munkavégzés, vagy az alapvető szükségletek ellátása céljából hagyhatták el. Ezzel összhangban, a magyar börtönökben is ideiglenes korlátozó intézkedések kerültek bevezetésre a fogvatartottak és hozzátartozóik egészségének védelme érdekében. A személyes látogatásokat felváltotta a megnövelt időtartamú telefonos és Skype-alkalmazáson keresztüli internetes kapcsolattartás. Amikor pedig mégis megvalósult a személyes látogatás (pl. a társszervek képviselőinek, a jogi képviselőknél, a védőknél, illetve az oktatási és egyházi szervezetek munkatársainak az esetében), a fizikális érintkezést plexivel elválasztott beszélőhelyiségekben kerülték el. A megtett intézkedések a járványügyi szempontok mellett radikálisan csökkentették a tiltott tárgyak bejuttatásának lehetőségét.

18 Bv. csomag webáruház: a 2018. július 1-jétől életbelépő jogszabályváltozások alapján, az engedélyezett kapcsolattartók kizárólag internetes felületen keresztül tudnak élelmiszert és tisztálkodási szert küldeni a fogvatartottak részére.

	Fogvatartottak száma	Biztosított Skype-beszélők időtartama (perc)
2020. augusztus	380	10 034
2020. szeptember	861	19 470
2020. október	1 059	22 565
2020. november	1 386	40 695
2020. december	1 950	57 390
2021. január	1 517	46 095
2021. február	1 784	50 325
2021. március	1 855	68 680
2021. április	1 819	74 960
2021. május	904	37 420
2021. június	1 713	56 735

3. táblázat: A fogvatartotti Skype-beszélők esetszámai 2020. augusztus 18-ától 2021. I. félévig a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet vonatkozásában

Szállítás

Mint ahogy azt már említettem, a koronavírus-járvánnyal összefüggésben – az eddigi évekhez viszonyítva – sokkal nagyobb számban választották és választják a bírók a távtárgyalás lehetőségét. Ebből adódóan egyre kevesebb fogvatartott érkezik megőrzésre a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetbe, amit jól mutat, hogy míg 2019-ben az ezen a jogcímen szállított fogvatartottak száma átlagosan 70-80 fő volt (legtöbb 102 fő, legkevesebb 50 fő), addig napjainkban ez a létszám 20-30 fő között mozog.

Ráadásul a megőrzésre érkező fogvatartottak esetében rendkívüli problémát okoz a magatartási szabályok (a házirend) betartatása és a károkozások megelőzése, így a szállítások ezen formájának csökkentése, megszüntetése minden szempontból előnyösnek tekinthető.

A pandémiás helyzet során a klasszikus körszállításokat felváltották a kisebb fogvatartotti létszámú, jobban kontrollált, nagyobb állományú élőerővel támogatott, célirányos szállítások.

Ez a gyakorlat nagymértékben támogatja a tiltott tárgyak bv. intézetek közötti „vándoroltatásának” megakadályozását. Ezt a tisztázott bekerülési körülményű események számai is igazolják.

Szállítás alatt előtalált	2019.	2020.	2021. I. félév
I. objektum	5	1	1
II. objektum	0	0	0
III. objektum	0	0	0
Összesen:	5	1	1

4. táblázat: A szállítás során előtalált tiltott tárgyak száma a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet vonatkozásában

Előállítás (tárgyalásra, egészségügyi intézménybe)

2020. I. negyedétől a bíróságok gyakorlatilag áttértek a távtárgyalások rendszerére, így az előállítások számát legnagyobb mértékben az egészségügyi indokból végrehajtott esetek tették ki. Ennek hatása egyértelműen látható a tisztázott körülményű esetek számából is.

Előállítás során előtalált	2019.	2020.	2021. I. félév
I. objektum	4	0	0
II. objektum	0	0	0
III. objektum	1	0	1
Összesen:	5	0	1

5. táblázat: Az előállítás során előtalált tiltott tárgyak száma a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet vonatkozásában

A koronavírus-járvány által bevezetett szigorítások következtében a tiltott tárgyak bv. intézetbe történő bejutásának lehetőségei egyértelmű csökkenést mutatnak, a fogvatartottak és hozzátartozóik közti, valamint a fogvatartottak egymás közti személyes találkozások számának csökkenése eredményeképpen.

A cél a jövőt illetően, hogy a tiltott tárgyak bekerülésének körülményei nagyobb százalékban legyenek tisztázottak; a változások által generált pozitív eredmények tovább javuljanak, és a járványügyi korlátozások feloldását követően is megmaradjanak.

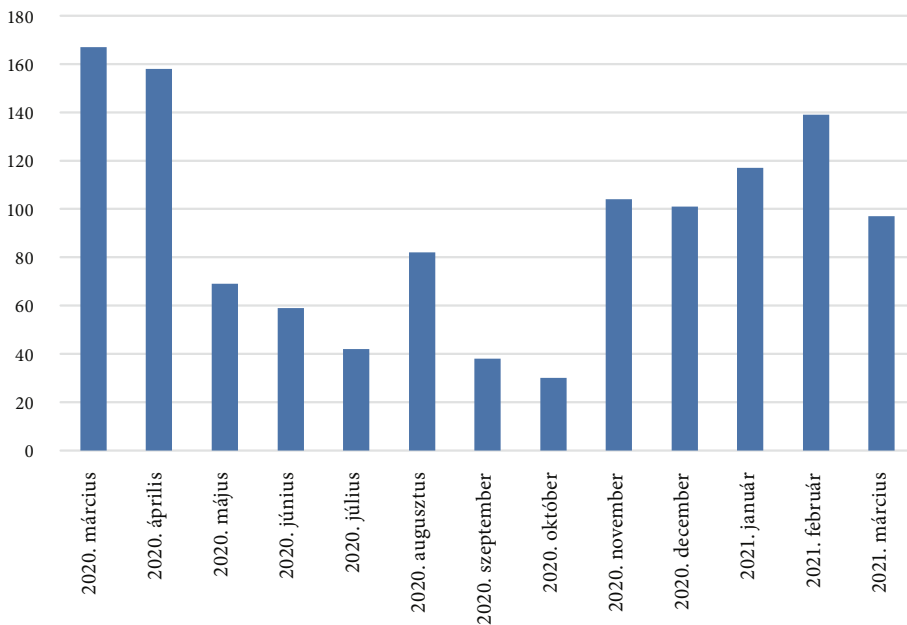
Toborzás és fluktuáció

A koronavírus-járvány okozta válság gazdasági hatása iparáganként és vállalatokként változó volt, valamint több tényezőtől függött, azonban összességében elmondható, hogy erőteljesen hatott a munkaerő-keresletre. A vírus terjedésének megelőzése érdekében a magyar Kormány több olyan intézkedést is tett, amely jelentősen befolyásolta a munkaerőpiaci folyamatokat. Ennek következtében – a hirtelen megváltozott munkaerőpiaci helyzet során – jelentősen csökkentek az üres álláshelyek, azonban rohamosan nőtt a munkanélküliek száma.

Az elmúlt egy évet vizsgálva – köszönhetően a hatékonyabb toborzásnak és a kialakult gazdasági helyzetnek –, a beérkező önéletrajzok, valamint a felvételek száma jelentősen nőtt, míg a leszereléseké viszont csökkent (melynek hatására a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet statisztikai létszáma folyamatos növekedésnek indult). A fluktuációs mutatók az elmúlt évhez képest pozitívnak értékelhetők.

A beérkezett önéletrajzok számából jól látható, hogy a COVID-19-járvány terjedésének megakadályozása érdekében megtett kormányzati intézkedések feloldásával a meghirdetett állásokra történő jelentkezések hullámszáma indultak, hiszen a nyári időszakban a piaci szereplők szabadabb működése során a munkakeresési hajlandóság csökkent. Ennek következtében az Intézethez beérkezett önéletrajzok száma is némileg csökkent.

4. ábra: A beérkezett önéletrajzok száma

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága által engedélyezett, közösségi oldalon (Facebook) létrehozott „Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet Toborzás” felülete rendkívül közkedvelt, többek közt ez is nagyban hozzájárulhatott az Intézet népszerűsítéséhez az álláskereső közt. A létszámhelyzet az előző év azonos időszakához képest jelentősen javult. A munkajogi létszám a 2020. március 31-ei állapothoz képest 114,26%-kal nőtt, míg a statisztikai (ténylegesen aktív) létszám 535 főről 616 főre (115,14%) változott.

A Kormány által bevezetett szigorítások feloldásával számítani lehetett a benyújtott önéletrajzok számának csökkenésével, valamint a pályájukat ideiglenesen elhagyó

személyi állományi tagok leszerelésével. Ennek ellenére mindenképp elmondható, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet toborzás szempontjából előnyös helyzetbe került a pandémia alatt, hiszen megmutatta, hogy egy veszélyhelyzet idején is stabil munkahelyet teremt a munkatársai számára; illetve olyan pályázók is megismerkedhettek ezzel a területtel, akik teljesen más szektorból érkeztek, azonban sikeres beilleszkedésük után nem kívánják elhagyni az Intézetet a későbbiekben sem.

Továbbá a pandémiás helyzethez köthetően – a Magyar Közlöny 2020. február 20. napján megjelenő és hatályba lépő számában – a 1055/2020. (II. 20.) Korm. határozat a büntetés-végrehajtás szervezeténél egyes szolgálati beosztásokat érintő illetményemelés végrehajtásához szükséges forrás biztosításáról alapján a büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományú tagjainak béremelése is megvalósult, ami szintén vonzóbbá tette a szakmát.

Fogvatartotti állományt érintő pozitívumok

A koronavírus-járvány megjelenésekor több országban (Dél-Amerikában, Olaszországban és Romániában) – tragikus kimenetelű – börtönlázadások törtek ki. Éppen ezért, ebben a felfokozott, feszült helyzetben komoly jelentősége volt a bevezetendő korlátozások megfelelő kommunikációjának, a fogvatartottak érthető és teljes körű tájékoztatásának a kialakult helyzettel kapcsolatban, valamint az érzékenyítésüknek. A reintegrációs tisztek, a lelkesek és a pszichológusok, valamint az egészségügyi kollégák ebben rendkívüli módon helytálltak, hiszen a magyar börtönökben a fogvatartottak megértették és elfogadták a védelmi intézkedéseket.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága által – a korlátozások mellett – bevezetett kedvezmények (a látogatófogadás helyébe lépő, videohívással megvalósuló Skype-beszélők, a megnövelt telefonálási percek, valamint a webshopos csomagok megemelt beküldési lehetősége) a fogvatartottak többségére pozitív hatással voltak, hiszen belátták, hogy a megtett intézkedések ugyanúgy szolgálják a saját, illetve kapcsolattartóik érdekeit, mint a büntetés-végrehajtási dolgozókéit.

A bv. intézetekben tartózkodó fogvatartottak a járvány ideje előtt is gyakran érezték magukat tehetetlennek a családtagjaik kinti problémáival szemben. Ez mélyen megviselte őket, ezért sokan gondolták azt, hogy ha amiatt betegedne meg egy hozzátartozójuk, mert épp őket látogatták meg, azt sosem tudnák megbocsájtani maguknak. Sokuk esetében valós a félelem, hiszen a kapcsolattartóik között nagy számmal vannak veszélyeztetett korú rokonok. Ennek oka, hogy míg a házastársi, baráti kapcsolatok a hosszú évek során megkopnak, addig a szülők nagyobb valószínűséggel tartanak ki az elítélt és büntetésüket töltő gyermekeik mellett.

Legnagyobb pozitívumnak a fogvatartottak esetében mindenképpen a Skype-beszélő tekinthető, mivel ennek során a fogvatartott közvetlenebb, nyugodtabb, családi légkörben láthatja a szeretteit. Ez nagy különbség a személyes látogatófogadásokhoz képest, ahol a zártabb, családi légkörű beszélgetést megnehezíti a nagycsoportos végrehajtás. Ráadásul a hozzátartozóknak a Skype-alkalmazással történő kapcsolattartási forma mind időben, mind anyagi vonatkozásban hatékonyabb, mivel nem kell akár több órát utazniuk (többedmagukkal), vagy szabadságot kivenniük a munkahelyükről. A Skype-beszélő nemcsak hivatali munkaidőben, hanem akár a hétvégén is rendelkezésre áll. Használata során a fogvatartottak kiskorú gyermekeire nincs hatással a börtön zárt világa, a számukra még érthetetlen militarista viselkedésforma, nem a börtön falai között látják a büntetésüket töltő szülőket, ami a későbbiekben akár bűnmegelőzési szerepet is betölthet.

Nem elhanyagolható szempont, hogy a fogvatartottak ellátása a megfelelő védőeszközökkel és fertőtlenítőszerrel nemcsak a vírus megelőzése érdekében tekinthető pozitívumnak, hanem ezeknek az eszközöknek a kötelező, ellenőrzött és rendszeres használata sok esetben (az alapvető higiéniai elvárásoknak megfelelően) a mindennapi élet részévé vált a számukra is.

5. ábra: Kézfertőtlenítő használata

Összegzés

A koronavírus-járvány során megújuló protokollok, metodikák és eljárásrendek kidolgozásában abszolút érezhető, hogy azok az egyén és a közösség védelmét egyaránt szolgálják. Alkalmazásuk nem csak a büntetés-végrehajtási szervezeten belüli munkánkat, hanem az azon kívüli magánéletünket is nagyban befolyásolja. Az Intézet működése tekintetében, a videohívás alapú internetes kommunikációs lehetőségek térnyerésével (vezetői értekezletek, rendezvények, konferenciák, tréningek stb.) az ügyintézés gyorsabbá, biztonságosabbá és költséghatékonyabbá vált, ami nem csak a járvány szempontjából előnyös.

A pandémiás helyzet megtanította az embereket a rugalmasságra (pl. az internetalapú videohívások bevezetése, az online távtárgyalások előtérbe helyezése), amely abszolút előremutató a börtönök ügyintézési modernizációját illetően.

A bv. intézetek tekintetében elmondható, hogy bár nehéz, és rengeteg korlátozással járó időszakot tudhatunk magunk mögött, tiszteletre méltó az emberek (mind személyi állományi, mind fogvatartotti oldalon) alkalmazkodása az új helyzethez. A kollégák megbetegedése, kontaktszemélyekké válása hosszú időre (akár hetekre, hónapokra) kivett egy-egy személyt a munkavégzésből, amely rengeteg többletfeladattal járt a szolgálatban lévők részére. Ennek ellenére türelmesen, egymást támogatva látták el feladataikat, ami példaértékű helytállásról tett tanúbizonyságot.

TISZTELETADÁS SZENT ADORJÁNNAK, A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS VÉDŐSZENTJÉNEK

A büntetés-végrehajtás személyi állománya 2021. szeptember 4-én – hagyományteremtő módon –, Zalaapátiban, a Szent Adorján és Szent Örangyalok-templomában, a templom felszentelésének 240. évi évfordulóján, ünnepi szentmisén vett részt. A misét követően koszorút helyeztünk el a Szent Adorján tiszteletére emlékező márványtáblán. A Szent Adorján zárandoklatot a BvOP Humán Szolgálata szervezte meg a település polgármesterének és a templom plébánosának támogatásával.

A büntetés-végrehajtási szervezet, Zalavár Község Önkormányzata és a Iosephinum Fejlesztéséért Alapítvány, a Belügyi Tudományos Tanács társrendezésében, 2021. szeptember 4-én, 11 órai kezdettel, a Zalavári Bencés Apátság romjainál is koszorúzást tartott.

Az ünnepségen koszorút helyezett el Nyima Tamás bv. dandártábornok, a büntetés-végrehajtási szervezet nevében, Dr. Dezső Tamás, a Batthyány Lajos Alapítvány elnöke, Hegedűs Katalin, az Eötvös Loránd Kutató Hálózat (ELKH) nevében, Pácsonyi Imre,

a Zala Megyei Közgyűlés alelnöke, Czigány Sándor, polgármester, Alsópáhok település nevében, Lucz József, Zalavár polgármestere és Csíky Gábor, a Iosephinum Fejlesztésért Alapítvány Intézményszervező Bizottság elnöke, a Iosephinum Fejlesztésért Alapítvány képviselőjében.

RÖVIDEN

A koszorúzást követően tudományos, szakmai konferencia került megrendezésre, amelynek előadói között köszönthettük Dr. Szovák Kornélt, az MTA doktorát, az ELKH-BTK Moravcsik Gyula Intézet igazgatóját, Dr. Ritoók Ágnes, a Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti tár igazgatóját, Várkonyi Zsolt Kristófot, a Büntetés-végrehajtás Tudományos Tanácsának titkárát és Dr. Somorjai Ádám OSB-t, a vallástudományok kandidátusát. A konferenciát megtisztelte Dr. Sabjanics István r. dandártábornok mint a Belügyi Tudományos Tanács titkára.

Ára: 1500 Ft